

3. SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

3. INTERNATIONAL CONGRESS OF SOCIAL SCIENCES

3-4 ARALIK / DECEMBER 2025

Şarkiyat

Bilim ve Hikmet Vakfı Yayınları

III. SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

ÖZETLER/ABSTRACTS

DIYARBAKIR-2025

III. SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ - ÖZETLER

ISBN: 978-625-92926-3-2

Yayına Hazırlayan: Veysel Gürhan

© Şarkiyat Bilim ve Hikmet Vakfı Yayınları

Aralık 2025, Diyarbakır

Tüm Hakkı Saklıdır

Kapak ve Dizin: Şarkiyat

Şarkiyat Bilim ve Hikmet Vakfı Yayınları

Sertifika No: 52468

<https://www.sarkiyat.com>

e-mail: sarkiyat@gmail.com

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

ROMAN Ü BEDİLİYAYİŞE SOSYOPOLİTİKİ: "ZAROKÊN BER ÇÊM" Ü "ÇÊ QEMERÊ KEJÎ"	11
KURDISH NOVELS AND SOCIOPOLITICAL CHANGES IN THE AXIS OF THE NOVELS "ZAROKÊN BER ÇÊM" AND "ÇÊ QEMERÊ KEJÎ"	
NUR HADİSİNİN METİN VE SENET YÖNÜNDEN TENKİDİ	12
CRITICISM OF THE HADITH OF NUR IN TERMS OF TEXT AND SOURCE	
İSLAM HUKUKUNDA NAMAZ, ORUÇ VE HAC AÇISINDAN ÇOCUĞUN SORUMLULUĞU.....	13
THE RESPONSIBILITY OF THE CHILD IN TERMS OF PRAYER, FASTING, AND PILGRIMAGE IN ISLAMIC LAW	
HALKLA İLİŞKİLER KAVRAMINA YÖNELİK ALGI VE YENİ BİR İSİM DENEMESİ: "KAMUSAL İLİŞKİLER"	14
PERCEPTION TOWARDS THE CONCEPT OF PUBLIC RELATIONS AND A NEW NAME ESSAY: 'PUBLIC RELATIONS'	
BAVYERA EYALETİNDE İSLAM DİN DERSLERİNİN GELİŞİM VE DEĞİŞİM SÜRECİ.....	16
USÛL-İ HAMSENİN TEŞEKKÛLÜNDE AHLAKÎ BOYUT	17
MORAL DIMENSION IN THE FORMATION OF THE USUL-I HAMSE	
MÜTENEBBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE YABANCILAŞMA (İĞTİRÂB) TEMASI.....	19
İLAHÎ HİTAPTA SES VE ANLAM BÜTÜNLÜĞÜ: ALAK SÛRESİ ÖRNEĞİNDE BEDÎ SANATLARININ ANLAMI İNŞA ETMEDEKİ ROLÜ	20
THE UNITY OF SOUND AND MEANING IN THE DIVINE DISCOURSE: THE ROLE OF THE FIGURES OF BADÎ' IN CONSTRUCTING MEANING IN SÛRAT AL-'ALAQ	
NÜZÛL DÖNEMİ SONRASI OLAYLARIN AYETLERLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ: İBN KESÎR'İN EL-BİDÂYE VE'N-NİHÂYE ÖRNEĞİ.....	21
THE ASSOCIATION OF QUR'ANIC VERSES WITH POST-REVELATION EVENTS: THE CASE OF IBN KATHÎR'S AL-BIDĀYA WA'L-NIHĀYA	
KUR'AN'DA SÖZ VE DAVRANIŞTA NEZAKET: LOKMÂN 19, İSRÂ 23 VE KASAS 55 AYETLERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME.....	22
POLITENESS IN SPEECH AND BEHAVIOR IN THE QUR'AN: A THEMATIC ANALYSIS OF LUQMÂN 19, AL-ISRÂ' 23 AND AL-QAŞAŞ 55	
KUSURLULUKTA HİKMET: TASAVVUF ESTETİĞİ VE WABİ-SABİ FELSEFESİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME	23
WISDOM IN IMPERFECTION: A COMPARATIVE STUDY ON TASAWWUF AESTHETICS AND WABI-SABI PHILOSOPHY	
ERKEN DÖNEM İBADİYYEDE KADER ANLAYIŞI: CÂBİR BİN ZEYD ÖRNEĞİ.....	24
THE CONCEPT OF PREDESTINATION IN EARLY IBADIYYA: THE CASE OF JÂBİR İBN ZAYD	
MOLLA MUHAMMED SADIK ÖZTÜRK VE FELSEFETU'L-İNSAN ALÂ LİSANİ'L-KUR'ÂN ADLI ESERİ	25
MOLLA MUHAMMED SADIK ÖZTÜRK AND HIS WORK TITLED FELSEFETU'L-İNSAN ALÂ LİSANİ'L-KURAN	
EŞ-ŞAMAKMAKİYYE ADLI KASİDEDE DARB-I MESEL KULLANIMI.....	26
THE USE OF PROVERBS (DARB AL-MATHAL) IN THE QAŞÎDA AL-SHAMQAMÂQIYYA	
EŞ'ARÎ'NİN MAKÂLÂT'I BAĞLAMINDA MEZHEPLERİN ÇOKLU AİDİYETLİ YAPISI	28
THE MULTI-IDENTITY STRUCTURE OF SECTS IN THE CONTEXT OF AL-ASH'ARÎ'S MAQÂLÂT	

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE VARLIĞIN ÖRGÜSÜ OLARAK ZAMAN.....	29
<i>TIME AS THE WEAVE OF EXISTENCE IN ISLAMIC THOUGHT</i>	
DİYARBEKİR VİLAYETİ VE ÇEVRESİNDE BELEDİYESİ FAALİYETLERİNİN BAŞLAMASI.....	30
<i>START OF MUNICIPALITY ACTIVITIES IN AND AROUND DİYARBEKİR PROVINCE</i>	
ADAY DİN GÖREVLİLERİNDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE MERHAMET	31
<i>PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND COMPASSION IN CANDIDATE RELIGIOUS PERSONNEL</i>	
SÜRYANİ DİN EĞİTİMİNDE DİL EĞİTİMİNİN ÖNEMİ.....	32
<i>THE IMPORTANCE OF LANGUAGE EDUCATION IN ASSYRIAN RELIGIOUS EDUCATION</i>	
HAVAALANI ÇALIŞANLARININ YATIRIM KARARLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: DAVRANIŞSAL FINANS PERSPEKTİFİYLE ANALİZİ.....	33
<i>FACTORS INFLUENCING THE INVESTMENT DECISIONS OF AIRPORT EMPLOYEES: AN ANALYSIS FROM A BEHAVIORAL FINANCE PERSPECTIVE</i>	
ESG PERSPEKTİFİNDEN KÜRESEL HAVAYOLU ŞİRKETLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ.....	35
<i>A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SUSTAINABILITY PERFORMANCE OF GLOBAL AIRLINES FROM AN ESG PERSPECTIVE</i>	
SİVİL HAVACILIK KONULU YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN DOKÜMAN ANALİZİ	36
<i>DOCUMENT ANALYSIS OF MASTER'S THESIS ON CIVIL AVIATION</i>	
HİNT ALT KITASI DERS MECLİSLERİNDE 'ÖTEKİ': ENVER ŞÂH EL-KEŞMÎRÎ'NİN SÜNEN-İ EBÎ DÂVÛD EMÂLÎSİ'NDEKİ ELEŞTİRİLERDEN HAREKETLE.....	37
<i>THE 'OTHER' IN THE LESSON ASSEMBLIES OF THE INDIAN SUBCONTINENT: AN ANALYSIS BASED ON THE CRITICISMS IN ANWAR SHÂH AL-KASHMÎRÎ'S AMÂLÎ 'ALÂ SUNAN-İ ABÎ DÂWÛD</i>	
SÜYÛTÎ'YE GÖRE MÜFESSİRİN BİLMESİ GEREKEN İLİMLER BAĞLAMINDA BELLİ BAŞLI MÜFESSİRLER	39
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA BAĞLI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI ÖĞRENCİLERİNDE DİNİ DUYGUNUN OLUŞUMU	40
<i>THE FORMATION OF RELIGIOUS SENTIMENT IN 4-6 YEAR OLD QURAN COURSE STUDENTS AFFILIATED WITH THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS</i>	
YASİN SURESİ'NDEKİ (13-27) MEVZU BAHİS ELÇİLER KİM? (KLASİK İSLAM TARİHİ VE TEFSİR KAYNAKLARINA GÖRE)	42
<i>WHO ARE THE MESSENGERS IN SURAH YASIN (13-27)? (ACCORDING TO CLASSICAL ISLAMIC HISTORY AND TAFSIR SOURCES)</i>	
ARAPÇA'NIN MODERN İSLAM İKTİSAT İLMİNİN İSTİLAHINI TÜRETİMİNDEKİ İMKÂNI.....	43
<i>THE ISSUE OF DERIVING THE TERMS OF MODERN ISLAMIC ECONOMICS FROM ARABIC</i>	
ŞİİRLERİNDE SÂLİKLER TOPLUMUNUN ÖZELLİKLERİ: EBÛ HİRÂŞ ÖRNEĞİNDE HÜZEYLİLERDE KOŞU VE KAÇIŞ TEMASI.....	45
<i>THE FEATURES OF THE SA'ALIK SOCIETY IN THEIR POETRY: THE THEME OF RUNNING AND ESCAPE AMONG THE HUDHAYLITES – THE CASE OF ABÛ KHIRÂSH</i>	
BİKARANÎNA DAÇEKÊN KURDÎ Dİ MEMÊ ALAN DA (MEMÊ ALAN'DA EDATLARIN KULLANIMI)	46
<i>USES OF PREPOSITIONS IN MEMÊ ALAN</i>	

MÜNEKKİD HADİSÇİLERİN KISMÎ CERH UYGULAMALARI: ZAPTIN TESPİTİNDE KAYNAĞIN ROLÜ	47
CÜCELOĞLU'NUN KİTAPLARINDA SAĞLIKLI VE SAĞLIKSIZ AİLE PROFİLLERİ VE DİNİ İNANÇ GELİŞİMİNE YANSIMASI	48
<i>HEALTHY AND UNHEALTHY FAMILY PROFILES IN CÜCELOĞLU'S BOOKS AND THEIR REFLECTION IN RELIGIOUS BELIEF DEVELOPMENT</i>	
MUSHAF İMLASINA TEVKİFİ YAKLAŞIM: ZERKEŞİ'NİN EL-BURHÂN'I ÖRNEĞİ.....	49
<i>A TAWQİFİ APPROACH TO MUSHAF ORTHOGRAPHY: A STUDY ON AL-ZARKASHİ'S AL-BURHÂN</i>	
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DOĞAL AFETLER	50
<i>NATURAL DISASTERS IN THE CURRICULUM OF RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE COURSES</i>	
TRAVMATİK DURUMLARLA BAŞA ÇIKMADA DİNİ İNANÇ VE TUTUMLARIN ROLÜ (İTALYA ÖRNEĞİ)	51
<i>THE ROLE OF RELIGIOUS BELIEFS AND ATTITUDES IN COPING WITH TRAUMATIC EVENTS (SAMPLE OF ITALY)</i>	
AFRİKA ARAP ŞİİRİNDE ULUSAL KİMLİK VE AİDİYET: İBRAHİM EL-MÂLÎ ŞİİRİNİN KÜLTÜREL ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	52
<i>NATIONAL IDENTITY AND BELONGING IN AFRICAN ARABIC POETRY: AN EXAMINATION OF İBRAHİM AL-MALİ'S POETRY WITHIN THE CONTEXT OF CULTURAL CRITIQUE</i>	
DİYARBAKIR ALEVİLERİNDE ÖLÜMLE İLGİLİ İNANIŞ, ADET VE PRATİKLER.....	54
<i>BELIEFS, CUSTOMS AND PRACTICES CONCERNING DEATH AMONG DİYARBAKIR ALEVIS</i>	
YEZİDİLİĞİN VİRANŞEHİR'DEKİ DİNSEL VE KÜLTÜREL YANSIMALARI.....	55
<i>RELIGIOUS AND CULTURAL REFLECTIONS OF YAZIDISM IN VİRANŞEHİR</i>	
ARAPÇANIN MISIR LEHÇESİNDEKİ ESKİ MISIR DİLİNE AİT KELİMELEER	56
<i>WORDS OF THE ANCIENT EGYPTIAN LANGUAGE IN THE EGYPTIAN DIALECT OF ARABIC</i>	
İNSANIN TANRILAŞMASI MI, TANRI'NIN ÖLÜMÜ MÜ? NİETZSCHE'NİN FEUERBACHÇI MİRASI ÜZERİNE	57
<i>THE DEIFICATION OF MAN OR THE DEATH OF GOD? ON NIETZSCHE'S FEUERBACHIAN LEGACY</i>	
KIRAAT İHTİLAFLARININ "MA'NÂ-YI EVVEL" (BİRİNCİL ANLAM) TARTIŞMALARINA KATKISI: KUR'ÂN METNİNDE SEMANTİK ZENGİNLİĞİN DİL FELSEFESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	59
<i>THE CONTRIBUTION OF READING DISPUTES TO THE "MA'NÂ-YI EVVEL" (PRİMARY MEANİNG) DISCUSSIONS: AN EXAMINATION OF THE SEMANTIC RICHNESS IN THE QUR'ANIC TEXT IN TERMS OF PHILOSOPHY OF LANGUAGE.</i>	
HANBELİLİKTE EMR Bİ'L-MA'RÛF VE NEHİY ANİ'L-MÜNKER İLKESİ: EL-HALLÂL ÖRNEĞİ.....	61
<i>THE PRINCIPLE OF AMR Bİ'L-MA'RÛF WA NAHY 'ANİ'L-MUNKAR IN HANBALISM: THE EXAMPLE OF AL-HALLÂL</i>	
TARİHİ İNCELEMELERDE İŞLEVSEL BİR ARAÇ OLARAK TEMESSÛL ŞİİRLERİ	62
<i>THE USE OF "TEMESSUL" POETRY AS A FUNCTIONAL TOOL IN HISTORICAL ANALYSIS</i>	
SÜNNET BAĞLAMINDA ÇOCUK EĞİTİMİNDE OYUNLAR -HZ. PEYGAMBER DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZ MUKAYESESİ-	64
<i>GAMES IN CHILD EDUCATION IN THE CONTEXT OF CIRCUMCISION - A COMPARİSON BETWEEN THE PERİOD OF THE PROPHET MUHAMMAD AND TODAY -</i>	
ADLİ MUHASEBEDE YAPAY ZEKA VE BLOKZİNCİR TEKNOLOJİLERİNİN ENTEGRASYONU: HİLE ÖNLEME VE KANIT YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	65

INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES IN FORENSIC ACCOUNTING: AN ASSESSMENT ON FRAUD PREVENTION AND EVIDENCE MANAGEMENT

PLATON'UN DİYALOGLARINDA DUA ANLAYIŞI67
THE CONCEPT OF PRAYER IN PLATO'S DIALOGUES

BİR AYETTE YER ALAN İSTİKAMET KAVRAMININ HADİSLER IŞIĞINDA TAHLİLİ69
ANALYSIS OF THE CONCEPT OF ISTIQAMAH (STEADFASTNESS) FOUND IN A QURANIC VERSE, IN THE LIGHT OF HADITHS

HZ. PEYGAMBER'İN, "KİM ARKASINDA BAKIMA MUHTAÇ KİŞİLER BIRAKIRSA, ONLARIN SORUMLULUĞU BİZE AİTTİR" HADİSİ BAĞLAMINDA DEZAVANTAJLILARIN SOSYAL GÜVENLİĞİNE YAKLAŞIMI70
THE PROPHET'S APPROACH TO SOCIAL SECURITY FOR THE DISADVANTAGED IN THE CONTEXT OF THE HADITH: "WHOEVER LEAVES BEHIND THOSE IN NEED OF CARE, THEIR RESPONSIBILITY RESTS WITH US"

FELSEFİ DANIŞMANLIKTA TEMEL İLKELER.....72
FUNDAMENTAL PRINCIPLES IN PHILOSOPHICAL COUNSELING

KAYIP AYDINLANMA-BEDÂİU'S-SANÂİ KAVŞAĞINDA FIKIH-TARİH İLİŞKİSİ ÜZERİNE73
ON THE RELATIONSHIP BETWEEN FIQH AND HISTORY AT THE JUNCTION OF THE LOST ENLIGHTENMENT-BEDÂİU'S-SANÂİ'

ANNELİK DİNİ: ANNELİK PRATİKLERİNİN DİNSEL İÇERİMLERİ74
THE RELIGION OF MOTHERHOOD: THE RELIGIOUS IMPLICATIONS OF MOTHERING PRACTICES

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AİLE KAVRAMI VE İSLAM DİNİNİN AİLEYE BAKIŞI76
ENGLISH TITLE: FROM PAST TO PRESENT: THE CONCEPT OF FAMILY AND ISLAM'S PERSPECTIVE ON THE FAMILY

ÇEVRE SORUNLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÜZERİNE ETKİSİ77
THE IMPACT OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS ON PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

DİN EĞİTİMİNİN TÜKETİM ÇAĞI BİREYLERİNİ ÜRETKENLİĞE TEŞVİK FONKSİYONU78
THE FUNCTION OF RELIGIOUS EDUCATION TO ENCOURAGE PRODUCTIVITY IN THE CONSUMER ERA

ABDULLAH SİRÂCEDDİN'İN HADİS USULÜ ŞERHCİLİĞİ80
ABDULLAH SİRÂJ AL-DİN'S COMMENTARY APPROACH IN HADITH METHODOLOGY

ARAP-İSRAİL SAVAŞLARININ TEOLOJİK VE DİPLOMATİK ARKA PLANI.....82
THE THEOLOGICAL AND DIPLOMATIC BACKGROUND OF THE ARAB-ISRAELI WARS

19. YY. OSMANLISINDA TAŞRADAN BİR NÜFUS MEMURUNUN KALEMİNDEN BİR TEBRİKİYYE ÖRNEĞİ.....83
AN EXAMPLE OF CONGRATULATIONS FROM THE PEN OF A PROVINCIAL CIVIL REGİSTRAR IN THE 19TH CENTURY OTTOMAN EMPIRE

HIRİSTİYAN SİNEMASINDA KEFARET TEMASI VE KURTULUŞ ANLATISI85
THE THEME OF ATONEMENT AND THE NARRATIVE OF SALVATION IN CHRISTIAN CINEMA

ERKEN CUMHURİYET İDEOLOJİSİNDE BATICILIK AKIMININ FİKRÎ MİRASI86
THE INTELLECTUAL LEGACY OF THE WESTERNISM MOVEMENT IN EARLY REPUBLICAN IDEOLOGY

İSLÂM HUKUKUNDA SEDD-İ ZERÂİ' İLKESİ İLE TÜRK HUKUKUNDA ÖNLEYİCİ TEDBİR ANLAYIŞININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ.....88

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PRINCIPLE OF SADD AL-DHARA'I IN ISLAMIC LAW AND THE CONCEPT OF PREVENTIVE MEASURES IN TURKISH LAW

İSLAM HUKUKUNDA BOŞANMA ÖNCESİ SULH GİRİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BUNUN ŞART KILINMASI90

AN EVALUATION OF PRE-DIIVORCE RECONCILIATION EFFORTS AND THEIR REQUIREMENT IN ISLAMIC LAW

İMAM BAKILLÂNÎ'NİN "EL-İNSAF" İSİMLİ ESERİ BAĞLAMINDA KUR'AN SAVUNUSU92

DEFENSE OF THE QUR'AN IN THE CONTEXT OF IMAM BAKILLANI'S WORK "EL-İNSAF"

MÜSNED-İ EBÛ HÜREYRE (R.A) (TEKRARLARINDAN ARINDIRILMIŞ EBÛ HÜREYRE HADİSLERİ) ESERİNİN İLMÎ DEĞERİ93

THE SCHOLARLY VALUE OF MUSNAD OF ABÛ HURAYRAH (A COLLECTION OF ABÛ HURAYRAH'S HADİTHS PURIFIED FROM REPETITIONS)

SOSYAL HIZLANMA VE PERFORMANS TOPLUMU BAĞLAMINDA DİNLENMENİN İMKÂNSIZLIĞI95

THE IMPOSSIBILITY OF REST IN THE CONTEXT OF SOCIAL ACCELERATION AND THE PERFORMANCE SOCIETY

EL-CEZÎRE'DE ŞÂFİİLİĞİN YAYILIŞI: ABBÂSÎ DÖNEMİNE UZANAN TARİHÎ ARKA PLAN96

THE SPREAD OF SHÂFİİSM IN AL-JAZÎRA: THE HISTORICAL BACKGROUND EXTENDING TO THE ABBASID PERIOD

İLK DÖNEM İSLAM COĞRAFYACILIĞINI GELİŞTİREN DİNİ ETKENLER97

RELIGIOUS FACTORS CONTRIBUTING TO THE DEVELOPMENT OF EARLY ISLAMIC GEOGRAPHY

KUR'AN'A GÖRE "İLÂHÎ SÖZLEŞME AHLAKININ" BİREYSEL VE TOPLUMSAL HAYATA YÖN VERMEDEKİ ETKİSİ... 99

THE EFFECT OF THE "ETHICS OF THE DIVINE COVENANT" ON SHAPING INDIVIDUAL AND SOCIAL LIFE ACCORDING TO THE QUR'AN

OSMANLI TAŞRASINDA KADINLARIN HUKUK MÜCADELESİ: İNEGÖL KAZASINDA DUL KADINLARIN YENİDEN EVLENMESİNE YÖNELİK ENGELLER VE MAHKEME SÜREÇLERİ100

WOMEN'S LEGAL STRUGGLE IN THE OTTOMAN PROVINCES: OBSTACLES AND COURT PROCESSES REGARDING THE REMARRIAGE OF WIDOWS IN THE DISTRICT OF İNEGÖL

KORUYUCU AİLENİN, KURUM BAKIMINA KIYASLA ÇOCUKLARIN DİNİ SOSYALLEŞMESİNE ETKİLERİ.....101

THE EFFECTS OF FOSTER CARE ON CHILDREN'S RELIGIOUS SOCIALIZATION COMPARED TO INSTITUTIONAL CARE

ES-SEMÂNÎNÎ'NİN DİLBİLİM ALANINDAKİ KATKILARI102

AL-THAMÂNÎNÎ AND HIS CONTRIBUTIONS TO LINGUISTIC STUDIES

ATHANASİUS OF BALAD MANTIĞA GİRİŞİ: SÜRYANİ ARİSTOTELESÇİLİKTE DERS METNİ, ÇEVİRİ GELENEĞİ VE KIYAS ÖĞRETİSİ103

ATHANASİUS OF BALAD'S INTRODUCTION TO LOGIC: A SYRIAC TEXTBOOK IN ARISTOTELIANISM, THE TRANSLATION CONTINUUM, AND THE SYLLOGISTIC DOCTRINE

KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIK ARASINDA İNCE SINIR: FAİZSİZ FİNANSIN GÜVENİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA105

THE THIN LINE BETWEEN PARTICIPATION BANKING AND CONVENTIONAL BANKING: A DEBATE ON THE CREDIBILITY OF INTEREST-FREE FINANCE

İNGİLİZ ŞARKİYATÇI DAVID GEORGE HOGARTH'IN ARABİSTAN COĞRAFYASI, ARAPLAR, İSLAM DİNİ VE HZ. MUHAMMED (SAV) HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	106
THE VIEWS OF BRITISH ORIENTALIST DAVID GEORGE HOGARTH ON THE GEOGRAPHY OF ARABIA, THE ARABS, THE ISLAMIC RELIGION, AND THE PROPHET MUHAMMAD (SAW)	
ABDULLAH SİRÂCEDDİN'İN HADİS USULÜ ŞERHCİLİĞİ	107
ABDULLAH SİRÂCEDDİN'S COMMENTARY METHODOLOGY IN HADITH PRINCIPLES	
SESSİZ BİR HİKMET: MOLLA MUSA CELÂLÎ EL-BAZÎDÎ (1938–2021)	109
A SILENT WISDOM: MOLLA MUSA JALALI AL-BAZIDI (1938–2021)	
KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIK ARASINDA İNCE SINIR: FAİZSİZ FİNANSIN GÜVENİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA	110
THE THIN LINE BETWEEN PARTICIPATION BANKING AND CONVENTIONAL BANKING: A DEBATE ON THE CREDIBILITY OF INTEREST-FREE FINANCE	
MUHADDİSLERİN HAFIZA GÜÇLENDİRME YÖNTEMLERİ ÜZERİNE PSİKO-PEDAGOJİK BİR ANALİZ	111
A PSYCHO-PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE MEMORY-ENHANCEMENT METHODS OF THE HADITH SCHOLARS	
İBN EBÎ ÖMER EL-ADENÎ VE EL-ÎMÂN İSİMLİ ESERİ	113
NAMAZLARIN REKÂT SAYILARININ BELİRLENMESİ BAĞLAMINDA HZ. PEYGAMBER'İN TEŞRÎ YETKİSİ.....	114
THE LEGISLATIVE AUTHORITY OF THE PROPHET MUHAMMAD IN DETERMINING THE NUMBER OF RAK'AHs IN PRAYERS	
ÇOK KÜLTÜRLÜ HASTANE ORTAMLARINDA MÜSLÜMAN MANEVİ DANIŞMAN- DANIŞAN ETKİLEŞİMİNDE CİNSİYET ROLLERİ, MAHREMİYET ALGISI VE ETİK SINIRLAR	115
GENDER ROLES, PERCEPTIONS OF PRIVACY, AND ETHICAL BOUNDARIES IN MUSLIM CHAPLAIN-PATIENT ENCOUNTERS IN MULTICULTURAL HOSPITAL SETTINGS	
AMERİKA'DA YENİ NESİL MÜSLÜMAN TOPLULUK İNŞASI: CENTER DC ÖRNEĞİ.....	117
BUILDING A NEW GENERATION OF MUSLIM COMMUNITIES IN AMERICA: THE CASE OF CENTER DC	
REDEFINING SECULARISM IN ERDOĞAN'S TÜRKİYE: THE TRANSITION FROM ASSERTIVE TO PASSIVE SECULARISM.....	119
TEMATİK KUR'AN TERCÜMELERİ VE MÜHTEDİLER ARASINDAKİ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜ: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE THE CLEAR QUR'AN ÖRNEĞİ.....	120
THEMATIC QUR'AN TRANSLATIONS AND THEIR TRANSFORMATIVE ROLE AMONG REVERTS: A STUDY OF THE CLEAR QUR'AN IN THE UNITED STATES	
TEFSİRDE İBN ABBAS'TAN 100 KADAR MI RİVAYET GELDİ?	121
ARE THERE ABOUT 100 NARRATIONS FROM IBN ABBAS IN THE EXEGESIS?	
OSMANLI DEVLETİ'NDE SERVET EŞİTSİZLİĞİ ALANI OLARAK EMLAK EDİNİMİ: 18. YÜZYIL DİYARBEKİR KADI SİCİLLERİNE GÖRE	123
PROPERTY ACQUISITION AS A SITE OF WEALTH INEQUALITY IN THE OTTOMAN EMPIRE: BASED ON 18TH-CENTURY DİYARBEKİR QADI REGISTERS	
İBNÜ'L-VENNÂN'IN EŞ-ŞAMAKMAKİYYE KASİDESİNDE HİKMETİN ŞİİRSEL İNŞASI	125
THE POETIC CONSTRUCTION OF WISDOM IN IBN AL-VENNÂN'S AL-SHAMAKMAKİYYA QASIDA	

مكانة اللغة العربية وصمودها في شبه القارة الهندية (خلال الاحتلال البريطاني).....	127
THE STATUS AND RESILIENCE OF THE ARABIC LANGUAGE IN THE INDIAN SUBCONTINENT DURING THE BRITISH OCCUPATION))	
GÖSTERİŞÇİ TÜKETİM VE YEMEK: YEME PRATİKLERİNİN BESLENMEDEN STATÜ İFADESİNE GEÇİŞİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME	128
CONSPICUOUS CONSUMPTION AND FOOD: A SOCIOLOGICAL ASSESSMENT OF THE TRANSITION OF EATING PRACTICES FROM NUTRITION TO STATUS EXPRESSION	
İSRAİL SOYKIRIMININ TARİHSEL SÜRECİ VE BATI ÜLKELERİNİN POLİTİK YAKLAŞIMLARI.....	129
HISTORICAL PROCESS OF THE ISRAELI GENOCIDE AND THE POLITICAL APPROACHES OF WESTERN COUNTRIES	
18. YÜZYIL DİYARBAKIR ŞER'İYYE SİCİLLERİNDE KADININ HUKUKİ, TOPLUMSAL VE EKONOMİK TEMSİLİ....	130
THE LEGAL, SOCIAL, AND ECONOMIC REPRESENTATION OF WOMEN IN THE 18TH-CENTURY DİYARBAKIR SHARI'A COURT REGISTERS	
"MİRINA NIVÎSKÊR" DI ROMANA KURDÎ DA: MÎNAKÊN OTOBÊS û BÊZARÊN DINYALIGÊ.....	131
"THE DEATH OF THE AUTHOR" IN KURDISH NOVELS: EXAMPLES OF OTOBÊS AND BÊZARÊN DINYALIGÊ	
EPIPHANY AND EMANATION: NEO-PLATONIC ASCENT AND THE MODERNIST CRISIS OF TRUTH IN JAMES JOYCE'S "ARABY"	133
THE CIVIL SERVANTS BORN IN BIGADIÇ DISTRICT RELATED TO THE SICILL-I AHVÂL REGISTERS.....	
OSMANLI ŞEHİR YAŞAMINDA CAMİLERİN EĞİTİM VE TOPLUMSAL İŞLEVLERİ: DİYARBAKIR MELEK AHMED PAŞA CAMİİ ÖRNEĞİ.....	135
EDUCATIONAL AND SOCIAL FUNCTIONS OF MOSQUES IN OTTOMAN URBAN LIFE: THE CASE OF DİYARBAKIR MELEK AHMED PASHA MOSQUE	
ÇAĞDAŞ HERMENÖTİK YAKLAŞIMLAR İLE KLASİK TEFSİR YÖNTEMLERİNİN İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	136
AN EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CONTEMPORARY HERMENEUTICAL APPROACHES AND CLASSICAL TAFSIR METHODS	
KÜRTÇE (KURMANCÎ) DERSİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE).....	138
KURDISH (KURMANJI) COURSE: CHALLENGES AND PROPOSED SOLUTIONS (ACCORDING TO TEACHER PERSPECTIVES)	

ROMAN Î BEDİLÎYAYÎŞÊ SOSYOPOLÎTÎKÎ: "ZAROKÊN BER ÇÊM" Î "ÇÊ QEMERÊ KEJÎ"

Pınar YILDIZ

Mardin Artuklu Üniversitesi, e-mail: pinaryildiz@artuklu.edu.tr

Na xebate de ma hewl da ke edebîyatê kurdî ra di romanê derûdormeyê bedilîyayîşê sosyopolîtîkî de analîz bikerê. Romanê Huseyîn Karakaşî yo bi nameyê *Çê Qemerê Kejî* û romanê Ciwanmerd Kulekî yo bi nameyê *Zarokên Ber Çêm* binge û nimûneyê xebate yê. Ma do bi metodê edebîyatê têvernayeyî nê her di romanê derûdormeyê temaya sosyopolîtîkî de bidê têver. Nê her di romanî herçiqas dîyalektanê cîyayan de binusîyê û mekananê cîyayan de bivîyarê zî zaf hetê înan yê hemparî estê. Her di romanê de zî tesîrê meseleyanê nasnameyî, bedilîyayîşanê komelkîyan, atmosferê polîtîkî esto. Nê her di romanî zî esasê xo de hetêk ra romanê keyeyêk (aile) û neslanê (azanê) înan ê. Ma nê her di romanê de dekewtê tayê temayan dima: şexs û ferdîyetê xo dima gêrayîşê karakteran, qehremanê romanê cuye senîn fehm kenê, manaya cuye seba înan çî ya, mabênê neslan de ferqê şekilê ciwîyayîşî senîn bedilîyayo, bedilîyayîşê pergalê komelî nesil ra nesil senîn hewa virazîyayo. Nê her di romanê de derûdormeyê tarîxê yew keyeyî de ma averşîyayîş û bedilîyayîşê komelî vînenê. Nê her di romanê de zî atmosfero polîtîk bedilîyeno û no bedilîyayîş her ke şono komelî, însanan û nê keyeyan ser o zî tesîr keno û înan bedilneno. Coka mabênê neslan (azan) de hetê ewnîyayîş û fehmkerdişê dinya de ferqî estê. Bi na xebate ma hewl da ke derûdormeyê dinyaya mûnite ya nê romanê de bedilîyayîş û seke newe ra awanbîyayîşê komelî teqîb bikerê. Ma hewl da ke bimojnê ra, komelê kurdan senîn hewa tesîrê romanê kurdî kerdo û nê romanê de bi senî hewa temsîl bîyo û ameyo mojnayîş.

Anahtar Kelimeler: Zarokên Ber Çêm, Çê Qemerê Kejî, Ciwanmerd Kulek, Huseyîn Karakaş.

KURDISH NOVELS AND SOCIOPOLITICAL CHANGES IN THE AXIS OF THE NOVELS "ZAROKÊN BER ÇÊM" AND "ÇÊ QEMERÊ KEJÎ"

In this study, we attempted to analyze two novels from Kurdish literature, one in Zazaki and the other in Kurmanji, around sociopolitical changes and transformations. Huseyîn Karakaş's Zazaki novel *Çê Qemerê Kejî* (The Family of the Blond Kamer) and Ciwanmerd Kulek's Kurmanji novel *Zarokên Ber Çêm* (Children by the River) are the sample novels that form the basis of this study. We will attempt to examine both novels within a sociopolitical context using the comparative literary method. Although written in two different Kurdish dialects and set in different settings, these novels share many commonalities. Both novels explore identity searches, social changes and transformations, and the influence of the political atmosphere of their time. Both novels, in turn, are the chronicles of a family and its generations. In both novels, we attempted to explore themes such as the characters' quest to find their own identity and individuality, the protagonists' perceptions of life and the meaning they ascribe to it, the differences between generations, and how the social order changes and transforms from generation to generation. In these novels, we witness the transformation and change of society centered around the history of a family. In both novels, the political atmosphere of the period changes, and this change gradually affects these families, changing and transforming them. Consequently, there are differences in perception and understanding of the world between generations. In this study, we attempted to trace the social change and newly established social structure within the fictional worlds of these novels. We attempted to demonstrate and present the reflection and representation of Kurdish society in Kurdish novels.

Keywords: Zarokên Ber Çêm, Çê Qemerê Kejî, Ciwanmerd Kulek, Huseyîn Karakaş.

NUR HADİSİNİN METİN VE SENET YÖNÜNDEN TENKİDİ

Hasan SELAM

Şırnak Üniversitesi, e-mail: hasanselam@sirnak.edu.tr

Çalışmamızın ana temasını, İmâmiyye Şîa'sının, temel hadis kaynaklarından Küleynî'nin (ö.329/941) el-Kâfî adlı kitabında, Rasûlullâh (sas) ile onun soyundan gelen imamların nurdan yaratıldığını ifade eden rivayet ile Câbir b. Abdullah tarikiyle Rasûlullah'a (sas) nispet edilen: "Rasûlullâh (sas) buyurdu ki: 'Ey Câbir! Allah, her şeyden önce senin Peygamberinin nurunu kendi nurundan yarattı..." rivayetini oluşturmaktadır. el-Kâfî'de bu minvalde 40 kadar rivayet vardır. Yukarıda zikrettiğimiz rivayette olduğu gibi, Ehl-i Sünnet kaynaklarında da Rasûlullâh'ın (sas) nurdan yaratıldığını ifade eden hadisler vardır. Ehl-i Sünnet'e intisap eden, özellikle mutasavvıfların bir kısmı, Yüce Allah'ın (cc) kâinatta ilk yarattığının Muhammed'in (sas) nuru olduğuna ve diğer mahlûkatın o nurdan yaratıldığına inanırlar.

Araştırmamızda konumuzla alakalı rivayetleri iki başlık altında derledik. Bu rivayetleri senet ve metin açısından kritize ederek sahih olmadıklarını belirledik. İddia edildiğinin tersine, Cabir Hadisinin Abdurrazzak'ın (ö. 211/826-27) Musannef'inde tahrîç edilmediği gibi, diğer eserlerinde de olmadığını ve Ehli Sünnet muhaddislerine göre mevzu olduğunu tespit ettik. Abdurrazzak ile Câbir (ra) arasında olması gereken ravilerin isimlerinin zikredilmediğini, Kur'ân ve sahih hadislere aykırı yönlerini ortaya koymaya çalıştık. Öte yandan bu rivayetin ilk yaratılan şeyin Nur-i Muhammed olduğunu iddia eden -Muhiddin-i Arabî- gibi vahdeti vücudu savunanların savlarını desteklemek üzere uydurulmuş olabileceği kanaati bizde hasıl oldu. Şîa ve mutasavvıfların bir kısmı, bu rivayetlerden hareketle Nur-i Muhammed'i inanç meselesi yapmışlardır. Söz konusu inancın yanlışlığını ortaya çıkarmaya çalıştık. Ayrıca tasavvufî eserlerde Şîi rivayetlerin tesiri ile aralarındaki etkileşimin araştırılmasının faydalı olacağı kanaatine vardık.

Anahtar Kelimeler: Şîa, Hadis, Nur-i Muhammed, Senet, Metin Tenkidi.

CRITICISM OF THE HADITH OF NUR IN TERMS OF TEXT AND SOURCE

The main theme of our study is the narration in al-Kafi by al-Kulayni (d. 329/941), one of the primary sources of hadith in the Imamiyya Shia, stating that the Messenger of Allah (peace and blessings be upon him) and his descendants were created from light, and the narration attributed to the Messenger of Allah (peace and blessings be upon him) through Jabir ibn Abdullah: "The Messenger of Allah (peace and blessings be upon him) said: 'O Jabir! Allah created the light of your Prophet from His light before anything else..." There are approximately 40 narrations of this nature in al-Kafi. As with the narration mentioned above, there are also hadiths in Sunni sources that state that the Messenger of Allah (peace and blessings be upon him) was created from light. Some Sunni scholars, particularly Sufis, believe that the first thing Almighty God (swt) created in the universe was the light of Muhammad (peace be upon him) and that all other creatures were created from that light.

In our research, we compiled narrations related to our topic under two headings. We criticized these narrations in terms of chain of narration and text, determining their authenticity. Contrary to claims, we determined that the Jabir Hadith was not recorded in the Musannaf of Abd al-Razzaq (d. 211/826-27), nor was it found in any of his other works, and that it was fabricated according to Sunni scholars. We attempted to demonstrate the omission of the names of the narrators who should have been between Abd al-Razzaq and Jabir (may Allah be pleased with them), and to demonstrate its contradictions to the Quran and authentic hadiths. On the other hand, we believe that this narration may have been fabricated to support the claims of those who advocate unity of existence, such as Muhiddin-i Arabi, who claimed that the first created being was Nur-i Muhammad. Some Shia and Sufi mystics, based on these narrations, have made Nur-i Muhammad an article of faith. We have attempted to reveal the fallacy of this belief. Furthermore, we have concluded that it would be beneficial to investigate the influence of Shia narrations on Sufi works and their interaction.

Keywords: Shia, Hadith, Nur-i Muhammad, Senet, Textual Criticism.

İSLAM HUKUKUNDA NAMAZ, ORUÇ VE HAC AÇISINDAN ÇOCUĞUN SORUMLULUĞU

Ayşe AYAZ

Diyanet İşleri Başkanlığı, e-mail: ayaz_ilahiyatci@hotmail.com

Toplumun en önemli bireylerinden biri olan çocuğun, sağlıklı bir gelişime sahip olması ona verilen sorumluluklarla da ilişkilidir. İslam hukuku, anne karnından itibaren çocuğu önemsemiş, çocuğu toplumun bir parçası olarak görmüş, çocuğun menfaati açısından çocuğa onun bilişsel, duyuşsal, fiziksel, sosyal ve ahlâkî gelişimini olumlu manada geliştiren ve etkileyen, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olan sorumluluklar yüklemiştir.

Çalışmada ehliyet; vücûb ehliyeti, edâ ehliyeti gibi kavramlar ile çocuğun namaz, oruç ve hac gibi bedenî ibadetlerle mükellef olup olmayacağı gibi konular ele alınmıştır. Bu çalışmada çocuğu, hukukî statüye sahip kılan ve çocuğun hukuki konumunu belirleyen bazı sorumlulukların İslam hukuku açısından nasıl değerlendirilmesi gerektiği amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam hukuku, çocuk, sorumluluk, ibadet

THE RESPONSIBILITY OF THE CHILD IN TERMS OF PRAYER, FASTING, AND PILGRIMAGE IN ISLAMIC LAW

The healthy development of a child, who is one of the most important members of society, is closely related to the responsibilities assigned to them. Islamic law has valued the child from the moment of conception, viewing the child as an integral part of society. In consideration of the child's welfare, it assigns responsibilities that positively influence and enhance the child's cognitive, emotional, physical, social, and moral development, in accordance with their age and level of maturity.

This study discusses concepts such as legal capacity (ahliyyah), including capacity for acquisition of rights and obligations (ahliyyat al-wujûb) and capacity for execution (ahliyyat al-adâ'), as well as whether a child is held accountable for bodily acts of worship such as prayer, fasting, and pilgrimage. The aim of this study is to examine how certain responsibilities that grant the child a legal status and determine their legal position should be evaluated from the perspective of Islamic law.

Keywords: Islamic law, child, responsibility, worship.

HALKLA İLİŞKİLER KAVRAMINA YÖNELİK ALGI VE YENİ BİR İSİM DENEMESİ: “KAMUSAL İLİŞKİLER”

Süleyman GÜVEN

Gaziantep Üniversitesi, e-mail: suleymanguven1@gmail.com

Halkla ilişkiler kavramı tarihsel süreç içerisinde yerine getirdiği bazı işlevler ve kimi olumsuz uygulamalar nedeniyle yaralanmış bir kavramdır. Bu çalışmanın amacı “halkla ilişkiler” kavramına yönelik algıyı ortaya koyarak alternatif bir isimlendirme denemesinde bulunmaktır. Bu amaçla ilgili alanda bulunan akademisyenlerin, öğrencilerin ve uygulayıcıların kavrama yönelik algıları tespit edilerek kavramın mevcut durum itibarıyla genel bir fotoğrafının çekilmesi ve isme yönelik alternatif kavramlar üretilerek alana katkının sağlanması amaçlanmaktadır. Halkla ilişkiler kavramının Batı dillerinde özellikle İngilizce’deki karşılığı olan “Public Relations” (PR) Türkçe’ye “halkla ilişkiler” olarak tercüme edilmiştir. Bununla birlikte İngilizce’de bulunan “public” kavramının gerek sözlük gerekse de terimsel karşılığının sadece “halk” olmadığı bilinmektedir. İngilizce sözlüğe bakıldığında “public” kavramının “halk” ile birlikte “kamu”, “kamusal”, “umum”, “amme”, “genel” gibi kavramlara karşılık geldiği görülmektedir. “Public Administration” (Kamu Yönetimi); “Public Diplomacy” (Kamu Diplomasisi); -aslında kamu diplomasisi kavramı uluslararası halkla ilişkilerin isim değiştirmiş halidir- “Public Sphere” (kamusal alan) vb. alana yakın disiplinlerin Türkçe’ye tercüme edilen hallerinde “public” kavramı “kamu” veya “kamusal” şeklinde tercüme edilmişlerdir. Çalışmada diğer alanlarda yer alan “public” kavramının tercüme edilmesinde “kamu” kavramının tercih edilmesine karşılık “public relations” kavramında yer alan “public” kelimesinin “halk” olarak tercih edilmiş olmasının “halkla ilişkiler” disiplinine olan genel bakışı zayıflattığı varsayılmaktadır. Bu bağlamda ilgili alanda yer alan akademisyen, öğrenci ve uygulayıcıların görüşlerine başvurularak disiplinin ismine yaklaşımları, algıları ve memnuniyet düzeyleri ile önerilerinin tespit edilmesi önem kazanmaktadır. İlgili alanın yeniden şekillenmesi ve genel olarak olumlu bir algıya sahip olabilmesi açısından bu çalışmanın literatüre ve alan pratiğine katkı yapacağı umulmaktadır. Bu çerçevede yöntem olarak derinlemesine mülakat yöntemi seçilmiş olup ilgili alanda bulunan akademisyen, öğrenci ve uygulayıcılarla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilecektir. Araştırma Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi akademisyenleri, öğrencileri ile Gaziantep ilinde sektörde yer alan uygulayıcılarla sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkla ilişkiler, Kamu, Kamusal İletişim, Kamusal ilişkiler, İletişim.

PERCEPTION TOWARDS THE CONCEPT OF PUBLIC RELATIONS AND A NEW NAME ESSAY: ‘PUBLIC RELATIONS’

The concept of public relations is a concept that has been wounded due to some of the functions it has fulfilled in the historical process and some negative practices. The aim of this study is to reveal the perception towards the concept of ‘public relations’ and to make an alternative naming attempt. For this purpose, it is aimed to determine the perceptions of academicians, students and practitioners in the relevant field towards the concept, to take a general picture of the concept as of the current situation and to contribute to the field by producing alternative concepts for the name. ‘Public Relations’ (PR), which is the equivalent of the concept of public relations in Western languages, especially in English, has been translated into Turkish as ‘public relations’. However, it is known that both the dictionary and the terminological equivalent of the concept of ‘public’ in English is not only ‘public’. When the English dictionary is examined, it is seen that the concept of ‘public’ corresponds to concepts such as ‘public’, ‘public’, ‘public’, ‘public’, ‘amme’, “general” along with ‘people’. The concept of ‘public’ is translated as ‘public’ or “kamusal” in the Turkish translations of disciplines close to the field such as ‘Public Administration’; ‘Public Diplomacy’; ‘Public Sphere’ - in fact, the concept of public diplomacy is a renamed form of international public relations. In the study, it is assumed that the fact that the word ‘public’ in the concept of ‘public relations’ is preferred as ‘public’ in the translation of the concept of “public” in other fields weakens the general view of the discipline of ‘public relations’. In this context, it is important to determine the approaches to the name of the discipline, perceptions, satisfaction levels and suggestions of academicians, students and practitioners in the relevant field. It is hoped that this study will contribute to the literature and field practice in terms of reshaping the related field and

having a positive perception in general. In this framework, in-depth interview method has been selected as the method and semi-structured interviews will be conducted with academics, students and practitioners in the relevant field. The research is limited to Gaziantep University Faculty of Communication academicians, students and practitioners in the sector in Gaziantep province.

Keywords: Public Relations, Public, Public Communication, Public Relations, Communication.

BAVYERA EYALETİNDE İSLAM DİN DERSLERİNİN GELİŞİM VE DEĞİŞİM SÜRECİ

Bülent KELEŞ

Goldbach Grundshule/ALMANYA, e-mail: bulentkeles@hotmail.de

Cengiz KANIK

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: cengizkanik@gmail.com

A lmanya’da devlet okullarında İslam din eğitiminin kökeni neredeyse 50 yıllık bir geçmişe sahiptir. 1961’de Türkiye ve Almanya arasında imzalanan işgücü anlaşmasıyla başlayan süreçte, Müslüman öğrencilerin devlet okullarında yoğun bir şekilde görünür olmaları için 1974’ten sonra hız kazanan aile birleşimlerini beklemek gerekmiştir. O tarihlerde, geri döneceği düşünülen misafir işçilerin kolay kolay Almanya’yı terk etmeyecekleri anlaşılmış ve Alman devlet anayasasının 7 maddesine göre temel bir hak olan din derslerinin Müslüman öğrencilere yönelik uygulanabilirliği tartışma konusu olmaya başlamıştır. Katolik ve Protestan Hristiyan öğrencilere sunulan din dersinin resmi muhatabı ilgili kiliselerken, Müslümanların muhatap kabul edilecek ve geneli kapsayan kurumsal bir yapısı 1970’li yıllarda henüz ortaya çıkmamıştır. 1980’li yıllarda kurumsallaşmalarını tamamlayan Müslümanların devlet tarafından muhatap kabul edilmeleri süreci ise Ahmediyya ve Aleviler haricinde henüz tam anlamıyla gerçekleşebilmiş değildir.

Devlet okullarında Müslüman öğrencilere din eğitimi sunulmaması velileri alternatif arayışlara yöneltmiş ve farklı dini/ siyasi organizasyonlarca kurulan cami derneklerinde düzenlenen din eğitimi ve Kuran kursları çözüm olarak ön plana çıkmıştır. Alman devletinin kontrol edemediği bu kurslar, öğrencileri İslami radikalleşmeye yönlendirdiği gerekçesiyle Alman kamuoyunda sürekli tartışılan bir konu olmuştur. 11 Eylül 2001 saldırılarından radikal Müslümanların sorumlu tutulması, devlet okullarında İslam din eğitimi hususunda yetkililerin sorumluluk alma sürecini hızlandırmıştır. Federal bir ülke olan Almanya’da her eyaletin eğitim sisteminin kendi içinde özerk olması farklı İslam dersi modellerini gündeme getirmiştir. Biz bu çalışmamızda 2004’ten itibaren Bavyera Eyaletinde uygulanmaya başlayan ve zaman içinde değişim ve gelişim gösteren İslam derslerinin gelişim sürecini incelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Bavyera, Almanya, İslam din dersi, 11 Eylül

USÛL-İ HAMSENİN TEŞEKKÜLÜNDE AHLAKÎ BOYUT

Muhammed Ragıp KAPLAN

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: muhammedxorosi@gmail.com

Bilgi ve inanç ilkelerinin amel ve ahlak ile görünür kılındığı ilahi sistem, bu bütünlüklü yapısı ile tutarlılık ve anlam ifade etmektedir. Erken dönemden itibaren dindeki bu iki temel boyut, müslümanların üzerine kafa yordukları başat alanlar olmuştur. Nitekim müslüman fikir adamlarının din anlayışları, onların bu iki eksene dair yorumları etrafında şekillenmiştir. Amel ve ahlakın inanç alanı ile aşırı ya da pasif bir tarzda ilişkilendirildiği din anlayışlarının erken dönemde ortaya çıktığı bilinmektedir. Bunlardan aşırı olarak tanımlanan kesim, toplumda kargaşa ve korku üzerinden; pasif tutumlular ise ahlaki hassasiyet itibarıyla yetersiz kalma ile bir ahlaki yozluğu beslemişlerdir. Özellikle Mürcienin din anlayışı olarak tanımlanan bu ikinci yaklaşımın Emevi iktidarının keyfi ve dinin ilkelerinden kopuk siyaset anlayışı ile sistematik bir hal almaya başlaması, dönemin fikir adamlarının tepkisini çekmiş ve karşıt düşüncelerin ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Mu'tezile olarak tanımlanan gurup tam da bu fikrî atmosferin kaynaklık ettiği bir din anlayışı olarak ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Usûl-i Hamse ile meşhur oluş mu'tezilenin din anlayışı, genel anlamda müslüman toplumda ortaya çıkan ve din ahlak bütünselliğini bozan anlayışlara bir tepki olarak şekillenmiştir. Beş esas ile beraber özellikle "Adalet", "Vad ve Vaîd", ile "İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma" ilkeleri, Mu'tezilenin ahlakilik ile ilgili hassasiyetinin bir yansıması görünümündedir.

Çalışmamız, Mu'tezilenin din anlayışının şekillenmesinde ahlaki boyutun hangi oranda belirleyici olduğu hususunu belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmada Mu'tezilî esasların oluşmasındaki siyasal ve sosyal etki tahlile tabi tutulmuş, şekillenen esaslardaki ahlaki boyut analiz edilmiştir. Beş esasın oluşmasında ahlakiliğin temel bir belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu husus açıkça ortaya konulmuştur. Çalışma, dinî ahlaka dair hassasiyetin erken dönemden itibaren çarpıcı bir şekilde ortaya çıktığını ve bu değerün günümüzde dahi tüm şiddeti ile önemini koruduğunu görünür kılması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Mu'tezile, din anlayışı, beş ilke, ahlak, adalet.

MORAL DIMENSION IN THE FORMATION OF THE USUL-I HAMSE

The divine system, in which the principles of knowledge and belief are made visible through deeds and morals, expresses consistency and meaning with its holistic structure. From the early period, these two fundamental dimensions of religion have been the dominant areas on which Muslims have pondered. As a matter of fact, the religious understanding of Muslim intellectuals has been shaped around their interpretations of these two axes. It is known that religious understandings in which deeds and morals are associated with the realm of faith in an extremist or passive manner emerged in the early period. Among these, those defined as extremists have fostered moral corruption through chaos and fear in society, while those with a passive attitude have fostered moral corruption through inadequate moral sensitivity. his second approach, defined as the Murji'a's understanding of religion, began to take a systematic form with the arbitrary political understanding of the Umayyad government, which was disconnected from the principles of religion, and this drew the reaction of the intellectuals of the period and triggered the emergence of opposing ideas. The group defined as Mu'tazila emerged and took shape as a religious understanding originating from this intellectual atmosphere. The Mu'tazila's understanding of religion, which became famous with the Usul-i Hamsa, was shaped as a reaction to the understandings that emerged in the Muslim society in general and that disrupted the integrity of religious morality. Along with the five principles, the principles of "Justice", "Vad and Vaid" and "Enjoining what is good and forbidding what is evil" seem to be a reflection of the Mu'tazilites' sensitivity regarding morality.

Our study aims to determine to what extent the moral dimension is decisive in shaping the Mu'tazila's understanding of religion. n the research, the political and social impact on the formation of Mu'tazilite principles was analyzed and the moral dimension in the formed principles was analyzed. It has been concluded that morality is a fundamental determinant in the formation of the five principles and this issue has been clearly stated. The study is

important in that it reveals that sensitivity towards religious morality has emerged strikingly since the early period and that this value maintains its importance with all its intensity even today.

Keywords: Mu'tazila, religious understanding, five principles, morality, justice.

MÜTENEBBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE YABANCILAŞMA (İĞTİRÂB) TEMASI

İsa HIZIROĞLU

Batman Üniversitesi, e-mail: isahiziroglu@gmail.com

Abbâsî döneminin en seçkin ve etkili şairlerinden biri olan Ebü't-Tayyib Ahmed bin el-Hüseyin el-Mütenebbî (ö. 354/965), kaleme aldığı binlerce beyit ile Arap şiirinin zirvesine yerleşmiş bir şahsiyettir. Şiirlerinin ana temasını, yaşadığı dönemdeki siyasi şahsiyetlere yönelik kaleme aldığı methiyeler ve bunlara karşıtlık oluşturan hicivler teşkil etmektedir. Söz sanatlarını ustalıkla kullanan şair, gazel, tasvir ve hikmetli sözler (mesel) ile de adından söz ettirmiştir. Geçimini büyük ölçüde yazdığı methiyelerle sağlayan Mütenebbî'nin, makam hırsının getirdiği hayal kırıklıkları ve sürekli mekân değiştirmesiyle oluşan zorunlu ayrılıklar, onun şiirlerine derin bir kötümserlik ve yabancılaşma (iğtirâb) teması katmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, Mütenebbî'nin hayatı boyunca maruz kaldığı hüznün ve zorunlu ayrılıkların, onun şiirindeki melankolik ruh halini ve fikrî derinliği nasıl şekillendirdiğini detaylıca incelemektir. Bu doğrultuda çalışma, Mütenebbî'nin şiirlerinde beliren yabancılaşma duygusunu, coğrafi hareketliliğin ötesinde nefsi ve toplumsal bir ayrış sürecinin yansıması olarak ele almaktadır. Yabancılaşmayı tetikleyen temel nedenler, hayatı boyunca sürekli eleştirilere yol açan soy (neseb) meselesi, Mehdîlik girişiminden kaynaklanan hapis cezası, Valilik ve mülk taleplerinde başarısız olmanın yol açtığı politik hayal kırıklığı ve sevdiklerinin kaybindan doğan derin hüznün duygusudur.

Elde edilen bulgular, Mütenebbî'nin hırsının onun için bir yıkım olduğunu, bu durumun onu hasetçilerin komplolarına maruz bıraktığını göstermektedir. Nihayetinde umudun acıya dönüştüğü bu süreç, şairin büyüklük arayışından kaynaklanan derin bir psikolojik yabancılaşma ile sonuçlanmıştır. Mütenebbî'nin şiirindeki gurbet temasının, mekân değiştirmenin yarattığı yalnızlık duygusundan ziyade, kendini çağdaşlarından yüce görme (tereffu') ile ifade bulan fikrî bir yalnızlık olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagati, Arap Şiiri, Mütenebbî, İğtirâb.

İLAHİ HİTAPTA SES VE ANLAM BÜTÜNLÜĞÜ: ALAK SÛRESİ ÖRNEĞİNDE BEDÎ SANATLARININ ANLAMI İNŞA ETMEDEKİ ROLÜ

Nihat TARI

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: nihat.tari@outlook.com

Bu tebliğ, Kur'an'daki bedî sanatlarının salt estetik birer unsur olmanın ötesinde, ilahî hitapta ses ile anlamı bütünleştirerek manayı inşa eden temel unsurlar olduğunu Alak Sûresi örneğinde göstermeyi amaçlamaktadır. Yaygın olarak edebî tezyin (süsleme) aracı olarak görülen bu sanatların, aslında vahyin mesajını hem zihinsel hem de duygusal düzeyde ileten işlevsel bir role sahip olduğu tezi savunulmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Alak Sûresi, klasik belâgat geleneğinin bedî ilmi metodolojisiyle tahlil edilmiş; sûredeki muhassinât-ı maneviyye (anlamsal sanatlar) ve muhassinât-ı lafziyye (sözel sanatlar) incelenmiştir.

Araştırmanın bulguları, tıbâk ve iltifât gibi manevî sanatların, insanın Allah'a muhtaçlığı ve ilahi uyarı gibi teolojik mesajları derinleştirdiğini göstermiştir. Benzer şekilde, seci' ve cinâs gibi lafzî sanatların da sadece müzikal bir ahenk oluşturmakla kalmayıp, ayetlerin temasına (yaratılışın heybeti, rahmetin tecellisi, tehdidin gerilimi) uygun bir atmosfer yaratarak anlamı pekiştirdiği tespit edilmiştir. Sûredeki lafız ve mana sanatlarının birbirinden bağımsız değil, aksine birbirini tamamlayarak vahyin mesajını bütüncül bir estetik tecrübe içinde sunduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, Alak Sûresi özelinde Kur'an'ın i'câzının, metnin lafzı ile manası arasındaki bu ayrılmaz birliktelikte yattığını ve belâgat analizlerinin tefsir ilmine sunduğu derinliği ortaya koymasına bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belâgati, Alak Sûresi, Bedî İlmi, Ses ve Anlam Bütünlüğü

THE UNITY OF SOUND AND MEANING IN THE DIVINE DISCOURSE: THE ROLE OF THE FIGURES OF BADÎ IN CONSTRUCTING MEANING IN SÛRAT AL-'ALAQ

This paper aims to demonstrate, through the example of Sûrat al-'Alaq, that the figures of 'ilm al-badî in the Qur'ân are not merely aesthetic elements, but fundamental components that construct meaning by integrating sound and sense in the divine discourse. This study posits that these figures, commonly regarded as tools of literary ornamentation (tazyîn), in fact play a functional role in conveying the message of the revelation on both cognitive and affective levels. To this end, Sûrat al-'Alaq is analyzed using the methodology of 'ilm al-badî from the classical tradition of balâgha, examining its semantic figures (al-muḥassinât al-ma'nawīyya) and verbal figures (al-muḥassinât al-lafziyya).

The findings reveal that semantic figures such as antithesis (ṭibāq) and apostrophe (iltifāt) serve to deepen theological messages, including humanity's dependence on God and the divine warning. Similarly, the study finds that verbal figures like rhymed prose (saj') and paronomasia (jinās) do not merely create musical cadence, but also reinforce the meaning by cultivating an atmosphere appropriate to the verses' themes, such as the majesty of creation, the manifestation of mercy, and the tension of divine threat. The paper concludes that the verbal and semantic figures in the sūra are not independent, but rather complementary, presenting the message of the revelation within a holistic aesthetic experience. The significance of this study lies in its demonstration, specific to Sûrat al-'Alaq, that the inimitability (i'jāz) of the Qur'ân resides in this inseparable unity between the text's form (lafz) and meaning (ma'nā), and in revealing the depth that rhetorical analysis offers to the science of exegesis (tafsīr).

Keywords: Arabic Language and Balâgha, Sûrat al-'Alaq, 'Ilm al-Badî, Unity of Sound and Meaning.

NÜZÛL DÖNEMİ SONRASI OLAYLARIN AYETLERLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ: İBN KESİR'İN EL-BİDÂYE VE'N-NİHÂYE ÖRNEĞİ

Muhammed Sadık SUBAŞI

Batman Üniversitesi, e-mail: msadiksubasi@gmail.com

Kur'an ayetlerinin nüzûl dönemi sonrasındaki kişi, kurum ve olaylarla ilişkilendirilmesi sıkça karşılaşılan bir durumdur. Müslümanlar açısından hayatı vahiy çerçevesinde yaşamamanın; olayları ve olguları vahiy ekseninde değerlendirmenin yolu bu ilişkilendirmelerden geçmektedir. Bu durum, İslâm düşüncesinde yorumun sürekliliğini ve vahyin tarih içindeki yankısını gösteren bir olgu olarak değerlendirilebilir. Nitekim âyetler sadece dini hükümler için değil tarihi olayları anlamak, açıklamak ve yorumlamak için de kullanılmıştır. Ancak âyetlerin iç ve dış bağlamlarından kopararak siyasi, dini, mezhebi vb. konularda taraflar için meşrulaştırma aracı olarak kullanılması bu bağlamdaki problemlerin başında gelmektedir. Bu çalışma, söz konusu olgunun hem müfessir hem de tarihçi olan İbn Kesîr'in el-Bidâye ve'n-Nihâye adlı tarih eserinde nasıl tezahür ettiğini incelemektedir. Hz. Peygamber'in vefatından sonrası esas alınarak yapılan taramada müellifin kendi anlatısı içinde 57 yerde doğrudan ayetlere atıfta bulunduğu tespit edilmiştir. İbn Kesîr, müfessir kimliğiyle tarihî olayları ele alırken Kur'an'ı, bazen olayların açıklayıcı çerçevesi hâline getirmekte bazen de yönlendirici bir işlev yüklemektedir. Toplumların ahlaki çözümleri, doğa olayları ya da siyasi değişimleri büyük bir ustalıkla ayetlerle ilişkilendirmektedir. Bu yaklaşım, Kur'an'ın tarih dışı değil, tarih içinde yaşayan bir rehber olarak algılandığını gösterir. Bununla birlikte, ayetlerin nüzûl bağlamı dışındaki olaylara uygulanması metodolojik bazı tartışmaları da gündeme getirir. İbn Kesîr'in yöntemi bu yönüyle hem anlam genişlemesinin imkânı hem de yorumun sınırları açısından dikkate değerdir. Sonuç olarak bu çalışma, el-Bidâye örneği üzerinden Kur'an ayetlerinin vahiy sonrası olaylarla nasıl ilişkilendirildiğini analiz etmekte; bu ilişkilendirmelerin barındırdığı problemleri ve İslâm ilim geleneğinde tefsir ile tarih arasındaki dinamik etkileşimi görünür kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsir, Yorum, âyet-olay ilişkisi, İbn Kesîr, Tarih, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

THE ASSOCIATION OF QUR'ANIC VERSES WITH POST-REVELATION EVENTS: THE CASE OF IBN KATHİR'S AL-BIDĀYA WA'L-NIHĀYA

Associating Qur'anic verses with individuals, institutions, and events that occurred after the period of revelation is a frequently encountered phenomenon. For Muslims, living life within the framework of revelation and evaluating events and phenomena in line with it depends on such associations. This reflects the continuity of interpretation and the resonance of revelation throughout history. Indeed, Qur'anic verses have been used not only to establish religious rulings but also to understand, explain, and interpret historical events. However, detaching verses from their internal and external contexts and using them as instruments of political, religious, or sectarian legitimization constitutes one of the major problems in this regard.

This study examines how this phenomenon appears in al-Bidāya wa'l-Nihāya, the historical work of Ibn Kathīr, who was both a historian and a Qur'anic exegete. Considering the period after the Prophet's death, the study identified 57 direct citations from the Qur'an within the author's narrative. While addressing historical events, Ibn Kathīr sometimes uses the Qur'an as an explanatory framework and at other times assigns it a guiding role. He skillfully relates moral corruption, natural events, and political changes to Qur'anic verses, showing that the Qur'an is perceived not as a text outside history but as a living guide within it. Nevertheless, applying verses to events beyond their original context raises certain methodological debates. In this respect, Ibn Kathīr's method is significant both in terms of the possibility of semantic expansion and the limits of interpretation.

In conclusion, through the example of al-Bidāya, this study analyzes how Qur'anic verses were associated with post-revelation events; it reveals both the problems inherent in these associations and the dynamic interaction between exegesis and history within the Islamic scholarly tradition.

Keywords: Qur'an, Tafsir, Interpretation, Verse-Event Relation, Ibn Kathīr, History, al-Bidāya wa'l-Nihāya.

KUR'AN'DA SÖZ VE DAVRANIŞTA NEZAKET: LOKMÂN 19, İSRÂ 23 VE KASAS 55 AYETLERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME

Esme İLERİ

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: ileriesme@gmail.com

Bu çalışma, Kur'an'da nezaket olgusunu yalnızca söz düzleminde değil, aynı zamanda davranışsal boyutuyla birlikte ele almayı amaçlamaktadır. Literatürde konu genellikle “iletişim ahlakı” veya “söz adabı” çerçevesinde incelenmiş; nezaket, çoğunlukla dilsel nezaket ve üslup incelikleriyle sınırlandırılmıştır. Bu araştırma ise sözün ötesine geçerek nezaketin duygusal, ahlaki ve sosyal yönlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, Lokmân 19, İsrâ 23 ve Kasas 55 ayetleri, bireysel, ailevi ve toplumsal iletişim alanlarında nezaketin üç farklı düzeyini temsil etmektedir. Çalışmada nitel içerik analizi yöntemi kullanılmış; ayetlerin bağlamı, mesaj bütünlüğü ve kavramsal derinliği incelenmiş; klasik müfessirlerin yorumları modern yaklaşımlarla karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular, Kur'an'da nezaketin yalnızca “güzel konuşma” veya “yumuşak üslup”la sınırlı olmadığını göstermektedir. Aksine nezaket, duygusal olgunluk, empati, tevazu ve özellikle çatışma anlarında yapıcı ve zarif tutum sergileme gibi davranışsal özellikleri de kapsamaktadır. Böylece Kur'an, nezaketi hem söz hem de eylem boyutunda bütüncül bir erdem olarak temellendirmektedir. Sonuç olarak; Lokmân 19. ayet bireysel düzeyde davranışsal nezaketi (tevazu, ses tonunda ölçülülük), İsrâ 23. ayet aile içi ilişkilerde duygusal nezaketi (saygı, duygu kontrolü, şefkat), Kasas 55. ayet ise toplumsal düzeyde çatışma ortamında zarafet ve barış dilini vurgulamaktadır. Bu üç ayet birlikte değerlendirildiğinde, Kur'an'ın nezaketi yalnızca bireysel bir ahlak ilkesi değil, sözden davranışa, bireyden topluma uzanan kapsamlı bir değerler sistemi olarak sunduğu görülmektedir. Bu yönüyle nezaket, Kur'an'da hem kişisel olgunluğun hem de toplumsal barışın temel dinamiklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an, Nezaket, söz ve davranış, İsrâ, Kasas, Lokman

POLITENESS IN SPEECH AND BEHAVIOR IN THE QUR'AN: A THEMATIC ANALYSIS OF LUQMÂN 19, AL-ISRÂ' 23 AND AL-QAŞAŞ 55

This study aims to examine the concept of politeness in the Qur'an not only at the level of speech but also in terms of behavioral conduct. While the existing literature predominantly focuses on politeness within the framework of “communication ethics” or “speech etiquette,” it generally limits the concept to linguistic politeness and stylistic refinement. By contrast, this research seeks to go beyond verbal expressions and reveal the emotional, ethical, and social dimensions of politeness in the Qur'anic discourse. In this regard, Luqmân 19, Isrâ' 23, and Qaşaş 55 represent three distinct levels of politeness in communication: individual, familial, and social. Employing a qualitative content analysis approach, the study investigates the contextual background, message integrity, and conceptual depth of these verses. It further compares the interpretations of classical exegetes with contemporary scholarly perspectives. The findings demonstrate that politeness in the Qur'an is not confined to “speaking kindly” or maintaining a “soft tone.” Rather, it encompasses behavioral virtues such as emotional maturity, empathy, humility, and the ability to maintain composure and constructive conduct, especially in times of conflict. Accordingly, the Qur'an conceptualizes politeness as a holistic virtue, integrating both speech and action.

In conclusion: Luqmân 19 emphasizes behavioral politeness at the individual level (humility, moderation of voice), Isrâ' 23 highlights emotional politeness within the family context (respect, affective restraint, compassion), Qaşaş 55 underscores grace and a language of peace in social tensions and conflict situations. Collectively, these three verses illustrate that politeness in the Qur'an is not merely a personal ethical rule but a comprehensive value system that extends from speech to conduct and from the individual to society. In this respect, politeness emerges as a fundamental dynamic of both personal virtue and social harmony in the Qur'anic worldview.

Keywords: Tafsir, Qur'an, politeness, speech and conduct, Isrâ', Qaşaş, Luqmân

KUSURLULUKTA HİKMET: TASAVVUF ESTETİĞİ VE WABİ-SABİ FELSEFESİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

İsa Yalçın

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: iyalcin@beu.edu.tr

Wabi-sabi, Zen ve dolaylı olarak Taoist düşünceden beslenen bir estetik tutumdur. Diğer bir ifadeyle güzelliği mükemmellikte değil, zamanın bıraktığı izlerde, asimetride ve geçicilikte arar. Çay seremonisi, raku seramikleri, ikebana (çiçek düzenleme sanatı) gibi pratiklerde billurlaşan bu yaklaşım, gösterişi reddeder. Sadelik, doğallık ve ölçülülük üzerinden bir sessiz derinlik üretir. Tasavvuf estetiği ise “bâki olan yalnız Allah’tır” ilkesiyle, yaratılmışın eksiklik ve faniliğini kusur değil, hakikate yönelişin ve kemâle ermenin imkânı olarak görür. Manevî yoksulluk (fakr) ve tevazu idealleri, benliği arındırma ve “hiçlik” bilinciyle birleşerek insanı ilahî güzelliğin ve tecellilerin farkına varmaya yönelten bir iç estetik ufuk oluşturur. Wabi-sabi felsefesinin uygulamadaki somut ifadelerinden birisi olan Kintsugi, kırığı ya da çatlağı altınla görünür kılarak objeyi daha kıymetli hâle getirirken; tasavvufta tevbe, günahla çatlamış kalbi rahmetle onarır, hikmetin parladığı hatlara dönüştürür. Böylece “kemal, noksanda gizlidir” önermesi, iki gelenekte de estetik ve manevî olgunlaşmanın ortak formülü olarak belirir. İlgili çalışma modern dünyanın mükemmellik ve tüketim odaklı paradigmasına karşı, wabi-sabi ile tasavvufun kusurda hikmeti, fanilikte huzuru ve tevazuda zarafeti yücelten ortak bir estetik-ahlâk pedagojisi sunmaktadır. Karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde wabi-sabi ile tasavvuf, geçicilik, kusurluluk ve sadelik kavramlarında ortak bir estetik-ahlâkî zemin paylaşır. Her iki gelenekte de kemal, noksanda; zarafet ise tevazuda aranır. Ancak wabi-sabi ilahî referanstan bağımsız, doğa merkezli bir sezgisel farkındalık geliştirirken; tasavvuf bu farkındalığı Allah merkezli bir aşk ve teslimiyet bilinciyle derinleştirir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Wabi-sabi, Estetik, Kintsugi, Sadelik

WISDOM IN IMPERFECTION: A COMPARATIVE STUDY ON TASAWWUF AESTHETICS AND WABI-SABI PHILOSOPHY

Wabi-sabi is an aesthetic attitude rooted in Zen and, indirectly, Taoist thought. In other words, it seeks beauty not in perfection, but in the traces left by time, in asymmetry, and in transience. This approach, crystallized in practices such as the tea ceremony, raku ceramics, and ikebana (the art of flower arrangement), rejects ostentation. It produces a silent depth through simplicity, naturalness, and moderation. Tasawwuf aesthetics, on the other hand, with the principle that “only Allah is eternal,” sees the imperfection and transience of creation not as a flaw, but as an opportunity for turning towards truth and reaching perfection. The ideals of spiritual poverty (fakr) and humility, combined with the purification of the self and the awareness of “nothingness,” create an inner aesthetic horizon that leads humans to become aware of divine beauty and manifestations. Kintsugi, one of the concrete expressions of the wabi-sabi philosophy in practice, makes the object more valuable by making the break or crack visible with gold; in tasawwuf, repentance repairs the heart cracked by sin with mercy, transforming it into lines where wisdom shines. Thus, the proposition that “perfection is hidden in imperfection” emerges as the common formula for aesthetic and spiritual maturation in both traditions. The related work presents a common aesthetic-ethical pedagogy that elevates the wisdom in imperfection, peace in transience, and elegance in humility through wabi-sabi and tasawwuf, in opposition to the perfection and consumption-oriented paradigm of the modern world. When evaluated comparatively, wabi-sabi and tasawwuf share a common aesthetic-moral ground in the concepts of transience, imperfection, and simplicity. In both traditions, perfection is sought in imperfection, and elegance in humility. However, while wabi-sabi develops an intuitive awareness centered on nature, independent of divine reference, tasawwuf deepens this awareness with a consciousness of love and surrender centered on Allah.

Keywords: Tasawwuf, Wabi-sabi, Aesthetics, Kintsugi, Simplicity

ERKEN DÖNEM İBADIYYEDE KADER ANLAYIŞI: CÂBİR BİN ZEYD ÖRNEĞİ

Tuba ERDEMCI

Siirt Üniversitesi, e-mail: tubaakif56@gmail.com

Kader konusu, başta kelâm ilminde olmak üzere İslam düşüncesinde en çok tartışılan meselelerden biri olagelmıştır. Bireylerin gerçekleştirdikleri fiillerinde özgür olup olmadığı, ilahî irade ile insan iradesi arasındaki ilişki ve bu bağlamda sorumluluğun mahiyeti gibi konular, mezheplerin ayrışma noktalarından biri olmuştur. Bu çalışma, erken dönem İbâdî düşüncesinde kader anlayışının oluşumunu Câbir b. Zeyd örneği üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. İbâdiyye mezhebi, Hâricîliğin erken döneminde ortaya çıkan mezheplerden biridir. Câbir b. Zeyd de, İbadiyye mezhebinin sistematikleşmesinde önemli bir role sahiptir. Hicrî birinci yüzyılda iman, amel ve insanın sorumluluğu üzerine şekillen İbadi düşünce ilk olarak Basra'da teolojik altyapısını oluşturmaya başlamıştır. Bu minvalde erken dönem kader meselesi, İbadi düşünce biçiminde ilahi kudretin mutlaklığı ve insanın fiillerindeki irade özgürlüğü bakımından önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erken dönem İbadi alimlerinden Câbir b. Zeyd, kader meselesi ile ilgili görüşüyle dikkat çekmektedir. Câbir b. Zeyd'den gelen rivayetler doğrultusunda, insanın fiillerinde belli başlı bir iradeye sahip olduğunu ancak bu fiillerin Allah'ın yaratmasıyla ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu bağlamda Câbir b. Zeyd bir taraftan insanın fiillerinde bizzat kendisinin sorumlu olduğunu belirtirken bir taraftan da İlâhi iradenin kapsamını da korumaktadır. Dolayısıyla Câbir b. Zeyd'in kadere dair düşüncesi, erken dönem İslâm kelâmında iki farklı bakış açısına sahip olan Cebriyye ve Kaderiyye düşünce yaklaşımlarından ayrı bir tutum ortaya koyduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında, İbâdîliğin kader konusundaki temel ilkeleri, erken dönem kaynaklarda yer alan rivayetler ve tarihsel bağlam göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş olup Câbir b. Zeyd'in kader anlayışının İbâdî doktrin içindeki konumunu belirlemek ve İslâm düşünce tarihi içerisindeki özgün katkısını ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cabir Bin Zeyd, Kader, İbadilik, kelam

THE CONCEPT OF PREDESTINATION IN EARLY IBADIYYA: THE CASE OF JĀBİR IBN ZAYD

The issue of qadar (divine predestination) has been one of the most debated topics in Islamic thought, particularly within the discipline of kalām (theology). Questions such as whether individuals are free in their actions, the relationship between divine and human will, and the nature of responsibility within this framework have been major points of divergence among various theological schools. This study aims to examine the formation of the concept of predestination in early Ibadi thought through the example of Jābir ibn Zayd. The Ibadiyya school is one of the sects that emerged during the early period of Khārijism. Jābir ibn Zayd played a significant role in the systematization of Ibadi teachings. In the first Islamic century, Ibadi thought began to form its theological foundations in Basra around the concepts of faith (īmān), action ('amal), and human responsibility. In this context, the question of predestination emerged as an important subject of discussion within Ibadi thought, particularly concerning the absoluteness of divine power and the extent of human free will in actions.

Among the early Ibadi scholars, Jābir ibn Zayd stands out with his views on the matter of predestination. According to the reports transmitted from him, human beings possess a certain degree of free will in their actions, yet these actions ultimately occur through God's creation. In this sense, Jābir ibn Zayd emphasized that humans are responsible for their deeds while also maintaining the comprehensive scope of divine will. Therefore, his understanding of predestination represents a distinctive stance that differs from the two prominent theological perspectives of early Islamic kalām: the determinism of the Jabriyya and the strong emphasis on human free will upheld by the Qadariyya. Within the scope of this preliminary study, the fundamental principles of the Ibadi view on predestination are evaluated in light of early sources and their historical context. The research seeks to determine the position of Jābir ibn Zayd's understanding of predestination within Ibadi doctrine and to reveal its distinctive contribution to the history of Islamic thought.

Keywords: Jābir ibn Zayd, Qadar, and Ibadiyya, Kalam

MOLLA MUHAMMED SADIK ÖZTÜRK VE FELSEFETU'L-İNSAN ALÂ LİSANİ'L-KUR'ÂN ADLI ESERİ

Mehmet ALTIN

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: mehmet_altin13@hotmail.com

Bu bildiri, Muşlu âlim Molla Muhammed Sadık Öztürk (Tırtopî)'ün hayatını ve tefsir alanındaki Felsefetü'l-insan alâ lisani'l-Kur'ân adlı eserini incelemeyi amaçlamaktadır. Molla Muhammed Sadık, bölgenin tanınan âlimlerinden Molla Reşit-i Tırtopî'nin kardeşi olup Molla Sadreddin Yüksel gibi dönemin önde gelen isimlerinden ders alarak medrese eğitimini tamamlamıştır. Muş bölgesinde, özellikle Molla İbrahim-i Gülçimenî gibi önemli şahsiyetlere ders vererek ilmî birikimini pekiştirmiş ve Koğak Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. Bir süre Muş ve Varto gibi yerlerde eğitim faaliyetlerini sürdürdükten sonra Almanya'ya gitmiş, 2000'li yıllarda Türkiye'ye dönerek 2016 yılında Bitlis'in Tatvan ilçesinde vefat etmiştir. Bu çalışmada, Molla Muhammed Sadık'ın Arapça olarak kaleme aldığı ve 48 varaktan oluşan Felsefetü'l-insan alâ lisani'l-Kur'ân adlı eserinin içeriğini ayrıntılı bir biçimde incelemektir. Eser, insanın yaratılışını, diğer varlıklardan farkını ve hikmetini Kur'an ayetleri bağlamında açıklamaktadır. Molla Sadık, hem eski hem de modern kaynaklardan faydalanarak Kur'an ayetleri ışığında insanın varlık anlayışını felsefî bir açıdan ele almasıyla; geleneksel ilmî birikimini çağdaş düşüncelerle harmanlamayı başarmıştır. Eserin, insanın yaratılışını ve varlık amacını Kur'an perspektifinden ele alması, tefsir ve felsefe alanlarında önemli bir katkı sağladığını düşünmekteyiz. Bu çalışmayla Molla Muhammed Sadık'ın söz konusu eserinin tanınmasına ve anlaşılmasına katkı sağlanarak bu alimin Kur'an ayetleri bağlamında insan felsefesini anlama biçimi ve yaklaşımının gün yüzüne çıkarılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'ân, Ayet, İnsan, Felsefe

MOLLA MUHAMMED SADIK ÖZTÜRK AND HIS WORK TITLED FELSEFETU'L-İNSAN ALÂ LİSANİ'L-KURAN

This paper aims to examine the life of the scholar Molla Muhammed Sadık Öztürk (Tırtopî) from Muş and his work Felsefetü'l-insan ala lisani'l-Kur'an in the field of tafsir. Molla Muhammed Sadık, the brother of the well-known regional scholar Molla Reşit-i Tırtopî, completed his madrasa education by studying under prominent figures of his time, such as Molla Sadreddin Yüksel. He consolidated his scientific knowledge by giving lessons to important figures, especially Molla İbrahim-i Gülçimenî, in the Muş region and worked as a teacher at the Koğak Madrasa. After continuing his educational activities in places like Muş and Varto, he went to Germany, later returned to Turkey in the 2000s, and passed away in 2016 in Tatvan, Bitlis. This study aims to analyze the content of Molla Muhammed Sadık's work Felsefetü'l-insan ala lisani'l-Kur'an, which he wrote in Arabic and consists of 48 pages. The work explains the creation of human beings, their distinction from other creatures, and their purpose in life within the context of Qur'anic verses. Molla Sadık, by utilizing both classical and modern sources, approaches the understanding of human existence from a philosophical perspective based on Qur'anic teachings, successfully blending traditional scholarly heritage with contemporary thought. We believe that the work's approach to human creation and purpose from the Qur'anic perspective makes a significant contribution to the fields of tafsir and philosophy. This paper seeks to contribute to the recognition and understanding of Molla Muhammed Sadık's aforementioned work, and aims to bring to light this scholar's unique approach to understanding human philosophy within the framework of Qur'anic verses.

Keywords: Tafsir, Quran, Verse, Human, Philosophy.

EŞ-ŞAMAKMAKİYYE ADLI KASİDEDE DARB-I MESEL KULLANIMI

Ömer YILDIZ

Batman Üniversitesi, e-mail: omer.yildiz@batman.edu.tr

Ebu'l-Abbâs Ahmed b. el-Vennân el-Fâsî (ö. 1183/1773), Filâlî hükümdarı Muhammed b. Abdillâh (ö. 1204/1790) döneminde yaşamış seçkin Mağrib şairlerinden biridir. Babası el-Vennân, sultanın yakın çevresinde bulunan, nüktedan ve zarif sözleriyle tanınan bir ediptir. Sultan tarafından “Ebû Şamakmak” olarak künyelendirilen el-Vennân’ın vefatının ardından oğlu babasına ve şairlik yeteneğine ithafen *el-Kasîdetü’ş-Şamakmakiyye* adlı meşhur kasidesini kaleme almıştır. Rivayete göre, sultanın huzuruna çıkmak isteyen şair, fırsat bulamayınca yüksek bir yerde, gür sesiyle

يَا سَيِّدِي سَبِّطَ النَّبِيِّ أَبُو الشَّمَقْمَقِ أَبِي

beytini okuyarak dikkatini çekmiş ve bu vesileyle sultanın huzuruna kabul edilmiştir.

İki yüz yetmiş beş beyitten oluşan *Şamakmakiyye* kasidesi, özellikle Mağrib bölgesi edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırmış ve üzerine birçok şerh yazılmıştır. *Zehru'l-efnân min hadîkatî İbni'l-Vennân*, ve *Şerhu'ş-Şamakmakiyye* bu kasideye yazılmış önemli şerhlere aittir.

Şair, kasidesinde darb-ı meselleri yoğun biçimde kullanan bir üslup benimsemektedir. Bazı beyitlerde darb-ı mesellerin hem lafız hem de mana bakımından aslî şekline bağlı kaldığı görülür. Nitekim *لَا تَغْشَى دَارَ الظُّلْمِ وَاعْلَمْ أَنَّهَا أَخْرَبُ مِنْ*

بَيْتِي beyti, şairin *جَوْفِ حِمَارٍ خَلَقَ* darb-ı meselini klasik biçimiyle kasidesine dâhil ettiğinin açık bir göstergesidir. Buna karşılık, bazı beyitlerde darb-ı mesellerin muhtevasını koruyarak fakat lafzında değişiklik yaparak aktardığı görülmektedir. Nitekim *وَعْدِ عُرْقُوبٍ وَلَا تَعْدُ بَوْعِدِ عُرْقُوبٍ أَخَا وَفَى سَمَوَالٍ بِالْأَبْلَقِ* beytinde yer alan *وَعْدِ عُرْقُوبٍ* ifadesi, aslında klasik kaynaklarda *مَوَاعِيدُ عُرْقُوبٍ* şeklinde geçmektedir. Bazen de şair, darb-ı meseli doğrudan zikretmek

yerine, meselin içinde geçen bir unsura işaret etmekle yetinir. Örneğin *وَمَنْ حَمَاهَا كَكُلَيْبٍ فَلَهُ جَسَّاسُ رُمَحٍ رَاصِدٍ* beytindeki *كُلَيْبٍ* adı, *أَعَزُّ مِنْ كُلَيْبٍ وَأَيْلٍ* darb-ı meseline telmih mahiyetindedir. Ayrıca şairin kimi beyitlerde aynı anlama gelen darb-ı meselleri birbirine atıfla zikrettiği; kimi yerlerde ise darb-ı meselin ortaya çıkış hikâyesine doğrudan gönderme yaptığı görülür. Nitekim *مَضَى لِنَارٍ طَالِبًا،* darb-ı meselinin hemen ardından gelen *أَبْطَأُ مِنْ فَنْدٍ*

بَيْتِي beyti, bu meselin kıssasına işaret etmektedir. Şair, Arap edebiyatında yaygın olarak kullanılan darb-ı mesellere yer verdiği gibi, daha çok ilim ehlinin aşına olduğu *أَسْمَجُ مِنْ وَائِ عَمْرٍو* gibi meselleri de kasidesine dâhil etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Şiir, Darb-ı mesel, İbnü'l-Vennân, eş-Şamakmakiyye.

THE USE OF PROVERBS (DARB AL-MATHAL) IN THE QAŞĪDA AL-SHAMQAMĀQIYYA

Abū al-‘Abbās Aḥmad b. al-Wannān al-Fāsī (d. 1183/1773) is one of the distinguished Maghribī poets who lived during the reign of the Filālī ruler Muḥammad b. ‘Abdillāh (d. 1204/1790). His father, al-Wannān, was a man of letters known for his wit and refined expressions, and was among the close entourage of the sultan. Upon his death, his son composed the famous qaşīda al-Qaşīdat al-Shamqamāqiyya (el-Kasīdetü’ş-Şamakmakiyye) in honor of his father and as a tribute to his poetic talent, for the sultan had given his father the laqab “Abū Shamqamāq.” According to the narrative, when the poet wished to appear before the sultan but was unable to find an opportunity, he raised his voice from a high place and recited the verse:

يَا سَيِّدِي سَبِّطَ النَّبِيُّ ۚ أَبُو الشَّمَقْمَقِ أَبِي

thus attracting the sultan's attention and gaining permission to enter his presence.

The Shamqamāqiyya, which consists of 275 verses, created great resonance particularly in the literary circles of the Maghrib, and many commentaries were written on it. Zehru'l-efnân min hadîkatî İbni'l-Vennânand Sharḥ al-Shamqamāqiyya are among the important commentaries composed on this qaṣīda.

The poet adopts a style in which proverbs *darb al-mathal* are used abundantly throughout the *qaṣīda*. In some verses, it is observed that he adheres to the original form of the proverbs both in wording and meaning. Indeed, the verse لَا تَغْشَ أَخْرَبُ دَارَ الظُّلْمِ وَاعْلَمْ أَنَّهَا أَخْرَبُ مِنْ جَوْفِ حِمَارٍ خَلَقِ أَخْرَبُ into his *qaṣīda* in its classical form. Conversely, in some verses the poet preserves the meaning of the proverb while altering its wording. For example, in the verse وَلَا تَعِدْ بِوَعْدِ عُرْقُوبٍ أَخَا وَفِهِ وَفَى سَمَوَالٍ the expression عُرْقُوبٍ وَعِدْ appears in place of the classical form عُرْقُوبٍ مَوَاعِيدُ found in traditional sources. At times, instead of quoting the proverb directly, the poet alludes to it by mentioning a single element within it. For instance, in the verse وَمَنْ حَمَاهَا كَكُلَيْبٍ فَلَهُ جَسَّاسُ رُمَحٍ رَاصِدٍ بِالطَّرِيقِ the name كَلَيْبُ serves as an allusion to the proverb أَعَزَّ مِنْ كَلَيْبٍ وَائِلٍ Moreover, in some verses the poet cites proverbs of similar meaning in reference to one another, while in other instances he explicitly refers to the anecdote behind the proverb. Following the proverb أَبْطَأُ مِنْ مَضَى لِنَارٍ طَالِبًا، وَبَعْدَ عَامٍ جَا بِهَا يَسْبُ فَرَطُ الْقَلْقِ he recites the verse which alludes to the narrative associated with that proverb. The poet not only includes widely known proverbs in Arabic literature but also incorporates expressions such as أَسْمَجُ مِنْ وَائِ عَمْرُو which are familiar primarily to scholarly circles.

Keywords: Arabic Language, Poetry, Proverb Darb al-Mathal, Ibn al-Wannān, al-Shamqamāqiyya.

EŞ'ARÎ'NİN MAKÂLÂT'I BAĞLAMINDA MEZHEPLERİN ÇOKLU AİDİYETLİ YAPISI

Esra GÜLNİHAL

Diyabet İşleri Başkanlığı, e-mail: esraerdemci@hotmail.com

Bu çalışma, mezheplerin görüşlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini “çoklu aidiyet” kavramı çerçevesinde ele almaktadır. Mezhepler, tarihsel süreç içerisinde yalnızca teolojik veya siyasî saiklerle değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dinamiklerin karşılıklı etkileşimiyle biçimlenen sosyal-beşerî yapılardır. Bu nedenle mezhepleri tek yönlü bir inanç sistemi olmaktan ziyade, farklı düzlemlerde etkileşen dinamik topluluklar olarak okumak gerekmektedir. Makâlât türü eserler bu noktada, erken dönem mezhep sınırlarının geçirgenliğinin ve farklı ekollerin karşılıklı etkileşiminin görünürlüğüne ilişkin çok katmanlı bir okuma zemini sunmaktadır. Bu kapsamda Ebu'l-Hasan el-Eş'arî'nin (ö. 324/935) Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve İhtilâfu'l-Musallîn adlı eseri temel alınarak erken dönem mezheplerin düşünsel farklılaşmaları ve kesişim noktaları ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmada, Eş'arî'nin eserinde yer alan iki kademeli tasnifin ilk bölümü (Celîlü'l-Kelâm) esas alınarak mezheplerin inanç esasları karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada deskriptif (betimsel) desen kullanılmıştır. Elde edilen veriler ise karşılaştırmalı-tarihsel okuma biçimiyle değerlendirilmiştir. Bu şekilde her fırkanın kendi içerisindeki görüş ayrılıkları ile diğer mezheplerle kurduğu ilişkiler sistematik bir biçimde ortaya konulmuştur. Bulgular, mezhep içi çeşitliliğin mezhepler arası geçirgenliği arttıran bir dokuyu meydana getirdiğini göstermektedir. Nitekim, Şîa'nın imamet merkezli yapısına rağmen halku'l-Kur'ân gibi konularda Mu'tezile ve Ashâbu'l-Hadîs ile kesiştiği; Hâricîliğin küfür ve kader meselelerinde çoklu alt görüşlere sahip olduğu; Mürcie'nin iman ve büyük günah tanımlarında yeknesak bir doktrin oluşturamadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede çalışma, mezheplerin keskin sınırlar yerine geçirgen katmanlar ve birbiriyle kesişen kümeler şeklinde bir yapıyı haiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Mezhepleri Tarihi, Mezhep, Eş'arî, Makâlât, Kimlik.

THE MULTI-IDENTITY STRUCTURE OF SECTS IN THE CONTEXT OF AL-ASH'ARÎ'S MAQÂLÂT

This study examines the doctrines of Islamic sects and their mutual interactions within the framework of the concept of “multiple identity.” Sects, as socio-human formations, were shaped throughout history not only by theological or political motives but also through the reciprocal influence of social and cultural dynamics. Therefore, rather than reading them as one-dimensional belief systems, it is necessary to approach them as dynamic communities interacting on multiple levels. Works of the Maqâlât genre, in this respect, provide a multilayered interpretive ground that reveals the permeability of early sectarian boundaries and the patterns of cross-interaction among different schools. Within this framework, based on Abu al-Hasan al-Ash'ari's (d. 324/935) work Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve İhtilâfu'l-Musallîn, an attempt has been made to reveal the intellectual differences and points of intersection between the early sects. The study focuses on the first part of al-Ash'ari's bipartite classification (Jalîl al-Kalâm), where the main theological issues are systematically compared. In this study, a qualitative research method was adopted, and a descriptive design was employed. The data obtained were evaluated through a comparative-historical reading approach. In doing so, both intra-sectarian disagreements and inter-sectarian relations are systematically presented. The findings indicate that internal diversity within sects produced a texture that intensified permeability between them. For instance, Despite its imamate-centered structure, Shia intersects with Mu'tazila and Ashab al-Hadith on issues such as Khalq al-Qur'an; Khârijism displays multiple sub-opinions concerning disbelief and predestination; and the Murji'a failed to establish a uniform doctrine on faith and major sins. Accordingly, the study demonstrates that sects should be viewed not as rigidly bounded entities but rather as permeable layers and intersecting clusters within the broader landscape of early Islamic thought.

Keywords: History of Islamic Sects, Sect, al-Ash'ari, Maqâlât, Identity.

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE VARLIĞIN ÖRGÜSÜ OLARAK ZAMAN

Muhammed Zahid KULDAŞ

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: mzahidkuldas@gmail.com

Bu makale, İslam düşüncesinde zamanı “varlığın örgüsü” olarak ele alır; Kur'an, kelam ve felsefe geleneklerini karşılaştırmalı biçimde inceleyerek zamanın mahiyetini, yaratılışla ilişkisini, Allah-zaman bağı, kader-ecel ve ahiret boyutlarını tartışır. Yöntem olarak mantıksal-analitik çözümleme, klasik metinlerin (Kur'an ayetleri, “Dehr” hadisi) ve düşünürlerin (Kindî, İbn Sînâ, Birûnî, Gazzâlî, Fahreddin Râzî, İbn Teymiyye, İkbâl) yorumlarının mukayesesini kullanılır.

Bulgular: Kur'an'da “zaman” kavramı geçmese de “dehr, asr, hin, vakit, ecel, karn, ahkâb” gibi kavramlarla çok katmanlı bir zaman tasavvuru kurulur. Gece-gündüzün yaratılışı, zamanın yaratılmışlığını gösterir (İsrâ 17/12). Zaman, hareketin bilgileri/sayısı olup izafidir; mekân, hız ve değişime bağlıdır (Kasas 28/71). Kelam geleneği, zamanı bağımsız ontolojik varlıklar olarak değil, değişimden zihnen soyutlanan itibarî/vehmî bir kavram olarak inceler; zamanın ezeliğini reddeder, ezel-ebed yalnız Allah'a mahsustur. Zamanın ezeli sayılması devir ve teselsül gibi akli imkansızlıklara götürülebilir. “Dehr Benim” hadisi, yaratıcının zaman değil Allah olduğunu ifade eder; “dehr” Allah'ın ismi yapılmaz, te'vil edilir. Fiilî sıfatlar meselesinde Ehl-i sünnet, sıfatların kadîmliğini, tecellilerin hâdisliğini benimser; Allah zamada kayıtlı değildir. Allah'ın kader bilgisi ezeldir; ecel ve rızık ilahî takdir kapsamındadır. Kıyametin saati gaybtır, ansızın gelir; ahirette zaman algısı farklılaşır ve psikolojik boyut öne çıkar.

Önem: Çalışma, din ile felsefe arasında uzlaştırmacı bir çerçeve kurar; Zamanın ne mutlak ezeli bir gerçekliği ne de yalnız fiziksel bir ölçü yoktu, yaratılış, hareket ve bilinç deneyimiyle ortaya çıktı, Allah'tan bağımsız olmayan izafi bir örgü olduğu sonucuna varır. Bu çerçeve, kader, ecel ve ahiret tasavvuruyla birlikte sunulan ve bütüncül bir anlayış sunar.

Anahtar Kelimeler: Zaman, Dehr, Ecel, Ezel

TIME AS THE WEAVE OF EXISTENCE IN ISLAMIC THOUGHT

This article examines time as the "weaving of existence" in Islamic thought. It discusses the nature of time, its relationship with creation, the connection between God and time, and the dimensions of destiny, fate, and the afterlife through a comparative examination of the Quran, theological, and philosophical traditions. The method employed is logical-analytical analysis, comparing the interpretations of classical texts (Quranic verses, the "Dahr" hadith) and thinkers (Kindi, Ibn Sina, Biruni, Ghazali, Fakhr al-Din al-Razi, Ibn Taymiyya, Iqbal).

Findings: Although the concept of "time" does not appear in the Quran, a multilayered conception of time is established through concepts such as "dahr, asr, hin, zaman, ajal, qarn, and ahkab." The creation of day and night demonstrates the created nature of time (Al-Isra 17:12). Time is the information/number of motions and is relative; it is dependent on space, speed, and change (Al-Qasas 28:71). The Kalam tradition examines time not as independent ontological entities, but as a nominal/imaginary concept mentally abstracted from change. It rejects the eternity of time, and eternity is exclusive to God. The notion of time as eternal can lead to rational impossibilities such as cycles and successions. The hadith "Dahr is Mine" states that the Creator is God, not time; "dahr" is not used as God's name, but is interpreted. Regarding the issue of physical attributes, the Ahl al-Sunnah embrace the eternality of attributes and the emergent nature of manifestations; God is not bound by time. God's knowledge of destiny is eternal; death and sustenance are within the scope of divine decree. The hour of the apocalypse is unseen, arriving suddenly; in the afterlife, the perception of time changes, and the psychological dimension becomes prominent.

Significance: The study establishes a reconciling framework between religion and philosophy; it concludes that time is neither an absolute eternal reality nor a purely physical measure, but a relative fabric that emerges through creation, movement, and the experience of consciousness, not independent of God. This framework offers a holistic understanding, presented alongside the concept of fate, destiny, and the afterlife.

Keywords: Time, Time, Death, Eternity

DİYARBEKİR VİLAYETİ VE ÇEVRESİNDE BELEDİYECİLİK FAALİYETLERİNİN BAŞLAMASI

Mahmut YILMAZ

Dicle Üniversitesi, e-mail: mahmutyilmazdicle@gmail.com

Osmanlı Devleti'nin en önemli vilayetlerinden biri olan Diyarbekir Vilayeti ve çevresinde birer yerel yönetim örneği olan belediyelerin teşkilatlanmasına yönelik atılan adımları incelediğimiz çalışmamız yerel tarihin yanında Osmanlı kurumlarına dair de önemli gelişmeleri kapsamaktadır.

Çalışmamızda arşiv vesikaları, vilayet salnameleri, matbu kaynaklar ve kent tarihlerine dair yapılan çalışmalar objektif ve karşılaştırmalı olarak incelenerek Osmanlı Devleti'nin belediye alanında kurumsallaşması Diyarbekir Vilayeti örneği üzerinden incelenmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bulgular neticesinde Diyarbekir Vilayeti ve çevresinde Osmanlı Devleti'nin attığı ilk belediyeleşme adımlarını gerek arşiv kaynaklarından gerek salnameler ile matbu kaynaklardan öğrenmekteyiz. Daha önce kadılar ve vakıflar üzerinden yürütülen şehir yönetimi ve kamu hizmetinin Tanzimat sonrasında hızlı bir şekilde yerini belediyelere ve belediye meclislerine bıraktığı görülmektedir. Böylece Osmanlı şehir idaresinde Belediye Meclisleri ile birlikte yeni bir temsil zümresinin oluştuğu ve modern şehirciliğin kuruluşunda bu meclislerin önemli bir görev üstlendiği söylenebilir.

Bu çalışmayla birlikte bölgede daha önce pek çalışılmamış olan yerel yönetimlerin kuruluşu ve faaliyetleri ile sonuçlarına dair tarihi veriler incelenerek bölge tarihimize yeni bir katkı ve perspektif sunulması amaçlanmıştır.

Yerel yönetimlerin tebaa ve devlet arasında bir köprü vazifesi gördüğü bu dönem içerisinde sadece olumlu yönler değil ayrıca yetkilerini suistimal eden belediye yetkililerine dair tespitler de çalışmamızda yer bulmaktadır. Osmanlı'nın en sancılı dönemlerinde belediyelerin oynadığı tarihi roller de yine önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belediye, Vilayet Nizamnamesi, Osmanlı'da Belediyecilik, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Bitlis,

Anahtar Kelimeler: Kadi, Vakıf, Yerel Yönetim

START OF MUNICIPALITY ACTIVITIES IN AND AROUND DİYARBEKİR PROVINCE

Our study examines the steps taken towards the organization of municipalities, which are examples of local government, in Diyarbekir Province and its surrounding areas, one of the most important provinces of the Ottoman Empire. This study covers not only local history but also significant developments in Ottoman institutions. Through an objective and comparative examination of archival documents, provincial yearbooks, printed sources, and urban histories, we attempt to examine the institutionalization of municipalities in the Ottoman Empire through the example of Diyarbekir Province.

The findings provide insights into the Ottoman Empire's first steps toward municipalization in Diyarbekir Province and its surrounding areas, both from archival sources, yearbooks, and printed sources. It appears that city administration and public services, previously conducted through judges and foundations, quickly gave way to municipalities and municipal councils after the Tanzimat reforms. Thus, it can be argued that a new representative group emerged within Ottoman city administration with the municipal councils, and that these councils played a crucial role in the establishment of modern urban planning.

This study aims to offer a new perspective on the region's history by examining historical data on the establishment, activities, and outcomes of local governments, which have not been studied in the region before.

During this period, when local governments served as a bridge between citizens and the state, our study highlights not only the positive aspects but also reveals observations of municipal officials abusing their authority. The historical roles played by municipalities during the most difficult periods of the Ottoman Empire also provide significant insight.

Keywords: Municipality, Provincial Regulations, Municipality in the Ottoman Empire, Kadi, Local Government.

ADAY DİN GÖREVLİLERİNDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE MERHAMET

Mehmet Nesim ANUŞTEKİN

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: anustekinnesimm@hotmail.com

Bu araştırma, aday din görevlilerinde psikolojik dayanıklılık ile merhamet arasındaki ilişkiyi betimsel ve ilişkisel açıdan incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada “Aday din görevlilerinin psikolojik dayanıklılık ve merhamet düzeyleri ne düzeydedir?” ve “Bu düzeyler yaş, cinsiyet, medeni hâl, anne-baba tutumu, çocuk sayısı ve dini eğitimin veriliş şekli değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorularına yanıt aranmıştır. Araştırmanın verileri, Diyanet akademilerinde eğitime devam eden 345 aday din görevlisinden elde edilmiştir. Katılımcılara “Kişisel Bilgi Formu”, “Yetişkin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” ve “Yetişkin Merhamet Ölçeği” uygulanmıştır. Veriler, t testi, ANOVA, Kruskal-Wallis testi ve Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgulara göre aday din görevlilerinin psikolojik dayanıklılık ve merhamet düzeyleri yüksek bulunmuştur. Ancak psikolojik dayanıklılık ile merhamet arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaş, baba tutumu, çocuk sayısı ve dini eğitimin veriliş şekline göre farklılaşırken; cinsiyet, medeni hâl ve anne tutumuna göre farklılaşmamaktadır. Merhamet düzeylerinin ise yaş, medeni hâl, anne-baba tutumu ve çocuk sayısına göre farklılaştığı; cinsiyet ve dini eğitimin veriliş şekline göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Aday Din Görevlisi, Psikolojik Dayanıklılık, Merhamet.

PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND COMPASSION IN CANDIDATE RELIGIOUS PERSONNEL

This study aims to examine the relationship between psychological resilience and compassion in prospective religious personnel from a descriptive and correlational perspective. The study sought to answer the questions: “What are the levels of psychological resilience and compassion among prospective religious officials?” and “Do these levels differ according to variables such as age, gender, marital status, parental attitude, number of children, and the form of religious education?” The data for the study were obtained from 345 prospective religious officials continuing their education at Diyanet academies. Participants were administered a “Personal Information Form,” the “Adult Psychological Resilience Scale,” and the “Adult Compassion Scale.” The data were evaluated using t-tests, ANOVA, Kruskal-Wallis tests, and Pearson correlation analysis. According to the findings, the psychological resilience and compassion levels of the prospective religious officials were found to be high. However, no significant relationship was found between psychological resilience and compassion. Levels of psychological resilience differed according to age, father's attitude, number of children, and the method of religious education; they did not differ according to gender, marital status, or mother's attitude. Compassion levels were found to differ according to age, marital status, parents' attitude, and number of children; they did not differ according to gender or the method of religious education.

Keywords: Psychology of Religion, Candidate Religious Personnel, Psychological Resilience, Compassion.

SÜRYANİ DİN EĞİTİMİNDE DİL EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Kübra ÖZDEMİR

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: kubraakkuzu95@gmail.com

Bu çalışma, Kadim Süryani ve İslami dil eğitimlerinin tarihsel gelişim süreçleri, amaçları ve pedagojik yaklaşımlarını mukayeseli bir bakış açısıyla ele almaktadır. Kadim Süryani geleneğinde dil eğitimi, özellikle Süryanicenin kutsal bir dil olarak korunması İncil diline hakim olmak ve litürjik metinlerinin doğru okunup anlaşılması üzerine temellendirilmiştir. İslami dil eğitimi ise Arapçanın da Kur'an'ın dili olması ve iman eden kimsenin dinin emir ve yasaklarına muhatap olmasından kaynaklı kutsallık ithafı mevcuttur. Nitekim iki gelenekte de dil bir iletişim aracı olmaktan farklı olarak iman, ibadet ve kültürel aidiyeti nakleden bir özelliğe sahiptir.

Metodolojik açıdan Süryani geleneğinde dil eğitimi kilise merkezli olup geleneksel eğitim modelinin uygulandığı düz anlatım, tekrar ve ezbere dayalı bir öğretim yöntemi kullanılmaktadır. İslam dil eğitiminde ise merkezde medresenin esas alındığı Arapça grameri olarak kelime matematiği benzetmesiyle sarf derslerinin; cümle bilgisi içeriğine sahip olan nahiv derslerinin bununla birlikte imla-inşa, kıraat ve Kur'an tefsiri esaslı bir yöntem kullanılmaktadır.

Günümüzde aktif olarak dil eğitiminin icra edildiği Süryani kurumları dil eğitiminde geleneksel eğitim modeline devam etmektedir. İslami dil eğitiminde ise geleneksel ve modern yöntemlere başvurularak kutsal dilin eğitiminde gelenek ve modern yöntem arasında bir denge arayışı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Süryani ve İslami dil eğitimleri tarihsel ve teolojik kökenleri bakımından farklı olsa da dilin kutsallığına ve kimlik kazandırıcı gücüne ilişkin ortak bir niteliğe sahiptir. Bu mukayese, dinî dil öğretiminin sadece teolojik değil, aynı zamanda kültürel süreklilik açısından da kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Süryanice, Dil Eğitimi, Kutsal, Geleneksel.

THE IMPORTANCE OF LANGUAGE EDUCATION IN ASSYRIAN RELIGIOUS EDUCATION

This study examines the historical development processes, objectives, and pedagogical approaches of ancient Syriac and Islamic language education from a comparative perspective. In the ancient Syriac tradition, language education is primarily based on preserving Syriac as a sacred language, mastering the language of the Bible, and ensuring the accurate reading and comprehension of liturgical texts. In Islamic language education, Arabic is attributed a similar sanctity, as it is the language of the Qur'an and because the believer directly encounters the divine commands and prohibitions through it. Thus, in both traditions, language functions not merely as a means of communication but as a medium that transmits faith, worship, and cultural identity.

From a methodological standpoint, Syriac language education is church-centered, employing a traditional instructional model based on direct exposition, repetition, and memorization. In Islamic language education, on the other hand, the madrasah serves as the central institution, where Arabic grammar (sarf)—often likened to the “mathematics of words”—and syntax (nahw)—which covers the structure of sentences—are taught. Along with these, orthography and composition (imla-insha), Qur'anic recitation (qira'ah), and Qur'anic exegesis (tafsir) constitute the main components of the instructional approach.

Today, Syriac institutions that continue active language teaching largely maintain the traditional model of instruction. In Islamic language education, however, both traditional and modern pedagogical methods are applied, leading to a search for balance between heritage and contemporary approaches in the teaching of sacred languages.

In conclusion, although Syriac and Islamic language education differ in their historical and theological origins, they share a common understanding of the sacredness of language and its identity-forming power. This comparison reveals that religious language education plays a critical role not only theologically but also in maintaining cultural continuity.

Keywords: Syriac, Language Education, Sacred, Traditional.

HAVAALANI ÇALIŞANLARININ YATIRIM KARARLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: DAVRANIŞSAL FINANS PERSPEKTİFİYLE ANALİZİ¹

Elif KARATAŞ

Dicle Üniversitesi, e-mail: elifkaratas2147@gmail.com

Muhammed Fatih YÜRÜK

Dicle Üniversitesi, e-mail: mfyuruk@gmail.com

Yatırımcılar, yatırım kararı alırken yalnızca ekonomik ve finansal göstergelerden değil; sezgileri, deneyimleri ve psikolojik eğilimlerinden de etkilenmektedir. Bu durum, geleneksel finans teorisinin varsayımlarını sorgulamakta ve davranışsal finans alanının temelini oluşturmaktadır. Neoklasik yaklaşıma göre bireyler rasyonel kararlar alır ve ekonomik güdüler doğrultusunda hareket eder. Ancak sanayileşme ve küreselleşme sürecinde yaşanan ekonomik krizler, yatırımcı davranışlarının çok boyutlu yapısının dikkate alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle finansal karar alma süreçlerinde psikolojik ve sosyal faktörlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Geleneksel finans teorileri rasyonel insan varsayımına dayanmakta olsa da yatırım kararlarını etkileyen çeşitli bilişsel ve duygusal unsurları açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Davranışsal finans ise duygusal, sosyal ve bilişsel önyargıların etkisini kabul ederek finansal karar alma süreçlerini daha kapsamlı bir perspektifle ele almaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki havaalanı çalışanlarının yatırım kararlarını etkileyen faktörleri belirlemek ve bu faktörler arasındaki nedensel ilişkileri açıklamaktır. Bu doğrultuda literatüre katkı sunulması hedeflenmektedir. Davranışsal finans literatürü, finansal karar alma süreçlerinin karmaşık ve çok boyutlu yapısını vurgulamakta; bireylerin sınırlı rasyonelliği, duygusal eğilimleri ve bilişsel önyargılarının hem bireysel yatırımcı davranışları hem de piyasa dinamikleri üzerinde belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Söz konusu alan, finans kuramını zenginleştirmenin yanı sıra finansal danışmanlık, portföy yönetimi ve bireysel finansal planlama gibi uygulamalarda yatırımcıların daha bilinçli ve sağlıklı kararlar almasına yönelik stratejilerin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Davranışsal Finans, Havacılık Sektörü, Finans, Yatırım, Karar Alma.

FACTORS INFLUENCING THE INVESTMENT DECISIONS OF AIRPORT EMPLOYEES: AN ANALYSIS FROM A BEHAVIORAL FINANCE PERSPECTIVE

Investors make their investment decisions not only on the basis of economic and financial indicators but also under the influence of intuition, experience, and psychological tendencies. This reality challenges the assumptions of traditional finance theory and underscores the significance of behavioral finance. While the neoclassical approach assumes that individuals act rationally, economic fluctuations experienced during industrialization and globalization have demonstrated the multifaceted nature of investor behavior. Therefore, financial decision-making processes must be evaluated not only from an economic perspective but also by considering psychological and social factors. Traditional finance theories fall short in explaining the cognitive and emotional elements that shape investment decisions, whereas behavioral finance offers a more comprehensive perspective by acknowledging the impact of such biases on decision-making. This study aims to identify the factors influencing the investment decisions of airport employees in Türkiye and to explain the causal relationships among these factors. The findings are expected to contribute to the literature and shed light on the development of more effective strategies for understanding investor behavior. The behavioral finance literature emphasizes that individuals' bounded rationality, emotional tendencies, and cognitive biases significantly affect both investor behavior and market dynamics. In this context, behavioral finance not only enriches financial theory but also contributes to more

¹ Bu çalışma; Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Havacılık Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı bünyesinde Dr. Öğretim Üyesi Muhammed Fatih YÜRÜK danışmanlığında Elif KARATAŞ tarafından yürütülmekte olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

informed decision-making in practical fields such as financial advisory, portfolio management, and personal financial planning.

Keywords: Behavioral Finance, Aviation Sector, Finance, Investment, Decision-Making

ESG PERSPEKTİFİNDEN KÜRESEL HAVAYOLU ŞİRKETLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Ömer SUBAŞI

Dicle Üniversitesi, e-mail: omersubasi.47@gmail.com

Muhammed Fatih YÜRÜK

Dicle Üniversitesi, e-mail: mfyuruk@gmail.com

Küresel ulaşım talebi ve ekonomik büyüme, havacılık sektörünün hızla gelişmesine yol açmıştır. Ancak bu büyüme, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) boyutlarında yeni sorumluluklar doğurmuştur. Fosil yakıt kullanımı karbon emisyonlarını artırırken; doğal kaynak tüketimi, çalışan hakları ve kurumsal şeffaflık gibi konular da sektörün sürdürülebilirlik temelli yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, ESG çerçevesinde uluslararası havayolu şirketlerinin sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Skytrax verilerine göre küresel çapta en iyi 20 havayolu arasında yer alan ve kıtalararası temsiliyete sahip Türk Hava Yolları, Lufthansa Group, Air Canada, Singapore Airlines ve Emirates'in 2021–2023 yıllarına ait sürdürülebilirlik raporları, nitel araştırma yöntemiyle doküman analizi yaklaşımı kullanılarak incelenmiştir. Analizde karbon emisyonlarını azaltma stratejileri, sürdürülebilir havacılık yakıtı (SAF) kullanımı, atık yönetimi, çalışan refahı, toplumsal katkılar ve yönetim uygulamaları dikkate alınmıştır. Bulgular, çevresel sürdürülebilirlik alanında genelde benzer yaklaşımların benimsendiğini; buna karşın sosyal ve yönetim boyutlarında bölgesel farklılıkların belirgin olduğunu göstermektedir. Özellikle kurumsal şeffaflık ve çalışan odaklı politikaların coğrafi ve kültürel bağlamlara göre değiştiği gözlemlenmiştir. Bu çalışma, havacılık sektöründe ESG temelli sürdürülebilirlik anlayışının bölgesel dinamiklerini ortaya koyarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: ESG, sürdürülebilirlik, havacılık sektörü, Türk Hava Yolları, Lufthansa, Air Canada, Emirates, Singapore Airlines, doküman analizi

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SUSTAINABILITY PERFORMANCE OF GLOBAL AIRLINES FROM AN ESG PERSPECTIVE

Global transportation demand and economic growth have led to the rapid development of the aviation industry. However, this growth has introduced new responsibilities in terms of environmental, social, and governance (ESG) dimensions. While the use of fossil fuels increases carbon emissions, issues such as natural resource consumption, employee rights, and corporate transparency necessitate a sustainability-based restructuring of the sector. This study aims to compare the sustainability performance of international airline companies within the ESG framework. Sustainability reports from 2021 to 2023 of Turkish Airlines, Lufthansa Group, Air Canada, Singapore Airlines, and Emirates all of which are among the world's top 20 airlines according to Skytrax and have intercontinental representation were examined using the qualitative research method of document analysis. The analysis considered strategies for reducing carbon emissions, the use of sustainable aviation fuel (SAF), waste management, employee well-being, social contributions, and governance practices. The findings indicate that, in general, similar approaches are adopted in the field of environmental sustainability; however, regional differences are more pronounced in the social and governance dimensions. In particular, it was observed that corporate transparency and employee-focused policies vary depending on geographical and cultural contexts. This study aims to contribute to the literature by revealing the regional dynamics of ESG-based sustainability understanding in the aviation industry.

Keywords: ESG, sustainability, Aviation Industry, Turkish Airlines, Lufthansa, Air Canada, Emirates, Singapore Airlines, Document Analysis.

SİVİL HAVACILIK KONULU YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN DOKÜMAN ANALİZİ

Gülten ÇETİNER

Dicle Üniversitesi, e-mail: mirvegul@gmail.com

Muhammed Fatih YÜRÜK

Dicle Üniversitesi, e-mail: mfyuruk@gmail.com

Bu çalışmanın amacı, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde "sivil havacılık" konusu altında yer alan ve erişime açık durumda bulunan toplam 18 yüksek lisans tezini doküman analizi yöntemiyle inceleyerek Türkiye'de sivil havacılık alanındaki akademik eğilimleri, tematik yoğunlukları ve yöntemsel yönelimleri kapsamlı bir biçimde ortaya koymaktır. Çalışmada yöntem olarak sistematik bir doküman analizi benimsenmiş; belirlenen tezler yıllara, üniversitelere, enstitülere, anabilim dallarına, veri toplama yöntemlerine, örneklem türlerine ve tematik içeriklere göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Bulgular, sivil havacılık alanındaki tez üretiminin 2002–2025 yılları arasında dalgalı ancak giderek çeşitlenen bir yapı sergilediğini; çalışmaların özellikle sosyal bilimler temelli enstitülerde yoğunlaştığını; en sık kullanılan veri toplama yönteminin anket olduğunu ve tezlerin büyük bölümünün insan kaynakları, emniyet, operasyonel süreçler ve eğitim temaları etrafında şekillendiğini göstermektedir. Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'de sivil havacılık alanının akademik açıdan gelişmekte olan bir araştırma alanı olduğunu; tematik genişleme eğilimi taşısa da özellikle yönetim, insan faktörü ve operasyonel yapı odaklı çalışmaların öne çıktığını; buna karşılık dijitalleşme, sürdürülebilirlik ve kriz yönetimi gibi güncel alanlarda daha fazla akademik üretime ihtiyaç bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sivil Havacılık, Doküman Analizi, Akademik Eğilimler.

DOCUMENT ANALYSIS OF MASTER'S THESIS ON CIVIL AVIATION

The purpose of this study is to analyze a total of 18 master's theses available in the Council of Higher Education (YÖK) National Thesis Center under the subject category of "civil aviation" using the document analysis method, and to comprehensively reveal the academic trends, thematic concentrations, and methodological orientations in Turkey's civil aviation research field. A systematic document analysis approach was employed; the selected theses were examined and classified according to year, university, institute, department, data collection method, sample type, and thematic content. The findings indicate that thesis production in the field of civil aviation demonstrated a fluctuating yet increasingly diversified pattern between 2002 and 2025, that studies were predominantly concentrated within social sciences-oriented institutes, that surveys were the most frequently used data collection method, and that most theses centered around themes such as human resources, safety, operational processes, and education. As a result, the study reveals that civil aviation is an emerging academic research area in Turkey; although it shows a tendency toward thematic expansion, research remains primarily focused on management, human factors, and operational structures, while highlighting the need for increased academic work in contemporary areas such as digitalization, sustainability, and crisis management.

Keywords: Civil Aviation, Document Analysis, Academic Trends.

HİNT ALT KITASI DERS MECLİSLERİNDE ‘ÖTEKİ’: ENVER ŞÂH EL-KEŞMÎRÎ’NİN SÜNEN-İ EBÎ DÂVÛD EMÂLÎSİ’NDEKİ ELEŞTİRİLERDEN HAREKETLE

Fatih Muhammet YÜKSEL

Ardahan Üniversitesi, e-mail: fatihmuhammetyuksel@ardahan.edu.tr

Tarihsel süreçte kesintisiz olarak devam eden hadisleri anlama, anlamlandırma ve yorumlama faaliyetinin bir veçhesini de “ders meclisleri” oluşturmaktadır. Hz. Peygamber’in (s.a.s.) birçok meseleyi kimi zaman ders meclisi tadında bazen de hutbe veya sohbet formatında ashabına açıkladığı bilinmektedir. Hatta rivayetlerden onun (s.a.s.) hanım sahabiler için özel ders-sohbet günü tayin ettiği de anlaşılmaktadır. İşte, bu geleneğin devamı niteliğindeki ders meclislerinin modern dönemdeki örnekleriyle Hint Alt Kıtasında bolca karşılaşılmaktadır. Bu noktada Hint Müslümanlığının farklı fraksiyonlarına mensup ulemanın talebe okutma faaliyeti esnasında temel hadis eserlerini şerh etmeye önem verdiği ve bu doğrultuda ders halkaları akdettiği belirtilmelidir. Ders ortamlarının telif faaliyetine nazaran daha interaktif bir atmosfer taşıdığı düşünüldüğünde, bu meclislerde nispeten serbest bir anlatım tarzının uygulandığı anlaşılmaktadır. Modern dönem hadis âlimlerinden olan Enver Şâh el-Keşmîrî’nin (ö. 1933) birçok eseri bu şekilde hayat bulmuş, ders verdiği esnada talebeleri imkân dâhilinde açıklamalarını not etmiştir. Sonrasında bu notlar kitap formatına çevrilip onun eserleri arasındaki yerini almıştır. Bu kabil eserlerinden biri, Ebû Dâvûd’un *es-Sünen*’i üzerine tertip ettiği derslerdeki izahlarından müteşekkil *el-Emâlî ‘alâ Sünen-i Ebî Dâvûd*’dur. Bir şârih olarak o, evvelemirde şerh ettiği eserin musannifi Ebû Dâvûd’a zaman zaman itiraz etmiştir. Keza çeşitli hadisçilere ve şârihlere, Hanefî bilginlerden başlamak üzere fıkıh âlimlerine; Hint alt kıtasının popüler figürleri Sıddık Hasan Han, Nezir Hüseyin, Sir Seyyid Ahmed Han ve Abdullah Çekrâlevî’ye tenkitlerde bulunmuştur. Ayrıca “bazı cahiller” ve “dersin kendisine fayda sağlamayacağı kişiler” gibi vasıflarla nitelenen muhataplara eleştiriler yöneltmiştir. Geçmiş dönem âlimlerine yönelik itirazlarında oldukça saygılı bir üslup kullanmış ve fakat muasır muhalifleri söz konusu olduğunda eleştiri dozunu yükseltmiştir. Onun farklı tonlardaki eleştirileri, bu tebliğde sistematik bir tasnifle ele alınıp analiz edilecektir. Böylelikle önemli bir şârihin ders meclislerinin atmosferi, “kendi” ve “öteki” denklemine resmedilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Hint Alt Kıtası, Ebû Dâvûd, Keşmîrî, Şerh, Emâlî.

THE ‘OTHER’ IN THE LESSON ASSEMBLIES OF THE INDIAN SUBCONTINENT: AN ANALYSIS BASED ON THE CRITICISMS IN ANWAR SHĀH AL-KASHMĪRĪ’S AMĀLĪ ‘ALĀ SUNAN-İ ABĪ DĀWŪD

The continuous activity of understanding, interpreting, and making meaning of *Hadith* throughout history has found one of its facets in majālis al-dars (teaching assemblies). It is known that the Prophet Muhammad (PBUH) explained various issues to his companions, sometimes in the form of a study circle, and sometimes as a sermon (*khutbah*) or general talk (*ṣuhbah*). Furthermore, narrations indicate that he even designated special study and discussion days for female companions. The majālis al-dars is a continuation of this tradition, and its modern-era examples are frequently encountered in the Indian Subcontinent. At this juncture, it must be noted that the scholars (*‘ulama*) belonging to different factions of Indian Islam have prioritized commenting (*sharh*) on fundamental *Hadith* works during their teaching activities and have thus held teaching circles. Considering that the teaching environment typically presents a more interactive atmosphere compared to authorship, these circles are understood to have utilized a relatively free style of expression. Many works of Anwar Shāh al-Kashmīrī (d. 1933), a prominent modern *Hadith* scholar, came into existence in this manner. While he was teaching, his students would note down his explanations as much as possible. These notes were subsequently transformed into book format and took their place among his works. One such example is *al-Amālī ‘alā Sunan-i Abī Dāwūd*, which is composed of the elucidations he provided during the lessons he organized on Abū Dāwūd’s *as-Sunan*. As a commentator (*shārih*), al-Kashmīrī occasionally raised objections to the author (*musannif*) of the work he was expounding upon, namely Abū Dāwūd. He also directed criticisms towards various *Hadith* scholars and commentators, starting with the

Hanafī jurists (*fuqahā*). Furthermore, he levelled critiques at popular figures of the Indian Subcontinent, such as Siddīq Hasan Khān, Nazīr Husayn, Sir Sayyid Ahmad Khān, and ‘Abdullāh Chakkrālāwī. Additionally, he criticized those he described with epithets such as “some ignorant individuals” and “individuals for whom the instruction will be of no benefit”. While he employed a very respectful tone in his objections directed towards earlier scholars, he intensified the dosage of his criticism when addressing his contemporary opponents. His criticisms, presented in varying tones, will be systematically classified and analyzed in this paper. This analysis will thus delineate the atmosphere of an important commentator's study circles through the prism of the “Self” and the “Other” dynamic.

Keywords: Hadith, Indian Subcontinent, Abū Dāwūd, Kashmīrī, Commentary, Dictations.

SÜYÛTÎ'YE GÖRE MÜFESSİRİN BİLMESİ GEREKEN İLİMLER BAĞLAMINDA BELLİ BAŞLI MÜFESSİRLER

Mehmet Yusuf HAKLI

Dicle Üniversitesi, e-mail: yusufhilvani@hotmail.com

Bilim dallarında ihtisaslaşmanın yoğun olduğu bir çağda yaşıyoruz. Tıp, matematik, doğa bilimleri, sosyal bilimler vb. alanlarda ihtisaslaşmaya gidildiği gibi, Bu durumun Kur'an'la ilgili ilimlerde de gittikçe yaygın bir hal aldığını görüyoruz. İhtisaslaşma, problemleri en kısa yoldan çözüme kavuşturmak için bir çözüm olarak kabul edilse de bir daralmayı da beraberinde getirmektedir. Yani kendi alanında mütehassıs olan araştırmacı veya bilim adamı, yoğunlaştığı alandan başka alanı ihmal edebilmekte ve daha önce öğrenmiş olduğu bazı bilgileri unutabilmektedir.

Genelde İslâm tarihine, özelde ise tefsir tarihine baktığımızda meşhur âlimlerin kendilerini hemen her alanda (özellikle dini ilimlerde) çok iyi yetiştirdiklerini ve birçok ilmi sahada söz sahibi olduklarını görürüz. Bunun ispatı da birçok alanda yazmış oldukları kitaplar ve asırlar boyu devam eden tesirleridir. Bir müfessir, tefsirde etkin olduğu gibi hadis, fıkıh, kelam, dil, edebiyat, tarih vb. alanlarda da söz söyleyebilecek yetkinlikte olmuştur. Bu bağlamda bir müfessirin sahip olması gereken ilimler doğrultusunda kriterler tespit edilmiştir. Müfessir olmanın kriterlerini tespit eden âlimlerden biri de İmam Süyûtî'dir. Ona göre bir müfessirin sahip olması gereken ilimlerin adedi on beştir. Günümüzde, Ömer Nasuhi Bilmen de yaşadığımız asrın gerekliliklerini dikkate alarak bu şartlara birkaç tane daha ilave etmiştir.

Bu çalışmada Süyûtî'nin müfessirlik için belirlediği şartlar kısaca açıklanacak ardından bazı meşhur müfessirlerin bu şartların ne kadarına sahip olduklarına dair tespitler yapılacaktır. Özellikle rivayet, dirayet ve mezhebi tefsirlerde zirve konumunda olan müfessirler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlim, Tefsir, Müfessir, Süyûtî, Kriter.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA BAĞLI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI ÖĞRENCİLERİNDE DİNİ DUYGUNUN OLUŞUMU

Abdolvahit KAMALI

Dicle Üniversitesi, e-mail: kamali-30@hotmail.com

Bu çalışma, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki öğrencilerde dini duygunun oluşumunu, bu kursların, öğrencilerin dini duygularının gelişimine katkısını araştırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak YÖKTEZ, İSAM, Dergi Park Akademi, YÖK Akademik gibi veri tabanları taranmıştır. Akabinde çocukluk dönemi gelişim özellikleri, çocukluk dönemi dini duygunun gelişim özellikleri, çocuklarda temel dini vasıflar, dini duyguyu besleyen kaynaklar, çocukluk dönemi Allah tasavvuru, çocukluk dönemi dua ve ibadet gelişimi, 4-6 yaş döneminde din eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususlar analiz edilmiştir.

Literatür taramasının kullanıldığı bu araştırmada 4-6 yaş grubu öğrencilerin dini duygu ve gelişimlerinde başta anne babalarının söz ve eylemleri olmak üzere Kur'an kurslarında öğretmenler tarafından verilen bilgilerin ve sergilen davranışların olumlu ya da olumsuz manada etkili olduğu, bu durumun hayatın ilerleyen aşamalarında köklü alışkanlıklara dönüştüğü tespit edilmiştir. Ayrıca inanç, ibadet ve dua ile ilgili bilgi aktarımında çok dikkatli olunması, çocukların seviyesine uygun bir dil anlatımının benimsenmesi, bu hususlarla ilgili yanlış ve mübalağalı bilgi aktarımından kaçınılması, onların dini duygusuna hitap eden bir sevgi eksenli dilin kullanılması gerektiği, aksi takdirde 4-6 yaş aralığındaki çocukların dine karşı tutumlarının olumsuz olacağı ve bu durumun bir tahribata sebep olacağı müşahade edilmiştir.

Konuyla ilgili yapılan bu çalışmada, DİB bünyesinde açılan 4-6 yaş Kur'an kurslarının açılışının yakın bir geçmişe dayanması vb. sebeplerden dolayı alanla ilgili çalışmaların istenilen seviyede olmadığı, yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

Araştırma, 4-6 yaş aralığındaki Kur'an kursu öğrencilerinin dini gelişim duygularını ele alıp analizini yapması ve ilerde yapılacak olan çalışmalara ilham olması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Dini Duygu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gelişim, 4-6 Yaş Kur'an Kursu.

THE FORMATION OF RELIGIOUS SENTIMENT IN 4-6 YEAR OLD QURAN COURSE STUDENTS AFFILIATED WITH THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS

This study aims to investigate the development of religious sentiment among students attending Quran courses for 4-6 year-olds affiliated with the Presidency of Religious Affairs and the contribution of these courses to the development of religious sentiment. To this end, databases such as YÖKTEZ, İSAM, Dergi Park Academy, and YÖK Akademik were first searched. Subsequently, the following analyses were conducted: childhood developmental characteristics, the developmental characteristics of childhood religious sentiment, fundamental religious characteristics in children, the sources that foster religious sentiment, childhood perceptions of God, the development of prayer and worship in childhood, and key points to consider in religious education for the 4-6 year-old age group.

This research, which used a literature review, determined that the information and behaviors provided by teachers in Quran courses, particularly the words and actions of their parents, have a positive or negative impact on the religious feelings and development of 4-6 year-old students. This influence develops into deeply ingrained habits later in life. Furthermore, it was observed that great care must be taken when conveying information about faith, worship, and prayer, adopting a language appropriate to the children's level, avoiding inaccurate and exaggerated information on these matters, and using loving language that appeals to their religious feelings. Otherwise, children aged 4-6 will develop negative attitudes toward religion, which will lead to detrimental consequences.

This study on the subject determined that due to the recent opening of Quran courses for 4-6 year-olds under the auspices of the Directorate of Religious Affairs (DİB), research in the field is not at the desired level, and that new research is needed.

This research is important because it examines and analyzes the religious developmental feelings of Quran course students aged 4-6 and provides inspiration for future studies.

Keywords: The Religious Education, Religious Feeling, Presidency of Religious Affairs, Development, Quran Course for 4-6 Year Olds.

YASİN SURESİ'NDEKİ (13-27) MEVZU BAHİS ELÇİLER KİM? (KLASİK İSLAM TARİHİ VE TEFSİR KAYNAKLARINA GÖRE)

Muhammed UĞURLU

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: mugurlu@beu.edu.tr

Yasin Suresi'nin 13-27 arasındaki ayetlerde bahsi geçen şehir klasik İslam tarihi ve tefsir kaynaklarında Antakya olarak zikredilmektedir. Bunun yanında bahsi geçen elçiler için yine klasik kaynaklarda kafa karışıklığına neden olan isimler zikredilmektedir. Zira bahsi geçen elçileri peygamber olarak kabul edenler olduğu gibi Hz. İsa'nın havarileri olan Yuhanna ve Petrus; kendini sonradan Havari ilan eden Pavlus'un adı geçmektedir. Halbuki İsa Mesih'ten sonra Antakya'ya havarilerin gittiği görülmektedir. Yani bizatihi İsa Mesih Antakya'ya havari göndermemiştir. Bunun yanında Elçilerin işlerinde Antakya'ya giden kişiler zikredilirken Barnabas ismi zikredilmekte ancak bu isim klasik İslam kaynaklarımızda pek dikkate alınmamıştır. Bunun yanında İsa Mesih'in prensip ve ilkeleri kendine göre değiştirip tahrip eden ve kendi misyonunun sırasında "Ben özgürüm, kimsenin kölesi değilim. Ama daha çok kişi kazanayım diye herkesin kölesi oldum diyerek" duruş ve ilke bakımında her türlü zayıflığı gösteren Pavlus'un Allah'ın ayetlerinde ismi geçen elçiler arasında sayılması mümkün görünmemektedir. Ayrıca ayette geçen beldenin elçilerin davetini reddettiği ve azaba uğrayan yer olduğu görülmektedir. Antakya'da Hristiyanlığın yaygın olduğu hatta Mesihçiler anlamına gelen Hristiyan kelimesinin de ilk kez burada kullanıldığı tespit edilmektedir. Bu konuda Mevdudi şöyle demiştir: "Rasûllerin" kim olduklarından da bahsedilmemiştir. Kur'an kıssayı sadece bir vakıa olarak zikrettiği için belde ve Rasûllerin isimlerinin bilinmesi pek gerekli değildir. Söz konusu kıssanın aktarılma amacı: "Kureyşlilere sizler nasıl inat ve zıtlıkla Rasûlullah'ı(s.a) inkar ediyorsanız, o beldedekiler de aynı yanılga içindeydiler. Aynı yolu takip ettiğiniz ve inadınızda ısrarlı olduğunuz takdirde, sizlerin sonu da o beldedeki insanlar gibi olacaktır" demek suretiyle uyarıda bulunulmaktadır."

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Yasin Suresi, Antakya, Pavlus.

WHO ARE THE MESSENGERS IN SURAH YASIN (13-27)? (ACCORDING TO CLASSICAL ISLAMIC HISTORY AND TAFSIR SOURCES)

The city mentioned in verses 13-27 of Surah Yasin is mentioned as Antioch in classical Islamic history and tafsir sources. In addition, the names of the apostles mentioned are mentioned in the classical sources, which causes confusion. Because there are those who accept the apostles as prophets, as well as John and Peter, the apostles of Jesus Christ; Paul, who later declared himself an Apostle, is mentioned. However, it is seen that apostles went to Antioch after Jesus Christ. In other words, Jesus Christ himself did not send apostles to Antioch. In addition, the name of Barnabas is mentioned in the Acts of the Apostles when the people who went to Antioch are mentioned, but this name is not taken into consideration in our classical Islamic sources. In addition to this, Barnabas, who changed and destroyed the principles and principles of Jesus Christ according to himself and said in the course of his mission, "I am free, I am not a slave to anyone. But Paul, who showed all kinds of weakness in terms of stance and principle by saying, "I am free, I am no one's slave, but I have become the slave of everyone so that I can gain more people", cannot be counted among the apostles mentioned in the verses of Allah. In addition, it is seen that the town mentioned in the verse is the place where the apostles rejected the invitation and suffered torment. It is determined that Christianity was widespread in Antioch and even the word Christian, which means Christians, was used here for the first time. Mawdudi said on this subject: "The identity of the "Messengers" is not mentioned. Since the Qur'an mentions the parable only as a fact, it is not necessary to know the names of the towns and the Messengers. The purpose of narrating this parable is: "The people of Quraysh were in the same error as you were in denying the Messenger of Allah (s.a.) with stubbornness and opposition. If you follow the same path and persist in your stubbornness, you will end up like the people of that town."

Keywords: Islamic History, Surah Yasin, Antioch, Paul

ARAPÇA'NIN MODERN İSLAM İKTİSAT İLMİNİN İSTİLAHINI TÜRETİMİNDEKİ İMKÂNİ

Cemal ARBAÇ

Artvin Çoruh Üniversitesi, e-mail: jamalalaraby@artvin.edu.tr

Arapça'nın İslam'ın temel kaynakları olan Kur'an ve Sünnetin dili olması hesabıyla nazari ve ameli olarak İslam iktisat ilminin ıstılahının türetiminde yapısal ve terkip bakımından birden çok amilden ötürü bu ilminin gelişmesine katkı sağlayabilir.

Doğrudan Dilsel Amiller

Arapça yapı bakımından kök bükümlü bir dil kabul edilmektedir. Bu, kelimenin eklemeli olarak türetilbileceği anlamına gelir. İstılahlar türediği dilin imkânın dahilindedir. Arapçanın yapısı, iktisadi alanların gelişimle birlikte, bir asli kökten farklı iktisadi kavramların türetilme imkânı İştikak sanatıyla mümkündür. Arapça'nın üç asli harfli kelimelerinin yer değişikliğiyle birbirine yakın anlamı çağrıştıran kavramların türetilme imkanına sahip hale gelebilmektedir. Bu, modern iktisatta aynı iktisadi alana ait birden çok türemiş kavramın elde edilmesi anlamındadır.

Dolaylı Dilsel Amiller

Kur'an'ın inzal edilesiyle birlikte Arapça'nın grameri başta olmak üzere fesahat ve belâğat kuralları bu değişimden korunmuş olmakla birlikte kendisine ait terkip ve üslubu sebebiyle ilim dünyasında kendi kelime ıstılahını türetebilmiştir. Bu iktisat için de geçerlidir. Peygamber (s.a.v.)'in ilk dönemde karşılaşılan olaylarda bu olayları nitelerken ticaretle ilgili kavramları zikretmiş olması İslam ticaretiyle ilgili yeni kavramların oluşmasını sağlamıştır. Bu literatür üzerinden ticari nitelikli kelimeler veya modern iktisadi ıstılahlar oluşturulabilir. İslam fıkhnın ibadetle ilgili kısmını bir tarafa bırakırsak fıkıh büyük çoğunlukla ferdin tüm iktisadi ilişkilerini hukuki bağlamda işleyen bir ilim olduğundan bahsedilebilir. Dolayısıyla fıkıh ıstılahına ait bu kült üzerinden İslam iktisadi kavramlarının gelişebileceğinden de bahsedilebilir. İslam coğrafyasında hüküm sürmüş veya ilişki kurmuş milletlerin, önceden kullanmış oldukları ancak kullanım miadı dolmuş kelimelerin benzer olaylara kıyasla yeniden işlenmesiyle İslam iktisat ıstılahları yeniden inşa edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Arapça, İslam İktisat İstılahı, İştikak sanatı, Kur'an, Hadis Literatürü.

THE ISSUE OF DERIVING THE TERMS OF MODERN ISLAMIC ECONOMICS FROM ARABIC

Because Arabic is the language of the Quran and Sunnah, the fundamental sources of Islam, it can contribute to the development of Islamic economics due to multiple structural and compositional factors in deriving its terminology, both theoretically and practically.

Direct Linguistic Factors

Arabic is considered a root-inflected language in terms of structure. The structure of Arabic, along with the development of economic fields, allows the derivation of different economic concepts from a single root through the art of ishtikaq. By changing the place of the three-letter words of Arabic, it becomes possible to derive concepts that evoke similar meanings. This means that in modern economics, multiple derived concepts belonging to the same economic field are derived.

Indirect Linguistic Factors

With the revelation of the Quran, Arabic grammar, especially its rules of fluency and rhetoric, were preserved from this change, yet it was able to derive its own terminology in the scientific world due to its unique composition and style. This also applies to economics. The fact that the Prophet (pbuh) mentioned trade-related concepts while describing the events encountered in the early period enabled the formation of new concepts related to Islamic trade. Commercial words or modern economic terminology can be developed from this literature. If we leave aside the part of Islamic jurisprudence related to worship, it can be said that jurisprudence is a science that deals with all economic relations of the individual in a legal context. Therefore, it can be argued that Islamic economic concepts can develop through this cult of jurisprudential

terminology. The terminology of Islamic economics can be reconstructed by re-processing old words used by nations that previously ruled or established relations in the Islamic geography, by comparing them with similar events.

Keywords: Arabic, Islamic Economic Terminology, the art of Istiqaq, Quran, Hadith literature.

ŞİİRLERİNDE SÂLİKLER TOPLUMUNUN ÖZELLİKLERİ: EBÛ HİRAŞ ÖRNEĞİNDE HÜZEYLİLERDE KOŞU VE KAÇIŞ TEMASI

Doaa Ahmed Mohammed Mohammed ELAFİFİ

Marmara Üniversitesi, e-mail: doaaelafifi@gmail.com

Câhiliye dönemi şiiri, Arapların İslâm öncesi hayatını yansıtan en önemli kaynaklardan biridir. Bu şiirler, kabilelerin tarihini, kahramanlıklarını ve sosyal, ekonomik ve siyasî yaşamlarının çeşitli yönlerini kayıt altına almıştır. Bu kabileler arasında Hüzel Kabilesi, divanının bütünüyle günümüze ulaşması sayesinde, kendi çevresine ve toplumuna dair zengin bir edebî tablo sunmaktadır. Bu çalışma, Hüzel Divanı'ndan hareketle, kabile şiirinde yansıyan sosyal ve ekonomik yaşamın özelliklerini ortaya koymayı; özellikle de koşu (adım) ve kaçış olgusunu incelemeyi amaçlamaktadır. Bu olgu, özellikle Ebû Hıraş el-Hüzelî'nin şiirlerinde belirgin bir şekilde görülmekte; onun şiirlerinde mizahî bir üslup ve yaşanmış deneyimlerin canlı bir yansıması dikkat çekmektedir. Araştırmada, şiir metinlerini betimleyici ve çözümleyici yöntemle ele alarak, olgunun çevre, toplum ve birey özellikleriyle ilişkisi tahlil edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, Hüzel bölgesinin dağlık ve engebeli yapısı, ekonomik yoksunluk ve hızlı koşan hayvanlarla (yaban eşiği, ceylan vb.) iç içe yaşam, kabile mensuplarının koşu ve kaçışı bir utanç değil, övünç kaynağı olarak görmelerine yol açmıştır. Sonuç olarak, Hüzel Divanı yalnızca olayları ve vakaları kaydeden bir eser değil, aynı zamanda Hüzel toplumunun yapısını ve kahramanlık anlayışını yansıtan bir ayna niteliğindedir. Araştırma, koşu ve kaçış gibi tek bir olgunun bile, kabilenin toplumsal yapısına dair daha net bir tablo çizebileceğini ve Hüzel şiirinin diğer yönleri üzerine yapılacak çalışmalara zemin hazırlayabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Câhiliye, Koşu ve Kaçış, Hüzel, Kabile Divanları, Ebû Hıraş, Sâlikler

THE FEATURES OF THE SA'ALIK SOCIETY IN THEIR POETRY: THE THEME OF RUNNING AND ESCAPE AMONG THE HUDHAYLITES – THE CASE OF ABÛ KHIRĀSH

Pre-Islamic poetry constitutes one of the most significant sources for understanding the life of the Arabs before Islam. These poems record the history, heroism, and the various social, economic, and political aspects of tribal life. Among these tribes, the Hudhayl tribe stands out, as its entire poetic corpus has been preserved, offering a rich literary representation of its environment and society. This study aims, through the Hudhayl Dīwān, to reveal the social and economic features reflected in the tribe's poetry, with a particular focus on the motif of running and fleeing. This motif appears most vividly in the poetry of Abū Khirāsh al-Hudhalī, whose verses exhibit a unique blend of humor and lived experience. Using a descriptive and analytical method, the study examines how this motif relates to the environment, society, and individual character. The findings indicate that the mountainous and rugged nature of the Hudhayl region, along with economic hardship and close interaction with swift animals such as wild donkeys and gazelles, shaped a cultural perception in which running and fleeing were viewed not as acts of shame, but as sources of pride. Ultimately, the Hudhayl Dīwān is not merely a record of events, but also a mirror reflecting the social structure and heroic ideals of Hudhayl society. The study demonstrates that even a single motif—such as running and fleeing—can illuminate essential aspects of tribal life, paving the way for further research into other dimensions of Hudhayl poetry.

Keywords: Pre-Islamic period, Running and Fleeing, Hudhayl, Tribal Dīwāns, Abū Khirāsh, Sa'alik.

BİKARANÎNA DAÇEKÊN KURDÎ DÎ MEMÊ ALAN DA (MEMÊ ALAN'DA EDATLARIN KULLANIMI)

Hayreddin KIZIL

Dicle Üniversitesi, e-mail: hkhayreddin@gmail.com

Berhemên folklorik ji bo çandekê hem ji aliye rêziman hem ji aliye çand û dîrok ve dibin çavkanî. Memê Alan wekî destanek ji bo kurdan gelek giring e. Lê ji ber ku ne niviskî, bi devkî gihiştiye vê serdema me, taybetiyên devokan xwe di vê destanê da dane der. Di vê pêşkêşiyê da em ê vê destanê ji aliye bikaranîna daçekan ve binirxînin. Destana Memê Alan a ku me di vê xebatê da wekî çavkanî esas girtiye, ji alî Roger Lescot ve hatiye berhevkerin. Lescot ji çend varyasyonan, metneka destanê ava kiriye. Ji ber ku çavkaniyên Lescot cuda ne, di metnê da çend versiyonên daçekan heye. Di vê xebatê da em ê ji bo bikaranîna cuda mînakên daçekan bidin. Ji ber ku di vê metne da, bazinedaçekê “bi...ra” ji bo çend wateyan hatiye bikaranîn, piştî wê em ê wateyên “bi...ra”yê di destanê da pêşkêşî we bikin. Di nav van bikaranîn da wateya balkêş bikaranîna “bi...ra”yê ji bo wateya “ji...ra”yê ye. Her wekî tê zanîn di devokan da însicam hene, lê di Memê Alan da hem bazinedaçekê “bi...ra” hem jî bazinedaçekê “ji...ra” ji bo heman wateyê tê bikaranîn. Her wiha şûna “ji”, daçekê “li” tê bikaranîn di Memê Alan da. Lê dema mirov berhemê bi hûrgulî bixwîne hem “ji” hem “li”, her du jî hene. Ev jî dîsa ferqa varyasyonan nîşanî me dide. Ji ber ku di Kurdî da xebatên li ser daçekan kêr in, ev xebat li ser Memê Alan ji bo tespîtkirina bikaranîna daçekan di berhemên folklorik da giring e. Herwekî tê zanîn berhemên folklorîk ji bo tespîtkirina bikaranîna daçekan çavkaniyên dewlemend in.

Anahtar Kelimeler: Memê Alan, kurmancî , daçek, ji...ra, bi...ra

USES OF PREPOSITIONS IN MEMÊ ALAN

Folklore works are a source for a culture, both in terms of grammar and culture and history. The Memê Alan is very important for the Kurds as an epic. However, because it has not been written down, but has reached our time orally, the characteristics of the dialects have been expressed in this epic. In this study, we will examine this epic from the perspective of its use of prepositions. The epic of Memê Alan, which we have taken as a source in this work, was compiled by Roger Lescot. Lescot created the text of the epic from several variations. Since Lescot's sources are different, there are several versions of prepositions in the text. In this study, we will give examples of prepositions for different uses. Since in this text, the preposition "bi...ra" is used for several meanings, after that we will present you the meanings of "bi...ra" in the epic. Among these uses, an interesting meaning is the use of “bi...ra” to mean “ji...ra”. As is known, there are differences in dialects, but in Memê Alan both preposition “bi...ra” and the preposition “ji...ra” are used for the same meaning. Also, instead of “ji”, the preposition “li” is used in Memê Alan. However, when one reads the work in detail, both “ji” and “li” are present. This again shows us the difference in variations. Since there are few studies on preposition in Kurdish, this study on Memê Alan is important for identifying the use of preposition in folkloric works. As is known, folkloric works are rich sources for identifying the use of prepositions.

Keywords: Memê Alan, kurkish, preposition, ji...ra, bi...ra.

MÜNEKKİD HADİŞÇİLERİN KISMÎ CERH UYGULAMALARI: ZAPTIN TESPİTİNDE KAYNAĞIN ROLÜ

Cemal URAL

Fırat Üniversitesi, e-mail: cural@firat.edu.tr

Cerh-ta'dîl ilmi hadislerin sıhhat tespiti açısından başat bir role sahiptir. Cerh edilen râviler için müstakil eserler oluşturulduğu gibi ta'dîl edilenler için de özel kitaplar yazılmış ayrıca her iki grubu kapsayan kaynaklar da telif edilmiştir. Bu ilim dalında son derece titiz davranılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda sağlıklı bir sonuç elde etmek için satır aralarındaki bilgiler de özenle incelenmelidir. Sika olan kimi râvilerin bazı kişilerden naklettikleri rivâyetlerde eleştirilmesinin tespiti bu kabildendir. Esasında güvenilir olan bu râviler belirli kişilerden yaptıkları nakillerde bariz hatalara düşmüşlerdir. Bunun; kişisel nüshayı kaybetme, hadisleri tam ezberleyemeden hocanın yanından ayrılmak zorunda kalma, yolculuk esnasında karşılaşılan olumsuz durumlar gibi pek çok sebebi bulunmaktadır. Zaten hata yapmalarının sebebi de kendilerinde sürekli bulunan bir kusur değil arızı olarak meydana gelen bu tarz olaylardır. Bununla beraber sika olmaları tüm rivâyetlerinin kabul görmesine yetmemiş ve bu kişilerin hangi hocasından naklettiği rivâyetlerin sorunlu olduğu ve bunun nedenlerine dair açıklamalar hadis usulü, cerh-ta'dîl, tabakât ve hadis şerh kitaplarında yer almıştır. Hadislerin sahih olup olmadığını belirlemede râvinin değil rivâyetinin esas alınması gerektiği tespitini çağrıştıran bu yaklaşımın dikkate alınmaması, zayıf sayılması gereken bir rivâyeti sahîh kabul etme gibi hatalara sebep olabilir. Özellikle tasnif devri âlimlerinin hadis sıhhat yöntemlerini belirlemede bu tespitin önemli bir rolü vardır. Zira tek başlarına sika sayılan râviler özel bir isnâta bir arada yer aldıklarında bunun sorunsuz olduğuna hükmetmek mümkün olmayabilir. Bu tebliğde bazı kişilerden yaptıkları nakillerde zayıf görülen birtakım şahısların kimler olduğu, hangi hocalarından naklettikleri rivâyetlerin eleştirildiği ve bunun sebepleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Cerh-tadîl, Râvi, Sika, Zabt.

CÜCELOĞLU'NUN KİTAPLARINDA SAĞLIKLI VE SAĞLIKSIZ AİLE PROFİLLERİ VE DİNİ İNANÇ GELİŞİMİNE YANSIMASI

Fatih ÖZKAN

Dicle Üniversitesi, e-mail: fatih.ozkan@dicle.edu.tr

Cüceloğlu, çocuk psikolojisi ve çocuk gelişimi konularında önemli çalışmaları bulunan, eserlerinde bu konuda ülke dışında birçok çalışmadan atıflar yapan ve bu çalışmaları kitaplarına taşıyarak istifademize sunan önemli bir akademisyendir. Kitaplarıyla ailelere ve eğitimcilere çocuk eğitimi ve çocukların karakter gelişimi konusunda önemli mesajlar vermektedir. Fakat yapılan alanyazın taramalarında ne yazık ki çocuk eğitimi ve çocukların karakter gelişimi konusunda Cüceloğlu'nun çalışmalarını inceleyen müstakil çalışmalara rastlanmamıştır. Cüceloğlu, sağlıklı bir çocuğun yetişebilmesinin ön şartı olarak sağlıklı bir ailenin bulunmasını şart koşar. Sağlıklı aile özelliklerinin bulunduğu ortamların teşkil edilebilmesi için de öncelikle bu özelliklerin tespit edilmesi gerekmektedir. Örneğin utançla büyütülmüş, yani utandırılarak otoriteye itaat etmesi sağlanmış çocuğun hiçbir zaman sağlıklı bir manevi yaşam geliştiremeyeceğini ifade eder. Bu çalışmada kitaplarının hemen hepsinde aile ve çocuk gelişimine yer ayıran Cüceloğlu'nun bu konudaki tespitlerini incelemek ve sağlıklı ve sağlıksız aile profilleri merkezinde çocuk eğitimi ve çocuğun karakter gelişiminde belirleyici etkisi olan aile hakkında Cüceloğlu'nun bakış açısını yansıtan genel bir çerçevenin çizilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca Cüceloğlu'nun eserlerinde işlenen sağlıklı ve sağlıksız aile modellerinin genel özelliklerinin tespit edilmesi, aile ve eğitimcilerin çocuk gelişiminde ve çocuğun din eğitiminde göz önüne alması gereken hususlara dikkatlerinin çekilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla bu çalışmada doküman incelemesi yöntemiyle Cüceloğlu'nun eserleri incelenecek ve eserlerinde işlenen sağlıklı ve sağlıksız aile modellerinin genel özellikleri ortaya çıkarılacak, tespit edilen aile özelliklerinin çocuk yetiştirmede ve çocuğun dini kişilik gelişimindeki etkilerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Çocuk Gelişimi, Sağlıklı Aile, Dini İnanç Gelişimi.

HEALTHY AND UNHEALTHY FAMILY PROFILES IN CÜCELOĞLU'S BOOKS AND THEIR REFLECTION IN RELIGIOUS BELIEF DEVELOPMENT

Cüceloğlu is a prominent academic who has conducted significant research on child psychology and child development, citing numerous studies from abroad in his works and presenting these studies for our benefit by incorporating them into his books. His books convey important messages to families and educators about child education and children's character development. However, unfortunately, our literature review has not found any independent studies examining Cüceloğlu's work on child education and children's character development. Cüceloğlu identifies a healthy family as a prerequisite for raising a healthy child. Creating environments that embody healthy family characteristics requires identifying these characteristics first. For example, he states that a child raised in shame—that is, one who is shamed into obedience to authority—can never develop a healthy spiritual life. This study aims to examine Cüceloğlu's findings on this subject, focusing on healthy and unhealthy family profiles, and to outline a general framework reflecting Cüceloğlu's perspective on family, which plays a decisive role in child education and child character development. Additionally, the aim is to identify the general characteristics of healthy and unhealthy family models depicted in Cüceloğlu's works and to draw the attention of families and educators to issues they should consider in child development and children's religious education. To this end, this study will examine Cüceloğlu's works using document analysis, revealing the general characteristics of healthy and unhealthy family models depicted in his works, and addressing the impact of these identified family characteristics on child rearing and the child's religious beliefs and personality development.

Keywords: Religious education, Child Development, Healthy Family, Religious Personality Development.

MUSHAF İMLASINA TEVKİFİ YAKLAŞIM: ZERKEŞÎ'NİN EL-BURHÂN'I ÖRNEĞİ

Nefise İnal

Dicle Üniversitesi, e-mail: nefiseinal@gmail.com

Zerkeşî'nin el-Burhân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân adlı eserinde ele aldığı “‘ilmü mersûmi'l-hat”, Kur'an'daki yazım farklılıklarını sadece şekilsel farklar olarak değil, ontolojik ve semantik boyutları olan anlam göstergeleri olarak yorumlamaktadır. Bu bağlamda bazı kelimelerde elif gibi harflerin artırılması, ziyâde ale'l-lafz değil, ziyâde ale'l-ma'nâ kabilindendir. Zerkeşî, bu ziyadelikleri klasik dil kurallarıyla değil, merâtibu'l-vücûd (varlık mertebeleri) üzerinden açıklar. Varlığın zihin, lafız, yazı ve haricî alemdeki tezahürleri arasındaki farklara işaret ederek, dilin dış dünyaya (şehâdet âlemine) taalluk eden kısmı ile gaybî manaya işaret eden yönü arasında ayrım yapar. Örneğin, “...ولا تقولن لشيء” Kehf sûresi 23. âyetinde şey kelimesindeki elif artırımı, zihinde var olan fakat hâricî varlığı henüz tahakkuk etmemiş olan bir nesnenin, zihinsel düzlemdeki varlığına dikkat çeker. Oysa “...إنما قولنا لشيء” Nahl sûresi 40. âyetinde elif yazılmaz; çünkü burada söz konusu varlık, Allah'ın ilminde mevcuttur ve bizim için mutlak gaybtır. Bu örnekler üzerinden Zerkeşî, Resm-i Osmânî ile Arap dilinin klasik yazım ve nahiv kuralları arasında bir ayrım yapar ve Kur'ân açısından bağlayıcı olanın Resm-i Osmânî olduğunu vurgular. Bir diğer ifadeyle Kur'an yorumunda yalnızca dilsel verilerin yeterli olmadığını, mushaf imlasının tevkîfî bir karakter taşıdığını ortaya koyar. Zerkeşî'nin mushaf imlasının tevkîfî olduğu yönündeki görüşü, el-Burhân'ın genel yaklaşımıyla da tam bir uyum göstermektedir. Onun, eserde 25. nevi olarak zikrettiği ‘ilmü mersûmi'l-hat, sınırlı bir muhtevaya sahip görünmekle birlikte, eserin bütününe hakim olan ana fikrin izlerini yansıtan bir örneklik teşkil etmektedir. Bu çalışmada söz konusu bölümün, el-Burhân'ın genel bağlamıyla olan uyumu betimleyici bir üslupla incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Zerkeşî, Mushaf İmlası, Tevkîfilik, Varlık Mertebeleri

A TAWQİFÎ APPROACH TO MUSHAF ORTHOGRAPHY: A STUDY ON AL-ZARKASHÎ'S AL-BURHÂN

In al-Burhân fî 'Ulûm al-Qur'ân, al-Zarkashî discusses 'ilm al-marsûm bi'l-khaṭṭ . He interprets differences in Qur'ānic writing not only as formal variations but as signs with ontological and semantic meaning. For him, the addition of letters such as alif is not a surplus in wording (ziyāda 'ala'l-lafz), but a surplus in meaning (ziyāda 'ala'l-ma'nā). He explains this through the levels of existence (marātib al-wujūd) rather than ordinary grammar. Zarkashî points to the difference between existence in the mind, in speech, in writing, and in external reality. He distinguishes between the part of language related to the visible world and the part that refers to the unseen. For example, in Q 18:23 the word shay' is written with an extra alif, showing something that exists in the mind but not yet in reality. In Q 16:40, however, no alif appears, since here the thing exists in God's knowledge and is completely unseen to humans. From this, Zarkashî concludes that the 'Uthmānic script (rasm) is binding for the Qur'ân, not the later rules of grammar. Thus, the script of the Muṣḥaf has a tawqîfî (divinely determined) nature. His view fits the general method of al-Burhân. Although the 25th chapter on orthography seems short, it reflects the main idea of the whole book. This study will examine how that section relates to the broader context of the work

Keywords: al-Zarkashî, Mushaf Orthography, Tawqîfî, Marātib al-wujūd.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DOĞAL AFETLER

Tuncay CEYLAN

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: tuncyceyl@gmail.com

Doğal afetler, doğal olaylar ile insan kaynaklı veya bunların etkileşimi sonucu ortaya çıkan olaylardır. Doğal afetler tarihin farklı dönemlerinde ve farklı yerlerde meydana geliş can ve mal kaybına, yaralanmaya, çevresel, psikolojik ve sosyolojik sorunlara neden olmuştur. Son dönemlerde Türkiye de dâhil olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan doğal afetler sonucu can kaybı başta olmak üzere önemli sorunlar yaşanmaktadır. Doğal afetlerin sebep olduğu yıkımlar, afetlere karşı korunmayı gerekli kılmaktadır. Genel olarak toplumun tüm kesimlerinin özel olarak ise öğrencilerin doğal afetlere karşı korunmaları ve doğal afetlere hazırlıklı olmaları için eğitim yoluyla bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Öğretim programları, öğrencilerin öğrenme durumlarıyla ilgili tüm süreçlerin tasarlanmasını, uygulanmasını ve değerlendirilmesi içermektedir. Bu çerçevede öğretim programlarının, öğrencilerin doğal afetlerle ilgili farkındalıklarının oluşturulmasında ve bilgi düzeylerinin geliştirilmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ilköğretim ve ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretim programlarına doğal afetler konusu nasıl yansımıştır? problem cümlesi üzerinde kurgulanmıştır. Araştırmanın amacı, DKAB dersi öğretim programlarında doğal afetlerin nasıl ele alındığını belirlemektir. Araştırma, DKAB dersi öğretim programlarında konuyla ilgili ihtiyaç ve eksikliklere ışık tutması açısından önem arz etmektedir. Araştırmada, doğal afetlerin DKAB dersi öğretim programlarına yansması bir durum olarak belirlendiği için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılacaktır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak literatür taraması kullanılacaktır. Elde edilecek veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilecek, ulaşılan bulgular tablolarla sunulup değerlendirilecektir. Bulgular, doğal afetlerin DKAB dersi öğretim programlarında ele alınış biçimi üzerinde ulaşılan temalar üzerinde analizler yapılarak ele alınacaktır. Ulaşılan sonuçlar ise literatürle karşılaştırılarak konuyla ilgili öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Öğretim Programı, Doğal Afet.

NATURAL DISASTERS IN THE CURRICULUM OF RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE COURSES

Natural disasters are phenomena that arise either from natural events, human-induced factors, or the interaction between the two. Throughout different periods of history and across various regions, natural disasters have led to loss of life and property, injuries, and numerous environmental, psychological, and sociological problems. In recent years, significant challenges -particularly loss of life -have occurred as a result of natural disasters in different parts of the world, including Turkey. The destruction caused by natural disasters makes protection and preparedness essential. In this regard, it is necessary to raise awareness through education so that all segments of society in general, and students in particular, can protect themselves and be prepared for such events. Curricula encompass the design, implementation, and evaluation of all processes related to students' learning experiences. Within this framework, it can be asserted that curricula play a crucial role in fostering students' awareness and enhancing their knowledge about natural disasters. This study is structured around the research question: How is the topic of natural disasters reflected in the Religious Culture and Moral Knowledge (RCMK) course curricula of primary and secondary education within the Türkiye Century Maarif Model? The primary aim of the research is to determine how natural disasters are addressed in the RCMK course curricula. The study is significant as it sheds light on the needs and deficiencies concerning this topic within the RCMK curricula. Since the reflection of natural disasters in the RCMK curricula is identified as a case, the study employs a qualitative research design, specifically the case study method. The literature review technique will be used for data collection. The data obtained will be analyzed through content analysis, and the findings will be presented and interpreted in tables. The results will be examined based on themes derived from the analysis of how natural disasters are represented in the RCMK curricula. Finally, the conclusions will be compared with existing literature, and recommendations related to the topic will be developed accordingly.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Moral Knowledge, Curriculum, Natural Disaster.

TRAVMATİK DURUMLARLA BAŞA ÇIKMADA DİNİ İNANÇ VE TUTUMLARIN ROLÜ (İTALYA ÖRNEĞİ)

Muharem Cufta

Scienza Natura/İtalya, e-mail: muharemcufta@hotmail.com

Bu araştırmanın amacı, COVID-19 pandemisi sırasında sevdiklerini kaybedenlere dini inanç ve tutumların somut destek sağlayıp sağlamadığını ve nasıl sağladığını değerlendirerek travmatik yaşantının dini ve manevi yaşantıda meydana getirdiği değişimleri ortaya koymaktır. Araştırmaya katılan katılımcılar, Kuzey İtalya'daki en çok etkilenen şehirlerden 10 kişidir. Derinlemesine görüşmeler yapılmış, görüşmeler yazıya dökülmüş ve metinler Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz metodu ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, dini inanç ve tutumların COVID-19 pandemisi gibi kriz durumlarında, özellikle de ölen sevilen kişinin artık başka bir dünyada olduğuna dair inanç açısından, yas tutma konusunda koruyucu bir faktör olduğunu göstermektedir. Dini inanç, bir cenaze törenini esnasında, yas tutan kişiye yas sürecinin erken aşamalarında destek sunarak sağlıklı bir yas süreci için temel oluşturur. Travmatik deneyimlerin ardından dini ve manevi yaşantıda büyük değişimler meydana gelebileceğini göstermiştir. Bu nedenle, travmatik durumlarda, zor zamanlarda travmatik deneyimi işlemek için yararlı bir araç olabilecek bireysel maneviyatı desteklemek önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Başa Çıkma, Dini İnanç, Maneviyat, Travma.

THE ROLE OF RELIGIOUS BELIEFS AND ATTITUDES IN COPING WITH TRAUMATIC EVENTS (SAMPLE OF ITALY)

The aim of this study is to assess how religious beliefs and attitudes provide concrete support to those who have lost loved ones during the COVID-19 pandemic and to reveal the changes in religious and spiritual life brought about by traumatic experiences. Participants in the study were 10 people from the most affected cities in Northern Italy. In-depth interviews were conducted, transcribed, and the transcripts were analyzed using Interpretive Phenomenological Analysis. The results indicate that religious beliefs and attitudes are protective factors for grieving in crisis situations such as the COVID-19 pandemic, particularly regarding the belief that the deceased loved one is now in another world. Religious belief provides support to the bereaved during a funeral service, laying the foundation for a healthy grieving process by providing support in the early stages of the grieving process. It has been demonstrated that significant changes in religious and spiritual life can occur following traumatic experiences. Therefore, in traumatic situations, it is important to support individual spirituality, which can be a useful tool for processing the traumatic experience during difficult times.

Keywords: Coping, Religious Belief, Spirituality, Trauma.

AFRİKA ARAP ŞİİRİNDE ULUSAL KİMLİK VE AİDİYET: İBRAHİM EL-MÂLÎ ŞİİRİNİN KÜLTÜREL ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Mohamadou Aboubacar MAIGA

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, e-mail: f.maiga85@gmail.com

Bu çalışma, yazar İbrahim el-Mâlî'nin "Îlâ ardi İfrîkiyâ ahinnu ve entemî" kasidesini, kültürel eleştiri perspektifinden inceleyecektir. Odak noktası, şiirin Afrika ulusal bilincinin şekillenmesindeki ve kültürel kimliğin yeniden inşasındaki rolüdür. Çalışma, şiir ile tarihsel hafıza, din ve aidiyet arasındaki karmaşık ilişkinin yanı sıra kültürel ve sosyal kalkınmayı ortaya çıkarmayı hedeflemekte; şiirsel deneyimin, çağdaş Afrika kıtasının zorluklarıyla yüzleşen eleştirel bir söyleme nasıl dönüştüğünü vurgulamaktadır. Kaside, sadece toprağa duyulan sevginin duygusal bir ifadesi değil, aynı zamanda şairin Afrika'nın tarihine, halklarının fedakârlıklarına, sömürgeciliğe karşı direnişine ve medeniyet katkılarına dair bilincini yansıtan bütünlük bir kültürel projedir. Çalışma, Afrika Arap şiiri üzerine yapılan eleştirel çalışmalardaki bir bilgi boşluğunu doldurması açısından önem taşımaktadır; zira yapılan araştırmalar, şiirsel metin ile ulusal kültür arasındaki ilişkiyi, geçmişi şimdiki zamanla, bireysel kimliği kolektif kimlikle ve dini siyasetle bağlayan metodolojik bir yaklaşımla nadiren ele almaktadır. Ayrıca, Afrika'daki İslami şiirin kimliği ve kolektif bilinci güçlendirmedeki rolünü anlama konusundaki önemli bir eksiği de gidermekte; bu şiiri sadece edebi ve estetik bir sanat olarak değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel değişim için pratik bir araç olarak değerlendirmektedir. Araştırma problemi, Afrika Arap şiirini, kimliğin tarihsel boyutu, sömürgeciliğin etkisi, dinin önemi ve şiirin toplumu ilerleme, eğitim ve barışa yönlendirmedeki rolü arasında bir bağ kurarak çağdaş kültürel eleştiri perspektifinden ele alan çalışmaların azlığıdır. Çalışmada, metindeki sembollerin, dilin ve fıkırî içeriklerin analizine odaklanan, bunları sosyal ve tarihsel bağlamları içinde yorumlayan kültürel eleştiri metodu izlenmiştir. Ulusal kimlik, din ve kültür ile metin arasındaki ilişkiye ve bunların kolektif bilincin kristalleşmesindeki etkisine vurgu yapılmıştır. Sonuçlar, yazar İbrahim el-Mâlî'nin kasidesinin, toprağa aidiyeti dinsel ve kültürel aidiyetle ilişkilendiren kapsamlı ve değerli bir söylemi temsil ettiğini ve şiiri sosyal ve kültürel kalkınma için bir araca dönüştürdüğünü göstermiştir. Çalışma ayrıca, bu bağlamdaki Afrika ulusal şiirinin, sadece vatan sevgisinin bir ifadesi değil, aynı zamanda kolektif benliğin yeniden inşası, bilincin özgürleştirilmesi, ilerleme ve eğitimin teşvik edilmesi ve evrensel insani değerler çerçevesinde Afrika halklarının birliğinin pekiştirilmesi için bir araç olduğunu teyit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afrika Şiiri, Ulusallık, Kültürel Eleştiri, Kimlik, İbrahim el-Mâlî, Kolektif Bilinç.

NATIONAL IDENTITY AND BELONGING IN AFRICAN ARABIC POETRY: AN EXAMINATION OF IBRAHİM AL-MALİ'S POETRY WITHIN THE CONTEXT OF CULTURAL CRITIQUE

This study aims to analyze the poem "Îlâ ardi İfrîqiya ahinnu wa antamy" by the author Ibrahim al-Mali from the perspective of Cultural Critique. It focuses on the role of poetry in shaping African national consciousness and reconstructing cultural identity. The study aims to explore the intricate relationship between poetry, historical memory, religion, and belonging, as well as cultural and social development, highlighting how the poetic experience is transformed into a critical discourse that confronts the challenges of the contemporary African continent. The poem does not merely represent an emotional expression of love for the land, but rather an integrated cultural project reflecting the poet's awareness of Africa's history, the sacrifices of its peoples, its resistance to colonialism, and its civilizational contributions. The study gains its significance by filling an epistemological gap in critical studies on African Arabic poetry, where research rarely addresses the relationship between the poetic text and national culture in a systematic way that links the past with the present, individual with collective identity, and religion with politics. It also addresses a crucial gap in understanding the role of Islamic poetry in Africa as a tool for strengthening identity and collective consciousness, evaluating it not only as a literary and aesthetic art form, but also as a practical means for social and cultural change. The research problem lies in the scarcity of studies that address African Arabic poetry from the perspective of contemporary Cultural Critique, linking the historical dimension of identity with the impact of colonialism, the importance of religion, and the role of poetry in guiding society toward progress, education, and peace. The study adopted the Cultural Critique methodology, which

focuses on analyzing the symbols, language, and intellectual contents in the text, interpreting them within their social and historical context, with an emphasis on the relationship between the text and national identity, religion, and culture, and their impact on the crystallization of collective consciousness. The results showed that the poem by the author Ibrahim al-Mali represents a comprehensive and valuable discourse, linking belonging to the land with religious and cultural belonging, and transforming poetry into a tool for social and cultural advancement. The study also confirms that African national poetry in this context is not merely an expression of love for the homeland, but a means for reconstructing the collective self, liberating consciousness, promoting progress and education, and solidifying the unity of African peoples within the framework of universal human values.

Keywords: African Poetry, Nationalism, Cultural Critique, Identity, Ibrahim al-Mali, Collective Consciousness.

DİYARBAKIR ALEVİLERİNDE ÖLÜMLE İLGİLİ İNANIŞ, ADET VE PRATİKLER

Asım Demir

Atatürk Üniversitesi, e-mail: asimdemir21@gmail.com

Bu bildirinin amacı, Diyarbakır yöresinde yaşayan Alevi topluluğunun ölüm olgusu etrafında şekillenen inanç sistemini, cenaze adetlerini ve bu süreçte ortaya çıkan pratikleri tespit etmek ve analiz etmektir. Aleviliğin yerel düzeydeki tezahürlerini anlamak bağlamında, ölümle ilişkili adetlerin nasıl yaşatıldığı ve ne tür anlamlar içerdiği araştırılmaktadır. Araştırmanın yöntemi nitel araştırmadır. Veriler, etnografik saha araştırması kapsamında, Diyarbakır merkez ve kırsalında yaşayan Alevi cemaati mensupları, inanç önderleri (dedeler, pirlar) ve kanaat önderleri ile gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlar ve katılımcı gözlem teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın temel bulguları, Diyarbakır Alevilerinin ölümü "Hakk'a yürüme" ve "don değiştirme" şeklinde kavramsallaştırdığını ortaya koymaktadır. Ölüm öncesi, defin sırasındaki ve defin sonrası pratiklerin, topluluğun inanç sistemini ve güçlü sosyal dayanışma ağlarını yansıttığı tespit edilmiştir. Erkanların yürütülmesinde 'dede'nin merkezi rolü ve bu pratiklerin yerel kültürle olan etkileşimi de önemli bulgular arasındadır. Bu çalışma, önem itibarıyla, Alevilik çalışmalarına ve inanç antropolojisine Diyarbakır özelinde yerel ve güncel bir veri sunarak literatürdeki bir boşluğu doldurmayı ve kaybolmaya yüz tutan somut olmayan kültürel mirası kayıt altına almayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, Alevilik, Ölüm, Ritüel, Hakk'a Yürüme, Gelenek, Cemevi.

BELIEFS, CUSTOMS AND PRACTICES CONCERNING DEATH AMONG DİYARBAKIR ALEVIS

The aim of this paper is to identify and analyze the belief system, funeral customs, and practices shaped around the phenomenon of death within the Alevi community living in the Diyarbakır region. In the context of understanding the local manifestations of Alevism, this research explores how death-related customs are maintained and the meanings they entail. The research method is qualitative. Data were collected within the scope of ethnographic fieldwork using in-depth interviews and participant observation techniques conducted with members of the Alevi community, religious leaders (dedes, pirs), and opinion leaders living in the central and rural areas of Diyarbakır. The collected data were analyzed using thematic analysis. The main findings of the research reveal that Diyarbakır Alevis conceptualize death as "Hakk'a yürüme" (walking to God/Truth) and "don değiştirme" (changing form/reincarnation). It was determined that the practices before death, during burial, and after death reflect the community's belief system and strong social solidarity networks. The central role of the 'dede' (religious leader) in conducting the rituals (erkan) and the interaction of these practices with local culture are also among the significant findings. In terms of its significance, this study aims to fill a gap in the literature and document intangible cultural heritage that is facing extinction by presenting local and current data specific to Diyarbakır to Alevi studies and the anthropology of belief.

Keywords: Diyarbakır, Alevism, Death, Ritual, Hakk'a Yürüme, Tradition, Cemevi.

YEZİDİLİĞİN VİRANŞEHİR'DEKİ DİNSEL VE KÜLTÜREL YANSIMALARI

Abdullah ÖZÇELİK

Şırnak Üniversitesi, e-mail: abduallahoz047@gmail.com

Mezopotamya coğrafyası, 12. yüzyıldan günümüze kadar sözlü kültür aracılığıyla varlığını sürdüren, başta Yezidilik olmak üzere birçok inanca ev sahipliği yapmıştır. Bu bağlamda, Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinde Yezidî topluluğu uzun yıllar boyunca 6 mahalle ve 18 mezrada yaşamıştır. Geçmişte Viranşehir'e bağlı yaklaşık 25 köyde yoğun bir nüfusa sahip olan Yezidîler, zaman içinde ekonomik ve sosyal nedenlerle büyük ölçüde yurt dışına göç etmiş, ancak topluluğun bir kısmı hâlen bölgede varlığını sürdürmektedir. Bu durum hem Yezidî kültürünün sürekliliğini hem de demografik yapının değişimini gözler önüne sermektedir. Bu çalışma, Viranşehir Yezidîlerinin tarihsel gelişimini, dinî yapısını, halk inanışlarını, ziyaret kültürünü, sözlü gelenek unsurlarını ve sosyo-kültürel yaşamını kapsamlı bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada hem saha çalışması hem de literatür taraması yapılmış; gözlem ve görüşme yöntemleri temel veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Ayrıca fenomenolojik desen ve nitelendirici (vasıflandırıcı) yöntem benimsenmiş, katılımcılara ulaşmada ise kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu sayede hem bireysel deneyimler hem de toplumsal eğilimler detaylı olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, Yezidîlerin 17. ve 18. yüzyıllarda Viranşehir'e yerleştiğini ve kendilerini tek Tanrı'ya inanan bir topluluk olarak "meleklerin kavmi" şeklinde tanımladıklarını göstermektedir. Günümüzde dini ritüellerin çoğu sürdürülmekte, bazı geleneksel uygulamalar ise artık uygulanmamaktadır. Çarşema Sor Bayramı kitlesel olarak kutlanmakta; zekât, kurban, adak, dua ve oruç gibi farz ritüellere uyulmaktadır. Halk inanışları, nazar, bereket uygulamaları ve ziyaret fenomenleri toplumun ayrılmaz bir parçası olarak sürdürülmekte, sözlü kültür unsurları hâlen yaşatılmakta ancak yalnızca sınırlı sayıda kişi tarafından korunmaktadır. Bu bulgular, Viranşehir Yezidîlerinin hem dini hem de kültürel yapısını anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yezidilik, Etno-Din, Kültür, Ritüel, Viranşehir.

RELIGIOUS AND CULTURAL REFLECTIONS OF YAZIDISM IN VİRANŞEHİR

Mesopotamia has been home to many faiths, most notably Yazidism, which has survived through oral tradition from the 12th century to the present. In this context, the Yazidi community in the Viranşehir district of Şanlıurfa has lived for many years in six neighborhoods and 18 hamlets. Once densely populated in approximately 25 villages within Viranşehir, the Yazidis have largely migrated abroad over time for economic and social reasons, but some of the community still maintains a presence in the region. This demonstrates both the continuity of Yazidi culture and the changing demographic structure. This study aims to comprehensively examine the historical development, religious structure, folk beliefs, the cult of pilgrimage, elements of oral tradition, and socio-cultural life of the Yazidis of Viranşehir. The research employed both fieldwork and a literature review, with observation and interviews serving as primary data collection tools. Additionally, a phenomenological design and descriptive (qualifying) method were adopted, and snowball sampling was used to reach participants. This allowed for detailed analysis of both individual experiences and social trends. The research findings indicate that the Yazidis settled in Viranşehir in the 17th and 18th centuries and, as a community of monotheists, defined themselves as "the people of angels." Today, most religious rituals are maintained, while some traditional practices are no longer practiced. The Çarşema Sor holiday is celebrated en masse, and obligatory rituals such as zakat, sacrifice, votive offerings, prayer, and fasting are observed. Folk beliefs, practices of the evil eye, fertility, and visitation phenomena are maintained as an integral part of society, and elements of oral culture are still preserved, although only by a limited number of individuals. These findings provide important information for understanding both the religious and cultural structure of the Yazidis of Viranşehir.

Keywords: Yazidism, Ethno-Religion, Culture, Ritual, Viranşehir.

ARAPÇANIN MISIR LEHÇESİNDEKİ ESKİ MISIR DİLİNE AİT KELİMELELER

Ahmet Fatih ŞAYBAK

Dicle Üniversitesi, e-mail: ahmetfatihsaybak@gmail.com

Bu araştırmanın konusu, günlük Mısır Lehçesinde (العامية المصرية) kullanılan ve kökeni Eski Mısır diline dayanan kelimelerdir. Çalışmanın temel amacı, bu kadim kelimelerin orijinal hallerinin modern Mısır lehçesindeki kullanımını tespit etmektir. Mısır lehçesindeki Eski Mısır dilinden kalan kelimelerin bir kısmı orijinaline çok yakınken, bir kısmı Arapçanın dil yapısına veya ses düzenine uyum sağlamak için büyük veya küçük değişikliklere uğramıştır. Hatta bazı kelimeler Arapça kelime kalıplarına (vezinler) uydurulmuş ve Arapça kökenliymiş gibi iştikaka tabi tutulmuştur. Gündelik yaşamda bazen bir çocuğu susturmak için باحْ baḥ (bitti) bazen de bir çocuğun susadığını ifade ettiği أنبو unbû (su istiyorum) gibi şekillerde karşımıza çıkan bu kelimeler çoğu zaman kökeni bilinmeden kullanılmaktadır. Bu durum Mısır halk dilinin zengin ve köklü oluşunu ve binlerce yıllık Eski Mısır dili birikiminin, Arapça lehçesinin içinde yaşamaya devam etmesinin önemli bir kanıtıdır. Bu çalışmada Eski Mısır diline ait kelimelerin günlük yaşamdaki kullanım örnekleri ve alanları Mısır Lehçesine ait örneklerle ifade edilip Fasih Arapçadaki karşılıkları ile verilmiştir. Sonuç: Bu araştırma, Arapçanın Mısır lehçesinin, binlerce yıllık kadim bir geçmişe sahip Eski Mısır dilinden aldığı kelimeleri gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline getirdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Mısır'ın kültürel kimliğinin dildeki sürekliliğinin canlı bir kanıtıdır.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Mısır Lehçesi, Eski Mısır Dili, Mısır Kültürü.

WORDS OF THE ANCIENT EGYPTIAN LANGUAGE IN THE EGYPTIAN DIALECT OF ARABIC

The subject of this research is the words used in the daily Egyptian dialect (العامية المصرية) that have their origins in the Ancient Egyptian language. The primary aim of the study is to identify the original forms of these ancient words and their usage in the modern Egyptian dialect. While some of the words remaining from the Ancient Egyptian language in the Egyptian dialect are very close to their originals, others have undergone major or minor changes to adapt to the linguistic structure or phonetic system of Arabic. Some words have even been fitted into Arabic morphological patterns (awzân) and have been subjected to derivation as if they were of Arabic origin. These words, which we often encounter in daily life—sometimes used to quiet a child, like "baḥ" (باح - meaning "enough/it's over"), or to express a child's thirst, like "unbû" (أنبو - meaning "I want water")—are frequently used without knowledge of their etymology. This situation is significant evidence of the richness and depth of the Egyptian vernacular and the continuation of the millennia-old Ancient Egyptian linguistic heritage within the Arabic dialect. In this study, the usage examples and contexts of words of Ancient Egyptian origin in daily life are presented with examples from the Egyptian Dialect alongside their equivalents in Modern Standard Arabic. Conclusion: This research demonstrates that the Egyptian dialect of Arabic has made words taken from the millennia-old Ancient Egyptian language an indispensable part of daily life. This situation is living proof of the continuity of Egypt's cultural identity within its language.

Keywords: Arabic, Egyptian Dialect, Ancient Egyptian Language, Egyptian Culture.

İNSANIN TANRILAŞMASI MI, TANRI'NİN ÖLÜMÜ MÜ? NIETZSCHE'NİN FEUERBACHÇI MİRASI ÜZERİNE

Kibar GÜRBÜZ

Şırnak Üniversitesi, e-mail: kibargurbuz06@gmail.com

Modern felsefede teoloji alanında en derin kırılmalardan biri, dinin teosantrik (Tanrı merkezli) bir yapıdan antroposentrik (insan merkezli) bir yapıya dönüşmesidir. Bu dönüşüm ile Tanrı'nın insan üzerindeki aşkınlığı yitirilmiş insanın kendi varlığı esas alınmıştır. Bu dönüşümü farklı boyutlarıyla temsil eden anlayış ise, Feuerbach'ın antropolojik teolojisi ile Nietzsche'nin "Tanrı'nın ölümü" felsefesidir. Bu çalışma ifade ettiğimiz radikal dönüşümü felsefi ve teolojik açıdan inceleyerek Feuerbach'ın öncüsü olduğu antroposentrik dönüşümün Nietzsche tarafından nasıl ele alındığını ve neye dönüştürüldüğünü ortaya koymaktır. Zira Tanrı düşüncesinin önce insana indirgenmesi daha sonra bütünüyle aşılması kendi içinde bir sürekliliği ama aynı zamanda keskin bir kopuşu temsil etmektedir. Bu doğrultuda çalışmamız iki düşünürün argümanlarını karşılaştırmalı bir çözümlemeyi yöntem olarak kullanmıştır. Feuerbach, Tanrı'yı insanda temellendirirken, Nietzsche bu temelin kendisini de sorgulaması; "üstinsan" (Übermensch) kavramıyla yeni bir değer türünü önermiştir. Araştırmanın önemi, Nietzsche'nin Tanrı'nın ölümünü yalnızca teolojik bir kopuş olarak değil, Feuerbachçı hümanizmin içsel sınırlarının ifşası olarak yorumlamasında yatmaktadır. Böylece çalışma, modern düşüncede insanın Tanrı karşısındaki konumunu yeniden tanımlayan dönüşümün felsefi dinamiklerini aydınlatmayı amaçlamaktadır. Ulaştığımız bulgular sonucunda Nietzsche'nin her türlü aşkın değeri reddederek Feuerbach'ın hümanizmini radikalleştirildiğini göstermektedir. Ancak bu radikalleşme bir paradoksu içinde barındırmaktadır. Çünkü Feuerbach Tanrı'yı tahtından indirip insanı tahta çıkarırken, Nietzsche'nin "Tanrı'nın ölümü" bu insan merkezli metafiziği bile ortadan kaldırarak düşünceyi nihilizmin eşiğine taşımaktadır. Zira her iki düşünür de ilahi referanstan uzaklaşan bir dünya anlayışını ortaya koymaktadır. Bu sonuç ise, seküler hümanizmin içsel bir çelişki taşıdığını göstermektedir. İnsan özerkliği aracılığıyla kurtuluşu vaat ederken, aynı zamanda insanlığı varoluşsal boşluğa maruz bırakmaktadır. Bu araştırmanın önemi, modern felsefede Tanrı eleştirisinin aynı zamanda insan için yeni bir anlam krizinin doğuşuna işaret ettiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Nietzsche, Feuerbach, Seküler Hümanizm, Tanrı'nın Ölümü, Antropolojik Teoloji, Nihilizm.

THE DEIFICATION OF MAN OR THE DEATH OF GOD? ON NIETZSCHE'S FEUERBACHIAN LEGACY

One of the deepest fractures in the field of theology in modern philosophy is the transformation of religion from a theocentric (God-centered) structure to an anthropocentric (human-centered) structure. This transformation, God's transcendence over humanity was lost, and humanity's own existence was prioritized. The understandings that represent this transformation in its different dimensions are Feuerbach's anthropological theology and Nietzsche's philosophy of the "death of God". This study examines this radical transformation from a philosophical and theological perspective, revealing how Nietzsche addressed and transformed the anthropocentric transformation pioneered by Feuerbach. Indeed, the reduction of the idea of God to humanity, and then its complete transcendence, represents both a continuity and a sharp rupture. In this vein, our study uses a comparative analysis of the arguments of these two thinkers as a method. While Feuerbach grounded God in humanity, Nietzsche questioned this very foundation, proposing a new type of value with the concept of the "overman" (Übermensch). The significance of this research lies in Nietzsche's interpretation of the death of God not merely as a theological rupture but as a revelation of the inherent limitations of Feuerbachian humanism. Thus, the study aims to illuminate the philosophical dynamics of the transformation that redefines humanity's position vis-à-vis God in modern thought. Our findings demonstrate that Nietzsche radicalized Feuerbach's humanism by rejecting all transcendent values. However, this radicalization harbors a paradox. While Feuerbach dethroned God and enthroned humanity, Nietzsche's "death of God" dismantles even this anthropocentric metaphysics, pushing thought to the brink of nihilism. Both thinkers reveal a worldview that distances itself from the divine. This conclusion demonstrates the inherent

contradiction of secular humanism. While it promises salvation through human autonomy, it simultaneously exposes humanity to an existential void. The significance of this research demonstrates that the critique of God in modern philosophy also signals the emergence of a new crisis of meaning for humanity.

Keywords: Nietzsche, Feuerbach, Secular Humanism, Death Of God, Anthropological Theology, Nihilism.

KIRAAT İHTİLAFLARININ “MA’NÂ-Yİ EVVEL” (BİRİNCİL ANLAM) TARTIŞMALARINA KATKISI: KUR’ÂN METNİNDE SEMANTİK ZENGİNLİĞİN DİL FELSEFESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sedat KAYA

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: sekaya@beu.edu.tr

Bu çalışma, Kur’ân-ı Kerim’deki kıraat ihtilaflarını geleneksel tefsir ve dilbilgisi yaklaşımlarının ötesine taşıyarak, dil felsefesi ve semantik (anlambilim) gibi modern disiplinlerin ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel problematiğini, Kur’ân lafızlarındaki kıraat farklılıklarının, kelimenin “Ma’nâ-yi Evvel”ini (birincil, literal ve temel anlam) dağıtıcı bir unsur olarak mı işlev gördüğü, yoksa metnin semantik alanını genişleterek bu temel anlamı derinlemesine zenginleştirme potansiyeli mi taşıdığı sorusu oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırma, söz konusu vecihlerin Kur’ân metnine, dil felsefesi perspektifinden ve anlam bütünselliği açısından sunduğu metodolojik katkıyı ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma, nitel araştırma yöntemini benimseyerek, kıraat vecihlerini Arap dilinin potansiyel semantik derinliğini gösteren metodolojik bir araç olarak ele alan analitik bir tezi savunmaktadır. Bu bağlamda, “Mâlik/Melik” gibi temel kelimelerdeki kıraat ihtilafları bir durum analizi olarak incelenmiştir. Yapılan analizde, farklı okuyuşların, Allah’ın mutlak otoritesi gibi temel bir anlamı, mülkiyet ve hükümlanlık gibi farklı veçhelerle nasıl pekiştirdiği ve tamamladığı tartışılmıştır. Bu yöntem, ihtilafların anlamı dağıtmak yerine, kelimenin kök anlamından türeyebilecek tüm meşru anlam katmanlarını gösterdiğini ortaya koyar. Elde edilen temel bulgu, kıraat ilminin, tefsir metodolojisine, metnin “tek ve mutlak” bir anlamı yerine, “tüm meşru birincil anlam potansiyellerini kapsayan” bir anlam bütünselliği sunduğu önerisidir. Bu bulgu, İnsanla tekellüm etme tenezzülünde bulunan yüce yaratıcının muradının, insan dilindeki anlam sınırlarının ötesinde, kelimenin tüm meşru anlamlarını aynı anda içermeye ihtimalini göstererek önemli bir kapı açmaktadır. Bu yeni yaklaşım, İslami ilimlere özgün, anlamın zenginliğini ve kapsayıcılığını vurgulayan bir dil felsefesi perspektifi kazandırması açısından akademik ve metodolojik bir öneme sahiptir. Çalışma, kıraatleri tefsirde bir zenginlik kaynağı olarak konumlandırarak, Kur’ân’ın anlam dünyasını derinleştirmeye katkı sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıraat İhtilafları, Ma’nâ-yi Evvel, Dil Felsefesi, Dil Felsefesi, Semantik, Tefsir Metodolojisi.

THE CONTRIBUTION OF READING DISPUTES TO THE “MA’NÂ-Yİ EVVEL” (PRIMARY MEANING) DISCUSSIONS: AN EXAMINATION OF THE SEMANTIC RICHNESS IN THE QUR’ANIC TEXT IN TERMS OF PHILOSOPHY OF LANGUAGE.

This study aims to examine the qira'at disputes in the Noble Qur'an in the light of modern disciplines such as philosophy of language and semantics (semantics) by moving beyond traditional exegetical and grammatical approaches. his study aims to examine the qira'at disputes in the Noble Qur'an in the light of modern disciplines such as philosophy of language and semantics (semantics) by moving beyond traditional exegetical and grammatical approaches. The main problematic of the study is the question of whether the qiraat differences in the words of the Qur'an function as a distributing element of the “Ma'a-yi Awwal” (primary, literal and basic meaning) of the word, or whether it has the potential to deeply enrich this basic meaning by expanding the semantic field of the text. In this context, the study aims to reveal the methodological contribution of these aspects to the Qur'anic text from the perspective of philosophy of language and in terms of semantic integrity. n this context, the study aims to reveal the methodological contribution of these aspects to the Qur'anic text from the perspective of philosophy of language and in terms of semantic integrity. The studyn this context, the study aims to reveal the methodological contribution of these aspects to the Qur'anic text from the perspective of philosophy of language and in terms of semantic integrity. The study adopts a qualitative research method and defends an analytical thesis that treats reading aspects as a methodological tool that demonstrates the potential semantic depth of the Arabic language. In this context, the qira'at disputes in basic words such as “Malik/Malik” were examined as a situation analysis. The analysis discussed how different readings reinforce and complement a basic meaning, such as the absolute

authority of Allah, with different aspects such as ownership and sovereignty. The analysis discussed how different readings reinforce and complement basic meaning, such as the absolute authority of Allah, with different aspects such as ownership and the analysis discussed how different readings reinforce and complement a basic meaning, such as the absolute authority of Allah, with different aspects such as ownership and sovereignty. This method reveals that instead of dispersing the meaning of disputes, it shows all the legitimate layers of meaning that can be derived from the root meaning of the word. The main finding obtained is the suggestion that the science of qira'at offers a totality of meaning to the methodology of exegesis, which “covers all legitimate primary meaning potentials” instead of a “single and absolute” meaning of the text. This finding opens an important door by showing the possibility that the achievement of the supreme creator, who deigns to monopolize with Man, contains all the legitimate meanings of the word at the same time, beyond the limits of meaning in human language. This finding opens an important door by showing the possibility that the achievement of the supreme creator, who deigns to monopolize with Man, contains all the legitimate meanings of the word at the same time, beyond the limits of meaning in human language. This finding opens an important door by showing the possibility that the achievement of the supreme creator, who deigns to monopolize with Man, contains all the legitimate meanings of the word at the same time, beyond the limits of meaning in human language.

Keywords: Reading Disputes, Ma'na-yi Evvel, Philosophy of Language, Semantics, Exegesis Methodology.

HANBELİLİKTE EMR Bİ'L-MA'RÛF VE NEHİY ANİ'L-MÜNKER İLKESİ: EL-HALLÂL ÖRNEĞİ

Lokman TOKDEMİR

Dicle Üniversitesi, e-mail: lokman3663@gmail.com

Hanbelîlik tarihinde “emr bi'l-ma'rûf ve nehiy ani'l-münker” ilkesi, dinî ve toplumsal yaşamda merkezi bir konuma sahiptir. Ancak bu ilkenin yorumlanması ve uygulanışı konusunda mezhep içinde farklı eğilimler olmuştur. Hanbelîliğin tarihsel gelişimi incelendiğinde, genel olarak “zühdî”, “ilmî” ve “eylemci/müdahaleci (cihatçı)” olmak üzere üç eğilimden bahsetmek mümkündür. Özellikle el-Berbehârî (ö. 329/940-941) ve takipçilerinin temsil ettiği eylemci kol, bu ilkeyi aktif bir toplumsal müdahale aracı olarak görmüş; bu durum Hanbelîliğin dışarıdan çoğu zaman “sert” veya “müdahaleci” bir gelenek olarak algılanmasına neden olmuştur. Buna karşılık, mezhebin ilmî çizgisini temsil eden el-Hallâl (ö. 311/923) gibi âlimler, bu ilkeyi daha dengeli, temkinli ve teorik bir yaklaşımla ele almışlardır. Hallâl ve benzeri âlimler, eylemci kanadın faaliyetlerini uygun görmemiş, bu yaklaşımı çeşitli yönleriyle eleştirmiştir. Onun el-Emrû bi'l-Ma'rûf ve'n-Nehyû 'ani'l-Münker adlı eseri, Hanbelî düşüncede bu ilkenin ilmî, sistematik ve metodolojik bir şekilde nasıl ele alındığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, eylemci bir karakter taşımayan ve konuyu teorik bir zeminde değerlendiren Hallâl'in eserinden hareketle, bu ilkenin hangi sınırlar içinde ele alındığı, hangi davranışların bu kapsamda değerlendirildiği ve görüşlerinin hangi ilmî temellere dayandığı ortaya konulacaktır. Ayrıca Hanbelîliğin bu ilkeye dair teorik yaklaşımlarıyla pratik uygulamaları arasındaki ilişki de analiz edilecektir. Böylelikle, Hanbelîlikte “emr bi'l-ma'rûf ve nehiy ani'l-münker” anlayışının yalnızca aktivist bir yönelimden ibaret olmadığı; aksine, ilim, hikmet ve itidal ilkeleriyle şekillenen ahlâkî ve dinî bir bilinci de yansıttığı gösterilmeye çalışılacaktır. Bu yaklaşımla, Hanbelî düşüncesinin iç dinamiklerinin, entelektüel çeşitliliğinin ve tarihsel gelişiminin daha bütüncül bir biçimde anlaşılmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mezhep, Hanbelîlik, Emr bi'l-Ma'rûf ve Nehiy ani'l-Münker, el-Hallâl.

THE PRINCIPLE OF AMR Bİ'L-MA'RÛF WA NAHY 'ANİ'L-MUNKAR IN HANBALISM: THE EXAMPLE OF AL-HALLÂL

In the history of Hanbalism, the principle of amr bi'l-ma'rûf wa nahy 'ani'l-munkar (enjoining right and forbidding wrong) occupies a central position in both religious and social life. However, within the school itself, different tendencies emerged regarding the interpretation and implementation of this principle. When the historical development of Hanbalism is examined, it is possible to identify three general tendencies: the “ascetic” (zuhdî), the “scholarly” (ilmî), and the “activist/interventionist (jihâd-oriented)” trends. The activist current, represented particularly by al-Barbahârî (d. 329/940–941) and his followers, regarded this principle as a means of active social intervention. Consequently, Hanbalism has often been perceived externally as a “strict” or “interventionist” tradition. In contrast, scholars such as al-Hallâl (d. 311/923), who represented the scholarly line of the school, approached this principle with a more balanced, cautious, and theoretical perspective. Al-Hallâl and other scholars of similar inclination disapproved of the activist faction's practices and criticized their methods on various grounds. His work, al-Amr bi'l-Ma'rûf wa'n-Nahy 'ani'l-Munkar, is of great significance as it demonstrates how this principle was treated in a scholarly, systematic, and theoretical manner within Hanbalî thought. This study, based on al-Hallâl's work—which lacks an activist character and approaches the issue from a theoretical standpoint—seeks to determine within what limits this principle was framed, which actions were included under its scope, and upon what scholarly foundations his views were built. It will also analyze the relationship between the theoretical approaches and practical applications of this principle within Hanbalism. In doing so, the study aims to show that the Hanbalî understanding of amr bi'l-ma'rûf wa nahy 'ani'l-munkar is not merely an activist orientation but rather reflects a moral and religious consciousness shaped by the principles of knowledge (ilm), wisdom (hikmah), and moderation (i'tidâl). With this approach, the paper seeks to contribute to a more comprehensive understanding of the internal dynamics, intellectual diversity, and historical development of Hanbalî thought.

Keywords: Sect, Hanbalism, Amr bi'l-Ma'rûf wa Nahy 'ani'l-Munkar, al-Hallâl.

TARİHİ İNCELEMELERDE İŞLEVSEL BİR ARAÇ OLARAK TEMESSÜL ŞİİRLERİ

Emre BABAYİĞİT

Batman Üniversitesi, e-mail: emre_babaygt14@hotmail.com

Sıbgatullah BARAN

Bursa Uludağ Üniversitesi, e-mail: sibgatullahbaran@hotmail.com

Tarihi olayların aktarımı ve yazımı; dönemin siyasal yapısı, tarihçinin bakış açısı ve benzeri unsurlardan etkilendiği için yoruma dayalı bir boyut kazanmaktadır. Buna karşılık, tarih analizi, içerisinde çeşitli tartışmalar barındırsa da esasında geçmişte hakikatin ne olduğunu ortaya çıkarma çabasıdır. Dolayısıyla tarihi aydınlatacak ve veri sağlayacak her türlü bilgi kaynağı kritik bir önem taşımaktadır. Bu meyanda edebiyat, bir toplumun bütünsel ruhunu ve yaşantısını asırlar boyunca en sahici haliyle yansıttığı için tarih bilimi açısından temel bir kaynak niteliği taşımaktadır. Zira bir milletin edebiyatı, o topluluğun nasıl düşündüğü, nasıl hissettiği ve olayları nasıl algıladığıyla beraber nasıl deneyimlediğine dair en doyurucu cevapları verebilme niteliğine sahiptir. Bu bağlamda edebi metinler, tarihe kaynaklık edecek birçok veri barındırma potansiyeline sahiptirler. Bu bildiri ise bu potansiyeli, bir gelenek olan şiirle temessül olgusu özelinde ele alacaktır. Bir şahsiyetin; içinde bulunduğu durumu, ruh halini, ahlaki perspektifini ve zihin dünyasını ifade etmek için bir şiiri veya beyti, bir referans kaynağı olarak sürekli kullanmasına şiirle temessül denir. Bu durum, şiirle temessül eden şahsiyetin sadece bireysel zihin dünyasını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda ait olduğu dönemin sosyolojik yapısı ve entelektüel havzası hakkında da önemli ipuçları sunar. Yapısalcı çözümlenin öne sürdüğü üzere bir metin sadece yazılı bir evrak olmanın ötesinde anlamlar ihtiva etmektedir. Veya Foucaultcu anlamda kelimeler ve şeyler arasında sanılandan daha derin ilişkiler vardır. Bu bağlamda araştırmada, tarih boyunca şiirle temessül eden şahsiyetleri kronolojik bir yaklaşımla (İlk Dönem İslam Tarihi, Emeviler, Abbasiler) ele alınmıştır. Şiirlerin, konu edindikleri bu şahsiyetler aracılığıyla ait oldukları dönemin toplumsal yapısını yansıtmaya biçimi, yapısalcılık, post-yapısalcılık, hermenötik ve karşılaştırmalı metin analizi kuramları çerçevesinde incelenmiştir. Yapılan incelemede, şairlerin eserlerine yansıttıkları vurguların, yaşadıkları dönemin tarihsel ruhu ve entelektüel görüşleriyle paralellik arz ettiği görülmüştür. Sonuç olarak bu bildiride, şiirle temessül olgusunun, tarihsel bir belge niteliği taşımanın birlikte dönemin sosyolojisini ve şiirle temessül eden bireyin içsel durumunu ortaya koyan kritik bir tarihi materyal olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Temessül, Tarihi Veri, Toplumsal Yapı, Yapısalcılık.

THE USE OF "TEMESSUL" POETRY AS A FUNCTIONAL TOOL IN HISTORICAL ANALYSIS

The transmission and writing of historical events inherently acquire an interpretive dimension, as they are influenced by factors such as the period's political structure, the historian's perspective, and similar elements. Historical analysis, conversely, despite containing various debates, is fundamentally an effort to uncover the truth of the past. Consequently, every source of information that can illuminate history and provide data is of critical importance. In this respect, literature serves as a fundamental source for historical inquiry, as it authentically reflects the holistic spirit and life of a society across centuries. Indeed, a nation's literature has the capacity to provide the most comprehensive answers regarding how that community thinks, feels, perceives, and experiences events. In this context, literary texts hold the potential to contain a wealth of data that can serve as a historical resource. This paper will, therefore, examine this potential through the specific phenomenon of Temessül through Poetry. Temessül through Poetry is defined as the sustained use of a poem or a couplet by an individual as a frame of reference to express their situation, state of mind, moral perspective, and intellectual world. This act not only reflects the individual inner world of the person embodying the poetry but also offers significant clues about the sociological structure and intellectual milieu of their era. As structuralist analysis suggests, a text contains significations beyond being merely a written document. Or, in a Foucauldian sense, deeper relationships exist between "words and things" than is commonly assumed. Within this theoretical framework, the study examines historical figures

who engaged in Temessül through Poetry (representation through poetry) with a chronological approach (Early Islamic Period, Umayyads, Abbasids). The way in which poems, through these figures, reflect the social structure of their respective periods is analyzed within the theoretical frameworks of structuralism, post-structuralism, hermeneutics, and comparative textual analysis. The study finds that the emphases reflected in the referenced poems show a parallel with the historical spirit and intellectual views of their time. In conclusion, this paper aims to demonstrate that the phenomenon of Temessül through Poetry not only possesses the quality of a historical document but also constitutes critical historical evidence that reveals the sociology of an era and the inner state of the individual engaging in this act.

Keywords: Poetry, Temessül, Historical Data, Social Structure, Structuralism.

SÜNNET BAĞLAMINDA ÇOCUK EĞİTİMİNDE OYUNLAR -HZ. PEYGAMBER DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZ MUKAYESESİ-

Mevlüt UZUT

Dicle Üniversitesi, e-mail: uzutmevlut@gmail.com

Çocukluk dönemi, çocuğun fikrî, hissî ve içtimaî kuvvelerinin harekete geçirilmesi açısından kritik bir evre olup, bu süreç, çocuğun gelişimine önemli katkılar sağlar. Hz. Peygamber, çocukların gelişimine büyük önem vermiş ve zaman zaman onlarla oyun oynayarak, çocukların hem bedensel hem de zihinsel gelişimlerini desteklemiştir. Nitekim çocukların gelişiminde önemli bir etken olan oyun, çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimleri için temel bir araçtır. Bu nedenle oyun, yalnızca fiziksel egzersizlerle sınırlı değildir. Fiziksel egzersizler, kan dolaşımını hızlandırarak fiziksel gelişime katkı sağlamakla beraber çocuğun zihinsel gelişimine de katkı sağlar. Dolayısıyla çocuğun zihinsel gelişimini desteklemek ve kapasitesini artırmak için onun akıl yürütme ve hafıza becerilerini geliştirmeye yönelik hikaye anlatımı ve zekâ geliştirici oyunlar önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca çocuklar, oyun oynarken dil becerilerini geliştirir, kelime dağarcıklarını zenginleştirir ve sosyal beceriler kazanırlar. Bu beceriler sayesinde oyun, çocukların karşılaştıkları olaylara hızlı tepki verme, doğru kararlar alma ve esneklik gösterme becerilerini kazanmalarını sağlar. Oyun, çocukların ilerleyen yıllarda üstleneceği sosyal roller için bir hazırlık süreci sunar; bu süreç, yanılma ve başarı deneyimleriyle çocukların gelişimini pekiştirir. Bunun birlikte oyun, çocukların zaman ve mekan kavramlarını somutlaştırmalarına da yardımcı olur. Ev içindeki ya da dışarıdaki oyunlar, çocukların bu kavramları içselleştirmesini sağlar. Bu çalışmada, Hz. Peygamber'in çocuklara verdiği değer incelenecek ve günümüz çocuklarıyla kıyaslanarak ebeveynlerin rolü tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Sünnet, Oyun, Çocuk, Ebeveyn.

GAMES IN CHILD EDUCATION IN THE CONTEXT OF CIRCUMCISION - A COMPARISON BETWEEN THE PERIOD OF THE PROPHET MUHAMMAD AND TODAY -

Childhood is a critical stage in terms of stimulating a child's intellectual, emotional and social abilities, and this process makes a significant contribution to the child's development. The Prophet Muhammad attached great importance to children's development and, by playing with them from time to time, supported both their physical and mental development. Indeed, play, which is an important factor in children's development, is a fundamental tool for their physical, cognitive, emotional and social development. Therefore, play is not limited to physical exercise. Physical exercise contributes to physical development by accelerating blood circulation, but it also contributes to the child's mental development. Therefore, storytelling and intelligence-developing games that aim to develop the child's reasoning and memory skills have an important effect in supporting the child's mental development and increasing their capacity. Furthermore, children develop their language skills, enrich their vocabulary, and acquire social skills while playing. These skills enable children to respond quickly to events they encounter, make the right decisions, and gain flexibility. Play provides a preparatory process for the social roles children will assume in later years; this process reinforces children's development through experiences of failure and success. At the same time, play helps children to concretise their concepts of time and space. Games played indoors or outdoors enable children to internalise these concepts. This study will examine the value that the Prophet Muhammad placed on children and discuss the role of parents by comparing it with that of today's children.

Keywords: The Prophet, Sunnah, Games, Child, Parent.

ADLI MUHASEBEDE YAPAY ZEKA VE BLOKZİNCİR TEKNOLOJİLERİNİN ENTEGRASYONU: HİLE ÖNLEME VE KANIT YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Kadir GÖKOĞLAN

Dicle Üniversitesi, e-mail: kadir.gokoglan@dicle.edu.tr

Yunus BÖRÜTEÇENE

Dicle Üniversitesi

Bu çalışma, yapay zeka (YZ) ve blokzincir teknolojilerinin adli muhasebe süreçlerine entegrasyonunu kavramsal düzeyde incelemeyi ve bu teknolojilerin hile önleme ile kanıt yönetimi üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Günümüz dijital ekonomisinde finansal verilerin hacmi, karmaşıklığı ve çeşitliliği hızla artmakta; bu durum, adli muhasebecilerin geleneksel yöntemlerle hile tespiti ve kanıt toplama süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları artırmaktadır. YZ teknolojileri, özellikle makine öğrenmesi, doğal dil işleme ve veri madenciliği gibi alt alanlar aracılığıyla olağandışı işlem modellerini belirleyebilmekte ve potansiyel hile vakalarını erken aşamada tespit etmeye imkân tanımaktadır. Buna paralel olarak blokzincir teknolojisi, dağıtık defter yapısı sayesinde finansal kayıtların değiştirilemezliğini, doğrulanabilirliğini ve şeffaflığını teminat altına alarak dijital kanıtların güvenilir bir biçimde saklanmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda çalışma, kavramsal bir analiz çerçevesinde YZ ve blokzincirin adli muhasebe süreçlerine entegrasyonunun sağlayabileceği yapısal dönüşümleri tartışmaktadır. Literatürdeki güncel bulgulara dayanarak, iki teknolojinin birlikte kullanımının hem hile önleme politikalarının etkinliğini artıracak hem de adli delillerin doğruluk ve bütünlüğünü güçlendireceği öngörülmektedir. Ayrıca, YZ destekli analitik sistemlerin blokzincir tabanlı kayıt mekanizmalarıyla bütünleşmesi, denetim izlerinin otomatikleştirilmesine ve veri manipülasyon risklerinin minimize edilmesine katkı sunmaktadır. Çalışma sonucunda, söz konusu teknolojilerin adli muhasebe uygulamalarına stratejik düzeyde entegre edilmesinin, mesleğin geleceğinde güvenilirlik, şeffaflık ve etik standartların güçlenmesi açısından kritik bir rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adli Muhasebe, Yapay Zeka, Blokzincir, Hile Önleme, Kanıt Yönetimi

INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES IN FORENSIC ACCOUNTING: AN ASSESSMENT ON FRAUD PREVENTION AND EVIDENCE MANAGEMENT

This study aims to conceptually examine the integration of artificial intelligence (AI) and blockchain technologies into forensic accounting processes and to evaluate their potential effects on fraud prevention and evidence management. In today's digital economy, the volume, complexity, and diversity of financial data are rapidly increasing, which poses significant challenges for forensic accountants relying on traditional methods of fraud detection and evidence collection. AI technologies—particularly machine learning, natural language processing, and data mining—enable the identification of unusual transaction patterns and allow for the early detection of potential fraud cases. In parallel, blockchain technology, through its distributed ledger structure, ensures the immutability, verifiability, and transparency of financial records, thereby providing a secure foundation for the preservation of digital evidence. Within this context, the study adopts a conceptual analytical framework to discuss the structural transformations that may result from the integration of AI and blockchain into forensic accounting practices. Based on current findings in the literature, the combined use of these technologies is expected to enhance the effectiveness of fraud prevention policies and strengthen the accuracy and integrity of forensic evidence. Furthermore, the integration of AI-driven analytical systems with blockchain-based record mechanisms contributes to the automation of audit trails and the minimization of data manipulation risks. The study

concludes that the strategic integration of these technologies into forensic accounting practices will play a critical role in reinforcing reliability, transparency, and ethical standards in the future of the profession.

Keywords: Forensic aCcounting, Artificial İntelligence, Blockchain, Fraud Prevention, Evidence Management.

PLATON'UN DİYALOGLARINDA DUA ANLAYIŞI

Emine GÖREN BAYAM

Dicle Üniversitesi, e-mail: eminegoren@gmail.com

Temel felsefi meselelerin ele alındığı Platon'un diyaloglarında, Tanrı'nın evrenle nasıl bir ilişki içinde olduğu sorusu da önemli bir yer tutar. Bu bildiride söz konusu ilişki, diyaloglarda yer alan Tanrı'ya yapılan dualar çerçevesinde ele alınacaktır. Platon'un metinlerine bakıldığında duanın, klasik anlamıyla bir yakarıştan ziyade felsefi bir sorgulama ya da eleştirel bir konu olarak incelendiği görülmektedir. Bu bağlamda özellikle Timaios (27c), Euthyphron (14a-15a), Phaidros (279b) ve Yasalar (801b) diyaloglarında yer alan dua ile ilgili bölümler incelenecektir. Platon'un kozmolojisini anlattığı Timaios'ta dua kozmolojik bir çerçevede ele alınır. Platoncu canlı evren tasavvurunun içinde insanın dua aracılığıyla bu kozmik düzene katıldığı söylenebilir. Nitekim bu yaklaşım sonraki Platoncu gelenekler ve Stoacılar için de duanın mahiyetini belirlemiş gibidir. Phaidros'da, Pan'a yapılan duada ise benzer bir motivasyonun olduğu görülür. "Dışında sahip olduğum her şeyin içimdeki güzellikle uyum içinde olması"nın istendiği dua pasajında içsel güzellik ve ruhsal uyum arzusuna vurgu yapılmaktadır. Euthyphron'da ise dua, kurban ritüeli ile birlikte değerlendirilerek tanrıların bunlara ihtiyacı olup olmadığı üzerinden yorumlanmaktadır. Dindarlığın ne olduğunun çözümlenmeye çalışıldığı bu diyalogda duanın araçsallaşması üzerinden bir eleştirel okuma gerçekleştirildiği söylenebilir. Platon'un diyaloglarında dua, aynı zamanda politik ve toplumsal bir işleve de sahiptir. Yasalar ve Devlet diyalogunda bu tarz pasajların olduğu da görülmektedir. Bu bölümlerde dua devletin vatandaşlarının ahlaki eğitimiyle ilişkilendirilerek Platon felsefesinde birbirinden ayrılmayacak şekilde devletin dindarlık anlayışını da biçimlendirir. Yasalar'da dindarlık ve devlet arasındaki ilişki daha belirgin bir şekilde yer alır. Sonuç olarak Platon'un diyaloglarında dua üç temel biçimde ele alınır: Birincisinde dua kozmik uyumun bir parçasıdır ve ahlaki anlamda ruhsal uyuma hizmet eder. İkincisinde duanın, istek ve arzular için bir araç olmasının eleştirildiği görülürken üçüncüsünde dua toplumsal politik bir çerçevede değerlendirilir. Bu üç biçime daha yakından bakıldığında duanın, Platon'un diyaloglarında önemli bir mesele olan Tanrı ve tanrılar ile insan arasındaki ilişkinin doğasına dair önemli ip uçlar sunduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Platon, Dua, Tanrı, Timaios, Phaidros.

THE CONCEPT OF PRAYER IN PLATO'S DIALOGUES

In Plato's dialogues, which address fundamental philosophical issues, the question of how God relates to the universe occupies a significant place. This paper examines that relationship through the prayers directed to God found in the dialogues. When one looks at Plato's texts, it becomes clear that prayer is treated not merely as a traditional act of supplication but as a subject of philosophical inquiry and critical reflection. In this context, the sections on prayer in Timaeus (27c), Euthyphro (14a-15a), Phaedrus (279b), and Laws (801b) will be analyzed. In the Timaeus, where Plato presents his cosmology, prayer is considered within a cosmological framework. Within the Platonic conception of the living universe, the human being participates in the cosmic order through prayer. This approach seems to have influenced later Platonic traditions and the Stoics in their understanding of the nature of prayer. In the Phaedrus, in Socrates' prayer to Pan, a similar motivation can be seen. In the passage where Socrates prays that "everything external to me may be in harmony with the beauty within," the emphasis is placed on inner beauty and the desire for spiritual harmony. In the Euthyphro, prayer is discussed alongside the ritual of sacrifice and questioned in terms of whether the gods actually need such offerings. In this dialogue, which seeks to define the nature of piety, prayer is examined critically in light of its instrumentalization. Prayer in Plato's dialogues also has political and social dimensions. Passages in the Laws and the Republic demonstrate that prayer is linked to the moral education of citizens, thus shaping the Platonic understanding of piety as inseparable from the life of the state. In the Laws, the relationship between piety and the state becomes even more explicit. In conclusion, prayer in Plato's dialogues appears in three main forms: first, as part of cosmic harmony serving moral and spiritual order; second, as a practice criticized when reduced to a means for fulfilling desires; and third, as an element embedded within the social and political framework of the city-state. Examining these three dimensions reveals

that prayer, for Plato, offers profound insight into the nature of the relationship between God (or the gods) and human beings.

Keywords: Philosophy of Religion, Plato, Prayer, God, Timaeus, Phaedrus.

BİR AYETTE YER ALAN İSTİKAMET KAVRAMININ HADİSLER IŞIĞINDA TAHLİLİ

Mehmet TURAN

Batman Üniversitesi, e-mail: mehmet.turan@hotmail.com

Kur'an-ı Kerim'de istikamet ile ilgili birçok ayet yer almaktadır. Bunlardan biri de Fussilet süresinde yer alan, "Rabbimiz Allah'tır" deyip de istikamet üzere olanlara melekler inerler, "Korkmayın, üzülmeyin, size vaad edilen Cennetle sevinin derler." ayetidir. Çalışmamızın konusu olan ve yukarıda aktarmış olduğumuz ayet-i kerimede istikamet üzere olanların cennetle müjdelendiği görülmektedir. Bu çalışmada söz konusu ayette geçen "istikamet" kavramının anlamı, Hz. Peygamber ve sahabe görüşleri ışığında ele alınıp incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, bu ayette geçen "istikamet üzere olanlar" ifadesiyle kastedilenin ne olduğunun ortaya konulmasıdır. Hz. Peygamber'in istikameti, "Allah'a iman edip bu inançtan ölünceye kadar dönmek" şeklinde tefsir ettiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla Hz. Peygamber'in istikameti, imanda kesin ve kalıcı bir duruş sergilemek şeklinde yorumladığı söylenebilir. Hz. Ebû Bekir, istikameti Allah'a şirk koşturmak ve "Rabbimiz Allah'tır" sözünün gereğini yerine getirmek olarak açıklamıştır. Başka bir rivayette ise istikamet kavramını tevhid inancında sebat etmek ve başka ilahlara yönelmemek şeklinde yorumlamıştır. Hz. Ömer ise istikameti hutbesinde, "Allah'a itaatle dosdoğru oldular ve tilkinin yaptığı gibi haktan sapmadılar" şeklinde yorumlamıştır. Bu metaforla istikamet, sebat ve dürüstlük gerektirdiğini, müminin ibadet ve itaatte net bir duruş sergilemesi, hilelerle haktan sapmaması gerektiğini vurgulamıştır. İbn Abbas ise istikameti amelî bir devamlılık olarak görerek, ayeti "Farzlarını eda etme hususunda istikamet üzere oldular" şeklinde tefsir etmiştir. O, kişinin üzerine farz olan ibadetleri titizlikle, düzenli ve devamlı bir şekilde yerine getirmesini istikamet üzere olmak şeklinde değerlendirmiştir. Sonuç olarak, ayette geçen istikamet kavramının sadece inançta değil, amel ve ahlâkta da kararlılık, sebat ve dürüstlük göstermeyi ifade ettiği söylenilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Yorum, İstikamet, sahabe, sebat.

ANALYSIS OF THE CONCEPT OF ISTIQAMAH (STEADFASTNESS) FOUND IN A QURANIC VERSE, IN THE LIGHT OF HADITHS

There are many verses concerning Istiqamah (steadfastness/uprightness) in the Holy Quran. One of these is the verse in Surah Fussilat, which states: "Indeed, those who say, 'Our Lord is Allah,' and then remain firm and straight (on the path of truth)—the angels will descend upon them, [saying], 'Do not fear and do not grieve, but receive good tidings of Paradise which you were promised.' The subject of our study, and the verse quoted above, shows that those who are Istiqamah (steadfast) are given the glad tidings of Paradise. In this study, the meaning of the concept of Istiqamah found in this particular verse is examined in light of the views of the Prophet Muhammad and his companions (sahabah). The main objective of the study is to reveal what is meant by the phrase "those who remain firm and straight" (Istiqamah) in this verse. It has been determined that the Prophet Muhammad interpreted Istiqamah as: "Believing in Allah and not turning away from this belief until death." Therefore, it can be said that the Prophet interpreted Istiqamah as exhibiting a definitive and permanent stance in faith. Hz. Abu Bakr explained Istiqamah as not associating partners with Allah (shirk) and fulfilling the requirements of the statement, "Our Lord is Allah." In another narration, he interpreted the concept of Istiqamah as persevering in the belief of monotheism (tawhid) and not turning to other deities. Hz. Umar, in his sermon, interpreted Istiqamah as: "They were upright in obedience to Allah and did not deviate from the truth like the fox does." With this metaphor, he emphasized that Istiqamah requires perseverance and honesty, and that a believer must exhibit a clear stance in worship and obedience and should not deviate from the truth with trickery or deceit. Ibn Abbas, on the other hand, viewed Istiqamah as practical continuity, interpreting the verse as: "They remained steadfast in fulfilling their obligatory duties (fara'id)." He considered being Istiqamah as diligently, regularly, and continuously performing the obligatory acts of worship. In conclusion, it can be said that the concept of Istiqamah in the verse expresses the need to show determination, perseverance, and honesty not only in belief but also in action and morals.

Keywords: Hadith, Comment , Rectituden, Companion, Perseverance.

HZ. PEYGAMBER'İN, "KİM ARKASINDA BAKIMA MUHTAÇ KİŞİLER BIRAKIRSA, ONLARIN SORUMLULUĞU BİZE AİTTİR" HADİSİ BAĞLAMINDA DEZAVANTAJLILARIN SOSYAL GÜVENLİĞİNE YAKLAŞIMI

Yusuf AÇIKEL

Süleyman Demirel Üniversitesi, e-mail: yusufacikel@sdu.edu.tr

Bu tebliğ sosyal güvenliğin İslam'daki temel ilkeleri ile uyum gösteren hukûkî ve ahlâkî ilkelerin karşılaştırılmasının incelenmesine yöneliktir. Araştırmanın temel amacı, hadislerde sosyal güvenlik kavramlarının ahlâk, pratik ve uygulamalı boyutlarını tetkik ederek, bu önemli değerlerin günümüzdeki yeri ve önemi hakkında bir değerlendirme yapmaktır. Bu kapsamda, hadislerdeki sosyal güvenlik ilkeleri, günümüz toplumlarının sosyal adâlet ve refah seviyesinin arttırılmasında Kur'an ve hadislerin rolü ve potansiyeli, net bir şekilde ortaya koymak gerekmektedir. Araştırmanın yöntem ve kaynaklar kısmında, literatür taraması ile temel hadis kaynakları esas alınarak hadislerin orijinal Arapça metinleri incelenmiş, anlam bütünlüğü ve bağlamı değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar sırasında, hadislerin tahrir ve değerlendirilmesi yapılmış, özellikle hadislerde vurgulanan sosyal güvenlik kavramları ortaya konulmaya çalışılmış ve uzman görüşlerine yer verilmiştir. Toplumun sosyal güvenliğini sağlamak üzere, devlet ve fertler arasında karşılıklı sorumluluklar belirlenerek, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik için, fertlerin kendilerini koruma hakkı ile toplumun genel refahını gözetken yükümlülükler arasında bir denge kurulması gerekir. Hadislerde yer alan bazı temel ilkeler, devletlerin ve sivil toplum kuruluşlarının uygulamalarına ışık tutabilir. Dolayısıyla herkesin sosyal güvenlikten yararlanması, ferdî merhametin kurumlara yansımalarıdır. Bu noktada, devletin sorumluluğu, hadislerde gözetilen ahlâkî değerlerle paralel bir biçimde, hak temelli ve sürdürülebilir yaklaşımlarla şekillenmelidir. Sonuçta, hadislerdeki sosyal güvenlik, günümüz toplumlarının temel ihtiyaçlarına cevap bulunacak biçimde, kültürel ve dinî mirasın modern zamanlara uyarlanması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda dinî değerlerle uyumlu sosyal politika ve uygulamaların teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu bütünsel yaklaşım, hem ahlâkî ve hukûkî, hem de toplumsal pratikler açısından, gelecek nesillere daha güçlü ve âdil bir toplum bırakmak adına temel bir yol haritası sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Dezavantajlılar, Engelliler, Sosyal Güvenlik, Muhtaçlar

THE PROPHET'S APPROACH TO SOCIAL SECURITY FOR THE DISADVANTAGED IN THE CONTEXT OF THE HADITH: "WHOEVER LEAVES BEHIND THOSE IN NEED OF CARE, THEIR RESPONSIBILITY RESTS WITH US"

This paper aims to examine the comparison of legal and moral principles that align with the fundamental principles of social security in Islam. The primary objective of this research is to examine the ethical, practical, and applied dimensions of social security concepts in the hadiths and to assess the current status and importance of these important values. In this context, it is necessary to clearly demonstrate the social security principles in the hadiths and the role and potential of the Quran and hadiths in enhancing social justice and welfare in contemporary societies. In the method and sources section of the research, the original Arabic texts of the hadiths were examined through a literature review and based on primary hadith sources, assessing their semantic integrity and context. During this study, the hadiths were transcribed and evaluated, and the social security concepts emphasized in the hadiths were specifically explored, and expert opinions were included. To ensure social security in society, mutual responsibilities must be established between the state and individuals, and a balance must be established between individuals' right to self-protection and their obligations to safeguard the general welfare of society for economic and social sustainability. Certain fundamental principles contained in the hadiths can inform the practices of states and civil society organizations. Therefore, ensuring that everyone benefits from social security is a reflection of individual compassion in institutions. In this regard, the state's responsibility should be shaped by rights-based and sustainable approaches, aligned with the moral values espoused in the hadiths. Ultimately, the social security principles in the hadiths are crucial for adapting cultural and religious heritage to modern times to meet

the fundamental needs of today's societies. In this context, social policies and practices compatible with religious values must be encouraged. This holistic approach provides a fundamental roadmap for leaving future generations a stronger and more just society, both in terms of morality, law, and social practices.

Keywords: Hadith, Disadvantaged, Disabled People, Social Security, The Needy.

FELSEFİ DANIŞMANLIKTA TEMEL İLKELER

Şerefettin ADSOY

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, e-mail: sadvan885@gmail.com

İnsan, başta kendisi olmak üzere varlık, olay ve olguya dayalı olarak bilgi elde etme yetisine sahiptir. Birikim ve artış gösteren bilginin sağlıklı kullanım ve kontrolünü sağlamak adına insan, belli bir konu, amaç ve yöntem bağlamında disiplin denilen yeni oluşumlar ortaya koyma yoluna gitmiştir. Henüz oluşum aşamasında olan felsefi danışmanlık, kendine ait belli bir konu, amaç ve yönetime sahip olması bakımından bağımsız bir disiplin olarak kabul edilmektedir. O, danışanın sahip olduğu sorunu çözümü ve üstesinden gelme ve bilgeliğe ulaşma yolunda felsefi danışman gözetiminde görüşler ve anlayışlar dünyasında gerçekleştirilen kişisel bir yolculuk olarak tanımlanmaktadır. Zihnî boyuta odaklanan felsefi danışmanlığın konusu, kavramların sağlıklı oluşturulmasına bağlı olarak meydana gelen, insan ve ona ait sorun, ikilem, hayata ilişkin üstesinden gelinemeyen hususlara felsefeye bakmaktır. Baş döndürücü bir hızla değişim geçiren günümüz dünyasındaki yüzeyselliklerden dolayı ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesinde felsefi danışmanlık ciddi bir işlev görmektedir. Danışanın daha özgür, daha derin ve dolayısıyla daha dolu bir yaşam elde etmesi yolunda karşılaştığı sorunları görmek ve bu sorunların üstesinden gelme adına çözümler üretme konusunda kendisine yardımcı olmayı amaç edinen felsefi danışmanlık, bunu gerçekleştirebilmek için belli bir takım ilkeler çerçevesinde hareket etmek durumundadır. Biz de bu çalışmamızda, felsefi danışmanlığın, amacını gerçekleştirme yolunda dikkate alması gereken temel ilkeleri ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Kavram, Sorun, Felsefi Danışmanlık, Bilgelik.

FUNDAMENTAL PRINCIPLES IN PHILOSOPHICAL COUNSELING

Human beings possess the capacity to acquire knowledge based on existence, events, and phenomena, starting with the irown self. Humanity has resorted to establishing new formations, termed as 'disciplines,' within the context of a specific subject, aim, and methodology to ensure the sound utilization and control of accumulating and expanding knowledge. Philosophical counseling, which is still in its formative phase, is considered an independent discipline in that it has its own specific subject, purpose and method. It is defined as a personal journey undertaken in the realm of insights and perspective sunder the supervision of a philosophical counselor, aimed at resolving and over coming the client's problem and reaching wisdom. The subject matter of philosophical counseling, which focuses on the mental dimension, is to philosophically examine human beings and their related problems, dilemmas, and insur mountableissues in life that arise from the unhealthy formation of concepts. Philosophical Counseling serves a critical function in eliminating the negativities arising from the superficialities prevalent in today's rapidly changing (or 'vertiginouslyshifting') world. Philosophical counseling, which aims to help the client see the problems they face on the pathto achieving a freer, deeper, and thus a more fulfilling life, and to generate solutions to over come the seproblems, must operate within the framework of certain principles to accomplish this. In this study, we will address the fundamental principles that philosophical Counseling must take into account on the path to realizing its goal.

Keywords: Human Being, Concept, Problem, Philosophical Counseling, Wisdom.

KAYIP AYDINLANMA-BEDÂIU'S-SANÂÎ KAVŞAĞINDA FIKIH-TARİH İLİŞKİSİ ÜZERİNE

Fırat ORĞUN

Bitlis Eren Üniversitesi, email: ahmetfirat7@hotmail.com

İkisi de beşerî bilimler olan tarih ve hukukun ortak noktaları sınırlıdır. İkisinin de odağında insan yer alır ama her biri ona bambaşka açılardan yaklaşır. Tarih bilimi insan türünün, geçmişi boyunca ortaya koyduğu ürün ve müesseseleri tespit etme ve anlamlandırma çabası içindedir. Buna karşılık hukuk, tamamıyla normatif bir alan olup insanı düzen içinde tutarak yaşatma amacına hizmet eder. Bir başka deyişle hukuk, insanın yeryüzünde atacağı adımları şekillendirmeye çalışırken tarih, o adımların izini sürerek kayda geçirir. Doğal bir sonuç olarak ikisi birbirinden farklı yöntemlerle çalışır. Ne var ki hukuk, nihayetinde beşerî bir olgudur. O yüzden düzene sokmaya çalıştığı insan topluluklarından gelen etkilere tamamen kapalı olma lüksüne sahip değildir. Bir hukuk sistemi olması hasebiyle fıkıh da anılan tabiat yasasına tabi olmak zorunda kalmıştır. Her ne kadar dini kökenleri değişime ve insan etkisine açık alanlarını kısıtlasa da tümüyle ortadan kaldırmamıştır. Bu etkilenme yer yer hükümlerde ve ondan daha çok fıkıh ekolleri ve havzalarının oluşumunda kendisini gösterir. Hanefi mezhebinin tarihinde ve gelişim sürecinde bunun en güzel örnekleri karşımıza çıkar. Hanefilik doğum yeri olan Irak coğrafyasından çok daha geniş bir yayılım alanı ve mensup kitlesini Orta Asya'da bulmuştur. Burada sayısız âlim yetişmiş; Buhara ve Belh gibi mezhep içi ekoller ortaya çıkmıştır. Kâsânî'nin (ö. 587/1191) Bedâiu's-sanâî' adlı eserinde genel bir sunumu yapılan ilk dört asır Hanefî âlimleri içinde nisbesi Mervezî (Mervli), Belhî (Belhli), Buharî (Buharalı), Semerkandî (Semerkantlı), Râzî (Reyli) ve Neseî (Nesefli) olan pek çok isim dikkat çeker. Meraklı zihinler bu durum karşısında ister istemez neden bu bölge ve şehirler diye sormadan edemez. Bu noktada devreye S. Frederick Starr'ın (d. 1940) "Kayıp Aydınlanma" adlı kitabı girer. Zira Starr bu çalışmada, Orta Asya'nın toplumsal, dini ve ilmi yapısının katmanlı bir haritasını çizer. Bunu da İslam'dan önce başlayan bir serüven halinde önünüze koyarak sorularınızın cevabını fazlasıyla bulmanızı sağlar.

Anahtar Kelimeler: Kayıp Aydınlanma, Bedâiu's-sanâî', Fıkıh, Tarih.

ON THE RELATIONSHIP BETWEEN FIQH AND HISTORY AT THE JUNCTION OF THE LOST ENLIGHTENMENT-BEDÂIU'S-SANÂÎ'

History and law, both human sciences, have limited common ground. While both focus on humanity, each approaches it from a completely different perspective. The science of history strives to identify and interpret the products and institutions that humankind has produced throughout its history. In contrast, law is a purely normative field, serving the purpose of preserving humanity by keeping it in order. In other words, while law seeks to shape the steps humans will take on earth, history traces and records those steps. Naturally, the two operate using different methods. However, law is ultimately a human phenomenon. Therefore, it does not have the luxury of being completely immune to the influences of the human communities it seeks to order. As a legal system, it has been subject to natural law, also known as fiqh. While its religious origins limit its openness to change and human influence, they have not eliminated it entirely. This influence manifests itself in certain rulings and, more importantly, in the formation of schools and branches of fiqh. The history and development of the Hanafi school of thought reveal the most striking examples of this. Hanafis found a much wider reach and a much broader following in Central Asia than in their birthplace of Iraq. Numerous scholars were trained there, and schools within the school of thought emerged, such as those in Bukhara and Balkh. Among the Hanafi scholars of the first four centuries, a general overview of whom is provided in Kâsânî's (d. 587/1191) work Badâ'ī al-Sānā'ī, are many notable figures, including Marwazī (of Merv), Balkhī (of Balkh), Bukharī (of Bukhara), Samarqandī (of Samarkand), Razī (of Ray), and Nasāfī (of Nasāf). In the face of this, curious minds cannot help but ask why these regions and cities. At this point, S. Frederick Starr's (b. 1940) book "Lost Enlightenment" comes into play. In this work, Starr draws a layered map of the social, religious, and scientific structure of Central Asia. By presenting this as an adventure that begins before Islam, he provides you with ample answers to your questions.

Keywords: Badâ'ī al-Sānā'ī, Lost Enlightenment, Fiqh, Tistory.

ANNELİK DİNİ: ANNELİK PRATİKLERİNİN DİNSEL İÇERİMLERİ

Esra Aslan TURAN

Dicle Üniversitesi, e-mail: esraleyl@gmail.com

Dini geleneklerin birçoğunda ilahi düzenin sağlanması ve nitelikli nesillerin inşasında annelik kutsal bir pozisyon olarak görülür. Dini söylemler doğuran, yetiştiren ve nesilleri şekillendiren aktörler olarak anneliği yücelten anlamlarla yüklüdür. Annellekle bir arada düşünülen çeşitli işlevler ve yükümlülükler onu toplumsal alanda da ahlaki bir vazife şeklinde konumlandırır. Bu anlamda toplumsal kabuller ve dini geleneğin anneliği değerlendirme biçimi birbiriyle örtüşür. Doğum, emzirme, bakım ve hayat boyu devam edecek bir sorumluluğu yüklenmekle annelik fitri bir donanımın eylem haline gelmesi şeklinde ilahi bir nitelik kazanmış olur. Bu yönleriyle baştan sona dinsel bir zemine yaslanan annelik kadınlarla ilgili toplumsal kabuller açısından da öncelikli ve meşruiyeti oldukça güçlü bir var olma biçimidir. Annellekle ilgili dinsel ve toplumsal kabullerin bu şekilde iç içe olması anneliğin dindarlıkla ilişkisini de önemli hale getirmektedir. Dindarlık literatürü kadınların erkeklere oranla dinle daha içli dışlı olduğunu; dinsel deneyimlerinin daha yoğun ve daha derin olduğunu göstermektedir. Yetiştirilme biçimleri itibarıyla kadınların erkeklere göre daha uyumlu, şefkatli ve yakınındakilerin refahıyla ilgili kimseler olmaları, onları toplum içinde dindar kişiden beklenen davranış biçimlerine daha meyilli hale getirmektedir. Ayrıca kadınları itaatkâr ve bağımlı olamaya teşvik eden dini ve toplumsal kabuller onların sosyal ilişkilerinde çeşitli eşitsizlikler tecrübe etmelerine neden olmakta, bu da kadınların dinle yakınlaşmalarında motive edici bir unsur olabilmektedir. Daha da önemlisi annelik vazifeleri kadınları, ailelerinin iyiliği ve refahıyla ilgili daha emektar, şefkatli ve düşünceli kimseler olmaya yönlendirmekte, bu yolla annelik dinsel bir karaktere bürünmektedir. Din adeta ev içi iş bölümünün bir uzantısı olarak annelerin eylem alanında bir faaliyet haline gelmekte, anneliğin kendisi dinsel içerimleri çok güçlü bir pozisyon olmaktadır. Yani kadınların fedakârlık, besleyicilik ve eğiticilik rolleri “annelik dini” olarak değerlendirilebilecek pratik bir gerçeklik ortaya çıkarmaktadır. Bu bildiride dindarlık ve anneliğin hangi toplumsal alanlarda kesiştikleri, literatür verileri üzerinden netleştirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Annelik Dini, Anne Dindarlığı, Kadın Dindarlığı.

THE RELIGION OF MOTHERHOOD: THE RELIGIOUS IMPLICATIONS OF MOTHERING PRACTICES

In many religious traditions, motherhood is viewed as a sacred position in ensuring the divine order and building quality generations. Religious discourses are laden with meanings that exalt motherhood as actors who give birth, raise, and shape generations. The various functions and obligations associated with motherhood also position it as a moral duty in the social sphere. In this sense, social acceptance and the way religious traditions view motherhood overlap. By assuming birth, breastfeeding, care, and a lifelong responsibility, motherhood acquires a divine quality, transforming it into an act of innate endowment. In these respects, motherhood, grounded entirely in religion, is a prioritized and highly legitimized way of being for women, also in terms of social acceptance. This intertwining of religious and social acceptances regarding motherhood also makes the relationship between motherhood and religiosity crucial. Religiosity literature demonstrates that women are more closely connected to religion than men, and that their religious experiences are more intense and profound. Women, due to their upbringing, are more compliant, compassionate, and concerned with the well-being of those around them than men, making them more inclined to behave in ways expected of religious individuals within society. Furthermore, religious and societal norms that encourage women to be obedient and dependent cause them to experience various inequalities in their social relationships, which can be a motivating factor in their engagement with religion. More importantly, maternal duties lead women to be more diligent, compassionate, and considerate of their families' well-being, thus taking on a religious character. Religion, as an extension of the division of labor within the household, becomes an activity within mothers' sphere of activity, and motherhood itself becomes a position with strong religious implications. In other words, women's roles of self-sacrifice, nurturing, and education create a practical reality

that can be considered a "religion of motherhood." This paper will attempt to clarify the social domains where religiosity and motherhood intersect, drawing on literature data.

Keywords: Motherhood, Motherhood Religion, Maternal Religiosity, Women's Religiosity.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AİLE KAVRAMI VE İSLAM DİNİNİN AİLEYE BAKIŞI

Mehmet Şafi BİLİK

Diyanet İşleri Başkanlığı, e-mail: msbilik@gmail.com

İnsanın yaşamını şekillendiren birçok temel unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar arasında aile ve din, bireyi fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönlerden etkileyen en önemli iki faktör olarak öne çıkar. Aile, bireyin beslenme, bakım ve sevgi ihtiyaçlarını karşılarken; onun fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimini destekleyen; aynı zamanda eğitim, kültürel kimlik ve dini değerlerin edinilmesini sağlayan birincil toplumsal kurumdur. İnsanlık tarihi boyunca aile, toplumların temel yapı taşı olarak kabul edilmiş; bireylerin sosyalleşmesinde, değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında ve toplumsal düzenin korunmasında merkezi bir rol üstlenmiştir. Tarihsel süreçte aile kavramı, ekonomik, kültürel, siyasal ve dini etkenlere bağlı olarak farklı biçimlerde dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel toplumlarda geniş aile yapısı hâkimken, modernleşme ve sanayileşme süreçleriyle birlikte çekirdek aile modeli ön plana çıkmıştır. Bu dönüşüm, toplumsal rollerin, evlilik anlayışının ve bireysel sorumlulukların yeniden tanımlanmasına zemin hazırlamıştır. Aile ile din arasında güçlü bir karşılıklı ilişki olduğu görülmektedir. Din, ailenin kuruluşundan itibaren tüm aşamalarına dair emirler, yasaklar ve tavsiyeler sunarak aile kurumunun korunmasına katkı sağlarken; aile de dinin bireylere öğretilmesi ve gelecek nesillere aktarılmasında temel bir eğitim kurumu olarak işlev görür. Bu bağlamda, İslam dini aile kurumuna büyük bir önem atfetmekte ve onu toplumsal istikrarın temeli olarak değerlendirmektedir. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde evlilik, sevgi, merhamet, sadakat, adalet ve karşılıklı sorumluluk esasları üzerine inşa edilmiş bir aile yapısı idealize edilmektedir. İslam'da aile yalnızca biyolojik bir birliktelik değil; ahlaki, ruhsal ve sosyal dayanışmanın da merkezinde yer alan bir kurumdur. Bu anlayış, geçmişten günümüze Müslüman toplumlarda aile ilişkilerinin biçimlenmesinde belirleyici olmuştur. Günümüzde küreselleşme, dijitalleşme ve bireyselleşme süreçleri, aile kurumunun yapısında önemli değişimlere yol açmış olsa da, İslam'ın öngördüğü aile değerleri birçok toplumda hâlen yol gösterici bir işlev görmektedir. Bu çalışma, aile kavramının tarihsel gelişim sürecini inceleyerek, İslam dininin aileye bakışını ortaya koymayı; ayrıca modern çağda bu anlayışın nasıl yeniden yorumlandığını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din, Kur'an-ı Kerim, Aile, Toplumsal Değerler, Modernleşme, Bireyselleşme

ENGLISH TITLE: FROM PAST TO PRESENT: THE CONCEPT OF FAMILY AND ISLAM'S PERSPECTIVE ON THE FAMILY

Multiple foundational forces shape human life, among which family and religion stand out as two principal institutions influencing individuals physically, mentally, and spiritually. The family fulfills needs for care, affection, and security; supports physical, psychological, and cognitive development; and functions as the primary locus for education, cultural identity, and religious socialization. Historically, the family has been regarded as the cornerstone of society, central to socialization, intergenerational transmission of values, and the maintenance of social order. Over time, economic, cultural, political, and religious dynamics have transformed family forms: while extended families predominated in traditional societies, modernization and industrialization fostered the rise of the nuclear family, reconfiguring social roles, marital expectations, and individual responsibilities. A strong bidirectional relationship exists between family and religion. Religion provides commands, prohibitions, and recommendations that safeguard and regulate family life from its formation onward, whereas the family serves as the first educational setting through which religion is taught and transmitted to subsequent generations. In this regard, Islam accords the family a pivotal status as the foundation of social stability. The Qur'an and Hadith envision a family structure grounded in love, mercy, fidelity, justice, and mutual responsibility. Accordingly, the family in Islam is not merely a biological unit but a moral, spiritual, and social community that has shaped Muslim family relations across history. Despite contemporary pressures—globalization, digitalization, and individualization—that have restructured family life, Islamic family values continue to offer guidance in many contexts. This study examines the historical transformation of the family, articulates Islam's approach to family life, and analyzes how these principles are reinterpreted in the modern era.

Keywords: Religion, The Holy Qur'an, Family, Social Values, Modernization, Individualization.

ÇEVRE SORUNLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÜZERİNE ETKİSİ

Engin ÇELEBİ

Çukurova Üniversitesi, e-mail: engincelebi@cu.edu.tr

Sürekli artan, farklı türleri olan, güncel ve acil bir mesele olarak çevre sorunları birey ve toplum sağlığı için uzun vadeli tehditler oluşturmaktadır. En güçlü belirleyicisinin risk algısı olduğu çevre sorunlarına yönelik tedbirler, zararlar ve deneyimler Ülkelere göre farklılık gösterse de zararlar ortak ve aynıdır. Çok yönlü olumsuz ve görünür etkileri olan çevre sorunlarının stres ve depresyon gibi daha az görünür olan bilişsel ve duygusal olumsuz etkileri de vardır. Özellikle uzun dönemli çevresel sorunların bireylerin sosyal refahı ve psikolojik sağlıkları üzerinde fonksiyonel olumsuz etkileri vardır. Ruhsal ve zihinsel sağlık bireylerde duygu kaybına neden olabilir, bireylerin sosyal ilişkilerini ve davranışlarını olumsuz etkileyebilir. Çevre sorunlarının çözümü için gelişmiş ülke teknolojilerinden, bilgi ve deneyimlerinden yararlanılmakta, dijital ortamlarda mesajların etkinlikleri genişletilmekte, cezai yaptırımlar arttırılmaktadır. Göçlere de neden olabilecek küresel bir sorun olduğu için herkesin ortak endişe duyduğu, çözümü için de uluslararası birçok kurumla iş birliğine ihtiyaç duyulan çevre sorunları konusunda kamuoyunun da çözüm sürecine dahil olması gerekmektedir. Bu süreçte yasal zorunlulukların yanında bireysel sorumluluklara da ihtiyaç duyulmaktadır. Çevre dostu uygulamalara yönelik katılım ile sürece dahil olma toplumsal ve sosyal bağlar oluşturur, bireylerde olumlu duygular ve motivasyon yaratır. Herkesin temel bir hakkı olan sağlıklı çevre koşullarında yaşamak stres ve depresyon ile de ilişkilidir, yeşil alanların varlığını arttırmak ise ruh haline ve strese iyi gelebilir. Doğal çevre ile bağlantılar kurmak ve sorunların çözümüne katkı sağlamak kişisel motivasyonu ve mutluluğu arttırabilir. Birlikte hareket edilmesi ve görev paylaşımı yapılması toplumsal uyumu kolaylaştırabilir, diyalog ve hoşgörüyü arttırabilir. Çevre bilinci, kültür, eğitim düzeyi, ideoloji, sosyal statü, gelir durumu, sosyal adalet duygusu, yaşam felsefesi, öz kontrol seviyesi vb. özellikler bireylerin davranışlarını etkileyebilir. Bu nedenle, bir toplum kültürü oluşturabilmek için evrensel ilkeler ve ortak zemin bulunmalı, sürdürülebilir davranışlar ve tutum değişiklikleri alışkanlık haline getirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Sorunları, Çevre Kirliliği, Halkla İlişkiler, Psikolojik İyi Oluş.

THE IMPACT OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS ON PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

Environmental problems, a constantly growing, diverse, current, and urgent issue, pose long-term threats to people and public health. While the measures, harms, and experiences surrounding environmental problems, the strongest determinant of which is risk perception, vary across countries, the harms are common and consistent. Environmental problems, which have multiple negative and visible effects, also have less visible cognitive and emotional negative effects, such as stress and depression. Long-term environmental problems, in particular, have functionally negative effects on individuals' social well-being and psychological health. Mental and psychological health can cause emotional distress in individuals and negatively impact their social relationships and behavior. To address environmental problems, advanced technologies, knowledge, and experiences are being used, the effectiveness of digital messaging is being expanded, and criminal penalties are being increased. Because environmental problems are a global issue that can lead to migration, they are a shared concern for everyone and require collaboration with many international institutions to address them. In this process, individual responsibilities are also required, besides legal obligations. Participation in environmentally friendly practices and involvement in the process builds social and community bonds, generating positive emotions and motivation in people. Living in healthy environmental conditions, a fundamental right for everyone, is also linked to stress and depression, and increasing the availability of green spaces can improve mood and reduce stress. Establishing connections with the natural environment and contributing to problem-solving can increase personal motivation and happiness. Working together and sharing tasks can facilitate social harmony and foster dialogue and tolerance. Environmental awareness, cultural background, education level, ideology, social status, income status, a sense of social justice, philosophy of life, and self-control can influence individual behavior. Therefore, to establish a social culture, universal principles and common ground must be established, and sustainable behaviors and attitude changes must become habits.

Keywords: Environmental Problems, Pollution, Public Relations, Psychological Well-Being.

DİN EĞİTİMİNİN TÜKETİM ÇAĞI BİREYLERİNİ ÜRETKENLİĞE TEŞVİK FONKSİYONU

Leyla KOZAN

Dicle Üniversitesi, e-mail: leylakozan84@gmail.com

Çağımızın tüketim kültürü, bireyleri edilgenleştirmekte ve anlık doyum arayışlarına sürüklemektedir. Taleplere hızlı ve kolay ulaşma üzerine kurulu bu kültür, birey üzerinde haz odaklı ve pasifleştirici etkiler yaratmaktadır. Din eğitimi ise bireyi tüketim odaklı edilgen yapıdan çıkararak, bu duruma karşı bir değer sistemi sunmaktadır. Çünkü din eğitimi, bireye, üretken ve sorumluluk bilinci gelişmiş bir kimlik kazandırmayı amaçlar. Bu çalışmada din eğitiminin bireyi, edilgen tüketici konumundan çıkarıp, düşünsel, üretken ve sorumluluk bilincine sahip bir kimliğe kavuşturma rolü ele alınmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak kavramsal ve kuramsal bir analiz yaklaşımıyla gerçekleştirilmektedir. Din eğitiminin tüketim kültürüne karşı üretkenliği teşvik edici rolü, literatür temelli değerlendirmeler ve din eğitiminin dinamikleri ile yapılan teorik çözümlemelerle ele alınmaktadır. Tüketim kültürü, bireyleri, yüzeysel kazanımlara yönlendirerek sabırsız, talepkâr ve edilgen bir kimlik inşa etmektedir. Bu kültür, uzun vadeli düşünme, anlam üretme ve değer inşa etme gibi üretkenlik temelli davranışları geri plana itmektedir. Din eğitimi ise bireye sabır, emek ve süreç odaklı bir yaşam anlayışı kazandırarak uzun vadeli hedeflere yönlendirir. Tüketim kültürü dış motivasyonlarla tatmin sağlar; din eğitimi içsel huzur ve manevi doyumla üretkenliği teşvik eder. Din eğitimi, bireyin anlam arayışını derinleştirerek onu içsel motivasyonla hareket eden bir varlık hâline getirir. Üretkenlik, bireyin yaşamına anlam katma gayretiyle ilişkilidir. Din eğitimi, bireyin yaşam amacını sorgulamasını ve üretken faaliyetlere yönelmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda infak, paylaşma, hizmet ve sorumluluk gibi değerler ile üretkenliğin ahlaki boyutunu vurgulamakta ve bireye faydalı olma sorumluluğunu aşılamaktadır. Bireyi tüketim odaklı yaşam şekline uzaklaşarak, anlamlı ve sürdürülebilir bir hayat anlayışına sahip olmasına imkân tanıyan bu eğitim süreci bireysel ve toplumsal boyutta öneme sahiptir. Çalışma bulguları, din eğitiminin tüketim çağı bireyini bilgiyle, değerlerle, sorumlulukla donatarak, onu hem bireysel hem toplumsal düzeyde üretken bir kimliğe dönüştürme gücüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Üretkenlik, Tüketim Kültürü, Birey, Toplum

THE FUNCTION OF RELIGIOUS EDUCATION TO ENCOURAGE PRODUCTIVITY IN THE CONSUMER ERA

The consumer culture of our age passively infects individuals, driving them toward a quest for instant gratification. This culture, built on quick and easy access to demands, creates a pleasure-focused and passive effect on the individual. Religious education, on the other hand, offers a counter-value system by removing the individual from a passive, consumption-focused structure. Religious education aims to instill in individuals a productive and responsible identity. This study examines the role of religious education in transforming individuals from passive consumers into intellectual, productive, and responsible individuals. The study utilizes a conceptual and theoretical analysis approach based on qualitative research methods. The role of religious education in encouraging productivity against consumer culture is explored through literature-based assessments and theoretical analyses of the dynamics of religious education. Consumer culture directs individuals toward superficial gains, constructing an impatient, demanding, and passive identity. This culture marginalizes productivity-based behaviors such as long-term thinking, generating meaning, and building value. Religious education, on the other hand, equips individuals with patience, effort, and a process-oriented understanding of life, guiding them toward long-term goals. Consumer culture provides satisfaction through extrinsic motivations; religious education encourages productivity through inner peace and spiritual fulfillment. Religious education deepens an individual's search for meaning, transforming them into intrinsically motivated beings. Productivity is linked to an individual's effort to add meaning to their lives. Religious education enables individuals to question their purpose in life and engage in productive activities. It also emphasizes the moral dimension of productivity through values such as charity, sharing, service, and responsibility, instilling in individuals the responsibility to be useful. This educational process, which allows individuals to move away from a consumption-focused lifestyle and embrace a meaningful and sustainable

understanding of life, is significant both individually and societally. The study findings reveal that religious education has the power to transform individuals in the consumer age into productive individuals, both individually and societally, by equipping them with knowledge, values, and responsibility.

Keywords: Religious Education, Productivity, Consumer Culture, Individual, Society.

ABDULLAH SİRÂCEDDÎN'İN HADİS USULÜ ŞERHCİLİĞİ

Muhammed AKDOĞAN

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, e-mail: el-hadimi@hotmail.com

Abdullah Sirâceddîn, Haleb'in öne çıkan âlimlerindendir. Hıfzını ikmâl ettikten sonra hadis ve fıkıh gibi İslâmî ilimlerin yanı sıra matematik gibi ilimleri de tahsil etmiştir. Eğitiminin ardından Ebü'd-Dereceyn Camii, Ma'hedü'l-ulûmi's-şer'iyye ve es-Sâneviyyetü's-şer'iyye gibi yerlerde müderrislik yapmıştır. Suriye'de dini ilimlerin gelişmesi için kimi kurumların kuruluşunda yer almıştır. Elde ettiği bilgi birikimiyle Hadis, Kur'ân, tefsir, akâid ve diğer konularla ilgili eserler yazan Abdullah Sirâceddîn'in hadis ilminde önemli bir manzum hadis usulü eseri Beykûniyye'yi şerh etmiştir. Tespit edilebildiği kadarıyla bu eseri analiz eden bir çalışma tespit edilememiştir. Türkiye'de Mohammed Obaidullah Saadullah tarafından Şeyh Abdullah Sirâceddîn el-Hüseynî Hayatı ve Hadis İlmindeki Yeri başlıklı bir tez bulunmaktadır. Tezde bu şerhin içeriğinden bahsedilmiş ancak şârih'in yaptığı faaliyetlerden bahsedilmemiştir. Abdullah Sirâceddîn hakkında Muhammed Beyler tarafından yazılan XX. Yüzyıl Halep Muhaddisleri ve Abdülfettâh Ebû Gudde isimli bir kitapta da bilgiye rastlanmaktadır. Yine aynı müellif tarafından yazılan Abdullah Sirâceddîn başlıklı bir ansiklopedi maddesi bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Şârihin bu eseriyle hadis alanına katkısını ortaya çıkarmaktır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden, doküman incelemesi yoluyla Şeyh Abdullah Sirâceddîn'in Şerhu'l-Beykûniyye adlı eserindeki ilmî faaliyetleri, açıklama yöntemi ve hadis ilmine katkısı analiz edilmiştir. Şârih esere kısa bir giriş yapmıştır. Şerhte, metinde geçen hadisleri tahric ettiği, kimi musanniflerin vefat tarihlerini verdiği, metinde okunması sıkıntı oluşturabilecek kelimeleri zaptettiği, metinde geçen bilginin kaynağını zikrettiği, çoğunlukla kimi konularla ilgili olarak kaynak kitaplara okuyanı yönlendirdiği, bazı tartışmalı konuları izah ettiği, kimi yerlerde hadisin râvisi ile ilgili malumat verdiği ve metinde yanlış anlaşılacak kelimeleri açıkladığı tespit edilmiştir. Özellikle dikkat çeken bir açıklaması ise zayıf hadislerle amel mevzusudur. Anlaşıldığı kadarıyla şerhte yararlandığı eserler çok olmakla birlikte temel başvuru kaynakları, İbn Hacer'in Nüzhehü'n-nazar ve Hedyü's-Sârî'si, Sehâvî'nin Fethu'l-muğî'si, Süyûtî'nin Tedrîbu'râvî'si, Ebyârî'nin Hâşiye'si, Abdullah b. Hüseyin el-Hâtır'ın Laktu'd-Dürer Hâşiye'si olduğu görülmüştür. Özellikle şerh boyunca Sehâvî ve Süyûtî'nin eserlerine oldukça çok referans vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Hadis; Abdullah Sirâceddîn; Şerh; Beykuniyye;

ABDULLAH SİRÂJ AL-DİN'S COMMENTARY APPROACH IN HADITH METHODOLOGY

Abdullah Siraj al-Din is one of the prominent scholars of Aleppo. After completing the memorization of the Qur'an, he studied Islamic sciences such as Hadith and Fiqh, as well as sciences like mathematics. After his education, he worked as a teacher in places such as Abu al-Darajayn Mosque, Ma'had al-'Ulûm al-Shar'iyya, and al-Sanawiyya al-Shar'iyya. He took part in the establishment of certain institutions in Syria for the development of religious sciences. With the knowledge he acquired, Abdullah Siraj al-Din wrote works on Hadith, Qur'an, Tafsir, 'Aqidah, and other subjects. In the field of Hadith, he wrote a commentary on the well-known didactic poem in hadith methodology, al-Bayqûniyya. As far as it has been determined, no study analyzing this work has been found. In Turkey, there is a thesis written by Mohammed Obaidullah Saadullah entitled "Shaykh Abdullah Siraj al-Din al-Husayni: His Life and Position in the Science of Hadith." In this thesis, the content of the commentary is mentioned, but the activities of the commentator are not discussed. Information about Abdullah Siraj al-Din is also found in the book "The Hadith Scholars of Aleppo in the 20th Century and 'Abd al-Fattâh Abû Ghudda" written by Muhammad Beyler. There is also an encyclopedia entry titled "Abdullah Siraj al-Din" written by the same author. The aim of this study is to reveal the contribution of the commentator to the field of Hadith through this work. This study analyzes the scholarly activities, explanatory method, and contribution to Hadith science of Shaykh Abdullah Siraj al-Din in his work Sharh al-Bayqûniyya through document analysis, one of the qualitative research methods. The commentator made a brief introduction to the work. It has been determined that in the commentary, he performed takhrîj of the hadiths mentioned in the text, gave the death dates of some authors, recorded the pronunciation of difficult words, cited the sources of the information in the text, often directed the reader to reference

books related to certain topics, explained some controversial issues, provided information about the narrators of certain hadiths, and clarified words that might be misunderstood in the text. A particularly remarkable explanation is his discussion on acting upon weak hadiths. As far as it can be understood, although the commentator benefited from many works in his commentary, his main reference sources were Ibn Hajar's *Nuzhat al-Nazar* and Hady al-Sārī, al-Sakhāwī's *Fath al-Mughīth*, al-Suyūṭī's *Tadrīb al-Rāwī*, al-Abyārī's *Hāshiya*, and 'Abdullāh b. H̄usayn al-Khāṭir's *Laqṭ al-Durar Hāshiya*. It is observed that throughout the commentary, he made extensive reference to the works of al-Sakhāwī and al-Suyūṭī.

Keywords: Hadith; Abdullah Siraj al-Din; Commentary (Sharḥ); al-Bayqūniyya.

ARAP-İSRAİL SAVAŞLARININ TEOLOJİK VE DİPLOMATİK ARKA PLANI

Hüseyin AKDEMİR

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: hsynakfe@hotmail.com

Arap-İsrail Savaşları, yalnızca siyasi ve askeri boyutlarıyla değil, aynı zamanda teolojik nedenlerle şekillenen çatışmalardır. Siyasi bir hareket olarak gelişen Siyonizm, Yahudi yurdu oluşturmak için girişimlerde bulunmuştur. Hareket, Yahudilerin geneli arasında kabul görmek için Tanah'taki "Vadedilmiş Topraklar" anlayışını kullanmıştır. Buna karşılık, Araplar, Filistin'de bir Yahudi devletine karşı "cihad" anlayışı etrafında bir söylem geliştirmişlerdir. Balfour Deklarasyonu ile hız kazanan Yahudi devleti kurma girişimi, Arapların sert tepkisini çekmiş ve bu durum iki taraf arasında çatışmalara yol açmıştır. İsrail'in 1948 yılında kurulmasıyla başlayan Arap-İsrail Savaşları'nın diplomatik yansımaları, Kudüs'ün statüsü üzerindeki değişiklikler ve Birleşmiş Milletler (BM) kararları üzerinden analiz edilmektedir. Böylece, dini söylemlerin diplomasi üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Çalışmanın amacı, Arap-İsrail Savaşları'nın yalnızca siyasi temellere dayanmadığını, bu savaşların ardında teolojik anlayışların da bulunduğunu ortaya koymaktır. Çalışmada, dini referansların savaşların ortaya çıkmasında etkili olduğu ve barış antlaşmalarını etkilediği tespit edilmiştir. Tarihsel analiz yöntemi kullanılarak, dini metinler, diplomatik belgeler, siyasi liderlerin söylemleri ve akademik çalışmalar esas alınarak değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Arap-İsrail Savaşları, Vadedilmiş Topraklar, Cihad, Kudüs.

THE THEOLOGICAL AND DIPLOMATIC BACKGROUND OF THE ARAB-ISRAELI WARS

The Arab-Israeli Wars were conflicts shaped not only by their political and military dimensions but also by theological reasons. Zionism, which developed as a political movement, attempted to establish a Jewish homeland. The movement used the concept of the "Promised Land" in the Bible to gain acceptance among the Jewish community. In response, Arabs developed a discourse around the concept of "jihad" against a Jewish state in Palestine. The attempt to establish a Jewish state, accelerated by the Balfour Declaration, drew a strong Arab reaction, leading to conflict between the two sides. The diplomatic repercussions of the Arab-Israeli Wars, which began with the establishment of Israel in 1948, are analyzed through changes in the status of Jerusalem and United Nations (UN) resolutions. Thus, the influence of religious discourses on diplomacy is examined. The aim of this study is to demonstrate that the Arab-Israeli Wars were not solely politically motivated, but also had theological underpinnings. The study determined that religious references influenced the outbreak of wars and influenced peace agreements. Using historical analysis, the analysis was based on religious texts, diplomatic documents, statements by political leaders, and academic studies.

Keywords: Zionism, Arab-Israeli Wars, Promised Land, Jihad, Jerusalem.

19. YY. OSMANLISINDA TAŞRADAN BİR NÜFUS MEMURUNUN KALEMİNDEN BİR TEBRİKİYYE ÖRNEĞİ

Ahmet Serdar ERKAN

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: asemata66@gmail.com

Güneş EKMEKÇİ

Batman Üniversitesi, e-mail: gnekmecki@hotmail.com

Edebiyat tarihlerinde, 19. yy. ikinci yarısından sonra tarih sahnesinden çekildiği iddia edilen Klasik edebiyatın bu söylenilenin aksine 20. yy.da bile birçok şairin farklı nazım şekillerinde yüzlerce eser verdiği, yaşayan bir edebiyat olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit ışığında her ne kadar Tanzimat edebiyatının etkisi ve Batı medeniyeti etrafında oluşan hayranlığın yönlendirmesiyle Klasik edebiyata şairlerin ilgisi azalmış gibi gözükse de 19. yy. da taşrada, eserlerinden günümüze çoğu veya hiçbiri ulaşmamış birçok şairin varlığı artık mecmualar sayesinde tespit edilebilmiştir. Bu isimlerden biri de 19. yy.da Bozok sancağına bağlı Boğazlıyan ve Kırşehir sancağına bağlı Keskin kazalarında, nüfus memurluğu yapan Muhsin Bey isimli bir şairdir. Çalışma konumuz olan eseri, bir mecmuadaki kuvvetle muhtemel II. Abdulhamid'e yazılmış bir tebrikiyyedir. Toplam 13 kıtadan meydana gelen eser, aruzun hezec bahrinin “mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün” kalıbında yazılmıştır. Şiirinden aruza çok hâkim olduğunu tespit ettiğimiz şairin çok uzun tamlamalarla oluşturduğu mısralarında yoğun bir Arapça ve Farsça ağırlığı görülmektedir. “Bugün bir şems-i hikmet ihtişâm-ârâ-yı tal’âtdur” benzeri birçok sıfatla andığı bir gün için sultanına övgüler düzen şair Muhsin Bey, padişahının sevincine bir tebrikiyyeyle katılmak istemiştir. “Tebrikiyye” ler; akraba, dost, devlet büyükleri, dinî şahsiyetler ve saygın kişilere doğum, sünnet, evlilik, dinî törenler cülûs, sıhhat bulma, zafer, kudûm ve yeni yıl gibi sebeplerle sunulan manzum veya mensur eserlerin genel ismidir. Bildiri konumuz olan “tebrikiyye”nin de içinde yer aldığı “Mecmû’a-i Eş’âr”, Çorum Hasan Paşa Kütüphanesinde Hasan Paşa Yazma Koleksiyonunun 128972 demirbaş numarasına kayıtlıdır. 521 yapraktan oluşan eserde mezkûr tebrikiyye, mecmuanın 452-456 sayfaları arasında yer almaktadır. Kırmızı bez kaplı mukavva cilt içinde cedid kâğıt üzerine rika hat ile yazılmış olan eserin ebatları 165x110 mm.dir. Metinleri farklı renkte yazılmış olan mecmuada, manzum ve mensur metinlerdeki satır sayıları, sayfalara göre değişiklik göstermektedir. Bu bildiriyle, 19. yy. Osmanlısında taşrada, bir nüfus memurunun aruza hâkim sayılacak bir ustalıkla kaleme aldığı bir eser tanıtılarak bu edebiyatın sadece bir havas edebiyatı olmadığı tezine dikkat çekilmek istenmiştir. Bildiride metnin yazıldığı tarihsel ve kültürel arka plan dikkate alınarak şairin edebî tercihleri ve dil özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 19. Yüzyıl, Tebrikname, Klasik edebiyat, Taşra, Kıta

AN EXAMPLE OF CONGRATULATIONS FROM THE PEN OF A PROVINCIAL CIVIL REGISTRAR IN THE 19TH CENTURY OTTOMAN EMPIRE

In literary histories, it has been established that Classical Literature, which is claimed to have disappeared from the stage of history after the second half of the 19th century, remained a living literature, despite the fact that many poets produced hundreds of works in various verse forms even in the 20th century. In light of this observation, although poets' interest in Classical Literature appears to have waned due to the influence of the Tanzimat period and the admiration surrounding Western civilization, the existence of many 19th-century provincial poets, many or none of whose works have survived to the present day, has now been identified through journals. One of these names is a poet named Muhsin Bey, who served as a civil registry officer in the districts of Boğazlıyan, part of the Bozok Sanjak, and Keskin, part of the Kırşehir Sanjak, in the 19th century. The work we study is likely a congratulatory note addressed to Abdulhamid II, published in a journal. The work, which consists of 13 stanzas in total, is written in the hezec form of the aruz prosody “mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün”. A heavy weight of Arabic and Persian is observed in the verses composed with very long phrases by the poet, who as we understand from his poetry has a very good command of aruz. The poet Muhsin Bey, who

praised his sultan for a day he commemorated with many adjectives such as “Today is a sun of glory, magnificence of the mighty”, wanted to join his sultan’s joy with a congratulatory message. “Congratulatory”s are; is the general name of works in verse or prose that are presented to relatives, friends, statesmen, religious figures and respected people on occasions such as birth, circumcision, marriage, religious ceremonies, accession to the throne, finding of health, victory, kudum and new year. “Mecmû‘a-i Eş‘âr” which includes the “tebrikiyye” which is the subject of our report, is registered under inventory number 128972 in the Hasan Pasha Manuscript Collection in Çorum Hasan Pasha Library. The aforementioned greeting in the work consisting of 521 leaves is located between pages 452-456 of the magazine. The dimensions of the work, which is written in Rika calligraphy on cedid paper in a red cloth-covered cardboard cover, are 165x110 mm. In the magazine where the texts are written in different colors, the number of lines in the verse and prose texts varies according to page. With this report, the 19th century. The paper presents a work written by a provincial Ottoman civil servant with a mastery of prosody, a mastery of the prosody of the Ottoman Empire. It aims to highlight the thesis that this literature is not merely a literary genre of the elite. The paper attempts to reveal the poet's literary preferences and linguistic characteristics, taking into account the historical and cultural context in which the text was written.

Keywords: 19th century, Tebrikname, Classical literature, Country, Continent.

HIRİSTİYAN SİNEMASINDA KEFARET TEMASI VE KURTULUŞ ANLATISI

Yasin ÖNER

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: yasinoner21@gmail.com

Bu çalışma, Hristiyan sinemasında kefarete temasının teolojik ve ritüel boyutlarını inceleyerek, günah ve kurtuluş kavramlarının sinema dili üzerinden nasıl yeniden inşa edildiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Hristiyan teolojisinde kefarete kavramı, insanın Tanrı ile ilişkisini onaran, günahın bedelini ödeyen ve kurtuluşu mümkün kılan merkezî bir inanç öğesidir. Sinema ise bu doktrinel fikri dinî bir sembolizm düzleminin yanı sıra etik, varoluşsal ve kültürel bir düzlemde yeniden üretmektedir. Çalışma, özellikle bu mesajı barındıran filmler üzerinden Hristiyan sinemasında bu kavramın görsel ve anlatısal biçimlerini tespit etmeyi hedeflemektedir. Bu anlamda araştırmanın kapsamı, doğrudan ya da dolaylı biçimde kefarete temasını işleyen *The Passion of the Christ* (2004), *Gran Torino* (2008), *Les Misérables* (2012) ve *Silence* (2016) adlı filmlerle sınırlandırılmıştır. Bu filmler geleneksel çarmıh teolojisinden modern seküler kurtuluş anlatısına kadar uzanan bir yelpazeyi temsil etmektedir. Bu çerçevede çalışmada hem teolojik hem sinematografik okuma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Paul Tillich'in "görsel teoloji" yaklaşımı, Hans Urs von Balthasar'ın estetik teolojisi ve Robert K. Johnston'un film teolojisi perspektifleri temel kuramsal arka planı oluşturmaktadır. Metodolojik olarak ise hermenötik çözümleme yöntemi benimsenmiş, filmlerdeki semboller (kan, ışık, sessizlik, çarmıh, su vb.) ve dramatik yapı unsurları (fedakârlık, ölüm, yeniden doğuş) tematik çözümlemeye tabi tutulmuştur. Araştırmanın amacı, Hristiyan teolojisinde yer alan kefarete fikrinin sinemada Tanrı merkezli bir öğreti olmakla birlikte insanın ahlaki ve varoluşsal arayışını temsil eden bir anlatı kalıbı olarak yeniden üretildiğini göstermektir. Bulgular, modern Hristiyan sinemasının klasik kurtuluş anlayışını dönüştürerek "seküler kefarete" kavramına yöneldiğini, Tanrı'nın sessizliği temasının ise kurtuluşun ilahi bir lütuf değil, insani bir sorumluluk olarak yorumlanmasına zemin hazırladığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, kefaretin sinemasal temsillerinin teolojik derinliğini korurken, çağdaş insanın etik arayışlarına ve kültürel travmalarına yanıt veren bir görsel dil ürettiğini savunmaktadır. Bu yönüyle araştırma din, sinema ve kültür etkileşimini inceleyen disiplinler arası literatüre özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hristiyanlık, İsa Mesih, Kurtuluş, Çarmıh.

THE THEME OF ATONEMENT AND THE NARRATIVE OF SALVATION IN CHRISTIAN CINEMA

This study aims to analyze how the concepts of sin and salvation are reconstructed through cinematic language by examining the theological and ritual dimensions of the theme of atonement in Christian cinema. In Christian theology, the concept of atonement is a central element of belief that restores man's relationship with God, pays the price for sin, and makes salvation possible. Cinema, in turn, reproduces this doctrinal idea not only on a religious symbolism plane but also on an ethical, existential, and cultural plane. The study aims to identify the visual and narrative forms of this concept in Christian cinema, particularly through films that carry this message. In this sense, the scope of the research is limited to the films *The Passion of the Christ* (2004), *Gran Torino* (2008), *Les Misérables* (2012), and *Silence* (2016), which deal with the theme of atonement either directly or indirectly. These films represent a spectrum ranging from traditional crucifixion theology to modern secular narratives of salvation. Within this framework, the study utilizes both theological and cinematographic reading methods. Paul Tillich's "visual theology" approach, Hans Urs von Balthasar's aesthetic theology, and Robert K. Johnston's film theology perspectives form the basic theoretical background. Methodologically, the hermeneutic analysis method has been adopted, and symbols in films (blood, light, silence, the cross, water, etc.) and dramatic structure elements (sacrifice, death, rebirth) have been subjected to thematic analysis. The aim of the research is to show that the idea of atonement in Christian theology is reproduced in cinema as a God-centered doctrine, but also as a narrative pattern representing man's moral and existential quest. The findings reveal that modern Christian cinema has shifted towards the concept of "secular atonement" by transforming the classical understanding of salvation, and that the theme of God's silence has paved the way for salvation to be interpreted as a human responsibility rather than a divine grace. In conclusion, this study argues that cinematic representations of atonement produce a visual language that responds to contemporary humanity's ethical quests and cultural traumas while preserving its theological depth. In this respect, the research aims to make an original contribution to the interdisciplinary literature examining the interaction between religion, cinema, and culture.

Keywords: History of Religions, Christianity, Jesus Christ, Salvation, Cross.

ERKEN CUMHURİYET İDEOLOJİSİNDE BATICILIK AKIMININ FİKRÎ MİRASI

Zafer GÜRBÜZ

Şırnak Üniversitesi, e-mail: zafergurbuz06@gmail.com

Bu çalışma, Erken Cumhuriyet ideolojisinin şekillenme sürecinde Batıcılığın belirleyici rolünü, Osmanlı modernleşmesinin son yüzyılında gelişen fikir akımları ve aydın çevrelerinin tartışmaları üzerinden incelemektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ortaya çıkan Batıcılık söylemleri, yalnızca bir dış dünya hayranlığının ürünü değil, devletin varlığını sürdürebilmek için kendi içinden doğan bir zihniyet dönüşümünün de taşıyıcısı olmuştur. Çalışmada temel olarak şu soruya odaklanılmıştır: Osmanlı entelektüel ortamında filizlenen Batıcılık akımı, Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinin düşünsel zeminini hangi yollarla kurmuştur? Bu bağlamda, özellikle Abdullah Cevdet ve Ahmet Ağaoğlu gibi dönemin öne çıkan figürlerinin yazıları, konuşmaları ve entelektüel müdahaleleri merkezî bir yere sahiptir. Abdullah Cevdet'in pozitivist ve liberal bakış açısı, modernleşmeyi yalnızca teknik bir ilerleme olarak değil, toplumsal ve hukuki düzenin rasyonel ilkeler üzerine yeniden inşası olarak tanımlar. Bilimin otoritesini, seküler hukuk düzenini ve bireysel özgürlükleri merkeze alan bu yaklaşım, Cumhuriyet döneminin laiklik ve kurumlaşma politikalarının kavramsal arka planını oluşturur. Ahmet Ağaoğlu'nun medeniyet anlayışı ise Batı'yı taklit edilecek bir model olmaktan çıkarıp, zihniyet dönüşümünü hedefleyen bir uygarlık projesi haline getirir. Ona göre modernleşme, yalnızca teknik araçların değil, değerler sisteminin de dönüştürülmesini gerektirir; bu yaklaşım, Cumhuriyet reformlarının toplumsal yönünü anlamada kritik bir eşik teşkil eder. Bu fikrî yönelimler, dönemin dergi ve gazetelerinde yürütülen hararetli tartışmalar, aydınlar arasındaki polemikler ve modernleşmenin anlamına dair yapılan teorik müdahalelerle somutluk kazanmıştır. Batıcılık, bu entelektüel iklimde devletin bekası, ilerleme ideali ve toplumsal dönüşüm hedefleriyle iç içe geçmiş bir düşünce hattı olarak kurumsallaşmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte bu hat, reformların ideolojik zemini haline gelirken, Osmanlıcılık ve İslamcılık gibi diğer modernleşme çizgileri siyasal merkezden uzaklaşmış ve etkisini büyük ölçüde yitirmiştir. Batıcılığın Cumhuriyet ideolojisine etkisi, yalnızca hukuki ya da siyasal reformlarda değil, ulus-devlet inşası, laiklik anlayışı ve toplumsal normların yeniden tanımlanmasında da açık biçimde gözlemlenebilir. Bu durum, yeni rejimin düşünsel omurgasının dışsal bir model transferinden ziyade, Osmanlı'nın kendi entelektüel birikiminden beslenen uzun erimli bir dönüşüm olduğunu göstermektedir. Bu süreklilik, modern Türkiye'nin ideolojik formasyonunun hem tarihsel hem de düşünsel bağlamını anlamaya imkân tanımakta; Cumhuriyet'i kendi öncesinden bağımsız değil, onun içinden filizlenen bir modernleşme hamlesi olarak konumlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Batıcılık, Erken Cumhuriyet, Osmanlı Modernleşmesi, Abdullah Cevdet, Ahmet Ağaoğlu

THE INTELLECTUAL LEGACY OF THE WESTERNISM MOVEMENT IN EARLY REPUBLICAN IDEOLOGY

This study examines the decisive role of Westernism in the shaping of Early Republican ideology through the intellectual currents and debates of the last century of Ottoman modernization. The discourses of Westernism that emerged in the late Ottoman period were not merely a product of admiration for the external world, but also carried a transformation of mindset originating from within, aimed at sustaining the state's existence. The study primarily focuses on the following question: How did the Westernism movement, which took root in the Ottoman intellectual environment, lay the intellectual groundwork for the founding ideology of the Republic? In this context, the writings, speeches, and intellectual interventions of prominent figures such as Abdullah Cevdet and Ahmet Ağaoğlu occupy a central place. Abdullah Cevdet's positivist and liberal perspective defines modernization not merely as technical progress, but as the reconstruction of social and legal order on rational principles. By emphasizing the authority of science, a secular legal system, and individual freedoms, this approach constitutes the conceptual backdrop for the secularization and institutional policies of the Republican period. Ahmet Ağaoğlu's conception of civilization, in turn, transforms the West from a model to be imitated into a civilizational project aimed at mental and cultural transformation. According to him, modernization requires not only the adoption of technical tools but also the transformation of value systems; this perspective provides a

critical threshold for understanding the societal dimension of Republican reforms. These intellectual orientations were concretized through the heated debates in contemporary journals and newspapers, polemics among intellectuals, and theoretical interventions regarding the meaning of modernization. Within this intellectual climate, Westernism institutionalized itself as a line of thought intertwined with the preservation of the state, the ideal of progress, and the objectives of social transformation. With the establishment of the Republic, this line became the ideological foundation for reforms, while other modernization currents, such as Ottomanism and Islamism, receded from the political center and largely lost influence. The impact of Westernism on Republican ideology is observable not only in legal and political reforms but also in the construction of the nation-state, the understanding of secularism, and the redefinition of social norms. This demonstrates that the intellectual backbone of the new regime was not merely a transfer of external models, but a long-term transformation nourished by the Ottoman intellectual heritage. Such continuity enables a deeper understanding of the historical and intellectual context of modern Turkey's ideological formation, positioning the Republic not as independent from its past, but as a modernization initiative that emerged organically from it.

Keywords: Westernism, Early Republican Era, Ottoman Modernization, Abdullah Cevdet, Ahmet Ağaoğlu.

İSLÂM HUKUKUNDA SEDD-İ ZERÂİ' İLKESİ İLE TÜRK HUKUKUNDA ÖNLEYİCİ TEDBİR ANLAYIŞININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Fatih AVCI

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, e-mail: favci@mehmetakif.edu.tr

İslâm hukukunda Sedd-i Zerâî' ilkesi, bir fiilin doğrudan haram olmamakla birlikte gelecekte haram veya zararlı bir sonuca yol açma ihtimali bulunması halinde bu fiilin önceden engellenmesini öngören temel bir prensip olarak kabul edilir. Bu ilke, İslâm hukukunun hem bireysel sorumlulukları hem de toplumsal düzeni ve kamu yararını önceleyen bütüncül yapısını ortaya koyar. Seddi Zerâî', zararın doğmasını beklemeden onun sebeplerini ortadan kaldırmayı hedefleyen önleyici bir hukuk mekanizmasıdır. Böylece hukuk, cezalandırıcı bir sistem olmaktan öteye geçerek bireylerin ve toplumun korunmasını esas alan aktif bir koruma işlevi üstlenir. Bu yönüyle ilke, sadece ahlaki ve dini boyutları değil aynı zamanda sosyal istikrarı da koruma amacını taşır. Türk hukukunda doğrudan "Sedd-i Zerâî'" terimi yer almamakla birlikte benzer bir koruma refleksinin çeşitli hukuk alanlarında yer aldığı görülmektedir. Ceza hukukunda suça teşebbüsün cezalandırılması, fiil gerçekleşmeden önce topluma zarar verme tehlikesinin önüne geçilmesi anlayışını yansıtır. İdare hukukunda kamu sağlığı, güvenliği ve düzenini tehdit eden faaliyetlere karşı getirilen yasaklar, bu ilkenin pratik karşılıkları arasındadır. Medeni hukukta yer alan ihtiyati tedbir ve evden uzaklaştırma kararları, zararın doğmasını beklemeden bireyi koruma amacı taşır. Ticaret hukukunda iflasın ertelenmesi, şirketlerin ve dolayısıyla ekonomik düzenin korunmasına yönelik önleyici bir müdahale niteliğindedir. Bu örnekler hem İslâm hem de Türk hukuk sisteminde bireysel özgürlüklerin mutlak olmadığını, toplumsal yarar, kamu düzeni ve ahlaki denge gibi üst ilkeler doğrultusunda sınırlandırılabilirliğini göstermektedir. Her iki hukuk anlayışında da hukukun amacı, sadece meydana gelen zararı gidermek değil, zararı doğmadan engellemektir. Bu bağlamda, Sedd-i Zerâî' ilkesi ile Türk hukukundaki önleyici tedbir kavramı, farklı tarihsel ve kültürel zeminlerde gelişmiş olsalar da aynı koruma felsefesini paylaşmaktadır. Tarihsel veri dökümü ve mukayeseli analiz yöntemlerinin kullanıldığı çalışma özelde bu iki kavramı, genelde ise İslâm ve Türk hukuk sistemlerini karşılaştırarak, koruyucu adaletin iki hukuk düzeninde de temel bir ideal olarak benimsendiğini ortaya koymaktadır. Sonuçta her iki sistem de hukuku, sadece yaptırım aracı olarak değil, toplumsal barışın ve düzenin devamını sağlayan önleyici bir mekanizma olarak konumlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Sedd-i Zerâî, Önleyici Tedbir, Koruyucu Tedbir

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PRINCIPLE OF SADD AL-DHARA'I IN ISLAMIC LAW AND THE CONCEPT OF PREVENTIVE MEASURES IN TURKISH LAW

In Islamic law, the principle of Sadd al-Dharâ'i (Blocking the Means) is recognized as a foundational doctrine that mandates the prevention of an act which, although not intrinsically unlawful, may potentially lead to a prohibited or harmful outcome in the future. This principle reflects the holistic nature of Islamic law, which prioritizes not only individual responsibility but also social order and the public interest. Sadd al-Dharâ'i functions as a preventive legal mechanism that seeks to eliminate the causes of harm before it materializes. In this way, the law assumes an active protective role, extending beyond punitive measures to safeguard both individuals and society. Thus, the principle aims to preserve not only moral and religious integrity but also social stability. Although the specific term "Sadd al-Dharâ'i" does not appear in modern Turkish law, a comparable preventive rationale can be observed across various legal domains. In criminal law, the punishment of attempted crimes embodies the idea of averting potential harm before it affects society. In administrative law, prohibitions imposed on activities that threaten public health, safety, or order serve as practical manifestations of this principle. In civil law, injunctions and restraining orders function to protect individuals preemptively, before any actual harm occurs. Likewise, in commercial law, the postponement of bankruptcy represents a preventive intervention aimed at preserving corporate and economic stability. These examples demonstrate that in both Islamic and Turkish legal systems, individual freedoms are not absolute, but may be limited in favor of higher principles such as public welfare, social order, and moral equilibrium. In both traditions, the purpose of law is not merely to redress harm after it

occurs but to prevent it altogether. Accordingly, the principle of *Sadd al-Dharā'i* in Islamic law and the concept of preventive measures in Turkish law—though developed within distinct historical and cultural frameworks—share a common protective philosophy. Employing historical data analysis and comparative methodology, this study examines these two concepts in particular and, more broadly, the Islamic and Turkish legal systems as a whole, revealing that protective justice is embraced as a fundamental ideal in both. Ultimately, both systems conceptualize law not merely as an instrument of punishment but as a preventive mechanism designed to ensure the continuity of social peace and order.

Keywords: Islamic Law, *Sadd al-Dharā'i* (Blocking the Means), Preventive Measure, Protective Measure,

İSLAM HUKUKUNDA BOŞANMA ÖNCESİ SULH GİRİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BUNUN ŞART KILINMASI

Selahattin YILMAZ

Diyanet İşleri Başkanlığı, e-mail: syilmaz_47@hotmail.com

Çalışmamızda spesifik olarak boşanma öncesi ailenin devamında hakemlerin sulh girişimi ve bunun neticeleri ele alınacaktır. Karı koca arasında oluşan şikakta (boşanma krizleri baş gösterdiğinde) kendi başlarına işin içinden çıkamadıklarında Kur'anı Kerim'de hakemlerin devreye girmesi emredilmektedir. Hakemlerin karı kocanın problemlerine ayna tutmaları, tecrübeleriyle onlara destek olarak engelleri aşmalarını sağlamaları ve sorunlarını çözmelerine imkan tanınması, böylece karı koca arasında sulhu sağlayarak aileyi devam ettirmeleri beklenmektedir. Nitel bir araştırma olan çalışmamızda veriler analiz edilecek, bunun işlevselliği ortaya konacaktır. Boşanma öncesi aile meclisi/hakemlik müessesesinin işletilmesinin sağlanması eşlerin bakış açısına, tecrübesine ve daha iyi bir geçim noktasında ciddi katkısı olacaktır. Geçmişte tefsir ve fıkıh kitaplarında hakemlerin nasıl davranması gerektiğine dair bilgiler verilirken günümüzde bunun aile danışmanlığını -dolayısıyla terapötik beceri ve koşulları da- içine alacak şekilde bir işlev yürütmesi değerlendirilmelidir. Sulh girişimi/hakem gönderme emrinin vücûb mu nedb mi olduğu tartışılmıştır. Klasik hukukçulara göre sulh girişimi olmadan gerçekleşen boşamalar geçerlidir. Boşamanın sıhhat şartları arasında sulh girişimi bulunmamaktadır. Klasik fıkıh doktrinde eşler arası geçimsizlik çıktığında Kur'an'da emredilen "tahkim" müessesine başvurmanın gerekliliği ifade edilmiş, ancak "tahkim" müessesine Mâlikî mezhebi hariç (hukukî) bir işlerlik kazandırılmamıştır. Özellikle günümüzün sosyal hayat şartları değişmiş, boşanma sadece bireyleri değil, toplumu ve devleti ilgilendirir hale gelmiştir. Bu sebeple "tahkim" ayetine hukukî bir düzen vermek ve boşanmayı belirli bir prosedüre bağlamak günümüz şartları açısından kaçınılmaz olmuştur. Günümüzde bazı İslam hukukçuları Kuranın bu emrini vacip görmekte ve bazı ahvâl-i şahsiyye kanunları da talâk, muhâlea ve tefvîzi talâk ile ilgili olarak her iki tarafın boşanmasına hukuki bir form getirmişlerdir. Buna göre hakem müessesesi işletilmeden evlilik birliğinin sona erdirilmesine karar verilemeyecektir. Niza durumunda eşler mahkemeye başvurabilmekte ve mahkeme sulh için hakemleri görevlendirmektedir. Mahkeme tarafından hakemler devreye girdiği halde sulh meydana gelmediği takdirde duruma göre talâk, muhâlea veya tefrike hükmedilmektedir. Sulh oluştuğunda ise dava kapanmaktadır. Tahkim müessesesinin resmî olarak yürürlüğe konması terapötik bir etki oluşturmaya yanında gayri ciddi sebeplerle fevrî boşanmaları önleyici bir tedbir olarak insanların maslahatına olan bir durumdur.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Talâk, Ahvâl-i Şahsiyye, Şikâk, Sulh, Aile Meclisi, Maslahat, Sosyal Değişim.

AN EVALUATION OF PRE-DIVORCE RECONCILIATION EFFORTS AND THEIR REQUIREMENT IN ISLAMIC LAW

In our study, we will specifically address the reconciliation efforts of arbiters (ḥakamayn) in maintaining the family before divorce and the outcomes of such efforts. When a rift (discord) arises between a husband and wife and they are unable to resolve it on their own, the Qur'an commands that arbiters be appointed. It is expected that the arbiters, by reflecting on the couple's problems, supporting them with their experience, helping them overcome obstacles, and enabling them to resolve their issues, will bring about reconciliation between the spouses and thus preserve the family. In this qualitative study, the collected data will be analyzed to demonstrate the functionality of this mechanism. Ensuring the operation of the family council/arbitration institution prior to divorce will make a significant contribution to the spouses' perspectives, experiences, and ability to achieve better coexistence. While classical tafsîr and fiqh works provide information about how arbiters should act, in modern times this institution should be evaluated as encompassing family counseling—and therefore therapeutic skills and conditions. The command to initiate reconciliation or appoint arbiters has been debated as to whether it is obligatory (wujûb) or recommended (nadb). According to classical jurists, divorces that occur without a reconciliation attempt are still valid; reconciliation is not among the conditions for the validity of divorce. In classical fiqh doctrine, it was expressed that when discord arises between spouses, recourse to the Qur'anic institution of tahkîm

(arbitration) is required; however, except in the Mālikī school, this institution was not granted legal enforceability. Especially in modern times, social conditions have changed: divorce now concerns not only individuals but also society and the state. For this reason, it has become inevitable, in contemporary circumstances, to give the Qur’anic injunction of arbitration a legal framework and to bind divorce to a specific procedure. Today, some Islamic jurists consider this Qur’anic command to be obligatory, and several *ahwāl al-shakhṣiyya* (personal status) laws have introduced a legal framework for divorce, *mukhāla‘a*, and *tafwīḍ al-ṭalāq*. According to these regulations, a marriage cannot be terminated without the implementation of the arbitration mechanism. In the event of a dispute, the spouses may apply to the court, and the court appoints arbiters for reconciliation. If reconciliation does not occur despite the arbiters’ intervention, the court may rule for *ṭalāq*, *mukhāla‘a*, or *tafrīq*, depending on the case. If reconciliation is achieved, the case is closed. The official implementation of the arbitration institution not only has a therapeutic effect, but also serves as a preventive measure against impulsive divorces arising from trivial reasons—thus aligning with the overall welfare (*maṣlaḥa*) of individuals and society.

Keywords: Islamic Law, Divorce, Personal Conditions, Complaint, Peace, Family Council, Benefit, Social Change.

İMAM BAKİLLÂNÎ'NİN "EL-İNSAF" İSİMLİ ESERİ BAĞLAMINDA KUR'AN SAVUNUSU

Mehmet GÖKARAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-mail: mehmetgokarandib@gmail.com

Kur'an'ın, nüzul ve metinleşme süreci hakkında akla gelen şüpheler ilk dönemlerde muhtelif fırkalar tarafından dillendirilmiştir. Özellikle İslamî ilimlerin teşekkül ettiği ilk dönemlerde aşırı Şii, Batınî ve Mu'tezilî fırkalar kaynaklardaki rivayetlerin tutarsızlığı, Kur'an metninin lafız ve mana yönünden tahrif edildiği gibi iddialar öne sürmüştür. Bu şüphe ve eleştiriler genel olarak Kur'an tarihi literatüründe metnin tahrifi, ilahî kelamın kıdemi ve kıraat konuları bağlamında değerlendirilmiştir. Eleştirilerin ana eksenini oluşturan metin ve mushaflarla ilgili spekülasyonlara İslam alimleri yazdıkları eserlerle savunularda bulunmuştur. Söz konusu eleştiri ve iddialara karşılık, Ehl-i sünnet uleması Kur'an'ın mütevatir olduğu ve Allah'ın ilahî lafzı koruma vadinin bulunduğu hakikatini ısrarla savunmuşlardır. Bu hususlardan yola çıkarak ilahî kelamın tek bir harfinin bile değişmediğini ve ilahî muhafaza yoluyla nesilden nesile aktarıldığını kesin bir kanaat olarak benimsemişlerdir. Bu gerekçeleri esas alarak ilk dönem Kur'an savunusu örneklerinin en önemlilerinden birini kaleme alan alimlerden biri de Eş'arî kelamının öncü isimlerinden Ebû Bekr Muhammed b. Tayyib el-Bâkılânî'dir (ö. 403/1013). Yazdığı birçok eserde Kur'an'ın nüzul ve metinleşme sürecine dair şüpheleri gidermeye, ayrılıkçı fırkalara cevap vermeye çalışmıştır. et-Temhid, el-İntisâr, İ'cazu'l-Kur'an gibi eserlerinde yaşadığı dönemde Kur'an ve mushaf merkezli eleştirileri naklî ve aklî delillerle çürütecek teoriler üretmiştir. Kelamî konuları ele aldığı el-İnsaf isimli eserinde bilgi, varlık, isbât-ı vâcib, ilâhî sıfatlar, ef'âl-i ibâd, istitâat, âhiret, iman, nübüvvet, imâmet bahislerinin yanı sıra Havâric, Şîa ve Mu'tezile fırkalarını hedef alarak halku'l-Kur'an, kader, şefa'at ve rü'yettullah meselelerinde ortaya atılan şüpheleri izale etmeye gayret göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam Mezhepleri Tarihi, Eş'arîlik, Bakılânî, el-İnsaf, Kur'an

DEFENSE OF THE QUR'AN IN THE CONTEXT OF IMAM BAKILLANI'S WORK "EL-INSAF"

The doubts that came to mind about the Quran's revelation and textualization process were voiced by various sects in the early periods. Especially in the early periods when Islamic sciences were formed, the extreme Shia, Batini and Mu'tazilite sects put forward claims such as the inconsistency of the narrations in the sources and the distortion of the Quranic text in terms of wording and meaning. These doubts and criticisms have generally been evaluated in the literature of Quranic history in the context of the distortion of the text, the age of the divine word and the issues of recitation. Islamic scholars have defended the speculations about the text and mushafs, which constitute the main axis of criticism, with the works they have written. In response to these criticisms and claims, the scholars of Ahl as-Sunnah have persistently defended the truth that the Quran is mutawatir and that Allah has promised to protect the divine word. Based on these issues, they have adopted the absolute belief that not even a single letter of the divine word has changed and that it has been passed down from generation to generation through divine preservation. One of the scholars who wrote one of the most important examples of early defense of the Qur'an based on these justifications is Abu Bakr Muhammad b. Tayyib al-Baqillani (d. 403/1013), one of the pioneers of Ashari theology. In many of his works, he tried to eliminate doubts about the revelation and textualization process of the Quran and to respond to separatist sects. In his works such as al-Tamhid, al-Intisar, and I'jazu'l-Kuran, he produced theories that would refute the criticisms centered on the Quran and the Qur'an with religious and rational evidence during his lifetime. In his work al-Insaf, in which he dealt with theological issues, he tried to eliminate the doubts raised on the issues of knowledge, existence, proof of necessary revelation, divine attributes, acts of worship, ability, the hereafter, faith, prophethood, and imamate, as well as targeting the Khawarij, Shia, and Mu'tazila sects, and the issues of the Qur'an, destiny, intercession, and vision of Allah.

Keywords: History of Islamic Sects, Ash'ari, Baqillani, al-Insaf, Qur'an.

MÜSNED-İ EBÛ HÜREYRE (R.A) (TEKRARLARINDAN ARINDIRILMIŞ EBÛ HÜREYRE HADİSLERİ) ESERİNİN İLMÎ DEĞERİ

Osman YAĞMUR

E-mail: osman.yagmur@dicle.edu.tr

Hadis ilmi, İslâm'ın ikinci temel kaynağı olarak, sahâbe ve tâbiûn nesilleri vasıtasıyla büyük bir titizlikle korunmuş ve sonraki kuşaklara aktarılmıştır. Ancak bu süreçte, özellikle rivayet sayısı fazla olan sahâbîler çeşitli tenkitlere konu olmuştur. Bu bağlamda, hadislerin en çok râvîlerinden biri olan Ebû Hüreyre (r.a.), hem klasik hem modern dönemde farklı yönlerden eleştirilmiştir. Bu çalışmada, Nizâmeddin Ersöz tarafından telif edilen Müsned-i Ebû Hüreyre (Tekrarlarından Arındırılmış Ebû Hüreyre Hadisleri) adlı eser ilmî açıdan incelenmektedir. Eserde, Ebû Hüreyre'ye ait rivayetler bütüncül bir yaklaşımla bir araya getirilmiş; sahih, hasen, zayıf ve mevzû rivayetler, kaynaklardaki varlık durumları esas alınarak zikredilmiştir. Müellif, rivayetlerin sıhhat derecelerine dair muhaddisler arasındaki görüşleri mukayeseli biçimde aktarmış; zayıf rivayetlerin destek veya çelişki durumlarını analiz etmiştir. Eser, hadisleri fikhî konu başlıklarına göre sistematik biçimde tasnif etmiş, metinlerin fikhî ve kelâmî yönlerine dair açıklamalarla zenginleştirilmiştir. Bu yönüyle Müsned-i Ebû Hüreyre, sadece bir hadis derlemesi değil, aynı zamanda ilmî tenkit, şerh ve tahkik yönü güçlü bir çalışmadır. Anahtar Kelimeler Hadis, Ebû Hüreyre, Müsned, Nizâmeddin Ersöz, Sahâbe, Rivayet Metodu. Giriş Müsned-i Ebû Hüreyre, rivayetlerin tekrarlarından arındırılarak derlendiği kapsamlı bir hadis mecmuasıdır. Müellif, rivayetleri fıkıh bablarına göre tasnif etmiş; her hadis için kaynak, râvî zinciri ve sıhhat değerlendirmesi sunmuştur. Eserde, yalnızca sahih rivayetler değil; hasen, zayıf ve mevzû hadisler de, klasik kaynaklarda yer almaları itibarıyla dahil edilmiştir. Böylece eser, hadislerin tenkidî bir bakışla bütüncül değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Müellif, hadislerin sıhhat derecelerini belirlerken klasik muhaddislerin hükümlerini karşılaştırmalı biçimde zikretmiş; zayıf rivayetlerin destekleyici varyantlarını veya metin çelişkilerini de göstermiştir. Ayrıca müellif, Ebû Hüreyre'ye yöneltilen “çok rivayet etme” eleştirilerine karşı, ilmî delillerle cevap vermeyi amaçlamıştır. Ebû Hüreyre'nin ilmî birikimi, hafızası, Hz. Peygamber'e yakınlığı ve hadis öğrenmeye adanmışlığı gibi faktörler, onun rivayet otoritesini destekleyen unsurlar olarak vurgulanmıştır. Sonuç Nizâmeddin Ersöz'ün Müsned-i Ebû Hüreyre adlı eseri, hem klasik hadis kaynaklarından hareketle rivayetleri derleyen hem de modern akademik metotlarla tahlil eden özgün bir çalışmadır. Eser, Ebû Hüreyre'nin rivayetlerine dair yapılan eleştirileri ilmî zeminde değerlendirerek, sahâbe adaletini koruma yönünde önemli bir katkı sunmaktadır. Bu yönüyle Müsned-i Ebû Hüreyre, hadis ve sahâbe araştırmaları açısından güvenilir bir başvuru kaynağı olmasının yanı sıra, hadis metodolojisi ve rivayet tarihine dair çağdaş bir yaklaşımı da temsil etmektedir. Kaynakça el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâ'îl. el-Câmi' u's-sahîh. Thk. Mustafa Dîb el-Buğâ. Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1987. Müslim b. el-Haccâc, Ebû'l-Hüseyn el-Kuşeyrî. el-Câmi' u's-sahîh. Thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts. İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Büstî. es-Sahîh. Thk. Şuayb el-Arnaût. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993. Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh. el-Müsned. Thk. Şuayb el-Arnaût. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1999. İbn Sa'd, Muhammed. et-Tabakâtü'l-kübrâ. Thk. Muhammed Abdülkâdir Atâ. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990. Zehebî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. Siyeru a'lâmi'n-nübelâ'. Thk. Şuayb el-Arnaût. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1985.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Ebû Hüreyre, Müsned, Nizâmeddin Ersöz, Sahâbe, Rivayet Metodu.

THE SCHOLARLY VALUE OF MUSNAD OF ABÛ HURAYRAH (A COLLECTION OF ABÛ HURAYRAH'S HADİTHS PURIFIED FROM REPETITIONS)

Abstract As the second fundamental source of Islam, the science of ḥadīth has been meticulously preserved and transmitted through the generations of the Companions (ṣaḥābah) and the Followers (ṭabī'ūn). However, during this process, certain Companions—particularly those who transmitted a large number of narrations—became the subject of criticism. In this context, Abū Hurayrah (ra), one of the most prolific transmitters of ḥadīths, has been examined and criticized from various perspectives in both classical and modern scholarship. This study analyzes the scholarly value of Musnad of Abū Hurayrah (Purified from Repetitions), authored by Nizām al-Dīn Ersöz. The work brings together the

narrations attributed to Abū Hurayrah in a comprehensive manner and records ṣaḥīḥ, ḥasan, ḍa‘īf, and even mawḍū‘ ḥadīths based on their presence in classical sources. The author presents a comparative analysis of the scholars’ evaluations regarding the degrees of authenticity and examines the supporting or conflicting variants of weak narrations. The work systematically classifies the ḥadīths according to jurisprudential (fiqhī) topics and enriches them with explanatory notes related to their theological and jurisprudential implications. In this regard, Musnad of Abū Hurayrah is not merely a collection of ḥadīths but also a work of critical, exegetical, and analytical scholarship. Keywords: Ḥadīth, Abū Hurayrah, Musnad, Nizām al-Dīn Ersöz, Companions, Method of Transmission. Introduction Musnad of Abū Hurayrah is a comprehensive ḥadīth compilation that gathers the narrations of Abū Hurayrah while eliminating repetitions. The author classifies the narrations according to jurisprudential chapters (abwāb al-fiqh) and provides, for each ḥadīth, its source, chain of transmitters (isnād), and an evaluation of authenticity. The compilation includes not only authentic (ṣaḥīḥ) narrations but also ḥasan, ḍa‘īf, and mawḍū‘ ones, in accordance with their presence in classical sources. This approach allows for a holistic and critical evaluation of the entire corpus of Abū Hurayrah’s narrations. In determining the degrees of authenticity, the author compares the judgments of classical ḥadīth scholars, identifies supporting variants of weak narrations, and highlights textual discrepancies where relevant. Moreover, the author aims to address the scholarly criticisms directed at Abū Hurayrah for his frequent narration of ḥadīths, providing evidence-based responses grounded in traditional scholarship. Factors such as Abū Hurayrah’s strong memory, his close companionship with the Prophet (peace be upon him), and his lifelong dedication to learning ḥadīth are emphasized as key elements supporting his credibility and authority as a transmitter. Conclusion Nizām al-Dīn Ersöz’s Musnad of Abū Hurayrah represents an original scholarly contribution that combines the authenticity of classical ḥadīth sources with the analytical rigor of modern academic methods. The work critically evaluates the narrations attributed to Abū Hurayrah, responding to historical and contemporary criticisms on a sound methodological basis. By doing so, it contributes to the preservation of the Companions’ integrity and offers a valuable reference for researchers in the fields of ḥadīth and Companion studies. Furthermore, the Musnad of Abū Hurayrah embodies a contemporary perspective on ḥadīth methodology and transmission history, making it a reliable academic resource for both classical and modern ḥadīth scholarship. References • al-Bukhārī, Abū ‘Abd Allāh Muḥammad b. Ismā‘īl. al-Jāmi‘ al-Ṣaḥīḥ. Ed. Muṣṭafā Dīb al-Bughā. Beirut: Dār Ibn Kathīr, 1987. • Muslim b. al-Ḥajjāj, Abū’l-Ḥusayn al-Qushayrī. al-Jāmi‘ al-Ṣaḥīḥ. Ed. Muḥammad Fu‘ād ‘Abd al-Bāqī. Cairo: Dār Iḥyā’ al-Turāth al-‘Arabī, n.d. • Ibn Ḥibbān, Abū Ḥātim Muḥammad b. Ḥibbān al-Bustī. al-Ṣaḥīḥ. Ed. Shu‘ayb al-Arna‘ūt. Beirut: Mu’assasat al-Risālah, 1993. • Aḥmad b. Ḥanbal, Abū ‘Abd Allāh. al-Musnad. Ed. Shu‘ayb al-Arna‘ūt. Beirut: Mu’assasat al-Risālah, 1999. • Ibn Sa‘d, Muḥammad. al-Ṭabaqāt al-Kubrā. Ed. Muḥammad ‘Abd al-Qādir ‘Aṭā. Beirut: Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah, 1990. • al-Dhahabī, Shams al-Dīn Muḥammad b. Aḥmad. Siyar A‘lām al-Nubalā’. Ed. Shu‘ayb al-Arna‘ūt. Beirut: Mu’assasat al-Risālah, 1985.

Keywords Ḥadīth, Abū Hurayrah, Musnad, Nizām al-Dīn Ersöz, Companions, Method of Transmission.

SOSYAL HIZLANMA VE PERFORMANS TOPLUMU BAĞLAMINDA DİNLENMENİN İMKÂNSIZLIĞI

Eyyüp AKYÜZ

E-mail: eyyupakyuz@gmail.com

Bu çalışma, hız çağında “dinlenme”nin toplumsal olarak nasıl imkânsızlaştığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kapitalist üretim mantığı; zamanı ölçülebilir, planlanabilir ve verimlilik odaklı bir kaynak hâline dönüştürmektedir. Hartmut Rosa’nın “sosyal hızlanma” teorisi, yaşam temposundaki artışı ve toplumsal ilişkilerin sürekli ivmelenmesini açıklar. Byung-Chul Han’ın başarı, şeffaflık ve yorgunluk toplumu analizleri, bireyin içselleştirdiği performans disiplini görünür kılmaktadır. Han’ın ortaya koyduğu “öz-sömürü” kavramı, öznenin dışsal baskıdan çok kendi içsel performans zorunluluğu altında tükenişini işaret eder. Çalışma, literatür temelli bir yöntemle Rosa ve Han’ın hız ile performans teorilerini, Jonathan Crary’nin 24/7 kapitalizm eleştirisiyle birlikte değerlendirmektedir. Crary’nin analizinde, 24 saatlik üretim ve tüketim döngüsünün bireyin biyolojik ritimlerini dahi işgal ettiği; uykunun bile piyasa mantığına tabi kılındığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, uyku, tatil ve boş zaman pratiklerinin “üretkenliğe hazırlık” söylemi çerçevesinde nasıl anlamlandırıldığı ortaya konulmakta; dikkat ekonomisinin bu zaman dilimlerini hangi yollarla kolonileştirdiği tartışılmaktadır. Bulgular, dinlenmenin pasif bir ara olmaktan çıkarak performansın sürekliliğini sağlayan bir araç hâline geldiğini göstermektedir. Bu durum, bireyin varoluşunu sürekli kendine yatırım yapan bir “proje”ye indirgerken, bedensel ve zihinsel yorgunluğu da kalıcılaştırmaktadır. Modern özne; kronik yorgunluk, dikkat dağınıklığı ve tatminsizlik döngüsüne sürüklenmektedir. Bu süreç, bedeni olduğu kadar zamanı da denetim altına alan yeni bir iktidar biçimi yaratmaktadır. Sonuçlar, modern öznenin yaşamında dinlenmenin artık bir hak olmaktan çıktığını, performansın sürdürülebilirliği için zorunlu bir araç hâline geldiğini göstermektedir. Sonuç olarak çalışma, dinlenmenin toplumsal anlam kaybını teşhis etmekte ve “bağlantıyı kesme hakkı”, esnek olmayan mesai, dijital bildirimlerin sınırlandırılması, yavaşlık kültürü ile mahrem zaman rejimleri gibi öneriler aracılığıyla sosyoloji literatürüne hem kuramsal bir çerçeve hem de pratik bir tartışma zemini sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hız Kültürü, Dinlenme, Neoliberal Özne, Yorgunluk Toplumu, Performans Toplumu.

THE IMPOSSIBILITY OF REST IN THE CONTEXT OF SOCIAL ACCELERATION AND THE PERFORMANCE SOCIETY

This study aims to reveal how “rest” has become socially impossible in the age of speed. The capitalist mode of production transforms time into a measurable, programmable, and productivity-oriented resource. Hartmut Rosa’s theory of “social acceleration” explains the increasing pace of life and the constant intensification of social relations. Byung-Chul Han’s analyses of the achievement, transparency and burnout society make visible the internalized discipline of performance within the individual. Han’s concept of “self-exploitation” indicates that the subject exhausts itself not under external coercion but through an internal compulsion for constant performance. The study, based on a literature-oriented method, evaluates Rosa and Han’s theories of acceleration and performance together with Jonathan Crary’s critique of 24/7 capitalism. According to Crary’s analysis, the 24-hour cycle of production and consumption invades even the biological rhythms of the individual, subjecting sleep itself to market logic. In this context, it explores how practices such as sleep, vacation, and leisure are discursively framed within a narrative of “preparation for productivity” and discusses the ways in which the attention economy colonizes these temporal spaces. The findings show that rest has ceased to be a passive interval and has become an instrument that sustains the continuity of performance. This condition reduces the individual’s existence to a continuous “project of self-investment” and renders physical and mental fatigue permanent. The modern subject is drawn into a cycle of chronic exhaustion, distraction, and dissatisfaction. This process produces a new form of power that governs not only the body but also time itself. The results indicate that rest has ceased to be a right in modern life and has become a compulsory tool for maintaining performance. In conclusion, the study diagnoses the social loss of meaning of rest and, through proposals such as the “right to disconnect,” fixed working hours, the restriction of digital notifications, the culture of slowness, and regimes of private time, offers both a theoretical framework and a practical ground for discussion within the sociology literature.

Keywords: Culture Of Speed, Rest, Neoliberal Subject, Burnout Society, Performance Society.

EL-CEZİRE'DE ŞÂFİİLİĞİN YAYILIŞI: ABBÂSÎ DÖNEMİNE UZANAN TARİHÎ ARKA PLAN

Mutlu SAYLIK

Dicle Üniversitesi, e-mail: mutlu.saylik@dicle.edu.tr

Bu bildiri, Şâfîiliğin El-Cezîre bölgesinde yaygınlaşma sürecini tarihsel, siyasal ve sosyo-kültürel faktörler ışığında ele almakta ve genel kabulün aksine bu sürecin Abbâsî Halifesi Mütevekkil dönemine kadar uzandığını ileri sürmektedir. Çalışmanın amacı, Şâfîiliğin bölgede kökleşmesinde yalnızca Mervânîler, Selçuklular ve Eyyûbîler dönemindeki medreselerin değil, daha erken bir dönemde Abbâsî siyasal desteğinin de belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktır. Yöntem olarak kronolojik ve analitik inceleme benimsenmiş; klasik tarih ve fıkıh kaynakları modern literatürle karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiştir. Bulgulara göre Mütevekkil, Mihne uygulamalarına son vererek Ashâbü'l-Hadîs çevrelerine yakınlık göstermiş, bu çerçevede mezheplerin yayılışına doğrudan katkıda bulunmuştur. Haricî etkinin güçlü olduğu el-Cezîre'ye İmam Şâfî'nin oğlu Ebû Osman Muhammed'i (ö. 240/854-855) kadı olarak tayini, bölgede Şâfî görüşlerinin yayılması için idarî ve ilmî bir zemin hazırlamıştır. Sonraki dönemlerde Eyyûbîler, Mervânîler ve Selçukluların medrese faaliyetleri, himayeleri ve siyasî desteği bu süreci pekiştirerek mezhebin halk arasında kökleşmesini sağlamıştır. Araştırmanın önemi, el-Cezîre'de Şâfîiliğin tarihsel arka planına ilişkin yerleşik kabulleri sorgulamasında ve mezhebin bölgede daha erken bir dönemde, siyasal iradenin yönlendirici etkisiyle yayılmaya başladığını ortaya koymasında yatmaktadır. Bu çerçevede, Şâfîiliğin gelişim sürecinin yalnızca ilmî ve toplumsal dinamiklerle değil, aynı zamanda siyasî faktörlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şâfîilik, el-Cezîre, Abbâsîler, Mütevekkil.

THE SPREAD OF SHÂFİ'ISM IN AL-JAZİRA: THE HISTORICAL BACKGROUND EXTENDING TO THE ABBASID PERIOD

This paper examines the process of the spread of Shâfî'ism in the al-Jazîra region within the framework of historical, political, and socio-cultural factors, and argues, contrary to the common view, that this process dates back to the reign of the Abbasid Caliph al-Mutawakkil. The aim of the study is to demonstrate that the consolidation of Shâfî'ism in the region was not only the result of the madrasa activities of the Marwânids, Seljuks, and Ayyubids, but that Abbasid political support at an earlier stage also played a decisive role. Methodologically, a chronological and analytical approach has been adopted, and classical historical and juridical sources have been comparatively evaluated alongside modern scholarship. According to the findings, al-Mutawakkil put an end to the mihna policy and showed favor toward the circles of Ahl al-Hadith, thereby directly contributing to the spread of the schools of law. The appointment of Abû 'Uthmân Muḥammad (d. 240/854-855), the son of Imâm al-Shâfî'î, as judge in al-Jazîra—where Kharijite influence was strong—provided an administrative and scholarly foundation for the dissemination of Shâfî'î views in the region. In the following periods, the madrasah activities, patronage, and political support of the Ayyubids, Marwanids, and Seljuks consolidated this process, enabling the school to take firm root among the people. The significance of this research lies in its challenge to established assumptions regarding the historical background of Shâfî'ism in al-Jazîra, by demonstrating that the spread of the madhhab began earlier and under the guiding influence of political authority. Thus, it emphasizes that the development of Shâfî'ism should be assessed not only in terms of scholarly and social dynamics but also within the context of political factors.

Keywords: Shâfî'ism, al-Jazîra, Abbasids, al-Mutawakkil.

İLK DÖNEM İSLAM COĞRAFYACILIĞINI GELİŞTİREN DİNİ ETKENLER

Esra Doğan TURAY

Mardin Artuklu Üniversitesi, e-mail: esra_dogan@hotmail.com

İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren bazı dini yükümlülükler coğrafya ilminin gelişmesine sebep olmuştur. Müslümanlar kutsal şehirleri Mekke'nin dünyanın merkezi oluşuna dair yeni bir tasavvur üretme yolunda adım atmışlardır. Bu çaba coğrafyada bir çığır açmış ve ekollerin oluşmasına sebep olmuştur. Fetihler çağında yaygın olan Bağdat'ın dünyanın merkezi olduğu görüşü zamanla bir kenara bırakılmış, dini kabuller ağır basarak farklı bir tasavvur oluşmuştur. Bu tasavvur Mekke ve Hicaz'ı dünyanın merkezi olarak kabul eden Belh ekolüne aittir. Nitekim Ebu Zeyd Belhî (ö.322/934) tarafından çizilen yuvarlak dünya haritasında Mekke merkez olarak kabul edilmiştir. Bu ekolün temsilcilerinden Ebu İbrahim İstahrî (ö.340/952)de Hameyn'in kutsiyetini eserinde dile getirmiş, iklimleri Hameyn'e göre tespit etmiş, Mekke'yi merkeze almıştır. Muhammet bin Necip Bikran (605/1208), Zekeriyya bin Muhammet Kazvî (ö. 682/1283) ve Hâfız Ebrû (ö. 833/1430) gibi coğrafya öncüleri de eserlerinde kible tayini ve Mekke'nin merkezietini işlemişlerdir. Öte yandan İslam'da günde beş vakit kılınan namazın şartı olan kible tayini, Hameyn'den uzak olan yeni Müslüman kitlelerin gündemine oturmuştur. Bu sebeple İslam coğrafyacılarının öncü ve ekol kurucuları eserlerine ilk olarak kible tayiniyle ilgili pratik bilgilerle başlamışlardır. Bunun dışında yine İslam'ın beş şartından biri olan hac ibadeti, Mekke'ye uzak iklimlerden gelecek hacılar için yolların tespiti açısından önem arz etmiş, bu emir Müslüman coğrafyacıların omuzlarına yeni bir yük yüklemiştir. Bu sebeptendir ki ilk dönem coğrafyacılarının tamamına yakını eserlerine Hameyn bölgesini tanıtarak başlamış, bölgeye ulaşan yollar hakkında geniş bilgiler vermişlerdir. İbn Hurdadbeh (300/912), Ya'kubî (ö.292/905), İbnu'l-Fakih Hemedani (ö.289/902) gibi coğrafyacılar eserlerinde Bağdat, Kufe ve Mısır'dan Hameyn'e ulaşan tüm yolları ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. İbn Rüste (ö. 300/913) ve Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed Ceyhani'de (ö. 330/942) Biladüşşam, Irak ve Horasan, Afrika ve Mısır havzalarından gelen yolları mercek altına almıştır. Bu çaba, coğrafyacılar kadar mevcut halife ve devlet erkânının da görevi sayılmış, uzun yolculuklar yaparak Hameyn'e gelen hacıların rotalarının doğru tespiti, devlet hassasiyeti ve desteği ile sabitlenmiştir. Bu dikkat ve özen coğrafya ilmini o güne kadar ulaşamadığı bir noktaya getirmiş, coğrafya daha önce yalnızca elit bir kitlenin malı olmaktan çıkarak dini bir yükümlülük halini almış, her Müslümanların ilgilenmesi ve bir düzeyde bilmesi gereken bir ilime dönüşmüştür. Bu çalışma mezkûr gelişimin seyrini takip edecek, ilk dönem eserleri inceleyerek mukayese edecektir. Daha önce ele alınmayan bu konu İslam dininin ilk dönem coğrafya eserleri ve yazıcıları üzerindeki etkisini gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Kible tayini, Mekke, Hameyn, Hac Yolları

RELIGIOUS FACTORS CONTRIBUTING TO THE DEVELOPMENT OF EARLY ISLAMIC GEOGRAPHY

From the earliest days of Islam, certain religious obligations have contributed to the development of geography. Muslims have taken steps toward developing a new conception of the holy city of Mecca as the center of the world. This effort has made a breakthrough in geography and led to the formation of schools of thought. The view that Baghdad was the center of the world, which was widespread during the age of conquests, was gradually set aside, and a different conception emerged as religious beliefs gained prominence. This conception belongs to the Balkh school, which considers Mecca and the Hijaz to be the center of the world. Indeed, in the round world map drawn by Abu Zeyd Belhi (d. 322/934), Mecca is accepted as the center. Another representative of this school, Abu Ibrahim Istahrî (d. 340/952), also expressed the sanctity of the Two Holy Mosques in his work, determined climates in relation to the Two Holy Mosques, and centered his work on Mecca. Geographical pioneers such as Muhammad bin Necip Bikran (605/1208), Zekeriyya bin Muhammad Kazvini (d. 682/1283), and Hafiz Ebrû (d. 833/1430) also addressed the determination of the qibla and the centrality of Mecca in their works. On the other hand, determining the direction of prayer, which is a requirement for the five daily prayers in Islam, has become a priority for new Muslim communities far from the Holy Cities..For this reason, the pioneers and founders of Islamic geography began their works with practical information related to determining the direction of the

qibla. In addition, the pilgrimage to Mecca, one of the five pillars of Islam, was important in terms of determining the routes for pilgrims coming from distant climates, and this command placed a new burden on the shoulders of Muslim geographers. For this reason, nearly all early geographers began their works by introducing the Hameyn region and provided extensive information about the routes leading to it. Geographers such as Ibn Hurdadbeh (300/912), Ya'kubi (d. 292/905), and Ibn al-Fakih Hamedani (d. 289/902) examined in detail all the routes leading from Baghdad, Kufa, and Egypt to the Two Holy Mosques in their works. Ibn Rusta (d. 300/913) and Abu Abdillah Muhammad b. Ahmed al-Jeyhani (d. 330/942) examined the routes coming from Bilad al-Sham, Iraq and Khorasan, Africa, and Egypt. This effort was considered the duty of geographers as well as the current caliph and state officials, and the routes of pilgrims who traveled long distances to reach the Two Holy Mosques were determined with the sensitivity and support of the state. This attention and care brought the science of geography to a point it had never reached before. Geography ceased to be the preserve of an elite group and became a religious obligation, transforming into a science that every Muslim should be interested in and know to some degree. This study will follow the course of the aforementioned development and compare it by examining the works of the early period. This previously unexplored topic will demonstrate the influence of the early geographical works and writers of the Islamic religion.

Keywords: Geography, Qibla determination, Mecca, Hameyn, Hajj Routes.

KUR'AN'A GÖRE "İLÂHÎ SÖZLEŞME AHLAKININ" BİREYSEL VE TOPLUMSAL HAYATA YÖN VERMEDEKİ ETKİSİ

Musa TURŞAK

Bitlis Eren Üniversitesi, e-mail: mtursak@beu.edu.tr

Bezm-i Elest ile başlayan insanın Allah ile sözleşmesi, insanın hem bireysel hem de toplumsal hayatına yön vermede belirleyici bir etkiye sahiptir. Ne kadar geriye gidilirse gidilsin, tarihin her döneminde bu etkiyi görmek mümkündür. Gaye varlık olan insanın, Allah'tan ödünç olarak almış olduğu malı ve canı doğru yerde kullanması ve zayi etmemesi bu sözleşmenin ana maddesini teşkil etmektedir. Sözleşmenin bir tarafı olan Allah Teâlâ, diğer tarafta bulunan insandan hayatı boyunca bu sözleşmeye sadık kalmasını, özgür bir ortamda kendisine verilen yetenek ve yetkilerini doğru zamanda, doğru yerde ve doğru işlerde kullanmasını istemektedir. Zaten her şeyin sahibi olan Allah'ın insana tanıdığı bu fırsatın asıl amacı, insanın emanet olarak elinde tuttuğu malına ve canına karşılık cenneti kazanmasıdır. Allah'ın vaad ettiği cennet, bu sözleşmede elde edilebilecek en büyük kazanç ve zaferdir. Bu tebliğde, Tefsir ve Hadis kaynaklarında geçen konu ile ilgili ayet ve hadislerden faydalanılacaktır. Allah'a verilen bir sözün tasdiki olan imanın, insanın hem bireysel hem de toplumsal hayatını şekillendirmedeki önemini ele alacağımız bu tebliğin İslam tarihindeki örnekleri çok olmakla beraber, en canlı örneği şüphesiz son iki yıldır dünyanın şahit olduğu Gazze direnişidir. Bu direniş, hak ile batılın kesin çizgilerle birbirinden ayrıldığıнын en büyük şahididir. Bu destansı direnişe büyük bedeller ödeyerek imza atan mücahitler, Kur'an'ın ifadesiyle Rahman'ın has kullarıdır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, İlâhî Sözleşme, Can, Mal, Cennet.

THE EFFECT OF THE "ETHICS OF THE DIVINE COVENANT" ON SHAPING INDIVIDUAL AND SOCIAL LIFE ACCORDING TO THE QUR'AN

The covenant between humanity and God, which began with the spiritual gathering where souls first attested to God's Lordship, has a determining effect on shaping both the individual and social life of humans. This effect can be observed throughout every period of history, no matter how far back one goes. The core article of this covenant is for human beings, whose existence has a purpose, to use the life and possessions they have borrowed from God correctly and not to waste them. Allah the Almighty, being one party of the covenant, expects the human being on the other side to remain faithful to this covenant throughout their life and to use the talents and authorities given to them in a free environment at the right time, in the right place, and for the right deeds. Indeed, the ultimate purpose of this opportunity granted by Allah, who is the Sovereign of the Kingdom, is for humans to earn Paradise in exchange for the life and possessions they hold as a trust. The Paradise promised by God is the greatest gain and victory that can be achieved in this covenant. This paper will utilize relevant verses and hadiths found in Tafsir and Hadith sources. While there are many examples of the importance of faith, which is the confirmation of a promise given to God, in shaping both the individual and social life of humans throughout Islamic history, the most vivid example is undoubtedly the Gaza resistance that the world has witnessed over the past two years. This resistance is the greatest witness that truth and falsehood are definitively separated. The Mujahideen who have accomplished this epic resistance by paying great prices are, in the words of the Qur'an, the devoted servants of the Most Gracious.

Keywords: Tafsir, Divine Covenant, Life, Property, Paradise.

OSMANLI TAŞRASINDA KADINLARIN HUKUK MÜCADELESİ: İNEGÖL KAZASINDA DUL KADINLARIN YENİDEN EVLENMESİNE YÖNELİK ENGELLER VE MAHKEME SÜREÇLERİ

Mustafa POLAT

Balıkesir Üniversitesi, e-mail: mustafa.polat@balikesir.edu.tr

Bu bildiri, 19. yüzyıl Osmanlı taşrasında kadınların hukuk önündeki görünürlüğüne İnegöl kazası örneğinde ele alarak, dul kadınların yeniden evlenme süreçlerinde karşılaştıkları toplumsal ve idarî engelleri incelemektedir. Osmanlı toplumunda dul kalma nedenleri arasında ölüm, boşanma veya kocanın “diyâr-ı âhara” gitmesi gibi durumlar öne çıkmaktaydı. Ekonomik sıkıntı, geçim derdi ve sosyal güvenlik endişesi kadınların yeniden evlenme talebini zorunlu hâle getiriyordu. Bu süreçte özellikle mahalle ve köy muhtarlarının engel olmaya çalışması, resmî belgelere “âhere tezvîce mûmâna‘at” şeklinde yansımıştır. Araştırma, nitel tarih araştırma yöntemlerine dayanmaktadır. Osmanlı Arşivi’nde yer alan İnegöl şer‘iyye sicilleri taranmış; belgeler, belge çözümleme ve içerik analizi teknikleriyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, mahkemelerin büyük oranda kadınlar lehine karar verdiğini göstermektedir. Kadı hükmünde sıkça yer alan “mûcibince mezbûreye izin verildiği” ve “mûmâna‘atına tembih olunduğu” ifadeleri, hukukî sürecin kadınların lehine sonuçlandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Osmanlı taşrasında kadınların haklarını aramakta aktif bir tavır sergilediklerini göstermektedir. Kadınlar, vekil kullanmadan bizzat mahkemeye başvurmuş; iddialarını şahitler ve belgelerle ispat etmişlerdir. İncelenen örnekler, Osmanlı hukuk sisteminin kadınların hak arayışına açık bir adalet mekanizması sunduğunu; dul kadınların ise bu mekanizmayı etkin biçimde kullandıklarını kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Taşrası, İnegöl Kazası, Dul Kadınlar, Şer‘iyye Sicilleri.

WOMEN’S LEGAL STRUGGLE IN THE OTTOMAN PROVINCES: OBSTACLES AND COURT PROCESSES REGARDING THE REMARRIAGE OF WIDOWS IN THE DISTRICT OF İNEGÖL

This paper examines the visibility of women before the law in the Ottoman provinces during the nineteenth century by focusing on the case of İnegöl, analyzing the social and administrative obstacles encountered by widowed women in their attempts to remarry. In Ottoman society, widowhood commonly resulted from circumstances such as death, divorce, or a husband’s departure to “other lands” (diyâr-ı âhar). Economic hardship, livelihood concerns, and the lack of social security often made remarriage a necessity for women. Within this process, neighborhood and village headmen (muhtars) frequently sought to prevent such marriages, an attitude reflected in official documents through the expression “âhere tezvîce mûmâna‘at” (objection to remarriage). The study employs qualitative historical research methods. The şer‘iyye sicils (Islamic court registers) of İnegöl, preserved in the Ottoman Archives, were systematically examined and analyzed through document analysis and content analysis techniques. The findings reveal that the courts generally ruled in favor of women. Frequent statements in the kadı (judge) rulings, such as “mûcibince mezbûreye izin verildiği” (permission was granted to the aforementioned woman as required) and “mûmâna‘atına tembih olunduğu” (the objector was admonished), demonstrate that the legal process often concluded in favor of women. This outcome indicates that women in the Ottoman provinces actively pursued their rights. They personally appeared before the courts without intermediaries, substantiating their claims through witnesses and documents. The analyzed cases confirm that the Ottoman legal system provided an accessible judicial mechanism for women to seek justice and that widows effectively utilized this mechanism to assert their rights.

Keywords: Ottoman Provinces, İnegöl District, Widowed Women, Şer‘iyye Sicils.

KORUYUCU AİLENİN, KURUM BAKIMINA KIYASLA ÇOCUKLARIN DİNİ SOSYALLEŞMESİNE ETKİLERİ

Abdussamet KAYA

Dicle Üniversitesi, e-mail: abduamet.kaya@dicle.edu.tr

Bu bildiri, kurum bakımındaki çocukların dini sosyalleşmesini önce sorun odaklı, ardından koruyucu ailenin katkıları bağlamında karşılaştırmalı biçimde özetlemeyi amaçlamaktadır. Kurumlarda vardiyalı işleyiş ve personel devri, çocukla yetişkin arasındaki sürekliliği zayıflatır; bu kırılganlık, ibadet ve gündelik ritüellerin istikrarlı alışkanlıklara dönüşmesini engeller. Dini dilin kullanımı çekingen ve yüzeysel kalabilir; değer aktarımı çoğunlukla kural izlemeye indirgenir. Toplulukla temas resmî ve aralıklıdır; çocuk, bakım geçmişi nedeniyle damgalanmaya maruz kalma korkusuyla geri çekilebilir. Ergenlikte, çoklu fakat süreksiz otorite figürleri kimlik arayışını parçalı kılar; kontrolsüz çevrimiçi içerik akışı yanlış bilgiye, kutuplaşmaya ve kırılgan aidiyete zemin hazırlar. Koruyucu aile bağlamında aynı yetişkinlerle kurulan güvenli ilişki ve evin öngörülebilir ritmi, ritüel sürekliliği için düzenli bir çerçeve sağlar. Dini dil ve kavramlar, sıcak ve anlaşılır ilişkiler içinde gündelik deneyimle bağ kurarak içselleştirilir. Aile, okul ve mabet arasında kurulan doğal köprüler tanınma, meşruiyet ve aidiyet duygusunu güçlendirir; ergenlikte kimlik müzakeresi daha düşük damgalanma baskısı altında yürütülebilir. Dijital alanda ebeveyn rehberliği, güvenilir kaynak seçimi ve eleştirel değerlendirme becerisini besleyerek anlamlandırmayı destekler. Koruyucu aile dini sosyalleşmede ritüel düzenini, değerlerin içselleştirilmesini ve topluluk aidiyetini güçlendirir; kurum bakımı ise yapısal özellikleri nedeniyle kırılganlıkları artırabilmektedir. İlişkisel süreklilik, öngörülebilir rutin ve çoğulcu topluluk köprüleri, çocukların uzun erimli dini sosyalleşmesinde belirleyici unsurlardır. Bu konudaki akademik literatür, özellikle koruyucu aile yanında çocukları ritüel katılım sıklığının arttığını, dini dili kullanma rahatlığının yükseldiğini, toplulukla temasın daha düzenli ve gönüllü gerçekleştiğini rapor etmektedir. Kurum bakımında ise devamsızlık, görünürlük baskısı ve savunucu benlik sunumu, dini aidiyette dalgalanmalara ve kırılgan bağlanma örüntülerine eşlik edebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koruyucu aile, Kurum Bakımı, Dini sosyalleşme, Ritüel Sürekliliği, Topluluk aidiyeti.

THE EFFECTS OF FOSTER CARE ON CHILDREN'S RELIGIOUS SOCIALIZATION COMPARED TO INSTITUTIONAL CARE

This paper aims to summarize the religious socialization of children in institutional care, first from a problem-focused perspective and then in a comparative perspective, in the context of foster care. Shift work and staff turnover in institutions weaken the continuity between child and adult; this fragility prevents worship and daily rituals from becoming stable habits. The use of religious language can remain reserved and superficial; the transmission of values is often reduced to rule-following. Contact with the community is formal and intermittent; children may withdraw out of fear of being stigmatized due to their care history. In adolescence, multiple but intermittent authority figures fragment the search for identity; an uncontrolled flow of online content fosters misinformation, polarization, and fragile belonging. In the foster care context, the secure relationship with the same adults and the predictable rhythm of the home provide a regular framework for ritual continuity. Religious language and concepts are internalized through connections to everyday experience within warm and understanding relationships. Natural bridges between family, school, and temple strengthen a sense of recognition, legitimacy, and belonging; identity negotiation in adolescence can be conducted under less stigmatizing pressures. In the digital realm, parental guidance fosters meaning-making by fostering trustworthy source selection and critical evaluation skills. Foster care strengthens ritual order, the internalization of values, and community belonging in religious socialization; institutional care, due to its structural characteristics, can increase vulnerabilities. Relational continuity, predictable routines, and pluralistic community bridges are decisive factors in children's long-term religious socialization. Academic literature on this topic reports that children in foster care, in particular, experience increased frequency of ritual participation, increased comfort with using religious language, and more regular and voluntary contact with the community. In institutional care, absenteeism, the pressure of visibility, and defensive self-presentation can accompany fluctuations in religious belonging and fragile attachment patterns.

Keywords: Foster care, Institutional Care, Religious Socialization, Ritual continuity, Community Belonging.

Suheyb MUHAMMEDOĞLU

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-mail: suheybmuhammedoglu@yyu.edu.tr

ES-SEMÂNÎNÎ'NİN DİLBİLİM ALANINDAKİ KATKILARI

Ömer b. Sâbit es-Semânî, Hicrî V. yüzyılda Anadolu'da yetişmiş seçkin âlimlerden biridir. Arap dili ilimlerini İbn Cinnî'den tahsil etmiş, nahiv ve sarf meselelerinde derin bir anlayış kazanmıştır. Bu birikimiyle söz konusu dönemde Arap dilbilim geleneğinin gelişimine özgün ilmî katkılarda bulunmuştur. Nisbesi, Şırnak şehrinin güneydoğusunda yer alan Semânî köyüne dayanmaktadır. Rivayete göre köy, tufandan sonra Nûh (a.s.) ile birlikte kurtulan seksen kişiden dolayı bu adla anılmıştır. Bu araştırma, es-Semânî'nin ilmî hayatını incelemeyi ve Arap dili ilimlerine hizmetteki katkılarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, el-Fevâid ve'l-Kavâid fi'n-Nahv, Şerhu'l-Lüma' fi'l-'Arabiyye (İbn Cinnî), el-Müfid fi'n-Nahv ve Şerhu't-Tasrîfi'l-Melûkî (İbn Cinnî) gibi temel eserleri incelenmiştir. Araştırma, onun nahiv ve sarf alanındaki görüşlerini, kendine özgü yönlerini ve sonraki âlimler üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Çalışmada, metinlerin nesnel biçimde sunumu ile titiz bir eleştirel çözümlemeyi birleştiren betimsel-analitik yöntem benimsenmiştir. Böylece es-Semânî'nin ilmî mirasının değeri ve Anadolu'daki dilbilim çalışmalarının gelişim sürecindeki yeri aydınlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Es-Semânî, Anadolu Âlimleri, Nahiv, Sarf, Dilbilim Çalışmaları.

AL-THAMÂNÎNÎ AND HIS CONTRIBUTIONS TO LINGUISTIC STUDIES

Abstract 'Umar ibn Thâbit al-Thamânî was one of the distinguished scholars of Anatolia in the 5th century AH. He studied Arabic linguistics under the eminent grammarian Ibn Jinnî and developed a profound understanding of syntax and morphology. With this intellectual background, he made original scholarly contributions to the development of Arabic linguistic studies during that period. His nisba refers to the village of Thamânî, located southeast of the city of Şırnak, which, according to tradition, was named after the eighty people who survived the Flood with Prophet Noah (peace be upon him). This study aims to explore his scholarly life and analyze his contributions to the service of Arabic linguistic sciences by examining his major works, such as al-Fawâ'id wa al-Qawâ'id fi al-Nahw, Sharh al-Luma' fi al-'Arabiyya (by Ibn Jinnî), al-Mufid fi al-Nahw, and Sharh al-Taşrif al-Mulûkî (by Ibn Jinnî). It focuses on highlighting his syntactic and morphological views, his unique insights, and his influence on later scholars. The research adopts a descriptive-analytical methodology, combining objective presentation of texts with critical analysis to reveal the scientific value of his linguistic legacy and his role in the evolution of linguistic studies in Anatolia.

Keywords: Al-Thamânî, Anatolian Scholars, Syntax, Morphology, Linguistic Studies.

ATHANASİUS OF BALAD MANTIĞA GİRİŞİ: SÜRYANİ ARİSTOTELEŞÇİLİKTE DERS METNİ, ÇEVİRİ GELENEĞİ VE KIYAS ÖĞRETİSİ

Alaattin Tekin

Dicle Üniversitesi, e-mail: alaatekin@gmail.com

Bu çalışma, VII. yüzyıl Süryani Ortodoks patriği ve Aristotelesçi bilgin Athanasius of Balad Mantiğa Giriş adlı eserini konu edinmektedir. Balad, Dicle'nin verimli batı yakasında yer alan, tarihi en azından Asur İmparatorluğu dönemine kadar uzanan eski bir kasabaydı. Geç Antik Çağ'da hem Doğu Süryani hem de Batı Süryani bir piskoposluk merkeziydi; bunlardan ilki, muhtemelen XIV. yüzyılda Timur'un bölgeyi tahrip ettiği zamana kadar varlığını sürdürmüştür. Günümüzde Eski Musul olarak bilinen bu yerleşim, modern Musul şehrinin yaklaşık 40 km yukarısında bulunur ve hâlen önemli bir yerleşimdir. Athanasius, "Süryani Ortodoks" veya "Batı Süryani" bir aileye mensuptu; yani, Kadıköy Konsili'nden (451) sonra Bizans imparatorluk kilisesinden ayrılan, teolojik ilham kaynağı olarak İskenderiyeli Kyrillos ve Antakyalı Severus'u kabul eden ve kurumsal bağımsızlığını Yakup Baradeus'un misyoner gayretine dayandıran kilise mezhebine bağlıydı. Athanasius'un kendisi, yedinci yüzyılın başlarında Balad bölgesinde doğmuştur. Çalışmanın amacı, bu metni Süryani entelektüel geleneği içerisinde, İskenderiye mantık okulunun devamı olarak ele almak ve onun Aristoteles'in Organon külliyyatına dair oluşturduğu özgün öğretim modelini ortaya koymaktır. Athanasius'un eseri, yalnızca bir çeviri faaliyetinin ürünü değil, aynı zamanda mantık ilminin öğretiminde kullanılan sistematik bir ders metnidir. Araştırmada temel olarak filolojik çözümleme, karşılaştırmalı metin incelemesi ve kavramsal-analitik yöntem birlikte kullanılmıştır. Furlani'nin 1917 tarihli neşri başta olmak üzere mevcut yazma nüshalar gözden geçirilmiş; metnin dili, terminolojisi ve yapısı Porphyrios'un Eisagoge'si, Aristoteles'in Önergeler ve Birinci Analitikler'i, ayrıca Ammonios ve Philoponos gibi şarihlerin eserleriyle karşılaştırılmıştır. Bu yöntem sayesinde Athanasius'un, Yunan mantık geleneğini birebir aktarmaktan ziyade, onu Süryanice bir düşünme dili içinde yeniden sistemleştirdiği tespit edilmiştir. Bulgular, Mantiğa Giriş'in Süryani dünyasında kıyas öğretisinin sistematik biçimde işlendiği ilk metinlerden biri olduğunu göstermektedir. Eserde yer alan önermelerin dönüşümü, kıyas şekilleri, imkânsıza indirgeme (reductio ad impossibile) ve safsata türleri gibi başlıklar hem Aristotelesçi geleneğin özünü korumakta hem de onu Süryani öğretim bağlamına uyarlamaktadır. Sonuç olarak çalışma, Athanasius of Balad Mantiğa Giriş'ini Süryani Aristotelesçiliğinin epistemolojik olgunluk aşaması olarak değerlendirmekte; bu metni, İslam düşüncesinde mantığın kurumsallaşmasına zemin hazırlayan entelektüel halkalardan biri olarak konumlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aristoteles, Mantık, Athanasius of Balad, Süryani Mantiğı

ATHANASİUS OF BALAD'S INTRODUCTION TO LOGIC: A SYRIAC TEXTBOOK IN ARISTOTELIANISM, THE TRANSLATION CONTINUUM, AND THE SYLLOGISTIC DOCTRINE

This study critically engages with the Introduction to Logic by Athanasius of Balad, a prominent Syriac Orthodox patriarch and Aristotelian polymath of the seventh century. Balad, an ancient locale situated on the fertile western periphery of the Tigris, boasted a historical lineage extending at least to the era of the Assyrian Empire. During Late Antiquity, it served as an episcopal seat for both East and West Syriac communities; the former likely maintained its presence until the regional devastation wrought by Timur in the fourteenth century. The site, currently identified as Old Mosul, is positioned approximately 40 kilometers north of the contemporary city of Mosul and remains a significant habitation. Athanasius originated from a "Syriac Orthodox" or "West Syriac" lineage, aligning with the ecclesiastical faction that separated from the Byzantine imperial Church following the Council of Chalcedon (451), drew theological inspiration from Cyril of Alexandria and Severus of Antioch, and established its institutional autonomy through the missionary endeavors of Jacob Baradaeus. Athanasius himself was born in the Balad region during the nascent years of the seventh century. The primary objective of this research is to situate this text within the broader Syriac intellectual tradition,

treating it as a legitimate continuation of the Alexandrian school of logic, and to elucidate the distinctive pedagogical paradigm it established for the instruction of Aristotle's Organon corpus. Athanasius's treatise is viewed not merely as an artifact of translational activity, but as a systematic didactic manual instrumental in the instruction of formal logic. The methodology employed integrates philological exegesis, comparative textual analysis, and conceptual-analytic scrutiny. Available manuscript witnesses, notably Furlani's seminal 1917 edition, were meticulously reviewed. The text's lexicon, technical terminology, and architectural structure were juxtaposed with Porphyry's Eisagoge, Aristotle's De Interpretatione and Prior Analytics, as well as the commentaries of exegetes like Ammonius and Philoponus. This comparative approach demonstrates that Athanasius, rather than merely transcribing the Greek logical heritage, effectively re-systematized it within a distinctively Syriac intellectual idiom. The findings substantiate that the Introduction to Logic constitutes one of the pioneering texts in the Syriac intellectual sphere to methodically elaborate upon the doctrine of the syllogism. The thematic content, encompassing the conversion of propositions, the syllogistic figures, reductio ad impossibile and the classification of fallacies, rigorously preserves the core tenets of the Aristotelian tradition while simultaneously adapting them to the Syriac educational milieu. In conclusion, this study positions Athanasius of Balad's Introduction to Logic as the epistemological apogee of Syriac Aristotelianism, and further identifies the text as a crucial component in the chain of intellectual transmission that facilitated the formal institutionalization of logic within nascent Islamic thought.

Keywords: Aristotle, Logic, Athanasius of Balad, Logic of Syriac.

KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIK ARASINDA İNCE SINIR: FAİZSİZ FİNANSIN GÜVENİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Erkan Kaya

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: erkan336565@gmail.com

Bu çalışma, katılım bankalarının İslami finans ilkeleri çerçevesindeki işleyişini ve özellikle kâr payı uygulamalarının faizsiz bankacılık anlayışıyla ne ölçüde örtüştüğünü incelemektedir. Araştırmanın amacı, katılım bankalarının teorik olarak savundukları faizsiz finans modelinin, pratikte ne derece uygulanabildiğini ortaya koymaktır. Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayanmakta olup, İlahiyat alanında uzman akademisyenlerle gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilen verilerin tematik analiziyle bulgulara ulaşılmıştır. Bulgular, katılım bankalarının sundukları kâr payı oranlarının çoğu zaman geleneksel faizli bankaların faiz oranlarına yakın seyrettiğini göstermektedir. Bu durum, kamuoyunda bu bankaların İslamî ilkelere uygunluğu konusunda güven sorunlarına ve şüphelere yol açmaktadır. Ayrıca, katılım bankalarının yatırım alanlarına ve kâr belirleme süreçlerine ilişkin yeterli şeffaflık sağlamadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı, katılım bankalarının görünürde İslamî bir model benimsemelerine rağmen, uygulamada konvansiyonel bankacılıkla benzer işleyişe sahip olduklarını ifade etmiştir. Sonuç olarak, katılım bankalarının faizsiz finansın etik ve ilkelerine daha güçlü biçimde bağlı kalmaları, şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeylerini artırmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yönüyle çalışma, İslami finans kurumlarının meşruiyeti ve toplumsal güven ilişkisine dair literatüre nitel bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Kâr Payı, Faizsiz Finans, İslami Bankacılık Şeffaflık.

THE THIN LINE BETWEEN PARTICIPATION BANKING AND CONVENTIONAL BANKING: A DEBATE ON THE CREDIBILITY OF INTEREST-FREE FINANCE

This study examines the operational structure of participation banks within the framework of Islamic finance principles, focusing particularly on the extent to which their profit-sharing practices align with the concept of interest-free banking. The main purpose of the research is to reveal how effectively the participation banking model, theoretically based on Islamic finance principles, is implemented in practice. Employing a qualitative research method, the study draws on data collected through interviews with scholars specialized in the field of Islamic theology, which were analyzed thematically. The findings indicate that the profit rates offered by participation banks often parallel those of conventional interest-based banks, leading to widespread public skepticism regarding their conformity with Islamic principles. Furthermore, a lack of transparency concerning investment areas and profit determination processes has been observed. Many participants contend that, despite adopting Islamic terminology and models, participation banks operate in ways that resemble conventional banking practices. Consequently, it is emphasized that participation banks must enhance their transparency, accountability, and adherence to the ethical and structural principles of Islamic finance. In this respect, the study contributes qualitatively to the academic discussion on the legitimacy and public trustworthiness of Islamic financial institutions.

Keywords: Participation Banking, Profit Share, Interest-Free Finance, Islamic Banking, Transparency.

İNGİLİZ ŞARKİYATÇI DAVID GEORGE HOGARTH'IN ARABİSTAN COĞRAFYASI, ARAPLAR, İSLAM DİNİ VE HZ. MUHAMMED (SAV) HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Mübarek İPEK

Mardin Artuklu Üniversitesi, e-mail: mubarekipek@hotmail.com

Arabistan coğrafyası kadim uygarlıkların ve semavi dinlerin doğduğu önemli bir yer olmuştur. Bölge, barındırdığı bu özelliklerden dolayı Avrupalı araştırmacı, seyyah, din adamı ve oryantalistlerin ilgi duyduğu bir coğrafya olmuştur. Arabistan'a, Araplara, İslam dini ve Hz. Muhammed'e (SAV) ilgi duyan Avrupalı oryantalistlerin arasında İngiliz şarkiyatçı ve Arabist David George Hogarth'da vardı. İngiliz araştırmacı Arabistan coğrafyasına ilk ziyaretini 1894 yılında gerçekleştirdi. Bu tarihten itibaren 1915 yılına kadar Arap Yarımadasına bilimsel çalışmalarını icra etmek için ara sıra gelmeye devam etti. I. Dünya Savaşı başladıktan sonra 1915-1919 yılları arasında Mısır'da Arap bürosunda istihbarat subayı olarak çalıştı. İngiliz oryantalist hem akademik araştırmaları esnasında hem de savaş döneminde Arap coğrafyası, tanıştığı Araplar, İslam dini ve Hz. Muhammed (SAV) hakkında bilgiler topladı. Topladığı bilgileri günlük, mektup ve tarih notlarına kaydetti. Bu çalışma da İngiliz oryantalist D. G. Hogarth'ın tuttuğu notlar üzerine Arabistan coğrafyası, Araplar, Arap tarihi, İslam dini ve Hz. Muhammed (SAV) hakkında ne gibi düşüncelerinin olduğu ve hangi açılardan oryantalizm bilimine katkı sunduğu konusu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: David George Hogarth, Arabistan Coğrafyası, Araplar, İslam Dini, Oryantalizm

THE VIEWS OF BRITISH ORIENTALIST DAVID GEORGE HOGARTH ON THE GEOGRAPHY OF ARABIA, THE ARABS, THE ISLAMIC RELIGION, AND THE PROPHET MUHAMMAD (SAW)

The geography of Arabia has been an important place where ancient civilizations and heavenly (Abrahamic) religions originated. Due to these characteristics, the region has been a geography of interest to European researchers, travellers, clergymen, and orientalists. Among the European orientalists interested in Arabia, Arabs, the Islamic religion, and the Prophet Muhammad (SAW) was the British orientalist and Arabist David George Hogarth. The British researcher made his first visit to the geography of Arabia in 1894. From that date until 1915, he continued to visit the Arabian Peninsula from time to time to carry out his scientific studies. After World War I began, he worked as an intelligence officer in the Arab Bureau in Egypt between 1915 and 1919. The British orientalist collected information about the Arab geography, the Arabs he met, the Islamic religion, and the Prophet Muhammad (SAW) both during his academic research and during the war. He recorded the information he gathered in his diaries, letters, and historical notes. This study examines the notes kept by British orientalist D. G. Hogarth, focusing on his thoughts on the geography of Arabia, Arabs, Arab history, the Islamic religion, and the Prophet Muhammad (SAW), and the contributions he made to the science of orientalism from various perspectives.

Keywords: David George Hogarth, Geography of Arabia, Arabs, Islam, Orientalism.

ABDULLAH SİRÂCEDDÎN'İN HADİS USULÜ ŞERHCİLİĞİ

Muhammed AKDOĞAN

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, e-mail: el-hadimi@hotmail.com

Abdullah Sirâceddîn, Haleb'in öne çıkan âlimlerindendir. Hıfzını ikmâl ettikten sonra hadis ve fıkıh gibi İslâmî ilimlerin yanı sıra matematik gibi ilimleri de tahsil etmiştir. Eğitiminin ardından Ebü'd-Dereceyn Camii, Ma'hedü'l-ulûmi's-şer'iyye ve es-Sâneviyyetü's-şer'iyye gibi yerlerde müderrislik yapmıştır. Suriye'de dini ilimlerin gelişmesi için kimi kurumların kuruluşunda yer almıştır. Elde ettiği bilgi birikimiyle Hadis, Kur'ân, tefsir, akâid ve diğer konularla ilgili eserler yazan Abdullah Sirâceddîn'in hadis ilminde önemli bir manzum hadis usulü eseri Beykûniyye'yi şerh etmiştir. Tespit edilebildiği kadarıyla bu eseri analiz eden bir çalışma tespit edilememiştir. Türkiye'de Mohammed Obaidullah Saadullah tarafından Şeyh Abdullah Sirâceddîn el-Hüseynî Hayatı ve Hadis İlmindeki Yeri başlıklı bir tez bulunmaktadır. Tezde bu şerhin içeriğinden bahsedilmiş ancak şârih'in yaptığı faaliyetlerden bahsedilmemiştir. Abdullah Sirâceddîn hakkında Muhammed Beyler tarafından yazılan XX. Yüzyıl Halep Muhaddisleri ve Abdülfettâh Ebû Gudde isimli bir kitapta da bilgiye rastlanmaktadır. Yine aynı müellif tarafından yazılan Abdullah Sirâceddîn başlıklı bir ansiklopedi maddesi bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Şârihin bu eseriyle hadis alanına katkısını ortaya çıkarmaktır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden, doküman incelemesi yoluyla Şeyh Abdullah Sirâceddîn'in Şerhu'l-Beykûniyye adlı eserindeki ilmî faaliyetleri, açıklama yöntemi ve hadis ilmine katkısı analiz edilmiştir. Şârih esere kısa bir giriş yapmıştır. Şerhte, metinde geçen hadisleri tahric ettiği, kimi musanniflerin vefat tarihlerini verdiği, metinde okunması sıkıntı oluşturabilecek kelimeleri zaptettiği, metinde geçen bilginin kaynağını zikrettiği, çoğunlukla kimi konularla ilgili olarak kaynak kitaplara okuyanı yönlendirdiği, bazı tartışmalı konuları izah ettiği, kimi yerlerde hadisin râvisi ile ilgili malumat verdiği ve metinde yanlış anlaşılacak kelimeleri açıkladığı tespit edilmiştir. Özellikle dikkat çeken bir açıklaması ise zayıf hadislerle amel mevzusudur. Anlaşıldığı kadarıyla şerhte yararlandığı eserler çok olmakla birlikte temel başvuru kaynakları, İbn Hacer'in Nüzhehü'n-nazar ve Hedyü's-Sârî'si, Sehâvî'nin Fethu'l-muğî'si, Süyûtî'nin Tedrîbu'râvî'si, Ebyârî'nin Hâşiye'si, Abdullah b. Hüseyin el-Hâtır'ın Laktu'd-Dürer Hâşiye'si olduğu görülmüştür. Özellikle şerh boyunca Sehâvî ve Süyûtî'nin eserlerine oldukça çok referans vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Hadis; Abdullah Sirâceddîn, Beykûniyye; Haleb

ABDULLAH SİRÂCEDDÎN'S COMMENTARY METHODOLOGY IN HADITH PRINCIPLES

Abdullah Sirâjuddîn (d. 2002) was one of the most prominent religious scholars of Aleppo in the twentieth century. After completing the memorization of the Qur'ân, he pursued a comprehensive education that included both Islamic sciences—such as ḥadīth and fiqh—and rational disciplines such as mathematics. Upon completing his studies, he taught in several notable institutions, including Abū al-Darajayn Mosque, Ma'had al-'Ulūm al-Shar'iyya, and al-Thānawīyya al-Shar'iyya. In addition to his teaching activities, he played a significant role in establishing institutions that contributed to the development of religious scholarship in Syria. Drawing on his extensive scholarly background, Sirâjuddîn authored numerous works on ḥadīth, Qur'ānic exegesis, theology ('aqīda), and related disciplines. Among his noteworthy contributions to the science of ḥadīth is his commentary on al-Manzūmah al-Bayqūniyya, one of the most widely studied didactic poems on the principles of ḥadīth. Despite the significance of this commentary, no comprehensive academic study appears to have been conducted to date. In Turkey, Mohammed Obaidullah Saadullah completed a master's thesis entitled Shaykh Abdullah Sirajuddin al-Husayni: His Life and His Place in the Science of Ḥadīth, which briefly introduces the commentary but does not examine the specific scholarly activities of its author. Information on Sirâjuddîn is also found in Muhammad Beyler's book The 20th-Century Ḥadīth Scholars of Aleppo and 'Abd al-Fattāḥ Abū Ghudda and in his encyclopedia entry entitled Abdullah Sirâjuddîn. The present study aims to explore Sirâjuddîn's contribution to the science of ḥadīth through his commentary on al-Bayqūniyya, focusing on his exegetical methodology and scholarly approach. The study employs a qualitative, descriptive-analytical method based on documentary analysis. It examines the Sharḥ al-Bayqūniyya in terms of its structure, interpretive techniques, and the sources utilized by the commentator. Sirâjuddîn

begins his commentary with a concise introduction. Throughout the work, he performs a variety of scholarly functions: tracing the aḥādīth mentioned in the text (takhrij), recording the death dates of certain authors (muṣannifūn), correcting and vocalizing ambiguous expressions, citing the sources of transmitted information, directing the reader to major reference works, clarifying disputed issues, providing biographical notes on narrators, and explaining potentially ambiguous words or phrases. A particularly remarkable discussion concerns his treatment of the use of weak (ḍaʿīf) ḥadīths in religious practice. Although Sirājuddīn cites numerous references, his principal sources appear to be Ibn Ḥajar's Nuzhat al-Nazar and Hady al-Sārī, al-Sakhāwī's Fath al-Mughīth, al-Suyūṭī's Tadrīb al-Rāwī, al-Abyārī's Ḥāshiya, and 'Abd Allāh b. Ḥusayn al-Khāṭir's Laqṭ al-Durar Ḥāshiya. Notably, he frequently refers to the works of al-Sakhāwī and al-Suyūṭī, reflecting his deep engagement with the late medieval ḥadīth commentarial tradition.

Keywords: Hadith; Abdullah Sirājuddīn; al-Bayqūniyya; Aleppo.

SESSİZ BİR HİKMET: MOLLA MUSA CELÂLÎ EL-BAZÎDÎ (1938–2021)

Vefa ASLANPAY

Mardin Artuklu Üniversitesi, e-mail: vefaaslanpay@artuklu.edu.tr

Bu çalışma, Doğu Anadolu medrese geleneğinin 20. yüzyıldaki önemli temsilcilerinden biri olan Molla Musa Celâlî el-Bazîdî'nin (1938–2021) hayatını, ilmî kişiliğini ve eserlerini konu edinmektedir. Cumhuriyet döneminde medreselerin resmî statüsünü kaybetmesiyle birlikte, bölgesel ilmî halkalar gayri resmî biçimde varlıklarını sürdürmüş; bu durum İslâmî ilimlerdeki geleneğin yerel ölçekte devam ettiğini göstermiştir. Molla Musa Celâlî, bu sürekliliğin çağdaş dönemdeki en dikkat çekici temsilcilerinden biridir. Çalışmanın amacı, bir yandan Molla Musa Celâlî'nin ilmî gelişim sürecini, aldığı klasik medrese eğitimi ve yetiştiği ilmî çevreyi tarihsel bağlamda ortaya koymak; diğer yandan onun eserleri üzerinden Doğu Anadolu'daki İslâmî ilim geleneğinin sürekliliğini belgelemektir. Bu yönüyle araştırma, hem yerel bir âlim portresi hem de bir ilmî-kültürel hareket incelemesi niteliğindedir. Metodolojik olarak çalışma nitel biyografik yöntem esas alınarak yürütülmüştür. Birincil kaynaklar olarak müellifin kendi el yazmaları, talebelerinin sözlü aktarımları ve bölgesel arşiv kayıtları; ikincil kaynaklar olarak ise Doğu medreseleri ve Kürt ilmî mirası üzerine yapılmış akademik incelemeler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Molla Musa Celâlî'nin klasik İslâmî ilimlerin hemen her alanında eser kaleme aldığı; özellikle sarf-nahiv, kelâm, fıkıh, tasavvuf ve tefsir sahalarında derin bir birikim oluşturduğu tespit edilmiştir. Kırk beşi aşkın ciltlik telifleri, yalnızca ilmî bir üretim değil, aynı zamanda Cumhuriyet sonrası dönemde ilim geleneğinin sürekliliğini temsil eden bir direniş bilinci olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, Molla Musa Celâlî el-Bazîdî'nin hayatı ve eserleri, Doğu Anadolu medrese geleneğinin modern çağda da köklü bir ilim ve irfan damarını koruduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Molla Musa Celâlî el-Bazîdî, Medrese Geleneği, Doğu Anadolu, İslâmî İlimler, Biyografi.

A SILENT WISDOM: MOLLA MUSA JALALI AL-BAZIDI (1938–2021)

This study focuses on the life, scholarly personality, and works of Molla Musa Jalali al-Bazidi (1938–2021), one of the prominent representatives of the Eastern Anatolian madrasah tradition in the twentieth century. Following the loss of official status of madrasahs during the Republican period, regional scholarly circles continued to exist in an unofficial capacity, indicating the persistence of Islamic sciences at the local level. Molla Musa Jalali stands out as one of the most remarkable figures representing this continuity in the modern era. The aim of this research is twofold: first, to reveal Molla Musa Jalali's intellectual development, classical madrasah education, and the scholarly milieu in which he was raised within its historical context; and second, to document the continuity of the Islamic scholarly tradition in Eastern Anatolia through his writings. Thus, the study serves both as a portrait of a local scholar and as an examination of an intellectual-cultural movement. Methodologically, the study adopts a qualitative biographical approach. Primary sources include the author's own manuscripts, oral testimonies of his students, and regional archival records; secondary sources consist of academic works on Eastern madrasahs and the Kurdish scholarly heritage. Findings indicate that Molla Musa Jalali produced works in nearly all fields of the classical Islamic sciences—particularly in morphology and syntax (şarf-naḥw), theology (kalâm), jurisprudence (fiqh), Sufism (taşawwuf), and Qur'anic exegesis (tafsîr)—accumulating a profound scholarly corpus. His more than forty-five volumes of writings are not only an intellectual legacy but also a form of resistance, symbolizing the survival of Islamic learning in the post-Republican period. In conclusion, the life and works of Molla Musa Jalali al-Bazidi demonstrate that the Eastern Anatolian madrasah tradition preserved a deep-rooted chain of knowledge and spirituality in the modern age.

Keywords: Molla Musa Jalali al-Bazidi, Madrasah Tradition, Eastern Anatolia, Islamic Sciences, Biography.

KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIK ARASINDA İNCE SINIR: FAİZSİZ FİNANSIN GÜVENİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Erkan KAYA

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: erkan336565@gmail.com

Bu çalışma, katılım bankalarının İslami finans ilkeleri çerçevesindeki işleyişini ve özellikle kâr payı uygulamalarının faizsiz bankacılık anlayışıyla ne ölçüde örtüştüğünü incelemektedir. Araştırmanın amacı, katılım bankalarının teorik olarak savundukları faizsiz finans modelinin, pratikte ne derece uygulanabildiğini ortaya koymaktır. Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayanmakta olup, İlahiyat alanında uzman akademisyenlerle gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilen verilerin tematik analiziyle bulgulara ulaşılmıştır. Bulgular, katılım bankalarının sundukları kâr payı oranlarının çoğu zaman geleneksel faizli bankaların faiz oranlarına yakın seyrettiğini göstermektedir. Bu durum, kamuoyunda bu bankaların İslamî ilkelere uygunluğu konusunda güven sorunlarına ve şüphelere yol açmaktadır. Ayrıca, katılım bankalarının yatırım alanlarına ve kâr belirleme süreçlerine ilişkin yeterli şeffaflık sağlamadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı, katılım bankalarının görünürde İslamî bir model benimsemelerine rağmen, uygulamada konvansiyonel bankacılıkla benzer işleyişe sahip olduklarını ifade etmiştir. Sonuç olarak, katılım bankalarının faizsiz finansın etik ve ilkelerine daha güçlü biçimde bağlı kalmaları, şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeylerini artırmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yönüyle çalışma, İslami finans kurumlarının meşruiyeti ve toplumsal güven ilişkisine dair literatüre nitel bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım bankacılığı, Kâr payı, Faizsiz finans, İslami bankacılık Şeffaflık.

THE THIN LINE BETWEEN PARTICIPATION BANKING AND CONVENTIONAL BANKING: A DEBATE ON THE CREDIBILITY OF INTEREST-FREE FINANCE

This study examines the operational structure of participation banks within the framework of Islamic finance principles, focusing particularly on the extent to which their profit-sharing practices align with the concept of interest-free banking. The main purpose of the research is to reveal how effectively the participation banking model, theoretically based on Islamic finance principles, is implemented in practice. Employing a qualitative research method, the study draws on data collected through interviews with scholars specialized in the field of Islamic theology, which were analyzed thematically. The findings indicate that the profit rates offered by participation banks often parallel those of conventional interest-based banks, leading to widespread public skepticism regarding their conformity with Islamic principles. Furthermore, a lack of transparency concerning investment areas and profit determination processes has been observed. Many participants contend that, despite adopting Islamic terminology and models, participation banks operate in ways that resemble conventional banking practices. Consequently, it is emphasized that participation banks must enhance their transparency, accountability, and adherence to the ethical and structural principles of Islamic finance. In this respect, the study contributes qualitatively to the academic discussion on the legitimacy and public trustworthiness of Islamic financial institutions.

Keywords Participation banking, Profit share, Interest-free finance, Islamic banking, Transparency.

MUHADDİSLERİN HAFIZA GÜÇLENDİRME YÖNTEMLERİ ÜZERİNE PSİKO-PEDAGOJİK BİR ANALİZ

Mustafa ORAL

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, e-mail: mustafaoral@kmu.edu.tr

Muhaddisler, yalnızca rivayet zincirinin bir halkası değil, aynı zamanda insan zihninin sınırlarını zorlayan birer hafıza ustası olarak temayüz etmişlerdir. Bu durum, hadis rivayetinde ezber sağlamlığının (zabt), ilmî otoritenin en temel ölçütlerinden biri sayılmasından kaynaklandığı gibi muhaddislerin hadis camiasındaki prestij ve statülerini belirleyen en başat faktör olmasından da kaynaklanmıştır. Bu nedenle muhaddisler, ezber güçlerini artırmak için farmakolojik, psikolojik ve pedagojik çeşitli yöntemler geliştirmiş, bu yöntemler zamanla bir “hafıza pedagojisi”ne dönüşmüştür. Muhaddislerden bazıları bitkisel ilaçlar ve özel gıdalarla zihni berrak tutmaya ve güçlendirmeye çalışmıştır. Bu tür besinlerin beyin uyarılma düzeyini artırdığı, dikkati canlı tuttuğu ve hatırlamayı kolaylaştırdığı düşünülmüyordu. Günümüzde yapılan araştırmalar, beslenmenin ve bazı ilaçların beyin fonksiyonları üzerinde doğrudan etkisi olduğunu göstererek bu geleneksel yaklaşımın doğruluğunu teyit etmiştir. Hafıza gücünü artıran en önemli psikolojik faktör niyettir. Allah rızası için hadis ezberleme niyeti, bilişsel enerjiyi yönlendiren manevî bir motivasyon olarak işlev görmüştür. Niyet, zihinsel dikkati keskinleştirmiş; azim, hırs ve prestij arzusu bu dikkatin sürekliliğini sağlamıştır. Bazı muhaddisler içinse ezberin bizatihi kendisi bir tutku olmuş, hatırlamanın verdiği haz, öğrenmenin en derin motivasyonu hâline gelmiştir. Pedagojik açıdan ise, tekrar ve birlikte öğrenme en etkili araçlar olmuştur. Hafıza gücüyle ünlü Buhârî’nin, kendisine bunun sırrını soran muhaddislere çok tekrarın en etkili ilaç olduğunu söylemesi, tekrarın bilişsel öğrenmedeki etkisini göstermektedir. Müzâkere yöntemi ve grupsal çalışmalar, bilginin zihinde kalıcılığını artırmıştır. Uzun süre hocalarıyla birlikte yaşamının ise ezberin sağlamlığıyla doğrudan ilişkili olduğunu gösteren birçok veri bulunmaktadır. Sonuç olarak, muhaddislerin hafıza güçlendirme yöntemleri, bilişsel psikolojinin erken tarihsel formlarını temsil eder. Bu yönüyle hadis geleneği, çağdaş nörobilim ve eğitim psikolojisi açısından incelendiğinde, öğrenmenin manevî, bilişsel ve biyolojik bütünlüğüne dair önemli örnekler barındırmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi esas alınarak yürütülen çalışmada tarih, tabakât ve ricâl literatüründeki anlatılar tematik olarak sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Gerek görüldükçe bu veriler güncel bilimsel literatürle ilişkilendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Bilişsel Öğrenme, Nörobilim, Öğrenme Kuramları, Pedagoji

A PSYCHO-PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE MEMORY-ENHANCEMENT METHODS OF THE HADITH SCHOLARS

Hadith scholars (muhaddithūn) distinguished themselves not only as transmitters within the chain of narration but also as masters of memory who tested the limits of human cognition. Their exceptional concern for memorization stemmed from the fact that the accuracy of transmission (ḍabt) was regarded as one of the primary criteria of scholarly authority and prestige within the hadith community. Consequently, many muhaddiths developed diverse pharmacological, psychological, and pedagogical methods to strengthen their memory, giving rise over time to what might be described as a “pedagogy of memory.” Some scholars sought to maintain mental clarity through herbal remedies and specific foods believed to stimulate the mind, heighten alertness, and facilitate recall. Contemporary research on nutrition and cognitive enhancement confirms the intuitive accuracy of such practices, demonstrating the direct influence of diet and certain substances on neural performance. Among the psychological factors that strengthened memory, niyyah (intention) held a central role. The intention to memorize hadith for the sake of God served as a spiritual motive that directed cognitive energy and sharpened mental focus. Determination, ambition, and the pursuit of scholarly prestige further sustained this focus over time. For some, the very act of memorization became an inner passion; the joy of recollection itself functioned as the deepest form of motivation for learning. Pedagogically, repetition and collaborative learning were the most effective strategies. When the renowned scholar al-Bukhārī—famed for his prodigious memory—was asked about his secret, he replied that frequent repetition was the best medicine. His answer reflects the fundamental role of repetition in

consolidating knowledge. Similarly, mudhākara (peer discussion) and group study enhanced retention by strengthening associative recall. Prolonged companionship with teachers was also observed to contribute significantly to the durability of memorization. In conclusion, the memory-strengthening practices of hadith scholars represent early historical manifestations of cognitive and educational psychology. From this perspective, the hadith tradition offers remarkable examples of the spiritual, cognitive, and biological unity of learning. This study, based on qualitative descriptive content analysis, thematically classifies and interprets relevant narratives from historical, biographical, and rijāl literature, relating them—where appropriate—to insights from contemporary scientific research.

Keywords: Hadith, Cognitive Learning, Neuroscience, Learning Theories, Pedagogy.

İBN EBÎ ÖMER EL-ADENÎ VE EL-ÎMÂN İSİMLİ ESERİ

Bahadır OPUS

Diyanet İşleri Başkanlığı, e-mail: bahadir-opus@hotmail.com.tr

İslamiyet, doğuşundan kısa bir süre sonra geniş coğrafyalara yayılmış ve bu süreçte önemli siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler yaşanmıştır. Ancak bu gelişmelerin yanı sıra, etkisi günümüze kadar süren bazı olaylar da meydana gelmiştir. Hz. Osman'ın öldürülmesinin ardından yaşanan Cemel ve Siffin savaşları, hilafet ve imamet konularında tartışmaların başlamasına yol açmış; bu tartışmalar zamanla iman konusuyla da ilişkilendirilmiştir. Böylece ilerleyen dönemlerde ortaya çıkan fikir ayrılıklarının temeli atılmıştır. İslam'ın farklı bölgelerde yayılmasıyla birlikte, çeşitli din ve kültürlerden insanlar İslam'ı kabul etmiş; bu durum İslam kültürünün başka kültürlerle etkileşimini artırmıştır. Ayrıca Emevî döneminin sonlarına doğru, felsefi içerikli Yunanca eserlerin Arapçaya çevrilmeye başlanması, Müslüman âlimlerin düşünce dünyasına yeni konular kazandırmıştır. Bu durum, bazı meselelerin felsefi yöntemlerle ele alınmasına yol açmış; Mutezile düşüncesi bunun en belirgin örneği olmuştur. Kader, hakem olayı ve büyük günah işleyen kişinin âhiretteki durumu gibi konular; Kaderiyye, Cebriyye, Hâriciyye, Mutezile ve Mürcie gibi mezheplerin doğmasına neden olmuştur. Bu tartışmalar, o dönemde yazılan eserlerin türünü ve içeriğini de etkilemiştir. Özellikle ehl-i hadis grubu bu tartışmalardan etkilenmiş; bu etkinin sonucu olarak Kitâbü's-sünne ve Kitâbü'l-îmân gibi eserler kaleme alınmıştır. Bu türün ilk örneklerinden biri olarak kabul edilen İbn Ebî Ömer el-Adenî'nin el-Îmân adlı eseri büyük önem taşır. Aslen Yemenli olan İbn Ebî Ömer'in tam adı Muhammed b. Yahyâ Ebû Abdillâh'tır. O, Süfyân b. Uyeyne, Abdürrezzâk es-San'ânî, Fudayl b. İyâz ve Vekî' b. Cerrâh gibi dönemin önde gelen hadis âlimlerinden ders almıştır. Müslim, Tirmizî, İbn Mâce, Bakî b. Mahled, Ebû Hâtim er-Râzî ve Ebû Zûr'a er-Râzî gibi tanınmış muhaddisler onun öğrencileri arasındadır. İbn Ebî Ömer, 243/858 yılında Mekke'de vefat etmiştir. Bu çalışmada, dönemin inançla ilgili tartışmalarını anlamaya katkı sağlamak amacıyla, İbn Ebî Ömer'in el-Îmân adlı eseri ele alınacak; eserdeki hadislerin kullanımı ve bölüm başlıkları üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

NAMAZLARIN REKÂT SAYILARININ BELİRLENMESİ BAĞLAMINDA HZ. PEYGAMBER'İN TEŞRÎ YETKİSİ

Fuat İSTEMİ

Batman Üniversitesi, e-mail: fuatistemi@hotmail.com

Namaz ibadeti, İslâm dininin en temel ritüellerinden biri olarak tarihsel süreç içerisinde aşamalı bir biçimde şekillenmiştir. Peygamberliğin ilk yıllarından itibaren ibadetin özü olarak kabul edilen namaz, Müzzemmil suresinde vurgulanan gece namazı (teheccüd) üzerinden temellenmişti. Ancak rivayetlere göre beş vakit namazın farz kılınması ve vakitlerinin kesin biçimde belirlenmesi, Miraç hadisesi ile birlikte Mekke döneminin sonlarında gerçekleşmiştir. Bu olay, yalnızca ibadet düzeninin belirlenmesi açısından değil, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hüküm koyma yetkisinin pratik bir tezahürü olarak da büyük önem taşır.

Hız. Aışe'den nakledilen rivayetlere göre Miraç'ta namazlar, akşam hariç olmak üzere ikişer rekât şeklinde farz kılınmıştır. Fakat Hız. Peygamber, Medine'ye hicret ettikten sonra bu ibadet biçimini toplumun yeni şartlarına ve yerleşik hayata uygun şekilde yeniden düzenlemiştir. İkamet hâlindeyken öğle, ikindi ve yatsı namazlarını dört rekâta çıkarırken; sefer hâlinde ise ilk hâli olan ikişer rekât uygulamasını sürdürmüştür. Sabah namazı ise, uzun kıraati nedeniyle iki rekât olarak, akşam ise üç rekât olarak korunmuştur.

Bu değişim, Hız. Peygamber'in sadece vahyi tebliğ eden bir elçi değil, aynı zamanda vahye dayalı olarak hüküm koyma (teşrî) yetkisine sahip bir peygamber olduğunu göstermektedir. Rekât sayılarındaki bu düzenleme, sünnetin Kur'an'ı tamamlayıcı işlevinin somut bir örneğidir. Böylece namaz, hem ilahî vahyin hem de peygamberî tasarrufun ortak bir ürünü olarak şekillenmiştir. Bu yönüyle namazın tarihsel gelişimi, Hız. Peygamber'in yasama fonksiyonunu ve İslam hukukundaki normatif rolünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Kur'an, Hız. Peygamber, Teşri, Namaz

THE LEGISLATIVE AUTHORITY OF THE PROPHET MUHAMMAD IN DETERMINING THE NUMBER OF RAK'AHs IN PRAYERS

Şalâh (prayer), as one of the most fundamental rituals of Islam, developed through a gradual historical process. In the early years of the prophethood, prayer—considered the essence of worship—was grounded in the night vigil (Tahajjud) emphasized in Sûrah al-Muzzammil. However, According to reports the prescription of the five daily prayers and the definitive determination of their times occurred during the late Meccan period with the event of the Mi'râj (Ascension). This event is significant not only for establishing the order of worship but also as a practical manifestation of the Prophet Muḥammad's (PBUH) authority to legislate.

According to reports transmitted from 'Ā'ishah, the prayers during the Mi'râj were initially prescribed as two rak'ahs each, except for Maghrib (the sunset prayer). After the Hijrah (Migration) to Madinah, however, the Prophet revised this form of worship in accordance with the new social conditions of settled life. While residing (muqīm), he increased the Dhuhr (noon), 'Aşr (afternoon), and 'Ishâ (night) prayers to four rak'ahs, whereas during travel (musâfir), he maintained the original two-rak'ah form. The Fajr (dawn) prayer remained two rak'ahs due to its lengthy recitation, and Maghrib was retained as three.

This adjustment demonstrates that the Prophet was not merely a messenger conveying revelation but also a prophet endowed with legislative (tashrî') authority based on divine guidance. The modification of rak'ah counts constitutes a concrete example of the Sunnah's complementary function to the Qur'ân. Hence, Şalâh emerged as a synthesis of divine revelation and prophetic authority. In this respect, the historical development of prayer clearly reveals the Prophet's legislative function and his normative role in Islamic jurisprudence.

Keywords: Hadith, Qur'an, Prophet Muhammad, Tashrî' (Legislation), Şalâh (Prayer).

ÇOK KÜLTÜRLÜ HASTANE ORTAMLARINDA MÜSLÜMAN MANEVİ DANIŞMAN- DANIŞAN ETKİLEŞİMİNDE CİNSİYET ROLLERİ, MAHREMİYET ALGISI VE ETİK SINIRLAR

Hatice Koç KANCA

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, e-mail: hatice.kanca@hbv.edu.tr

Bu çalışma, çok kültürlü ve çok dinli Amerikan hastanelerinde pastoral bakım ilişkisini, özellikle mahremiyet, etik sınırlar ve cinsiyet dinamikleri ekseninde incelemeyi amaçlamaktadır. Artan göç, dinî çoğulculuk ve etnik çeşitlilikle birlikte hastaneler, farklı inançlara mensup hastalar, hasta yakınları ve sağlık çalışanlarının aynı mekânda kesiştiği ve manevi danışmanlık hizmeti aldığı başlıca alanlardan biri hâline gelmiş; bu durum manevi danışmanlık hizmetlerini karmaşık kimlik, güç ve mahremiyet müzakerelerinin gerçekleştiği bir saha hâline getirmiştir.

Kuramsal çerçevede, çok kültürlü pastoral bakım modellerinin çoğulcu paradigmaya sahip olmasına rağmen, hâlen hakim dinî geleneklerin normları etrafında kurulduğu; bunun Müslümanlar başta olmak üzere ülkede azınlık olarak varlığını sürdüren farklı dinlere mensup manevi danışmanlar için etik gerilimler ve profesyonel sınır sorunları ürettiği tartışılmaktadır. Çalışma, özellikle mahremiyetin çift yönlü doğasını yalnızca hastanın değil, manevi danışmanın da bedensel, mekânsal ve duygusal sınırlarının korunması gereğini görünür kılarak, pastoral bakımın tek taraflı “hizmet sunumu” olarak değil, karşılıklı rıza ve güvene dayalı bir ilişki olarak kavramsallaştırılması gerektiğini savunmaktadır. Saha vakalarına dayalı analizler, cinsiyet rolleri ve mahremiyet algısının, karşı cinsten manevi danışman ile görüşme taleplerini, beden ve mekân paylaşımını, duygusal açıklık düzeyini ve ritüel katılımını doğrudan şekillendirdiğini göstermektedir. Bazı kültürel bağlamlarda kadın manevi danışmanların mesleki otoritelerinin daha az tanınması, erkek manevi danışmanların ise kadın hastalarla çalışırken fiziksel mesafe ve mekân kullanımında yoğun sınırlamalarla karşılaşması, cinsiyet dinamiklerinin pastoral ilişkiyi nasıl kırılganlaştırdığını ortaya koymaktadır.

Sonuç itibarıyla çalışma, Müslüman manevi danışmanların hem kendi dinî mahremiyet normlarını hem de seküler ve çoğulcu hastane politikalarının tarafsızlık/kapsayıcılık beklentilerini eşzamanlı olarak gözetmek zorunda kaldığını; bu nedenle özellikle hastane odalarında gerçekleşen görüşmelerde yüksek bir etik öz-düzenleme ve sınır koyma becerisi geliştirme zorunluluğunu göstermektedir. Dolayısıyla, çok kültürlü hastane ortamlarında etkili ve adil bir pastoral bakım için, kurumların cinsiyet ve mahremiyet duyarlı politikalar (aynı cinsiyetten manevi danışman seçeneği, danışan tercihi saygı, mahrem mekân düzenlemeleri gibi), manevi danışmanlar için etik süpervizyon ve destek mekanizmaları ile kültürel-dinî farklılıklara duyarlı etik eğitim programlarını sistematik biçimde güçlendirmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

GENDER ROLES, PERCEPTIONS OF PRIVACY, AND ETHICAL BOUNDARIES IN MUSLIM CHAPLAIN-PATIENT ENCOUNTERS IN MULTICULTURAL HOSPITAL SETTINGS

This study aims to examine pastoral care relationships in culturally and religiously diverse American hospitals, with particular emphasis on privacy, ethical boundaries, and gender dynamics. With increasing migration, religious pluralism, and ethnic diversity, hospitals have become primary spaces where patients, family members, and healthcare professionals from different faith traditions intersect and receive spiritual care; consequently, spiritual care has turned into a field in which complex negotiations of identity, power, and privacy take place.

Within the theoretical framework, the paper argues that, despite their pluralist paradigm, multicultural pastoral care models are still constructed around the norms of dominant religious traditions. This configuration generates ethical tensions and professional boundary problems for chaplains belonging to minority faiths, especially Muslims. By foregrounding the dual nature of privacy, not only the protection of the patient's bodily, spatial, and emotional boundaries but also those of the chaplain, the study contends that pastoral care should not be conceptualized as a one-sided “service provision,” but rather as a relationship based on mutual consent and trust. Case-based analyses show that gender roles and perceptions of privacy directly shape requests to meet with a chaplain of the opposite sex, the sharing of space and bodily proximity, the level of emotional openness, and participation in rituals. In some cultural contexts, the professional

authority of female chaplains is less readily recognized, while male chaplains face significant restrictions regarding physical distance and use of space when working with female patients, revealing how gender dynamics render pastoral relationships fragile.

The study concludes that Muslim chaplains are required to attend simultaneously to their own religious norms of modesty and privacy and to the neutrality and inclusivity expectations of secular, pluralistic hospital policies, which in turn necessitates a high level of ethical self-regulation and boundary-setting, particularly in encounters that take place in patients' rooms. Accordingly, it argues that effective and equitable pastoral care in multicultural hospital settings depends on institutions systematically strengthening gender- and privacy-sensitive policies (such as options for same-gender chaplains, respect for patient preference, and arrangements for private spaces), as well as ethical supervision and support mechanisms for chaplains and ethics training programs that are responsive to cultural and religious diversity.

AMERİKA'DA YENİ NESİL MÜSLÜMAN TOPLULUK İNŞASI: CENTER DC ÖRNEĞİ¹

Halide Rumeysa KÜÇÜKÖNER

Dicle Üniversitesi, e-mail: rumeysah@hotmail.com

G ünümüzde İslam, sadece dini bir inanç sistemi olarak değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal kimliğin önemli bir bileşeni olarak farklı coğrafyalarda yeniden şekillenmektedir. Bu dönüşüm özellikle Batı toplumlarında, yerli Müslüman nüfusun artışı ve göçle gelen Müslümanların ötesinde yeni kuşakların ortaya çıkışıyla daha da görünür hale gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren *Center DC*, bu bağlamda dikkat çekici bir örnek teşkil etmekte ve modern Amerikan Müslüman kimliğinin dönüşümünü somutlaştırmaktadır.

Center DC, geleneksel Müslüman topluluk yapılarından farklı olarak, göçmen Arap veya Güney Asyalı Müslümanların baskın olmadığı, yerli Amerikalıların –özellikle beyaz ve Afrikalı Amerikalı bireylerin– birlikte oluşturduğu bir cemaat yapısı sunmaktadır. Bu yapı, etnik, kültürel ve mezhepsel çeşitliliği belirgin şekilde içermekte ve topluluğun kimliğini şekillendiren temel faktörlerden biri olmaktadır. Merkezde siyahi ve beyaz Amerikalıların birlikte yer alması, hatta aralarındaki evliliklerin yaygınlığı, Amerika'daki Müslüman kimliğinin etnik sınırların ötesine taşındığını göstermektedir.

Topluluğun en dikkat çekici özelliklerinden biri ise, büyük çoğunluğunu göçmen Müslümanlardan ziyade İslam'ı sonradan benimseyen (convert) Amerikalıların oluşturmasıdır. Bu durum, *Center DC*'yi geleneksel etnik-dini cemaat kalıplarından ayırmakta ve dini kimliğin bireysel keşif ve dönüşüm süreçleriyle şekillendiği bir yapı ortaya koymaktadır. Convert Müslümanlar arasında hem beyaz Amerikalılar hem de Afrikalı Amerikalılar yer almakta; bu çeşitlilik cemaatin sosyokültürel dinamiklerini de zenginleştirmektedir.

Center DC'nin en belirgin özelliklerinden biri, topluluk bilincine ve sosyal dayanışmaya verdiği önemdir. Cemaatin faaliyetleri sadece ibadet eksenli değil, aynı zamanda sosyal bağları güçlendiren etkinliklerle de örülüdür. Haftalık oyun saatleri, ortak çalışma grupları, pizza geceleri, kamp etkinlikleri ve özellikle Ramazan ayındaki yoğun katılımlı programlar, dini kimliğin sadece bireysel ibadetle değil, ortak yaşam ve deneyimlerle pekiştirildiği bir alan oluşturmaktadır. Bu tür etkinlikler, topluluğa katılan bireylerde aidiyet hissini güçlendirirken, İslam'ın sosyal yönüne vurgu yapmaktadır.

Center DC, genç ve eğitilmiş bir Müslüman kitlenin ilgisini çekmektedir. Georgetown gibi seçkin üniversitelerden gelen öğrencilerin ve profesyonellerin katılımı, cemaatin entelektüel düzeyini de yükseltmektedir. Bu durum, dini pratiklerin sadece geleneksel kalıplarla değil, aynı zamanda modern yaşamın dinamikleriyle uyumlu bir şekilde yeniden yorumlandığını göstermektedir. Merkez bünyesinde sunulan Arapça dersleri, İslami metin okumaları ve manevi gelişim oturumları da bireysel anlam arayışı ile akademik yaklaşımları birleştirmektedir.

Öne çıkan bir diğer yön ise “chaplaincy” hizmetlerine verilen önemdir. Manevi rehberlik çalışmaları, bireylerin kişisel gelişimi kadar toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket etmelerini de teşvik etmektedir. Topluluk üyeleri arasında hem bireysel hem kolektif refahın önemsendiği görülmekte; ruhsal denge, mindfulness uygulamaları ve bütünsel iyi oluş (well-being) gibi kavramlar dini hayatın ayrılmaz parçası haline getirilmektedir.

Center DC'nin tutumu, kapsayıcılığı esas alan, yargılayıcı olmayan ve her bireyi olduğu haliyle kabul eden bir yaklaşım üzerine kuruludur. Topluluk, geleneksel cemaat yapılarında karşılaşılabilen dışlayıcı veya sınırlayıcı pratiklerden bilinçli olarak uzak durmakta; farklı inanç aşamalarında bulunan bireyleri teşvik edici, sıcak ve destekleyici bir atmosfer sunmaktadır. Bu yönüyle, Amerikan Müslüman kimliği içinde yükselen ılımlı, entegre ve kültürel açıdan özgüvenli bir yönelimi temsil etmektedir.

Sonuç olarak, *Center DC*, Amerika'da göçmen kimliğinin ötesinde yerli Müslüman kimliğini temsil eden, etkileşim odaklı ve bütüncül bir İslam yorumu geliştiren önemli bir yapıdır. Kimlik, cemaat, çeşitlilik ve modernleşme ekseninde yürütülen faaliyetleriyle *Center DC*, çağdaş İslam çalışmalarında örnek bir model olarak ele alınmayı hak etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amerikalı Müslüman Kimliği, Sonradan Müslüman Olanlar, , Amerika'da İslam, *Center DC*.

¹ Bu çalışmadaki veriler Tübitak 2219 Yurtdışı Araştırma Bursu ile 1059B192202209 nolu proje kapsamında Amerika George Mason Üniversitesi'nde gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda elde edilmiştir. Tübitak'a projeme verdiği destekten ötürü teşekkürü borç bilirim.

BUILDING A NEW GENERATION OF MUSLIM COMMUNITIES IN AMERICA: THE CASE OF CENTER DC¹

Today, Islam is being reshaped not only as a religious belief system but also as a significant component of individual and collective identity across various geographies. This transformation has become increasingly visible in Western societies, especially with the rise of native Muslim populations and the emergence of new generations beyond immigrant Muslim communities. *Center DC*, based in the United States, presents a remarkable example in this context, embodying the transformation of American Muslim identity.

Center DC differs from traditional Muslim community structures in that it is not dominated by immigrant Arab or South Asian Muslims. Instead, it offers a communal structure formed predominantly by native Americans—particularly white and African American individuals. This structure is marked by notable ethnic, cultural, and sectarian diversity, which plays a key role in shaping the community's identity. The presence of both Black and white Americans within the community, and even the prevalence of intermarriages, illustrates how Muslim identity in America is transcending ethnic boundaries.

One of the most striking aspects of the community is that it consists largely of American converts to Islam rather than immigrant Muslims. This fact distinguishes Center DC from traditional ethnically-defined communities and reveals a structure shaped by individual processes of religious discovery and transformation. Among the converts are both white and African American individuals, and this diversity enriches the community's sociocultural dynamics.

One of Center DC's most distinctive characteristics is its emphasis on community consciousness and social solidarity. The community's activities are not limited to worship; they are also interwoven with events that strengthen social bonds. Weekly game nights, collaborative work groups, pizza nights, camping activities, and especially the highly participatory programs during Ramadan create a space where religious identity is reinforced not only through individual worship but also through shared experiences. These activities enhance the sense of belonging among community members and emphasize the social dimension of Islam.

Center DC attracts a young and well-educated Muslim demographic. The participation of students and professionals from prestigious institutions such as Georgetown University elevates the intellectual level of the community. This demonstrates that religious practices are being reinterpreted not solely within traditional frameworks but also in harmony with the dynamics of modern life. Programs offered by the center, such as Arabic language classes, Islamic text readings, and spiritual development sessions, combine personal quests for meaning with academic approaches.

Another notable feature is the importance given to chaplaincy services. Spiritual guidance initiatives encourage individuals not only to grow personally but also to act with a sense of social responsibility. It is observed that both individual and collective well-being are prioritized among community members; concepts such as spiritual balance, mindfulness, and holistic wellness are integrated as essential parts of religious life.

Center DC's overall approach is built on a non-judgmental and inclusive attitude that welcomes every individual as they are. The community consciously distances itself from the exclusionary or rigid practices sometimes encountered in traditional community structures and instead fosters an encouraging, warm, and supportive atmosphere for individuals at all stages of faith. In this regard, it represents an emerging American Muslim orientation that is moderate, integrated, and culturally self-assured.

In conclusion, Center DC stands as an important model that represents native American Muslim identity beyond immigrant narratives and develops an interactive and holistic interpretation of Islam. With its work at the intersections of identity, community, diversity, and modernity, Center DC deserves recognition as a compelling example in contemporary Islamic studies.

Keywords: American Muslim Identity, Convert Muslims, Islam in the United States, Center DC.

¹ The data used in this study were obtained as part of the research conducted at George Mason University, United States, within the scope of the TÜBİTAK 2219 International Postdoctoral Research Fellowship Program, project number 1059B192202209. I would like to express my sincere gratitude to TÜBİTAK for its support of my project.

REDEFINING SECULARISM IN ERDOĞAN’S TÜRKİYE: THE TRANSITION FROM ASSERTIVE TO PASSIVE SECULARISM

Yılmaz ACAR

Diyanet Islamic Research Institute, e-mail: yacar@diyanetamerica.org

This paper argues that since 2009, under President Recep Tayyip Erdoğan’s leadership, Türkiye has undergone a crucial transformation from assertive to more passive secularism, marked by the gradual integration of religion into the public and political realms. Building on Ahmet T. Kuru’s theoretical framework of “assertive” and “passive” secularism, the study examines how this shift redefines the state’s relationship with Islam and modernity. It first traces the historical foundations of assertive secularism rooted in late Ottoman reformism and entrenched through Kemalist ideology in the early Republic. The paper analyzes how the military, judiciary, and bureaucracy institutionalized secularism and how, by the 1990s, rising social conservatism and democratization pressures exposed its limits. The paper then explores the Justice and Development Party’s (AK Party) rise as a turning point that recalibrated the balance between religion and state. Through policy analysis, spanning education, the judiciary, dress codes, and domestic and foreign affairs, it highlights how Islamist and nationalist narratives increasingly shape political discourse. These developments illustrate a transition toward a more accommodative, “passive” secularism that tolerates, and often instrumentalizes, public religiosity. Finally, the paper assesses the implications of this ideological reorientation for Türkiye’s democracy, pluralism, and global image, noting both the empowerment of conservative constituencies and growing concerns among secular and liberal circles. This redefinition of secularism reveals a dynamic negotiation between state power, religion, and identity in twenty-first-century Türkiye.

Keywords: Assertive Secularism, Passive Secularism, Türkiye, Erdoğan, Islamism, Kemalism.

TEMATİK KUR'AN TERCÜMELERİ VE MÜHTEDİLER ARASINDAKİ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜ: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE THE CLEAR QUR'AN ÖRNEĞİ

Fatih KANCA

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, e-mail: fkanca@aybu.edu.tr

2050 yılına kadar İslam'ın Amerika Birleşik Devletleri'nde ikinci büyük din haline gelmesi öngörülmektedir. Bu demografik artış yalnızca nüfus dinamiklerinden değil, aynı zamanda İslam'ı seçen mühtedilerin sayısındaki dikkate değer yükselişten de kaynaklanmaktadır. Mühtedi topluluğunun giderek genişlemesi, onların dilsel, kültürel ve manevi ihtiyaçlarına hitap eden Kur'an tercümelerine olan talebi de artırmaktadır. Bu çalışma, özellikle Dr. Mustafa Khattab tarafından hazırlanan The Clear Qur'an adlı tematik İngilizce tercümenin, İslam'ın mesajını yeni Müslümanlara ulaştırmada neden etkili bir araç haline geldiğini incelemektedir. Klasik ayet-ayet tercümelerden farklı olarak tematik Kur'anlar, ayetleri ahlaki ve manevi temalar etrafında düzenleyerek okuyucuya bağlam bütünlüğü, açıklık ve duygusal derinlik sunar. The Clear Qur'an, sade ve çağdaş dili, anlaşılır üslubu ve Furqaan Bookstore (2020) gibi kuruluşlar aracılığıyla geniş kitlelere düşük maliyetle ulaştırılmasıyla öne çıkmaktadır. Araştırma şu temel soruya odaklanmaktadır: The Clear Qur'an gibi tematik tercümeler, ABD'deki mühtediler arasında Kur'an'ın anlaşılmasını, manevi etkileşimi ve kimlik inşasını nasıl güçlendirmektedir? Niteliksel mühtedi deneyimlerinden ve metin çözümlemesinden yararlanılarak, tematik düzenlemenin ve dilsel erişilebilirliğin dinî okuryazarlığı nasıl derinleştirdiği ve Kur'an'la kişisel bağ nasıl kuvvetlendirdiği ortaya konulmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, tematik tercümelerin, inanç ve aidiyet arayışındaki mühtediler için ruhsal dönüşüm ve bütünleşmenin güçlü bir aracı olarak nasıl işlev gördüğünü ortaya koyarak, Kur'an araştırmaları, tercüme teorisi ve din sosyolojisine özgün bir katkı sunmaktadır.

THEMATIC QUR'AN TRANSLATIONS AND THEIR TRANSFORMATIVE ROLE AMONG REVERTS: A STUDY OF THE CLEAR QUR'AN IN THE UNITED STATES

By 2050, Islam is projected to become the second-largest religion in the United States, reflecting both demographic growth and a growing number of reverts embracing Islam. As this community expands, so does the need for Qur'anic translations that speak to the linguistic, cultural, and spiritual realities of new Muslims. This study investigates why thematic English translations of the Qur'an, most notably The Clear Qur'an by Dr. Mustafa Khattab, have proven especially effective in introducing reverts to the message of Islam. Unlike traditional verse-by-verse translations, thematic Qur'ans organize verses around central moral and spiritual themes, offering readers coherence, clarity, and emotional resonance. The Clear Qur'an stands out for its accessible language, contemporary style, and cost-effective mass distribution through organizations such as Furqaan Bookstore (2020). The research asks: How do thematic translations like The Clear Qur'an enhance comprehension, spiritual engagement, and identity formation among reverts in the U.S.? Drawing upon critical textual analysis and qualitative insights from revert experiences, this study explores how thematic organization and linguistic accessibility deepen religious literacy and strengthen personal connection to the Qur'an. Ultimately, this study contributes to Qur'anic studies, translation theory, and the sociology of religion by demonstrating how thematic translations function as powerful instruments of spiritual transformation and integration for reverts seeking faith and belonging within America's pluralistic society.

TEFSİRDE İBN ABBAS'TAN 100 KADAR MI RİVAYET GELDİ?

Abdalcabbar ADIGÜZEL

Samsun Üniversitesi e-mail: , abdlcbb86@gmail.com

Erken dönem literatüründe yer alan bazı rivayet ve ilmî kayıtlar, bağlamı tam olarak belirlenemediğinde araştırmacılar için hem yorum alanı hem de ciddi riskler içeren malzemelere dönüşebilmektedir. Bağlamı eksik aktarılan metinler, kimi zaman maksadın çarpıtılmasına; kimi zaman da metin sahibinin hiç söylemediği bir yaklaşımın ona nispet edilmesine zemin hazırlamaktadır. İmam Şâfi'ye izafe edilen ve "İbn Abbas'tan tefsir konusunda ancak yüz kadar rivayet sabittir" şeklinde nakledilen söz, bu durumun tipik bir örneğidir. Zira sahabe tefsirinin yaklaşık %80'inin İbn Abbas'a isnat edildiği bilindiği hâlde, Şâfi'nin bu beyanı, literatürde kimi zaman İbn Abbas'a nispet edilen rivayetlerin büyük çoğunluğunu zayıf, sorunlu hatta uydurma gördüğü şeklinde yorumlanmıştır. Bu yorumlar, Ehl-i hadis geleneğinin kurucu isimlerinden olan Şâfi'nin tefsir rivayetleri karşısında şüpheci bir tutum benimsediği, sahabe tefsirinin bağlayıcılık alanını daralttığı ve dolayısıyla tefsir rivayetlerinin problemlili yapısına dikkat çekmek istediği izlenimini doğurmuştur. Bu yaklaşım, modern araştırmalara da yansımış; söz konusu beyan çoğu kez tefsirdeki rivayet çokluğunu değersizleştiren bir argüman olarak kullanılmıştır. Hâlbuki Şâfi'nin eserlerinde veya onunla ilgili kaynakların aktardığı kayıtlarda, onun tefsire karşı olduğu, müfessirleri küçümsediği ya da sahabe tefsirini bütünüyle sorunlu gördüğüne dair bir ifade bulunmamaktadır. Aksine Şâfi'nin bazı müfessirlere yönelik takdir ifadeleri ve tefsiri ilim içerisinde konumlandırması, bu sözün mutlak bir reddetme amacı taşımadığını göstermektedir. Bu çalışma, Şâfi'nin "yüz rivayet" ifadesini Şâfi'nin ait olduğu çevre ve rivayet paradigması çerçevesinde anlamlandırmayı hedeflemektedir. Şâfi'nin bu beyanına odaklanan bu çalışmada tarihsel veri incelemesi, metin karşılaştırması ve nitel analiz yöntemleri kullanılacaktır. Netice olarak Şâfi'nin "yüz kadar rivayet" ifadesi, İbn Abbas'ın Hz. Peygamber'den merfu olarak naklettiği tefsir rivayetlerinin sayısına işaret etmektedir. Yoksa İbn Abbas'ın sahabe kavilleri, dirayet içeren açıklamaları veya sahabeden aktardığı mevkuf bilgiler bu kapsamın dışındadır. İbn Abbas'ın tefsirde geniş bir kabule sahip olması, Şâfi'nin kendi eserlerinde de onun rivayetlerine sıkça yer vermesi, Şâfi'nin bu sözüyle tefsir rivayetlerini değersizleştirmeyi değil, merfu rivayetin sınırını tayin etmeyi amaçladığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Şâfi, İbn Abbas, Merfû, Mevkûf, Sahih.

ARE THERE ABOUT 100 NARRATIONS FROM IBN ABBAS IN THE EXEGESIS?

Some accounts and scholarly records found in early literature can become material that offers room for interpretation but also poses serious risks for researchers when the context cannot be fully determined. Texts that are conveyed with an incomplete context sometimes pave the way for distortion of intent; at other times, they lead to attributing an approach to the author that he never actually held. The statement attributed to Imam Shafi'i, which is quoted as "Only about a hundred narrations have come from Ibn Abbas regarding Quranic exegesis", is a typical example of this situation. Although it is known that approximately 80% of the companions' exegesis is attributed to Ibn Abbas, Shafi'i's statement has sometimes been interpreted in the literature as meaning that he considered the vast majority of the narrations attributed to Ibn Abbas to be weak, problematic, or even fabricated. These comments have given the impression that Shafi'i, one of the founding figures of the Ehl-i hadith tradition, adopted a skeptical stance toward exegetical narrations, narrowed the scope of the binding nature of the Companions' exegesis, and thus sought to draw attention to the problematic structure of exegetical narrations. This approach has also been reflected in modern research; the aforementioned statement has often been used as an argument that devalues the abundance of narrations in tafsir. However, there is no statement in Shafi'i's works or in the records transmitted by sources related to him that he was opposed to exegesis, belittled exegetes, or viewed the exegesis of the Companions as entirely problematic. On the contrary, Shafi'i's expressions of appreciation for some exegetes and his positioning of exegesis within the realm of knowledge indicate that this statement does not carry the intention of absolute rejection. This study aims to interpret Shafi'i's statement "a hundred narrations" within the context of the environment to which Shafi'i belonged and the paradigm of narration. This study, which focuses on Shafi'i's statement, will employ historical data analysis, textual comparison, and qualitative analysis methods. Consequently,

Shafi'i's expression "a hundred narrations" refers to the number of tafsir narrations that Ibn Abbas transmitted as marfû from the Prophet. Ibn Abbas's statements as a Companion, his explanations involving insight, or the mawqûf information he transmitted from the Companions are outside this scope. The fact that Ibn Abbas's tafsir is widely accepted and that Shafi'i frequently quotes his narrations in his own works shows that Shafi'i's statement was not intended to devalue tafsir narrations, but rather to define the limits of marfû narrations.

Keywords: Quranic Exegesis, Shâfiî, Ibn Abbas, Marfû, Mawqûf, Sahih.

OSMANLI DEVLETİ'NDE SERVET EŞİTSİZLİĞİ ALANI OLARAK EMLAK EDİNİMİ: 18. YÜZYIL DİYARBEKİR KADI SİCİLLERİNE GÖRE

Veysel GÜRHAN

Dicle Üniversitesi, e-mail: veysel.gurhan@dicle.edu.tr

Bu çalışma, 18. yüzyılda Osmanlı coğrafyasının önemli sosyal ve ekonomik merkezlerinden biri olan Diyarbekir Eyaleti'nin merkezinde, Amid Sancağı'ndaki mülk edinme kayıtlarını inceleyerek servet eşitsizliğinin izini sürmektedir. Zira, incelediğimiz dönemde emlak edinmek sadece ekonomik bir yatırım aracı değil, aynı zamanda sosyal statü ve siyasi nüfuzun da somut bir göstergesiydi.

Çalışmanın birinci amacı Diyarbekir kenti özelinde emlak alım-satım işlemlerinin hukuki, sosyal ve ekonomik boyutlarını analiz ederek, bu işlemlerin servetin dağılımındaki rolünü ortaya koymaktır. Çalışmanın temel veri kaynağını döneme ait Diyarbekir Şer'iyye Sicilleri (Kadı Sicilleri) oluşturmaktadır. Bu sicillerde yer alan tereke kayıtları, hüccetler ve mülk satış belgeleri üzerinden bir veri seti oluşturulmuştur. Nicel ve nitel analiz yöntemlerinin birlikte kullanıldığı araştırmada, ev, dükkân, bağ-bahçe ve han gibi taşınmazların dağılımı incelenerek toplumun farklı kesimleri arasındaki mülkiyet uçurumu sorgulanmaktadır.

Araştırmanın ön bulguları, 18. yüzyılda seçkinlerin emlak piyasasında domine edici bir role sahip olduğunu göstermektedir. Büyük meblağlı ve çoklu emlak edinimleri büyük ölçüde bu zümreler tarafından gerçekleştirilmektedir. Mülkiyetin belirli ellerde yoğunlaşmasının sınıfsal ayrışmayı derinleştirmesi beklenmektedir. Ayrıca, emlak edinenler arasında kadınlar var olsa da, genellikle edindikleri emlakların değer ve büyüklüğü erkeklerle göre daha zayıf kalmaktadır.

Kent içindeki mahallelere göre emlak fiyatlarında farklılıklar gözlemlenmektedir. Merkezi, yola yakın ve ticari bölgelerdeki emlaklar daha yüksek fiyatlandırılırken, bazı mahallelerde durum tam tersi gelişmektedir. Sonuç olarak bu bildiri, Diyarbekir örneği üzerinden Klasik Dönem sonrası Osmanlı kentinde servetin nasıl el değiştirdiğini ve bu değişimin sosyal adaletsizlik üzerindeki etkilerini tartışmaya açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Diyarbekir, Kadı Sicilleri, Servet Eşitsizliği, Emlak Mülkiyeti, 18. Yüzyıl Osmanlı İktisadı.

PROPERTY ACQUISITION AS A SITE OF WEALTH INEQUALITY IN THE OTTOMAN EMPIRE: BASED ON 18TH-CENTURY DİYARBEKİR QADI REGISTERS

This study traces wealth inequality by examining property acquisition records in the Amid Sanjak, the center of the Diyarbekir Province, which was one of the important social and economic centers of the Ottoman geography in the 18th century. This is because, during the period under examination, acquiring real estate was not only an economic investment tool but also a concrete indicator of social status and political influence.

The primary objective of the study is to analyze the legal, social, and economic dimensions of real estate transactions in the city of Diyarbekir, revealing the role these transactions played in the distribution of wealth. The main data source for the study consists of the Diyarbekir Sharia Registers (Qadi Registers) from the period. A dataset was created based on the estate records, deeds, and property sale documents found in these registers. Using both quantitative and qualitative analysis methods, the study examines the distribution of real estate such as houses, shops, vineyards, gardens, and inns, questioning the property gap between different segments of society.

The preliminary findings of the research show that the elite played a dominant role in the real estate market in the 18th century. Large-scale and multiple real estate acquisitions were largely carried out by these groups. The concentration of property ownership in certain hands is expected to deepen class divisions. Furthermore, although there were women among property acquirers, the value and size of the properties they acquired were generally weaker compared to men.

Differences in real estate prices were observed depending on the neighborhoods within the city. Properties in central, roadside, and commercial areas were priced higher, while in some neighborhoods, the opposite was true. In conclusion, this paper discusses how wealth changed hands in Ottoman cities after the Classical Period, using the example of Diyarbakir, and the effects of this change on social injustice.

Keywords: Diyarbakir, Kadi Registers, Wealth Inequality, Real Estate Ownership, 18th Century Ottoman Economy.

İBNÜ'L-VENNÂN'IN EŞ-ŞAMAKMAKİYYE KASİDESİNDE HİKMETİN ŞİİRSEL İNŞASI

Mehmet GÜLNIHAL

Dicle Üniversitesi, e-mail: mehmetgulnihal8282@hotmail.com

Bu çalışma, 18. yüzyıl Mağrib edebiyatının önde gelen şairlerinden Ebu'l-Abbâs Ahmed b. el-Vennân el-Fâsî'nin (ö. 1183/1773) kaleme aldığı *el-Kasîdetü's-Şamakmakiyye* adlı kasidenin 115–200. beyitleri arasında yer alan **hikmet temalı** bölümü üzerine odaklanmaktadır. Şairin düşünsel birikimini, ahlaki duruşunu ve toplumsal gözlemlerini yansıtan bu beyitler, kasidenin anlam dünyasını şekillendiren, muhteva yoğunluğu ve tematik derinliğiyle öne çıkan en önemli bölümlerden birini teşkil etmektedir.

Çalışmanın temel amacı, İbnü'l-Vennân'ın şiirinde hikmet kavramını nasıl yapılandığı, bu kavramı hangi temalar etrafında işlediğini ve söz konusu temaların şairin düşünce dünyasındaki yerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, hikmetin bireysel tefekkür, ahlaki duruş ve toplumsal eleştiriyle kurduğu ilişki analiz edilmektedir.

İbnü'l-Vennân'ın bu kasidesi, Mağrib edebiyatında hikmet geleneğinin şiirsel temsiline dair özgün bir örnek sunmaktadır. Şairin, hikmeti yalnızca soyut bir düşünce olarak değil, aynı zamanda bireyin iç dünyasını inşa eden, toplumsal ilişkileri düzenleyen ve ahlaki sorumluluğu pekiştiren bir değerler sistemi olarak ele alması bakımından dikkat çekicidir. Bu yönüyle eser hem edebi hem düşünsel bir metin olarak değerlendirilmekte; dönemin kültürel ve entelektüel iklimine ışık tutmaktadır.

Çalışmada, kasidenin ilgili beyitleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Beyitler tematik olarak sınıflandırılmış; sabır, tevazu, kanaat, adalet, zamanın kıymeti, dostluk ve kendini tanıma gibi hikmet temaları etrafında çözümlenmiştir. Şairin kullandığı dilsel ve şiirsel araçlar, anlam katmanları ve ahlaki duruşla olan ilişkisi değerlendirilmiştir. Ayrıca, klasik Arap şiirindeki hikmet geleneğiyle karşılaştırmalı bir bakış açısı sunularak, İbnü'l-Vennân'ın bu geleneğe katkısı ortaya konmuştur.

el-Kasîdetü's-Şamakmakiyye'nin hikmet temalı bölümü, yalnızca edebi bir metin değil, aynı zamanda dönemin sosyal yapısına ve bireysel değer anlayışına dair kapsamlı bir düşünsel çerçeve olarak da değerlendirilmektedir. Bu bölümde şairin hikmet anlayışı, şiirsel bir inşa süreci ve bireysel tefekkür ile toplumsal sorumluluğu buluşturan bir anlatı biçimine dönüşmektedir.

Anahtar Kavramlar: Mağrib edebiyatı, İbnü'l-Vennân, eş-Şamakmakiyye, Hikmet, Şiirsel İnşa

THE POETIC CONSTRUCTION OF WISDOM IN IBN AL-VENNÂN'S AL-SHAMAKMAKİYYA QASIDA

This study focuses on the wisdom-themed section, comprising verses 115 to 200, of *al-Qasīdat al-Shamakmakiyya*, composed by Abū al-'Abbās Aḥmad ibn al-Vennān al-Fāsī (d. 1183/1773), one of the prominent poets of 18th-century Maghrebi literature. These verses, which reflect the poet's intellectual depth, moral stance, and social observations, constitute one of the most significant parts of the qasida, distinguished by their thematic richness and conceptual intensity.

The primary aim of this study is to examine how Ibn al-Vennān constructs the concept of wisdom in his poetry, the thematic frameworks through which he articulates it, and the place of these themes within his intellectual worldview. In this context, the relationship between wisdom and individual contemplation, moral orientation, and social critique is analyzed.

This qasida by Ibn al-Vennān offers a unique example of the poetic representation of the wisdom tradition in Maghrebi literature. The poet's treatment of wisdom is noteworthy in that he does not present it merely as an abstract notion, but rather as a value system that shapes the individual's inner world, regulates social relations, and reinforces ethical responsibility. In this regard, the work is evaluated as both a literary and intellectual text that sheds light on the cultural and intellectual climate of its time.

The selected verses are analyzed using content analysis methodology. They are thematically categorized around key concepts such as patience, humility, contentment, justice, the value of time, friendship, and self-knowledge. The poet's linguistic and poetic devices, layers of meaning, and ethical positioning are examined. Furthermore, a comparative perspective is adopted to situate Ibn al-Vennān's contribution within the broader tradition of wisdom in classical Arabic poetry.

The wisdom-themed section of *al-Qasīdat al-Shamakmakiyya* is regarded not only as a literary achievement but also as a comprehensive intellectual framework that reflects the social structure and individual value system of its era. In this section, the poet's understanding of wisdom transforms into a narrative form that unites poetic construction with individual reflection and social responsibility.

Keywords: Maghrebi Literature, Ibn al-Vannan, al-Shamakmakiyya, Wisdom, Poetic Construction.

مكانة اللغة العربية وصمودها في شبه القارة الهندية (خلال الاحتلال البريطاني)

Mahmoud NASSAN*

Dicle Üniversitesi, e-mail: mahmoud.naassan@gmail.com

اهتم المسلمون باللغة العربية وفنونها، واستمروا بالمحافظة عليها وصونها بشتى الوسائل، وتمسكوا بجوهرها وبلاغتها، وصانوا مفرداتها وقواعدها؛ لكونها لغة القرآن الكريم ولسان الرسول - صلى الله عليه وسلم -؛ فلذا تمتعت اللغة العربية في تلك البلاد بأهمية بارزة ومكانة خاصة، وتجلت آثارها في أقلام المؤلفين والدارسين، وأفكار المبدعين والمحققين، ودُرست فنونها في المراكز العلمية والمدارس الدينية، وزوايا المساجد، واستطاعت بذلك المحافظة على أصالتها البليغة، وبلاغتها العميقة، وأساليبها المتنوعة دون أن تتأثر بمخططات الاستعمار البريطاني، ومحاولته فرض الثقافة التنصيرية ووسائلها التبشيرية.

ونظراً لأهمية اللغة العربية في فهم الإسلام وأحكامه، ونشر قيمه وآدابه، ودورها البارز في توحيد صف المسلمين ولمّ شملهم بمعرفتها وإتقان ضوابطها والتأليف بلسانها، وعرض بلاغتها بصورها، فاعتكف عليها طائفة من العلماء بالبحث والدراسة، والنقد والتحليل، والتأليف والشرح والتدريس، ونبغ فيها كثير من المؤلفين والمحققين اشتهروا في العالم الإسلامي كله بغزارة التأليف وضخامة الإنتاج، كما وجدت في تلك المناطق آلاف من المدارس الأهلية العربية الدينية ساهمت في نشر اللغة العربية والثقافة الإسلامية، بالإضافة إلى أقسام خاصة لدراساتها وآدابها في الجامعات الحكومية التي تعنتي بتدريس اللغة العربية وعلومها وتمنح فيها طلابها درجات علمية دقيقة.

ولمكانتها الدينية والفكرية واللغوية فإن كثيراً من الصحف والمجلات العلمية كانت تصدر باللغة العربية ويشارك فيها كبار العلماء اللغويين والأدباء بكتابة المقالات ومناقشة البحوث والقضايا العلمية لعنايتهم بهذه اللغة وإحيائها والمحافظة عليها أثناء الاحتلال البريطاني رغم محاربة الاحتلال لدراساتها ونشرها.

الكلمات المفتاحية: اللغة العربية وفنونها، العلماء، المدارس، المساجد، الجامعات، الصحف، المجلات.

THE STATUS AND RESILIENCE OF THE ARABIC LANGUAGE IN THE INDIAN SUBCONTINENT (DURING THE BRITISH OCCUPATION)

Muslims paid great attention to the Arabic language and its literary arts, persistently striving to preserve and protect it by all possible means. They clung to its essence and eloquence, safeguarding its vocabulary and grammatical structures, since it is the language of the Qur'an and the tongue of the Prophet—peace be upon him. For this reason, Arabic enjoyed a distinguished status and exceptional significance throughout those lands. Its influence was manifested in the writings of authors and scholars, in the reflections of creative thinkers and researchers, and in the curricula of scientific centers, religious schools, and mosque institutes. Through these efforts, Arabic maintained its classical authenticity, profound eloquence, and stylistic diversity, remaining largely unaffected by British colonial schemes and their attempts to impose missionary culture and evangelizing methods. Given the vital role of Arabic in understanding Islam, its rulings, values, and ethics—and its unifying power in bringing Muslims together through mastery of its principles and eloquent expression—a number of scholars dedicated themselves to its study and teaching. They engaged in research, criticism, composition, commentary, and instruction. Many authors and editors distinguished themselves in this field, becoming renowned across the Islamic world for the abundance and depth of their scholarly output. Moreover, thousands of traditional Arabic-Islamic schools flourished in these regions, contributing significantly to the spread of the Arabic language and Islamic culture. In addition, public universities established specialized departments for the study of Arabic language and literature, awarding advanced academic degrees in these disciplines. Because of its religious, intellectual, and linguistic importance, numerous scholarly newspapers and journals were published in Arabic. Prominent linguists and literary figures contributed articles, debates, and studies, seeking to sustain and revive the language despite the colonial opposition to its teaching and dissemination during the British occupation.

Keywords: Arabic Language And Its Arts, Scholars, Schools, Mosques, Universities, Newspapers, Journals.

GÖSTERİŞÇİ TÜKETİM VE YEMEK: YEME PRATİKLERİNİN BESLENMEDEN STATÜ İFADESİNE GEÇİŞİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Elanur AYDIN

Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: elaaydin704@gmail.com

Nazife GÜRHAN

Batman Üniversitesi, e-mail: nazife.gurhan@batman.edu.tr

Yemek, insanların temel bir ihtiyacı olmasının ötesinde, taşıdığı kültürel, sembolik ve simgesel anlamlarla bireylerin kimliğinin oluşmasında önemli bir rol oynar. Sadece bireyleri değil, toplumların yapısını da etkileyerek birçok alanda şekillenmelerine katkı sağlar. Tüketim ise günümüzde giderek artan bir şekilde önem kazanmakta olup, dikkat çeken tüketim biçimlerinden biri de gösteriş amaçlı tüketim olmaktadır. Bu tür tüketimde bireyler, ait oldukları sosyal sınıfın dışına çıkarak, daha üst grupların tüketim alışkanlıklarını taklit etmeye çalışır. Bu kişiler, yalnızca bir ürünü kullanmakla yetinmez; aynı zamanda sahip olduklarını çevresindekilere göstermeyi ve farklı olmayı hedeflemektedirler. Hedeflenen bu ayrışmanın yollarından biri de yemekten geçmektedir. Bu çalışma, yemek kültürünü bir beslenme eyleminden çıkarak statüyü simgeleyen bir gösterici tüketime dönüşümünü ele almaktadır. Başka bir ifadeyle, çalışma yemeklerin kimlik göstergesine dönüşümünü ve toplum içinde prestij sağlama aracı olarak kullanımını incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yemek, Gösterişçi Tüketim, Kimlik, Statü.

CONSPICUOUS CONSUMPTION AND FOOD: A SOCIOLOGICAL ASSESSMENT OF THE TRANSITION OF EATING PRACTICES FROM NUTRITION TO STATUS EXPRESSION

Food plays a significant role in shaping individuals' identities, beyond being a basic human need, due to its cultural, symbolic, and figurative meanings. It contributes to shaping many areas by influencing not only individuals but also the structure of societies. Consumption is becoming increasingly important today, and one notable form of consumption is conspicuous consumption. In this type of consumption, individuals attempt to break out of their social class and imitate the consumption habits of higher groups. These individuals do not merely use a product; they also aim to show off what they have to those around them and to be different. One of the ways to achieve this desired differentiation is through food. This study examines the transformation of food culture from an act of nourishment into a form of conspicuous consumption that symbolizes status. In other words, the study examines the transformation of food into an identity marker and its use as a means of gaining prestige within society.

Keywords: Food, Conspicuous Consumption, Identity, Status.

İSRAİL SOYKIRIMININ TARİHSEL SÜRECİ VE BATI ÜLKELERİNİN POLİTİK YAKLAŞIMLARI

Remzi KIZIL

Dicle Üniversitesi, e-mail: r.kizill2112@gmail.com

Davut ADLIĞ

Dicle Üniversitesi, e-mail: davut.adlig@dicle.edu.tr

Soykırım sözcüğü eski Yunanca *genos* (soy veya kabile) ve Latince *cide* (öldürmek) kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Soykırım (genocide) sözcüğü ilk kez Raphael Lemkin tarafından II. Dünya Savaşı sırasında kullanılmıştır. Soykırım belirli bir etnik, ırksal, dini ya da ulusal grup üyelerinin bütününe ya da bir bölümünü ortadan kaldırmak amacıyla yok edilmesine denir. 9 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Soykırım Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşmesi'nde soykırım terimi ilk kez onaylanıp ve hukuksal tanımını yapmıştır.

1948'den beri İsrail, Filistin halkına karşı sistematik bir soykırım uygulamakta, bu halkı dünyadan izole etmekte, zulüm ve işkencelerin en acımasızını onlara uygulamaktadır. İsrail devletinin kurulduğu ilk günden beri başlayan zulüm günümüze kadar artarak devam etmektedir. 2023 Ekim ayında başlayan saldırılarla İsrail, ikinci dünya savaşından sonra meydana gelen en büyük katliam ve soykırımı tüm dünya halklarının gözü önünde gerçekleştirmektedir. Tüm bu katliamlar gerçekleştirilirken demokrasinin merkezi olarak bilinen batı ülkelerinin yönetimleri İsrail'e desteklerini bildirmektedir. Bu ülkelerin halklarının soykırımı karşı çıkması üzerine yönetimler ikiyüzlü tavırlar sergilemeye başladı. Bu çalışmada İsrail'in tarihsel süreç içerisinde Filistinde uyguladığı soykırım belgeler ışığında gün yüzüne çıkarılmakta ve Batı demokrasisinin aldatmacası ve ikiyüzlülüğü anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Soykırım, Filistin, Gazze, İsrail, Batı Demokrasisi .

HISTORICAL PROCESS OF THE ISRAELI GENOCIDE AND THE POLITICAL APPROACHES OF WESTERN COUNTRIES

The word genocide is formed by combining the ancient Greek word *genos* (race or tribe) and the Latin word *cide* (to kill). The word genocide was first used by **Raphael Lemkin** during World War II. Genocide is the annihilation intended to destroy, in whole or in part, a specific ethnic, racial, religious, or national group. On December 9, 1948, the United Nations General Assembly first approved and legally defined the term genocide in the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.

Since 1948, Israel has been systematically committing genocide against the Palestinian people, isolating them from the world, and subjecting them to the most brutal forms of cruelty and torture. The oppression, which began from the very first day of the establishment of the State of Israel, has continued to increase until today. With the attacks that began in October 2023, Israel is carrying out the largest massacre and genocide since the Second World War, in front of the eyes of all the world's people. While all these massacres are being carried out, the governments of Western countries, known as the center of democracy, are declaring their support for Israel. As the people of these countries began to oppose the genocide, the governments started to display two-faced attitudes. This study uncovers the genocide committed by Israel in Palestine throughout the historical process, based on documented evidence, and discusses the deception and hypocrisy of Western democracy.

Keywords: Genocide, Palestine, Gaza, Israel, Western Democracy.

18. YÜZYIL DİYARBAKIR ŞER'İYYE SİCİLLERİNDE KADININ HUKUKÎ, TOPLUMSAL VE EKONOMİK TEMSİLİ

Hayrettin ELBİR

Dicle Üniversitesi, e-mail: elbirhayrettin@gmail.com

Davut ADLIĞ

Dicle Üniversitesi, e-mail: davut.adlig@dicle.edu.tr

Bu çalışma, 18. yüzyıla ait Diyarbakır şer'iiye sicillerini kadın tarihçiliği açısından inceleyerek kadınların hukukî, toplumsal ve ekonomik görünürlüğü bütüncül bir çerçevede ele almaktadır. Sicillerde boşanma, mehir, nafaka ve şiddet davaları gibi aile hukukuna ilişkin başvurular, kadınların Osmanlı hukuk sistemi içinde aktif hak arama pratiklerine sahip olduğunu ve çoğu durumda mahkemelerin kadın lehine koruyucu kararlar verdiğini göstermektedir. Kadınların yalnızca davacı değil, aynı zamanda şahitlik yapan, vekil tayin eden, mahalle ve komşuluk ilişkilerinde toplumsal rol üstlenen bireyler olarak kaydedilmeleri, Osmanlı taşra toplumunda etkin sosyal aktörler olduklarını ortaya koymaktadır.

Ekonomik açıdan ise kadınların mülkiyet sahibi, borç veren, alacak tahsil eden ve çeşitli ticari işlemlere katılan bireyler olarak sicillere yansdığı görülmektedir. Tereke kayıtları, kadınların ziynet eşyalarından taşınmaz mallara uzanan geniş bir mal varlığına sahip olduğunu ve ekonomik temsiliyetlerinin sınıfsal farklılıklarla belirlendiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, şer'iiye sicillerinin Osmanlı kadını yalnızca aile içi rollerle sınırlamayan; aksine hukukî bilinç, sosyal etkileşim ve ekonomik aktörlük bağlamında güçlü bir özne olarak konumlandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır Şer'iiye Sicilleri, Osmanlı Kadın Tarihi, Hukukî Temsil, Ekonomik Aktörlük, Mikro-Tarih.

THE LEGAL, SOCIAL, AND ECONOMIC REPRESENTATION OF WOMEN IN THE 18TH-CENTURY DİYARBAKIR SHARI'A COURT REGISTERS

This study examines the 18th-century Diyarbakır Shari'a Court Registers (Şer'iiye Sicilleri) from the perspective of women's history, addressing the legal, social, and economic visibility of women within a holistic framework. Submissions to the registers concerning family law, such as cases of divorce, *mahr* (dower), alimony, and domestic violence, indicate that women actively exercised their right to seek justice within the Ottoman legal system, and that the courts often rendered protective decisions in favor of women. The fact that women were recorded not only as plaintiffs but also as witnesses, attorneys (proxies), and individuals who assumed social roles in neighborhood and community relations reveals them to be effective social actors in the Ottoman provincial society.

Economically, women are seen in the registers as property owners, creditors, debt collectors, and individuals participating in various commercial transactions. Inheritance records (*tereke*) demonstrate that women possessed a wide range of assets, from jewelry to real estate, and that their economic representation was shaped by class distinctions. In this respect, the study shows that the Shari'a Court Registers position the Ottoman woman not merely as one confined to domestic roles, but rather as a powerful subject in the context of legal awareness, social interaction, and economic agency.

Keywords: Diyarbakır Shari'a Court Registers, Ottoman Women's History, Legal Representation, Economic Agency, Micro-History.

“MIRINA NIVÎSKÊR” DI ROMANA KURDÎ DA: MÎNAKÊN OTOBÊS û BÊZARÊN DINYALIGÊ

Güneş KAN

Mardin Artuklu Üniversitesi, e-mail: rojxun@hotmail.com.

Roland Barthes, di gotareke 1967an da nivîsî da li dor têkiliya nivîskêr û nivîsarê li ser desthilatdariya nivîskêr radiweste. Barthes, nêrîna edebiyatê ya tradîsyonel rexne dike ku nivîskêr wek tekane otorîteya nivîsarê û jêdera wateya wê dibîne. Ew, rola nivîskêr a tradîsyonel û hikûmraniya wî li ser nivîsarê red dike. Li gor wî dema nivîsar diçe ber xwîner nivîskar êdî nema tekane otorîte ye û berhemînerê wateya nivîsarê ye. Lewra wate ji aliyê xwîner ve jinûve tê hilberîn û di pêvajoya watedarkirinê da peywend û ziman bixwe jî roleke çalak dibînîn. Wateya nivîsarê ne ku li ser niyeta nivîskêr, bi hevkarîgeriya nivîsar û xwîner tê berhemanîn. Bi derketinapêş a xwîner û nivîsarê nivîskar dimire, bi gotineke berevajî mirina nivîskêr rê li ber “xwedêdana xwîner” vedike. Ji ber ku vegêr temsîlkarê nivîskêr e di nivîsarên edebî da mirina nivîskêr di heman demê da tê wateya mirina vegêr jî. Ev rewş di nivîsarên modernîst û postmodernîst da wek şikandin û sistkirina otorîteya vegêr yan jî qewitandina wî xuya dibe. Bi zeîfkirin yan jî qewitandina vegêr sehne dimîne ji gotarên karakteran û temsîlên zêhnê wan re. Bi vî awayî nivîsarên pir-dengî, pir-navendî, pir-wateyî derdikevin holê ku tê da xwîner ne ku bi arasteyîkirina vegêrekî giştzan ve xwebixwe rêya xwe dibîne û nivîsarê jinûve înşa dike. Di du romanên kurdî yê postmodernîst, *Otobêsa Civanmerd Kulek* û *Bêzarên Dinyaligê* ya Mem Zînistanî da jî rewşeke weha heye. Di van her du romanên da hîn di destpêkê da mirina nivîskêr pêk hatiye, di beşa ewil da nivîskarekî mirî yê xwekuştî pêşwaziya xwîner dike. Di her du romanên da vegêr pir kêmtir tê dîtîn, di nebûn yan kêmhêbûna vegêr da meydan hema bibêje bi temamî ji gotar û temsîlên zêhnê karakteran ra hatiye hiştin ku bi awayekî yekser hatine nîşandan. Di her du berheman da hem bi awayekî rasteqîn û hem jî metaforîk mirîna nivîskêr hatiye îlankirin. Di vê xebatê da di peywendî têgiha “mirina nivîskêr” da dê romanên *Otobêsa* û *Bêzarên Dinyaligê* bî analîzkirin û şîrovekirin; bi mînakên behs ji xwekuştina nivîskêr bê bikin; bê destnîşankirink a deng û otorîteya temsîlkarê nivîskêr -vegêr- çawa hatiye sistkirin, vegêr ji vegêranê bi temamî nehatibe qewitandin jî ka zêhn û cîhana navxweyî ya karakteran çawa bêvegêr hatiye ragihandin.

Bêjeyên Sereke: Mirina Nivîskêr, *Otobêsa*, *Bêzarên Dinyaligê*, Xwîner, Vegêr.

“THE DEATH OF THE AUTHOR” IN KURDISH NOVELS: EXAMPLES OF OTOBÊS AND BÊZARÊN DINYALIGÊ

In an essay he wrote in 1967, Roland Barthes focuses on the author's authority within the context of the relationship between author and text. Barthes criticizes the traditional understanding of literature that views the author as the sole authority and source of meaning in the text. He rejects the traditional role of the author and their absolute mastery over the text. According to him, when the text is presented to the reader, the author ceases to be the sole authority and meaning-maker of the text. Because meaning is reconstructed by the reader, and context and language themselves play an active role in the process of meaning-making. The meaning of a text is produced through the interaction between the reader and the text, independently of the author's intention. The death of the author occurs when the reader and the text come to the forefront; conversely, the death of the author gives rise to “the birth of the reader”. In literary texts, because the narrator is the author's representative, the author's death also signifies the narrator's death. This manifests in modernist and postmodernist texts as a weakening, breaking of the narrator's authority, or even expulsion of the narrator from the text. With the narrator weakened or dismissed, the stage is left to the characters' discourses and mental representations. In this way, multi-voiced, multi-centred, multi-meaning texts emerge, where the reader finds their own way and reconstructs the text, rather than being guided by a omniscient narrator. This situation is also seen in two postmodernist Kurdish novels, *Otobêsa* by Civanmerd Kulek and *Bêzarên Dinyaligê* by Mem Zînistanî. At the beginning of both novels, the author has already died; in the first chapter, a dead narrator who has committed suicide greets the reader. In both novels, where the narrator is scarcely present, the absence of the narrator or their minimal presence leaves the stage

almost entirely to the direct presentation of the characters' discourses and mental representations. In both works, the author's death has been declared both literally and metaphorically. In this study, the novels *Otobês* and *Bêzarên Dinyaligê* will be evaluated and interpreted in the context of the concept of 'the death of the author'; with examples referring to the narrator's suicide; it will be pointed out how the voice and authority of the author's representative – the narrator – is weakened, and how the characters' mental and emotional worlds are conveyed without the narrator, even though the narrator is not completely expelled from the narrative.

Keywords: The Death of The Author, *Otobês*, *Bêzarên Dinyaligê*, The Reader, The Narrator.

EPIPHANY AND EMANATION: NEO-PLATONIC ASCENT AND THE MODERNIST CRISIS OF TRUTH IN JAMES JOYCE'S "ARABY"

Emrah Işık

Batman University, e-mail: isik.emrah@batman.edu.tr

The aesthetic revolution of modernism emerged from the disappearance of inherited metaphysical certainties and the confrontation of the modern artist with the loss of transcendence. Among its greatest innovators, James Joyce turns this crisis into an aesthetic principle, combining spiritual longing with epistemological doubt. This paper aims to discuss the transition between Neo-Platonic metaphysics and modernism in Joyce's "Araby" as a paradigmatic literary effort to reclaim meaning in a disenchanted world. Employing the philosophical continuum of Plotinus, Augustine, and Marsilio Ficino, it is asserted that Joyce's spirit secularized the Neo-Platonic ascent, transforming it freely into a modern perceptual and aesthetic awakening. The boy's passing from the shadows of North Richmond Street into the bazaar recreates the Plotinus's journey from ignorance to ultimate truth, nevertheless, his final epiphany overturns divine revelation and transforms enlightenment into the modern experience of disillusionment. The analysis, based on the leading Joyce scholars, demonstrates how Joyce transformed the Neo-Platonic triad of emanation, ascent, and return into an act of internal recognition. Using the language of light, vision, and desire, Joyce transforms metaphysical transcendence into an aesthetic of perception in which the sacred survives only as a trace within consciousness. In this regard, the paper examines "Araby" as both the legacy and reversal of the Neo-Platonic search for truth, a modernist meditation upon truth following transcendence, where Joyce transforms metaphysical longing into an act of literary form and reidentify illumination as the art of seeing through absence.

Keywords: Neo-Platonism, James Joyce, "Araby" , Modernist Aesthetics, Epiphany, Truth and Vision.

THE CIVIL SERVANTS BORN IN BIGADIÇ DISTRICT RELATED TO THE SICILL-I AHVÂL REGISTERS

Ayşe IŞIK

Batman University, e-mail: aysebalkayaa7@hotmail.com

The Sicill-i Ahvâl Registers are one of the most significant archival sources that allow insight into the structure and functioning of the late Ottoman bureaucracy. This paper critically examines the personal and professional histories of Bigadiç-born civil servants using the records of the Sicill-i Ahvâl Registers. These documents demonstrate biographical information on paternal lineage, educational background, and administrative appointments, salaries and ranks, and even transfers, retirements, and deaths. Collecting and interpreting these records will show the social, economic, and educational traits of Bigadiç in light of the greater bureaucratic environment of the nineteenth and early twentieth century. Employing a prosopographical approach, the paper discusses how recruitment and promotion patterns, as well as geographical mobility, mirrored both the merits of individuals and the structural dynamics of the Ottoman administrative system. In this regard, the study shows that the Sicill-i Ahvâl Registers not only record bureaucratic procedures but may also serve as a mirror to local social mobility and cultural capital. Therefore, the registers become instruments that might help reconstruct the socio-historical fabric of the provincial Ottoman life for those interested in gaining insight into the manner in which state formation, education, and class identity intersected in the late imperial period. The paper aims to regard Bigadiç as a microcosm in which the relationship between provincial origin and bureaucratic career paths can be investigated in the modernizing Ottoman Empire.

Keywords: Ottoman Bureaucracy, Sicill-i Ahvâl Registers, Civil Servants, Bigadiç District, Prosopography.

OSMANLI ŞEHİR YAŞAMINDA CAMİLERİN EĞİTİM VE TOPLUMSAL İŞLEVLERİ: DİYARBAKIR MELEK AHMED PAŞA CAMİİ ÖRNEĞİ

Ömer KAYA

Milli Eğitim Bakanlığı

Davut ADLIĞ

Dicle Üniversitesi, e-mail: davut.adlig@dicle.edu.tr

Osmanlı toplumunda camiler, ibadet mekânı olmanın ötesinde eğitim ve sosyal yaşamın merkezleri olarak işlev görmüştür. Diyarbakır'da Melek Ahmed Paşa Camii, hem mimari değeri hem de eğitim ve toplumsal işlevleriyle öne çıkmaktadır. Camii'nin kurucusu konusunda kaynaklar çelişkilidir; Ali Emîrî camiyi Melek Ahmed Paşa'ya atfederken, bazı tarihçiler sadrazam veya yüksek rütbeli yetkililerin etkili olabileceğini belirtir. Bu belirsizlik, camiyi yalnızca mimari bir yapı olarak değil, Osmanlı şehir yaşamı ve eğitim faaliyetlerinin yansıması olarak değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Cami, sosyal, kültürel ve idari bağlamda araştırılması gereken önemli bir örnektir.

Eğitim açısından bakıldığında, cami ve çevresindeki medrese, derslik ve kütüphaneler aracılığıyla hem dinî hem de ilmi eğitim verilmesi, caminin toplum içindeki rolünü pekiştirmiştir. Melek Ahmed Paşa Camii, imam ve müderrisler aracılığıyla yerel halkın eğitimine katkı sağlarken, cami avluları da öğrencilerin ve halkın sosyal etkileşim ve bilgi alışverişinde bulunduğu bir alan olarak işlev görmüştür. Bu yönüyle cami, Osmanlı şehirlerindeki eğitim ve toplumsal yapının bütünleşik bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada belgeler ışığında Diyarbakır Melek Ahmed Paşa camisinde yapılan eğitim faaliyetleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Diyarbakır, Melek Ahmed Paşa, Camii, Eğitim.

EDUCATIONAL AND SOCIAL FUNCTIONS OF MOSQUES IN OTTOMAN URBAN LIFE: THE CASE OF DİYARBAKIR MELEK AHMED PASHA MOSQUE

In Ottoman society, mosques functioned not only as places of worship but also as centers of education and social life. In Diyarbakır, the Melek Ahmed Pasha Mosque stands out due to both its architectural significance and its educational and social functions. Sources present conflicting accounts regarding the founder of the mosque; while Ali Emîrî attributes it to Melek Ahmed Pasha, some historians suggest that a grand vizier or other high-ranking officials may have played a decisive role in its construction. This ambiguity necessitates evaluating the mosque not merely as an architectural structure but as a reflection of Ottoman urban life and educational activities. In this respect, the mosque constitutes an important example that should be examined within its social, cultural, and administrative context.

From an educational perspective, the provision of both religious and scholarly instruction through the mosque and its surrounding madrasas, classrooms, and libraries reinforced the mosque's role within society. The Melek Ahmed Pasha Mosque contributed to the education of the local population through imams and müderris, while its courtyards functioned as spaces for social interaction and the exchange of knowledge among students and the public. In this sense, the mosque can be regarded as an integrated representation of the educational and social structure of Ottoman urban life. This study focuses on the educational activities conducted at the Melek Ahmed Pasha Mosque in Diyarbakır in the light of historical documents.

Keywords: Ottoman State, Diyarbakır, Melek Ahmed Pasha, Madrasa, Education.

ÇAĞDAŞ HERMENÖTİK YAKLAŞIMLAR İLE KLASİK TEFSİR YÖNTEMLERİNİN İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Murat AKTEPE

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, e-mail: murat.aktepe@asbu.edu.tr

Bu araştırma, modern hermenötik düşünce ile klasik tefsir yöntemleri arasındaki anlam kurma biçimlerini karşılaştırmalı olarak incelemesini konu edinmektedir. Araştırmanın temel amacı, çağdaş yorum teorilerinin Kur'an tefsirine ne ölçüde uygulanabileceğini, bu yaklaşımların İslamî yorum geleneğiyle hangi açılardan örtüştüğünü veya ayrıştığını ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; hermenötik ve tefsir literatürü üzerinden metin merkezli, yorum odaklı bir çözümleme yapılmıştır. Klasik tefsir usulü içerisinde yer alan anlamın sabit ve değişmezliği, müfessirin içinde bulunduğu bilgi zemini ve vahyin ilâhî referansına dayalı yorum ilkeleri; modern dönem hermenötik anlayışların tarihselcilik, dilsel ve okuyucu merkezli anlam üretimi kavramlarıyla mukayese edilmiştir. Bu konuda özellikle Taberî, Zemahşerî Fahreddin Râzî ve İbn Kesîr gibi müfessirlerin tefsir metotları Martin Heidegger, Hans-Georg Gadamer, Hans Blumenberg, E.D. Hirsch ve Paul Ricoeur gibi müelliflerin hermenötik anlayışlarıyla mukayese edilmiştir. Araştırma bulguları, klasik tefsir geleneğinin anlamın sınırlarını ilâhî kelamın bütünlüğü içinde belirlediğini, müfessirin görevinin bu anlamı tahrif etmeden ortaya çıkarmak olduğunu göstermektedir. Buna karşılık çağdaş hermenötik yaklaşımlar, anlamın durağan bir yapıdan ziyade tarihsel, dilsel ve kültürel bağlamlarda sürekli yeniden üretilen bir süreç olduğunu savunmaktadır. Her iki yaklaşımın ortak noktası, metnin çok katmanlı anlam potansiyelini kabul etmesi ve anlamın müfessir/yorumcu ile muhatap arasındaki etkileşimle şekillendiğini vurgulamasıdır. Elde edilen sonuçlar, tefsir ilminin yalnızca geleneksel kalıplar içinde değil, çağdaş düşünceyle etkileşim içinde gelişebileceğini göstermektedir. Hermenötik perspektif, Kur'an yorumunda metodolojik yenilenmenin teorik zeminini oluşturmakta ve tefsir geleneğini çağdaş zihin dünyasına taşıma potansiyeli sunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, hem klasik ilim mirasının sürekliliğini koruyan hem de modern anlam arayışlarına yön veren bir yorum modeli teklif etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Hermenötik, Anlam, Yorum, Kur'an.

AN EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CONTEMPORARY HERMENEUTICAL APPROACHES AND CLASSICAL TAFSIR METHODS

This study addresses the comparative examination of meaning-construction approaches in modern hermeneutical thought and classical tafsir methodologies. Its primary aim is to evaluate the applicability of contemporary interpretive theories to Qur'anic exegesis and to identify the areas in which these approaches converge with or diverge from the traditional Islamic exegetical heritage. A qualitative research design was employed, involving a text-centered, interpretation-focused analysis of both hermeneutical and tafsir literature. Classical tafsir methodology emphasizes the stability and invariability of meaning, the epistemic position of the exegete, and interpretation grounded in the divine reference of revelation, whereas contemporary hermeneutical approaches foreground historicity, linguistic structures, and reader-oriented meaning production. This study specifically compares the methodologies of classical exegetes such as al-Tabari, al-Zamakhshari, al-Razi, and Ibn Kathir with the hermeneutical perspectives of Martin Heidegger, Hans-Georg Gadamer, Hans Blumenberg, E.D. Hirsch and Paul Ricoeur. Findings indicate that classical tafsir preserves the boundaries of meaning within the integrity of divine revelation, with the exegete's role confined to unveiling this meaning without distortion. In contrast, contemporary hermeneutical approaches argue that meaning is not static but continuously reproduced within historical, linguistic, and cultural contexts. Both approaches, however, acknowledge the multi-layered potential of textual meaning and emphasize that interpretation emerges through the interaction between the exegete or interpreter and the audience. The results demonstrate that tafsir can evolve not only within traditional frameworks but also through engagement with contemporary thought. Hermeneutical perspectives provide a theoretical foundation for methodological renewal in Qur'anic exegesis and enrich classical tafsir traditions, enabling their integration into modern

intellectual contexts. Consequently, this study proposes an interpretive model that preserves the continuity of the classical scholarly heritage while guiding modern approaches to meaning-making.

Keywords: Tafsir, Hermeneutics, Meaning, Interpretation, Qur'an.

KÜRTÇE (KURMANCÎ) DERSİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE)

Kenan Bulut

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-mail: kenanbulut80@yyu.edu.tr

Rozerin Aydın

Muş Alparslan Üniversitesi, e-mail: rozerin47400@gmail.com

Dil zihnin aynası, kalbin tercümanı, milletlerin kimliği, kültürün aktarıcısı ve yaşamın anlamıdır. İnsanoğlunun yaşamında böylesine derin bir yer edinen dil, hiç kuşkusuz büyük bir muammadır aynı zamanda.

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne, resmi statüde, Türkçe dışındaki dillerle eğitim yapılması ya da bu dillerin eğitiminin yapılması yasaklanmıştır. Türkiye’de Türkçeden sonra en çok konuşulan ana dili olan Kürtçe de bu dillerden biridir. Ancak 2012 yılından itibaren Kürtçe (Kurmancî/Zazakî) dersinin sadece ortaokul kademesinde haftada iki saat seçmeli ders olarak okutulmasına yasal olarak olanak tanınmıştır. Böylece ilk defa Kürtçe öğretimi, devletin ulusal eğitim sistemine dâhil edilmiştir. Bu önemli bir adımdır ancak bunun tek başına ana dili eğitimi için yeterli olmadığı/olamayacağı açıktır. Dersin uygulama süreci ile ilgili birçok eksikliğin olduğu, paydaşlar (öğretmen-öğrenci-veli) tarafından dile getirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin görüşlerinden hareketle seçmeli Kürtçe (Kurmancî)¹ dersinin uygulanışı ile ilgili sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerinin ortaya konulmasıdır. Çalışmada Kurmancî dersi öğretmenlerinin ne tür sorunlarla karşılaştıkları, sorunları nasıl çözdükleri ve daha farklı ne tür çözüm önerileri sundukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Bir dersin uygulama sürecinin daha sağlıklı ve nitelikli yürütülebilmesi için söz konusu dersin uygulama sürecinin nasıl olduğu, çıktılarının ne düzeyde olduğu, dersi yürüten öğretmenlerin ne tür sorunlarla karşılaştığı, öğrencilerin ya da velilerin dersi seçme amaçlarının ne olduğu, amaçları doğrultusunda yürütülüp yürütülmediğinin vb. konuların akademik çalışmalarla ortaya konulması gerekmektedir. Literatür incelendiğinde, 2012 yılından beri ortaokullarda seçmeli olarak okutulan Kurmancî dersinin uygulama durumu ile ilgili algılar, sınırlıklar, sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Akın ve Araz, 2014; Karagöz, 2016; Karacan ve Kinay, 2016; Kurt ve Beltekin, 2020; Derince, 2021; Bilmez, Çağatay ve Arslan, 2022; Leinonen, 2022; Kurt, 2024; Geyik, 2025; Gökhan ve Bulut, 2025). Ancak söz konusu çalışmalar incelendiğinde öğretmen görüşlerinden hareketle ve Kurmancî dersinin uygulama sürecini her yönüyle inceleyen ve değerlendiren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin görüşlerinden hareketle seçmeli Kürtçe (Kurmancî) dersinin uygulanışı ile ilgili sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerinin ortaya konulmasıdır. Çalışmada Kurmancî dersi öğretmenlerinin ne tür sorunlarla karşılaştıkları, sorunları nasıl çözdükleri ve daha farklı ne tür çözüm önerileri sundukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Kürtçe (Kurmancî) dersinin öğretmenlerinin, dersin verilme şekli ve önemi; ders kitapları; dersin uygulanma sürecinde olanaklar; yöneticilerin ve diğer paydaşların, öğrencilerin, ailelerin/velilerin derse ve dersin öğretmenlerine yaklaşımları ile ilgili görüşleri nelerdir?

Yöntem

¹ Metnin bundan sonraki kısmında “Kurmancî” olarak ifade edilecektir

Nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanan bu çalışma, durum çalışmasına (case study) göre yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı okullarda görev yapan 8 Kurmancî dersi öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen *Kurmancî Dersinin Uygulanışı ile İlgili Öğretmen Görüşleri Formu* (EK-1) kullanılmıştır. Veriler içerik analiziyle çözümlenmiş, değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler bulgular bölümünde tablolar halinde sunulmuştur.

Sonuç

Çalışmanın sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Kurmancî dersinin Türkiye’de ana dili öğretimi kapsamında karşılaştığı sorunların büyük ölçüde yapısal, kurumsal, pedagojik ve sosyo-kültürel eksikliklerden ve politik kaygılardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre dersin seçmeli statüde olması, materyal ve dijital içerik eksikliği, müfredatın güncel olmaması, öğretmen sayısının son derece yetersiz olması, yönetsel tutarsızlıklar sürecin verimliliğini sınırlandıran temel engellerdir. Öğrencilerin ve velilerin potansiyel ilgilerinin olduğu göz önüne alındığında eksikliklerin giderilmesi, uygun koşulların sağlanması durumunda Kurmancî dersinin nitelikli bir ana dili öğretimine hizmet etmesi mümkün görülmektedir.

Bu çalışma, Kurmancî dersinin nitelikli bir şekilde yürütülmesi ve dil öğretiminin güçlendirilmesi için *bütüncül, kapsayıcı ve sürdürülebilir* bir eğitim politikasına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Dilin kültürel ve toplumsal boyutu dikkate alındığında, Kurmancî öğretiminin güçlendirilmesi pedagojik bir iyileştirme getirmekle kalmayacak aynı zamanda toplumsal bir ihtiyacın giderilmesini de sağlayacaktır.

Elde edilen sonuçlar, literatürde yer alan benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Çalışmanın sonunda ilgili kurum ve kuruluşlara, kişilere, yöneticilere, velilere yönelik çeşitli önerilere yer verilmiştir.

KURDISH (KURMANJİ) COURSE: CHALLENGES AND PROPOSED SOLUTIONS (ACCORDING TO TEACHER PERSPECTIVES)

Language is the mirror of the mind, the interpreter of the heart, the identity of nations, the transmitter of culture, and the meaning of life. Having such a profound place in human life, language is undoubtedly also a great enigma.

Since the establishment of the Republic of Turkey, providing education in languages other than Turkish or offering instruction in these languages in an official capacity has been prohibited. Kurdish, which constitutes the most widely spoken mother tongue in Turkey after Turkish, is among these languages. However, since 2012, Kurdish (Kurmanji/Zazaki) has been legally permitted as an elective course at the secondary school level, with two hours of instruction per week. This development marks the first formal inclusion of Kurdish education within the state’s national education system. While this represents a significant milestone, it is evident that, on its own, it is insufficient for comprehensive mother tongue education. Numerous shortcomings in the implementation process of the course have been reported by key stakeholders, including teachers, students, and parents.

Importance of the Study

For a course to be implemented in a healthier and more effective way, academic studies are needed to reveal aspects such as how the course is implemented, the level of its outcomes, the problems encountered by the teachers conducting the course, the reasons why students or parents choose the course, and whether it is being conducted in line with those reasons. A review of the literature reveals that various studies have been conducted since 2012 regarding perceptions, limitations, problems, and proposed solutions related to the implementation of the Kurmancî course, which has been offered as an elective in middle schools (Akin and Araz, 2014; Karagöz, 2016; Karacan and Kinay, 2016; Kurt and Beltekin, 2020; Derince, 2021; Bilmez, Çağatay and Arslan, 2022; Leinonen, 2022; Kurt, 2024; Geyik, 2025; Gökhan and Bulut, 2025). However, upon reviewing the studies in question, no research was found that comprehensively examined and evaluated the implementation process of the Kurmancî lesson, based on teachers' opinions. This situation forms the starting point of this study.

Purpose of the Study

The aim of this study is to identify the problems related to the implementation of the elective Kurdish (Kurmancî) course based on the opinions of teachers, and to propose solutions to address these problems. The study attempts to determine the types of problems encountered by Kurmancî course teachers, how they solve these problems, and what other solutions they offer.

In line with this general objective, the following questions were addressed:

What are the opinions of the teachers of the Kurdish (Kurmanji) course regarding the method and importance of the course; the textbooks; the opportunities in the course implementation process; and the approaches of the administrators and other stakeholders, students, families/parents to the course and the teachers?

Method

Designed within a qualitative research framework, this study adopts a case study approach. The study group comprises eight Kurmanji course teachers employed in schools affiliated with the Ministry of National Education (MEB). Data were collected using the *Teacher Perspectives Form on the Implementation of the Kurmanji Course* which was developed by the researchers. The collected data were analyzed through content analysis, evaluated, and interpreted accordingly.

Conclusion

When the results of the study are evaluated as a whole, it is seen that the problems encountered by the Kurmanji course within the scope of mother tongue education in Turkey largely stem from structural, institutional, pedagogical, and socio-cultural deficiencies, as well as political concerns. Accordingly, the fact that the course is elective, the lack of materials and digital content, the outdated curriculum, the extremely insufficient number of teachers, and administrative inconsistencies are the main obstacles limiting the effectiveness of the process. Considering the potential interest of students and parents, it seems possible for the Kurmanji course to serve as a high-quality mother tongue education if these deficiencies are addressed and appropriate conditions are provided.

This study reveals the need for a holistic, inclusive, and sustainable educational policy to ensure the effective implementation of Kurmanji language instruction and to strengthen language teaching. Considering the cultural and social dimensions of the language, strengthening Kurmanji language instruction will not only bring about pedagogical improvement but also address a societal need.

The results obtained are discussed by comparing them with the results of similar studies in the literature. The study concludes with various recommendations for relevant institutions, organizations, individuals, administrators, and parents.